

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 12156

L.M. SHTAYN ZIBETSIK YOR:
ONDENBUKH

Yivo 1953

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

ל. מ. שטייל-70 יאנ

ל. מ. שטיין - 70 יאר
אנדען קבוד

אַרְוִיסָגָעָבָן דָּוֶךְ

ל. מ. שטיין-יובל-קאמיטעט
אוֹן
שיקאנער קאמיטעט פון ייואָן

שֵׁיכָנָעָר

1 9 5 3

L. M. Stein — Zibetsik Yor

THE L. M. STEIN BOOK

In Honor of His Seventieth Birthday

Printed in the U.S.A.
WALDON PRESS, Inc.
203 Wooster Street, New York 12, N. Y.

ל. מ. שטיין

פארזאָרט פֿוֹן די אַרוּסְגֶּנְעֶבֶרְס

דעָר זיבעַצְיכְּסְטָעָר גַּעֲבִירְדִּיטָּאָג פֿוֹן דָּעָם קַוְלְטוּרְ-טָעוּר אָן פְּאָרְלְעָגָעָר ל. מַטְשֵׁיָּן אַיּוֹ אַ דָּאָטָע, וּוֹאָם דָּאָרָף גַּעֲפִינְיָרָט וּוֹעָרָן דָּוָרָךְ דָּעָר גַּאנְצְעָר יִדְיִישָׁעָר קַוְלְטוּרָה וּוֹעָלָט.

אַיּוֹ מַשְׂךְ פֿוֹן די לְעַצְמָעָ פְּהַצְּיךָ יָאָר זַיְנְגָעָן גַּעֲוָעָן וּוַיְינִיקָן מַעֲנְטָשָׁן, וּוֹאָם קַעְגָּנוּ זַיְדָה פְּאָרְגְּלִיכְּבָן מִיטָּה. מַטְשֵׁיָּן אַיּוֹ זַיְנִין אַוְמַדְעָרְמִידְלְעָכָר אָן גַּעֲטְרִיאָעָר דִּינְסָט אַוְיָה אַלְעָ גַּעֲבִיטָן פֿוֹן יִדְיִישָׁעָר קַוְלְטוּרְ-טָעַטְקִיּוֹת.

עַם אַיּוֹ אַ פְּכָדָן אָן אַ פְּרִיוּוֹלְעָגָיָעָ פְּאָרָדי פְּרִינְדָּה פֿוֹן דָּעָר יִדְיִישָׁעָר קַוְלְטוּר אַיּוֹ שִׁיקָּאנָה צַוְּהָבָן ל. מַטְשֵׁיָּן צַוְּשִׁין זַיְדָה. ל. מַטְשֵׁיָּן אַיּוֹ אַ צִּרְוָנָה פְּאָרָדָעָר שִׁיקָּאנָה יִדְיִישָׁעָר קַוְלְטוּר-מִשְׁפָּחָה.

דעָר שִׁיקָּאנָה יִיּוֹאַ-קָּאָמִיטָעָט אָן דָּעָר יִדְיִישָׁעָר וּוַיְסְנַשְּׁאַטְכְּלְעָכָר אַיְנְטָיָה טוֹט בְּכָל הָאָבָן גַּאנְץ בָּאוּנְדָעָרָעָ סִבְوتָ צַוְּהָבָן צַוְּהָבָן מִיטָּה דָּעָר טָעַטְקִיּוֹת פֿוֹן ל. מַטְשֵׁיָּן אַוְנְדוּעָר חַיְנְטִיקָּעָ אַוְיְמָגָאָכָּעָ צַוְּהָבָן זַיְנִין זַיְבָּעְצִיכְּסָטָן גַּעֲבִירְדִּיטָּאָג בְּרַעֲנֶגֶת צָוְם אַוְיְדָרְקָה דָּעָם דָּרְקָאָרָץ אָן די לְיִבְשָׁאָפָּט פֿוֹן דָּעָר גַּאנְצְעָר יִדְיִישָׁעָר קַוְלְטוּרְוּוּלָט צַוְּהָבָן אַוְנְדוּעָר בְּנוּעָר ל. מַטְשֵׁיָּן.

אַיּוֹ הַסְּכָם מִיטָּן וּוֹילָן פֿוֹן יוּבְּלוֹאָר, וּוֹעַט די הַכְּנָסָה פֿוֹן דָּעָר דָּאָזְיָקָעָר אַוְיָה גַּעַבָּע אַפְּגָעָבָן וּוֹעָרָן דָּעָם יִרְיָשָׁן וּוַיְסְנַשְּׁאַטְכְּלְעָכָן אַיְנְטָיָה אַיּוֹ נַיְוַיָּאָרָק אַוְיָה אַ גַּאנְץ סְפָּעְצִיכְּעָלָן צַוְּעָק, וּוֹאָם אַיּוֹ פְּאָרְבּוֹגָדָן מִיטָּן אַפְּגָעָר אַטְעַוּוּתָן וּוֹילָגָעָר יִיּוֹאָזָרְבִּיאָן.

ל. מַטְשֵׁיָּן-יֻבְּלָ-קָאָמִיטָעָט

שִׁיקָּאנָה
דָּעַצְעַמְבָּעָר, 1953

אַיִלָּת

7	פָּאָרוֹוָאָרֶט פָּוּן דֵּי אַרְוִיסְגָּעְבָּעֶרֶס
9	בָּאָגְרִיסְוָגָן פָּוּן דַּעֲרָ אַנְפִּירְוָגָן פָּוּן יְיוֹוֹאָ
10	בָּאָגְרִיסְוָגָן פָּוּן שִׁיקָּאָגָעָר יְיוֹוֹאָקָמִיטָעָט
13	בִּיאָגְרָאָפִּיעָר פָּוּן לְ. מַ שְׂטִיְּן
36	אַרְטִּיקְלָעָן אָוּן זְכָרְנוֹגָת וּוּעָגָן לְ. מַ שְׂטִיְּן
39	אוֹיסְגָּאָבָעָס פָּוּן פָּאָרָלָאָגָן לְ. מַ שְׂטִיְּן (טָאָבָעָלָעָ)
92	בָּאָגְרִיסְוָגָן
97	

בָּאַטְּיוֹלִיקָטָע אִינְגָּעָם זְשָׁוְרָגָל

(לוֹזִיטָן אַלְפִּיבִּית)

זִוִּית	מַאְלֵץ שָׁאָול (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
75	מַאְנְדָּעָלָמָאָן מַ (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
56	מַזְקוֹדוֹנִי אָ, דָ"ר (מִיְּאָמָּה)
47	מִילְּלָעָר שַׁ (לָאָס-אַנְדּוּשְׁעָלָעָס)
56	מַעְלָאָמָּדָאָוִוִּישָׁ דַּוְשָׁ (שִׁיקָּאָגָאָ)
88	מַעְרָקִי רַאָבָעָרָט דַּוְשָׁ (שִׁיקָּאָגָאָ)
74	גַּאְתָּאָנָאָסָן וּוּ (שִׁיקָּאָגָאָ)
78	גַּאְקָס עַזְוַיָּאלָק, דָ"ר (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
86	גַּיְגָעָר ש. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
39	סִיגָּעָל י. (שִׁיקָּאָגָאָ)
40	סִילְוּוּרָמָאָן ה. (שִׁיקָּאָגָאָ)
82	סִימְעָן פְּילִיָּפָן לְ, דָ"ר (לָאָס-אַנְדּוּשְׁעָלָעָס)
91	עַלְקָין מַעְנָדָל (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
54	פִּישְׁמָאָן יַעֲקָב הָעָרָש (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
85	פָּאָט י. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
55	פָּאָלִין מ. ל. (שִׁיקָּאָגָאָ)
61	פָּאָלִישָׁוֹק י. ש., דָ"ר (שִׁיקָּאָגָאָ)
57	פָּאָמָעָרָאָנָץ י. ח. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
77	פָּוּפְקָאָח. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
83	פִּינְסְּקָי דּוֹד (חִוְּפָה)
53	קָאָצְעָנָעָלָעָבָגָעָן אוֹרִיה (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
63	קָאָרָמָאָן עַזְוָאָ (דָּעַטְרָאִיט)
64	קָלִינָגָ בָּעָרָטָא (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
87	קָרָאוּעָץ נַפְתָּלִי (שִׁיקָּאָגָאָ)
69	רָאוּוִיטָשׁ מַלְך (מַאְנְטָרָעָאָלָעָס)
60	רָאָבָאָק א. א., דָ"ר (קָעִימְבָּרִירְוָשָׁ)
76	רָזּוּעָנָטָאָל יְהָוָה, דָ"ר (שִׁיקָּאָגָאָ)
84	רִיבְקִינְד יְצָחָק (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
49	רוֹיְזַעְנְבָלָאָת ה. (לָאָס-אַנְדּוּשְׁעָלָעָס)
72	רוֹיְזַעְנְבָלָאָת ה. (לָאָס-אַנְדּוּשְׁעָלָעָס)
87	רִיוְיָעָן שָׁרָה (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
44	שָׁאָקִי יַעֲקָב, דָ"ר (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
67	שְׁוָלוֹאָס מַשָּׁה, דָ"ר (שִׁיקָּאָגָאָ)
50	שְׁוֹאָרָץ פְּנָחָס (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
46	שְׁוֹאָרָץ שְׁלָמָה (שִׁיקָּאָגָאָ)
62	שְׁטָאָרָקָמָאָן מַשָּׁה (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
66	שְׁטִיְיָנְבָעָרָג נַח (קָלְיוֹוָלָאָנָד)
91	שְ׀יִיעָר דּוֹד (שִׁיקָּאָגָאָ)
65	שְׁמָן ג. (טָאָרָאָנָטָאָ)
48	שְׁפִיזָׁמָאָן ל. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)

זִוִּית	גָּלְטָשָׁול חָנָה (שִׁיקָּאָגָאָ)
69	אַפְּאָטָאָשׁוֹ יוֹסָף (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
41	בָּאָדָוָן סָאָל (שִׁיקָּאָגָאָ)
52	בָּאָרְדָּאָרְרִיוּקִין מִינָא (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
90	בִּימְקָא פִּישָׁל (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
71	בִּיקְלָ שְׁלָמָה, דָ"ר (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
48	בְּלָנְיָנְעָנְפָעָלָד שְׁמוֹאָל ג., דָ"ר (שִׁיקָּאָגָאָ)
82	בָּעָו. ח. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
89	בָּעַדְקָאָוִוָּתָשׁ שְׁלָמָה (לָאָס אַנְדּוּשְׁעָלָעָס)
90	בָּרְאָשְׁטָיָן מַ, דָ"ר (שִׁיקָּאָגָאָ)
62	בָּגָלָאָמָבָּא א. (מַעְקָסִיקָּעָס)
68	גּוֹטָמָאָן שָׁוָאָל (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
89	גָּלָאָנְקָלְעִילָעָס א. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
43	גָּלְיָיְבָרָמָאָן מ. (מִיְּאָנָיִ)
90	גָּרָאָדָע חִים (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
58	גָּרוֹזָמָאָן י. ל. (בַּיְעָנְגָּא-אִירָעָס)
84	דָּזְבָּאוֹן י. א. (שִׁיקָּאָגָאָ)
41	דִּיטְּיָשׁ מַאְטָעָס (לָאָס-אַנְדּוּשְׁעָלָעָס)
83	דִּיטְּיָשׁ שְׁמָעוֹן (שִׁיקָּאָגָאָ)
45	הָאָנָאָרָד לְעָאָל, דָ"ר (פָּלָאָדָעָפִּיעָ)
91	הָאָרְבָּקָעָר. ג. (שִׁיקָּאָגָאָ)
42	הָעָרְשָׁפָעָלָד-פָּאָמְעָרָאָנָז פָּעָסִי (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
70	וּוְאָסָעָר מ. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
68	וּוְאָסָמָאָן מָאָרָ, דָ"ר (שִׁיקָּאָגָאָ)
35	וּוְיָנְחִיצָעָרָ רְחָל (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
56	וּוְיָנְרִיךְ מַאְקָס, דָ"ר (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
46	וּוְקִינְגָּד מַאְרִיס (שִׁיקָּאָגָאָ)
79	זְרָבָּל (תְּלִיְבִּיבָּ)
53	טוּזָמָאָן מַלְכָה ח. (לָאָס-אַנְדּוּשְׁעָלָעָס)
76	טְשָׁרְדִּיְנָאָל (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
51	יוּוּזְלָעָרָ מַאְרָק (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
49	כָּאנָן ג. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
60	לִיפְצָיָן סָאָל, דָ"ר (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
48	לִיפְשָׁוָלָק. מ. א. (שִׁיקָּאָגָאָ)
71	לִיְיָוִוִּיךְ ה. (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
51	לַעֲהָרָעָרָ לִיְפָעָ (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
54	לַעֲהָרָעָרָ לִיְבָשָׁ (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
47	לְעוּוִין יַעֲקָב (נִיוֹ-יַיְאָרָק)
73	

באגראיסונג פון דער אַנְפִּירָזְנָג פון יַיּוֹאָ

די אַנְפִּירָזְנָג קערפֿערשאָפְּטָן פון יַיּוֹאָ דאנקען דעם
שיקאנער יַיּוֹאָ - קָאָמִיטָעָט פֵּאָר דער אַינְצִיאָטְיוֹ צוֹ
פִּיעָרָן דעם 70סְטָן גַּעֲבּוֹרֶן-טָאָג פון ל. מ. שְׁטִיְין, אַיִּינָעָם
פָּוֹן די אַיבְּעָרְגָּעָנְגָּעָנְסָטָע יַיּוֹאָ-טוּרָם, מִיטְגָּלִיד פָּוֹן דעם
דִּירַעַטָּאָרְזְּדָאָט פָּוֹן יַיּוֹאָ זִינְטָה די אַינְסְטָאָנָץ אָיז אַיִּן
1943 גַּעַשְׁאָפָּן גַּעַוּוֹאָרָן, אָוּן דעם ערְשָׁתָן אָוּן שְׁטָעָנְדִּיקָן
קָאָסִיר פָּוֹן דער שְׁקָאנָעָר יַיּוֹאָ-אָרְגָּאָנִיאָצְּיָע.

דער יַיּוֹאָ באָגְרִיסְט האָרְצִיךְ דעם בעַל-הַוּבָּל אָוּן
וּוִינְטָשָׁט אִים אַ סְּרָ יַאֲרָן פָּוֹן פֻּרְעָוָן-לְעָכָן גַּלְיכָן אָוּן פָּוֹן
גַּעַוְּלָשָׁאָפְּטָלָעָכָר טַעַטְיִקְיִיט מִיטָּוּזִיט עַרְדִּיקָעָ מִמְּשֹׁוֹתָהָ
דִּיקָע אַוְּפְּטָעוּן.

יִדְיָשָׁעָר ווִיסְנְשָׁאָפְּטָלָעָכָר אַיִּנְסְטִיטּוּת — יַיּוֹאָ

חָאָרָאָס מ. קָאָלְעָן
פְּאָרְזִיצָעָר פָּוֹן אַקְאָדָעָמִישָׁן רָאָט

לוֹסְט. ח. סָאָבָעָי
פְּאָרְזִיצָעָר פָּוֹן דִּירַעַטָּאָרְזְּדָאָט

נְתָן רִיְּד
פְּאָרְזִיצָעָר פָּוֹן דָּעָר ווִיסְנְשָׁאָפְּטָלָעָכָר קָאָלְעָגִינָּעָ

יְוָדָל בָּאָרְגָּנְשָׁטִיּוֹן
פְּאָרְזִיצָעָר פָּוֹן דָּעָר פְּאָרְוּזָעָלְטָוָנָג

באגראיסונג פון שיקאנדר ייואָ-קאמיטעט

27 יאָר פון געטראַיעַ, איבערגעגעבענער אוּן פרוכפנדיקער אָרבנט צו הנלפֿן אוּיפֿהאלטֿן, באָפֿעַסְטִיקַן אוּן אוּיסְבִּירַיְד טערן די גִּיסְטִיקַן פֿערוּפֿעַנְרִיעַ פון יִידְישַׁן ווִיסְנַשְּׁאָפֿטְלִינְכַּן אַינְסְטִיטּוּטַן, זָעַנְעַן גְּרוּסַע פֿאָרְדִּינְסְטַן, פֿאָר ווּנְלַכְּנַע דָּעַר שִׁקְאַזְגַּעַר יִיּוֹאָ-קָאָמִיטְעַט בָּאָגְרִיסְטַן אָונְדוּעַר לִיבְנַן חֶבְרַן ל. מ. שְׂטִיעַן צו זִין זִיבְעַצְיִיקְסְּטַן גַּעֲבּוּרַן-טָאג

חֶבְרַן שְׂטִיעַן הָאָט בְּמַשֵּׁךְ די פֿאָרְגָּאָנְגָּנְנָע 27 יאָר אַרְיִינְגַּעַר אָכְטַן אוּיפֿגְּנַהְאָלְטַן אַיְן אָונְדוּעַר סְבִּיבַה דָּעַם פֿיאָנְגַּרְיִישַׁן גִּיסְטַן פון יִיּוֹאָ.

די יִיּוֹאָ-טַנְטִיקִיַּת אֵיז זִין אָומְפָאָרְבִּיטְלִינְכַּע לְעַבְנָסְ-שְׁלִיחּוֹת. די באָוִירְקַט אוּן באָוּונְגַט אַלְעַ זִיןַע אַנְדְּרָע קָוְלְטוּרְ-טַעַנְתִּיקְיִיטַן. מִיט שְׂטִיעַנְעַן אֵיז דָּעַר אַנְפְּרִוּנְגַּ פון יִיּוֹאָ באָקְרָעְפְּטִיקְטַּדְבַּר בְּיַי אָונְדוּז אַלְעַמְּנַעַן דָּעַר מָוֹת אוּן דָּעַר גְּלוּבַן אֵיז אָונְדוּזְעַר צָוקְוָנְפְּטִיקַן אַוְפְּטוּעַן לְטוּבַת דָּעַם יִידְישַׁן ווִיסְנַשְּׁאָפֿטְלִינְכַּן אַינְסְטִיטּוּטַן.

מִיר ווִינְטְּשַׁן ל. מ. שְׂטִיעַנְעַן אַסְד גַּעַזְוּנְטַע אוּן צְוָפְּרִידְעַנְעַן יִאָרְן אֵין זִין ווִיטְעַזְדִּיקַעַר קָוְלְטוּרְ-אָרְבַּעַט.

י. דִּיבָּאוֹ, פֿאָרְדִּיצְעַר
וּלְלִוְיל בְּרָאָמְסָאָן, סְנָקְרָעְטַאַר

דאס לעבן פון א שטערישער פערזענעלעכקייט
ביאנראפיע פון 5. מ. שטינן

די לעבננס-באַשְׁרִיבָּנוּג פֿון ל. מ. שטיינען, ואמֵס מיר ברענגן אין אונדזער הינטיקן
וילֶ-זְוֹרְגָּלֶל, שטיצט זיך אויף מאָטְרִיאַלֶן פֿון קָאָרְשִׁידְעָנֶן קוֹאָלֶן.
קָרְרִיעָר פֿון אלָעָם זְמִינָעָן אוַיסְגָּנוֹזֶט גַּעוֹאָרֶן די מַאָטְרִיאַלֶן, ואמֵס חָוָרֶן גַּעֲבָרָכֶט
אין דער בִּיאָגְרָאַכְיָע פֿון ל. מ. שטיינען אָנוּסֶם בּוֹה, ואמֵס דער שִׁיקָּגָעֶר שְׁלוֹם
עלִיכְבַּ-פְּאַלְקָאנִיסְטִיטּוֹס האָט אַוּסְגָּעָעָבָן אין צַ'אַר 1938 לְפִבְּרוֹד דַּעַם 25 אַיָּרִין
יּוֹבִילִי פֿון ל. מ. שטיינָס קּוֹלְטוֹרְגְּזְוּלְשְׁטָלְעָכָר טַעַטְקִיטִיט (ל. מ. שטיין זְבָּלֶן)

(בּוֹז, שִׁקְאָגָא, 1938)

די בִּיאָגְרָאַכְיָע אין עַנְעָם בּוֹר אַיז גַּעֲשָׂרְבָּן גַּעוֹאָרֶן דַּוְרָךְ די קָרְרִינְדֶּן
רַעֲקָעָר, י. ה. פָּאַמְּדָרָאַן אָן אַ. פְּרָאַגְּרָאַטְּנִיעָר.
אונדזער הינטיקע בִּיאָגְרָאַכְיָע בְּרַעְגָּט אַ רִי נִיעָץ פְּאַקְּטָן, ואמֵס זְמִינָעָן, ווי גַּעַר
זָגָט, צְנוּיָּהָגָעָלִיבָן גַּעוֹאָרֶן פֿון קָאָרְשִׁידְעָנֶן קוֹאָלֶן. פָּאַר דַּעַם צְוֹעָק זְמִינָעָן
דוּרְכְּגַעְפִּירֶט גַּעוֹאָרֶן קָאַנְסְוָלְטָאַצְעָס מִיט אַ רִי קָרְרִינְדֶּן אָן בְּאַקְּגָנְטָעַ פְּנוּנָעַ
בְּעַלְהִיּוֹבָל.

מיר באָדְיוּרָן זְיִיר, ואמֵס ל. מ. שטיין האָט נִישְׁתְּגַעַתְּ קִין מַעֲגַלְכְּקִיטָּס אָנוֹדוֹ
צְוִצְשְׁטָעָלָן זְיִין גַּאנְצָן פְּרִיאַוְצָטָן אַרְכִּיכְּ — די קָאָרְצְׁוֹחָגְטָעַ קָאָרְעָסְפָּאַנְדָּעָן, ואמֵס
הָאָט זְיךָ אִים אַגְּנָעְקָלְבָּן, דַּאֲס אִיז אַ קְּלָטוֹרְהִיסְטְּרִישָׁר אַזְּצָר. אָנוֹדוֹ אִיז
גַּעַלְגָּעָן זְיךָ צַ'אַקְּעָנָעָן מִיט אַיְנְצִיקָּעַ טַיְלָן פֿון דָּזְיָקָין אַרְכִּיכְּ אָן פֿון דַּעַר
דָּזְוִיקָּר קָאָרְעָסְפָּאַנְדָּעָן. די אַגְּנָרְמָצְעָיָה, ואמֵס מַרְאָה אַבְּנָן דָּזְרָגָן גַּעַלְגָּעָן, אִיז
אַיסְגָּעָנָצָט גַּעוֹאָרֶן אַיְנְצִיקָּעַ פֿון דַּעַר בִּיאָגְרָאַכְיָע.

1

עַרְשָׁתָּעָ אַיְנְפָּלָסָן

ל. מ. שטיין אַיז גַּעַבְּוִירָן גַּעוֹאָרֶן אַינְגָם שְׁטָעָטָל בְּעָרִים לְאָבוֹו (כֻּעַרְסָמָנָעָר גַּובָּעָר-
נִיעָץ) אַין זְאַר 1883. זְיִין אַמְּתָעָר נִאמְּנָע אַיז יְצָחָק לְיִיבָּר פְּרָאַדְּקִין. די שְׁטוּבִּיקָּע
אוֹן זְיִינָעָן חְּבָרִים אַין שְׁטָעָטָל הָאָבָּן אִים גַּעַרְוָן „ליַאֲוֹאָצָּה“. דַּעַר דָּזְוִיקָּר נִאמְּנָע אַיז
מִיט אִים מִיטְגָּעָנָגָנָע אַגְּרָוִיסְן טַיְלָן פֿון זְיִין לְעָבָן. אַיְיךְ אַין זְיִינָעָן יוֹגָגָן יְאָרָן אַין
אַמְּעָרְקָעָה הָאָבָּן פֿילָן מַעְנָמָשָׁן אִים גַּעַקְעָנָט אַונְטָרָן דָּזְיָקָין נִאמְּנָעָן.

דַּאֲס שְׁטָעָטָל בְּעָרִים לְאָבוֹו לִיגְט אַוְיְגָעָשְׁפָּרִוְּט אַיְבָּעָר אַ הוּוִיכָן בְּאָרְגָּבְּנִי דַּעַם דַּנְיְעָפְּרָעָר.
דָּאָרָט, בְּנֵים דַּנְיְעָפְּרָעָר, אַיז דַּעַר יוֹגָגָר לְיַאֲוֹא גַּעַוְאָצְקָמָן. דָּאָרָט הָאָט עַר אַיְנָגְנוֹזָאָפָּט
אַין זְיךָ דִּי שִׁינְיָקִיטָן פֿון דַּעַר נְאָטוֹר. דָּאָרָט, אַוְיְגָן בְּעָרִים לְאָבוֹוְר בְּאָרְגָּבְּנִי, אַין דִּי בּּעָ
רִיסְלָאָוּוּר טָלָל אַרְוָם דַּעַם דַּעַר נְאָטוֹר, אַין דִּי סְוּדָהָתְדִּיקָעָוּ וּוּלְלָדָעָר אַרְוָם דַּעַם שְׁטָעָטָל,
הָאָט זְיךָ אַוְיְגָעָשְׁרָעָט דִּי טְרוֹמְיָמְרִישָׁע גַּעַשְׁטָאָלָט פֿון דַּעַם יוֹגָגָן לְיַאֲוֹא — דַּעַם
שְׁפָעְטָעְדִּיקָן ל. מ. שטיין.

אַבָּעָר דַּאֲס שְׁטָעָטָל אַיז נִישְׁתְּגַעַתְּ גַּעוֹעָן דַּעַר אַיְנְצִיקָּר קוֹאָלֶן פֿון אַיְנְפָּלָס אַוְיְגָן יוֹגָגָן
אַוְקָרְאַיְנִישָׁ-יִידְּשָׁן בְּחוֹרְלָן. נִישְׁתְּגַעַתְּ קָלְעָנְגָּרָעָה השְׁפָעָה הָאָט גַּעַהָאָט אַוְיָה אִים זְיִין
פְּאַטָּעָר, וּוּלְלָכָר הָאָט זְיךָ אַוְיְגָעָצְיִיכְּנָט מִיט זְיִין קִינְסְטָלְעָרִישָׁע נִינְגָגָנָע : עַר
הָאָט לְיִבְּגַעַת צַ'וְנִיצְן פֿיגְוָרָן פֿון הָאָלִיְּזָן, צַ'וְנִיצְן בְּלָומָעָן אוֹפָגְלָזָן אַדְ"גָלֶן.

מַאְיִר פְּרָאַדְּקִין, ל. מ. שטיינָס פְּאַטָּעָר, הָאָט גַּעַזְוִינָגָן הַוּהָה פֿון תְּבָאָה-הַחֲנָדָל.
די פְּרָנָסָה אַיז קִין מַאְלָן נִישְׁתְּגַעַתְּ צַ'וְנִירָם. אַבָּעָר שְׁפָעְטָעָר, וּוּלְן דַּאֲס שְׁבָנוֹתָדִיקָעָוּ
שְׁטָעָטָל קָאָבָּאָוְקָעָע אַיז גַּעוֹאָרֶן דַּעַר צַ'וְנִטָּעָר פֿון תְּבָאָה-הַחֲנָדָל, אַיז דִּי פְּרָנָסָה
גַּעוֹאָרֶן נָאָךְ מַאְגָעָרָעָר.

מאיר פראדקיין אויז אליאון נישט געווען קיין תְּבֹאָה-סְהָרָה — ער אויז געווען בלוייז איז אַנְגַּעַשְׁטָעַלְטָעַר בֵּין תְּבֹאָה-סְהָרִים. וווען דאס געשעט, וווען דער האט געארבעט, האט זיך שפערטער אַרְיכְּבָּרְגְּעַטְרָאָגָן קײַן קָאָכָּוֹקָעָ, האט מאיר פראדקיינס משפחה געלעבט איז דחקות איזן די קינדער האבן יונגעערהייט געמוֹת אַנְהִיבָּן זָאָרְגָּן פָּאָר זָיך.

לייאוֹז פְּרָאָדְקִיָּן, דער שפערטערדיקער ל. מ. שטיין, האט פָּאָר דער צִוְּטָ בָּאוֹזִוְּן דָּרְבִּי צומאָבָן די ערישט שטֶוֹפֶּעָם פָּוּן אַ רְוִישְׁעָרָ רְעִינְרוֹגְּנָס-שָׁוֹל אַזְּן פָּן חָדָר. צו 13 יָאָר האט ער אַנְגַּעַהוּבָן אַרְבָּעָטָן.

דאָס יונגע יונגען האט געפְּרוֹוּת מָוֹל אַזְּן פְּאָרְשִׁיְּדָעָן פָּאָכָן. ער האט געארבעט אַזְּן אַ מאַנוֹפְּאָקְטוּרִי-גַּעֲשָׁעַטָּ, בֵּין אַ רְיֻמְּעָר אַזְּן אוּדָק אַזְּן אַ בּוּכְּבִּינְדְּעָרִי בֵּין זְיַינְּעָס אַ קָּרוֹב אַזְּן שְׁכָנוֹתְדִּקְוָן אַל עַקְסָפָנְדָר אַזְּוּסָק.

בוּכְּבִּינְדְּעָרִי האט בֵּין אַיסְגָּעָנוּמוּן. פָּוּן די יְוִינְגְּסְטָעָ יָאָרָן אַזְּן האט דעם יונגע כְּהָזָר גַּעַצְיוֹגָן צָו בִּיכְעָר. דער רִיחָה פָּוּן פְּרִישְׁגַּעַדְרָקְטָעָר פְּאָרְבָּ פְּלָנִינְט אַיסְפָּאָרְ שִׁיפְּרָן. די נִיעְיָא בְּאַשְׁעַפְּטִיקָוָן הָאָט אַיסְגָּעָנוּמָן אַזְּן פְּלָנִינְט אַסְפָּאָרְ זָאָךְ לִיעְיָנָן. זְיַינְּעָס יְוִינְגָעָ יָאָרָן אוּזָאָרָן דָּאָס בּוֹזָגְעָזָאָרָן דִּי טְבִיעָרְסָטָעָ אַזְּן לִיבְסָטָעָ זָאָךְ אַינְעָטָעָ לְעָבָן פָּוּן אַונְדוֹזָעָר ל. מ. שְׁטִיָּן. אַיסְפָּאָרְ האט בָּאוֹזְדָּעָר גַּעַצְיוֹגָן צָו בִּיכְעָר וּוּגָן קוֹנְסָטָה, וּוּגָן טְעַטְּטָעָר אַזְּן וּוּגָן מַאְלָעָרָן.

2

מְאַרְגָּנְדָּרְוִיְּטָ

אַזְּן עַלְטָעָר פָּוּן 16 יָאָר אוּזָאָרָן לִיאוֹזָ פְּרָאָדְקִיָּן גַּעַבְּלִיבָן אַזְּיָהָם. וּוּגָן זְיַינְּעָס פְּאָטָעָר אַזְּן גַּעַשְׁטָאָרָן, אוּזָאָרָן דָּעָרְ אַיְאָרְיקָעָ פְּרִירְ קִינְדָּעָר, דְּרִיחָה יְנָגְלָעָץ אַזְּן אַיְזָן מִוְּדָיל (ל. מ. שְׁטִיָּן) שְׁוּסְפָּטָעָר אַזְּן דָּעָר יְנָגְסָטָעָר בָּרוֹזָעָר וּוּגָנָעָן אַזְּן סָפְּוּוֹטְרָזְוּסָלָאנָד אַזְּן צְוִוְּיָהָרָן בְּרִידְעָר וּוּגָן זְיַינְּעָס.

הָאָבָנְדִּיק גָּוֹט זִיךְ אַיְאָרְיקָעָ פָּאָךְ, האט דָאָס 16 אַיְאָרְיקָעָ יְוִינְגָל בְּאַשְׁלָאָסָן צָו וּוּגָן אַזְּן אַונְטָעָרְנָעָמָר — ער האט פְּאָרְלִיְּגָט אַזְּן אַיְגְּגָעָן בּוּכְּבִּינְדְּעָרָן.

לייאוֹז פְּרָאָדְקִיָּן אוּזָאָרָן גַּעַנְגְּרָהִיט גַּעַוְּזָאָרָן אַזְּן רִינְפָּעָר מָאָן. די זָאָרְגָּן פָּאָרְ פְּרָנָהָ פָּוּן אַיְזָן זְיַינְּעָס אַזְּן שְׁדָדִיקָעָ לִיעְיָנָעָן אַזְּן שְׁטוֹדִירָן בִּיכְעָר פָּוּן דָּעָר זְוִוְּיָטָעָר זְיַיתָהָרָן לִיאָוָזָן רִינְפָּעָר גַּעַמָּאָכָט.

וּוּ אַסְפָּאָרְגָּעָה בְּחוֹרְמָלָעָר אַזְּן יְוִינְגָעָ זָאָרָן אוּזָאָרָן לִיאוֹזָ פְּרָאָדְקִיָּן גָּאָרְ פְּרָוְיְגָעָר אַזְּן סָפְּאָצְּיָאָלִיסָטָם. שְׁוִין אַזְּן אַלְעָקְסָאָנְדְּרָאָזָסָק, וּוּגָן ער האט גַּעַרְבָּעָט אַזְּן דָּעָר בּוּכְּבִּינְדְּעָרָן פָּוּן זְיַינְּעָס קָרוֹבָּ, האט לִיאוֹזָ פְּרָאָדְקִיָּן אַיְגְּגָעָזָטָפָט אַזְּן זִיךְ סָפְּאָצְּיָאָלִיסָטִישָׁע אַיְדָעָעָן. שְׁפָעָטָעָר, וּוּגָן ער אוּזָאָרְקָעְגָּעָטָעָן קַיְיָן בְּעָרְסִילָאָזָן אַזְּן דָּאָרָטָן אַגְּגָעָפָרְטָט מִיטָּזָן זְיַינְּעָס בּוּכְּבִּינְדְּעָרָן, אוּזָאָרָן ער גַּעַוְּזָעָן צְוִישָׁן די בָּאוֹזְטָזְוִינְקָסָטָעָ יְוִינְגָעָלִינְט אַזְּן שְׁטָעָטָלָל. זְיַינְּעָס שְׁטִים אוּזָאָרְקָעְגָּעָטָעָן גַּעַהְעָרָט גַּעַוְּזָאָרָן אַזְּן דִּי דִּיסְקָוּמִיעָס פָּוּן דָּעָר שְׁטָעָטָלְשָׁעָדָזָן. צְיוֹנָזָם אַזְּן סָפְּאָצְּיָאָלִיסָטָם הָאָבָן אוּזָאָרָן יְוִינְגָעָ זְעָפִירָט אַזְּן פְּאָרְבִּסְעָנָעָ מְלָחָמָה בָּאָרְדָּרְהָעָרָן אַזְּן מְוֹחָתָהָרָן דָּעָר יְדִישָׁעָר יְוִינְגָעָ אַזְּן רְוּמָלָאָנָה.

ליואוֹאַ אָיוֹ גַּעֲוָעַן אָן אִיבְּרָגְעַצְּיִינְטֶער סָאַצְּיָאל-דָּעַמָּאָקְרָאַט. אַ "אִיסְקָרָאָוּעָץ". עַד הַאַת
אוֹיֶהָנְבָוִיט אָנוֹ שְׁטָעַטֵּל אָן אָונְטָעַרְעַדְּדִישׁ אַרְגָּנָזִיזָאַיִּע פָּוּן "אִסְקָרָאָוּצָעָם" אָנוֹ
עַר אָיוֹ גַּעֲוָעַן אִיר פִּירָעָר.

איַן יַאֲרַ 1905 הַאַת בְּעִירִים לָאוֹן, וַיַּאֲרַ אַסְטָעַטְרָע יִדְיִישָׁע שְׁטָעַט אָנוֹ שְׁטָעַטְלָעָר אַיַּן
דָּעַמָּאָלְטִיקָן צָאָרִישָׁן רְוִסְלָאָנָד, אִיבְּרָגְעַלְעַבְטָ פְּרִיעָר דִּי דָּעַרְחִיבְנְקִיָּט פָּוּן דָּעַרְ עַרְשָׁ-
טָעָר רְוִסְיִישָׁע רְעוֹאָלְזִיכְיָע אָנוֹ דָּעַרְנָאָך — דָּעַם שְׁרָעְקָלְעָכָן אַגְּרָאָם-גַּעַפְעָנְסָטָם.
דָּאַס שְׁטָעַטְלָעָר בְּעִירִים לָאוֹן הַאַת גַּעַצְּיִתְעָרָט פָּאָר אַ פָּאָנָרָאָם. מִיטָּ דִּי הַעַנְתָּ הַאַת מַעַן
אַנְגָּעוֹוִיזָן אָיוֹפָק דִּי שְׁטָעַטְלָשָׁע קְרִיסְטָלְעָכָע כּוֹלִיגָּאָנָעָם, וּוֹאָסָהָבָן זַיְק גַּעַגְּרִיאִיט צָו
בְּאַפְּאָלָן דִּי יִדְיִישָׁע בְּאַפְּאָלְקָרְוּנָג.

ליואוֹאַ אָנוֹ נַאֲרַ עַטְלָעָכָע יְוָנָגְעַלְיִיטָה אָבָּבָן אַרְגָּנָזִיזָרָט אָיַן שְׁטָاطָט אַ זְּעַלְבָּסְטָשָׁוֹן.
דִּי בְּעַלְיִ-בְּתָהִים פָּוּן שְׁטָاطָט אָבָּבָן אַוְגְּנָעְקָלְבָּן אַ גְּרוּסְעָרָע סְוּמָע גַּעַלְט אָיוֹפָק אַיְנִיזְקוּפָן
גַּעַוּוֹר. מַעַן הַאַת אַרְאָפְגָּנְעַבְרָאָכָט פָּוּן קָאָכָוּקָע אַ גַּאנְצָן קָאָסְטָן מִיטָּ גַּעַוּוֹר. דִּי
זְעַלְבָּסְטָשָׁוֹן, וּוֹעַלְכָע אַיַּז בְּאַשְׁתָּאָנָעָן פָּוּן יִדְיִישָׁע אָנוֹ קְרִיסְטָלְעָכָע יְוָנָגְעַלְיִיט, אָיוֹ
עַטְלָעָכָע טָעַג גַּעַוּוֹן מָאָכְלָיְוִוָּרָט — גְּרוּיָיט צָו אַ שְׁלָאָכָט מִיטָּ דִּי כּוֹלִיגָּאָנָעָם. דִּי
זְעַלְבָּסְטָשָׁוֹן גַּעַהָאַט אָיוֹר אָנוֹ אַפְּטִילְוָנָג פָּוּן עַטְלָעָכָע אָנוֹ צְוֹוָאָנְצִיךְ רִיבְטָעָרָם אָיוֹפָק
פָּעָר. בָּעַת דָּעַם פְּרָאָזְוָאָסְלָאָוּזָנָעָם יוֹסְ-טוֹב פָּאָסְכָע, הַאַת דִּי זְעַלְבָּסְטָשָׁוֹן זַיְק פָּאָר-
מָאָסְטָן מִיטָּ דִּי כּוֹלִיגָּאָנָעָם.

הַיְנְטָעָרָן שְׁטָעַטְלָעָר אָבָּבָן זַיְק פָּאָרְזָאָמְלָט מָאָסְן פְּוּיָעָרִים פָּוּן דִּי אַרְוְמִיקָע דָּעַרְפָּעָר.
שְׂוֹאָרִיךְ-מָאָהָנִיקָעָם אָבָּבָן אַוְיְגָעְהָעָצָט דִּי פְּוּיָעָרִים אָנוֹ דִּי צְעֻרְיוּצָטָע מָאָסְעָ הַאַת זַיְק
אַ לָּאוֹ גַּעַטְאָן צָוָם שְׁטָעַטְלָעָר.

דִּי זְעַלְבָּסְטָשָׁוֹן אָיוֹ אָרוּסָם אַנְטָקָעָן. וַיְיַעַרְעַ רִיבְטָעָרָם אָבָּבָן זַיְק אַרְבִּינְגְּרָעִירִים אָיַן דָּעַם
צְעֻרְיוּצָטָן הַמוֹן אָנוֹ אִים פְּוֹנָגָנְדָעְרָגְעָטְרָיוּבָן. דָּאַס שְׁטָעַטְלָעָר אָזּוֹ אָרוּסָם אַוְיְסָגְעָמִיטָן
אַ פָּאָגָרָאָם.

ליואוֹאַ פְּרָאָדְקִין אַיַּז אָיַן יַעַנְעַטְעָג גַּעֲוָעַן אָיַן שְׁטָעַטְלָעָר הַעַלְדָּ פָּוּן טָאָג. עַד הַאַת
זַיְק נִשְׁתַּת בְּאַנְגָּנָנְטָמִיטָן פְּוֹנָגָנְדָעְרָטְרִיבָּן דָּעַם הַמוֹן. צְוֹאָמָמָן מִיטָּ נַאֲרַ צְוֹוִי יְוָנָגְעַ-
לִיטָּטָה עַר זַיְק אַרְוִיסְגָּאָלָאָן אַיְבָּר דִּי קְרִיסְטָלְעָכָע גָּאָסָן פְּוֹנָעָם שְׁטָעַטְלָעָר אָנוֹ גַּעַ-
נְמָמָן דָּעַוְוִידָּרִין יַעַדְן אִינְגָּעָם, וּוֹאָסָהָבָן זַיְק הַאַת אַוְיְסָגְעָזָעָן פָּאָרְדָּעְכָּטִיק.

בֵּין נַאֲכָט אָבָּבָן כּוֹלִיגָּאָנָעָם גַּעַנוּמָעָן בְּרָעָכָן שְׁוִיבָן אָיַן יִדְיִישָׁע פְּעַנְצָטָרָה. לִיאָוֹאַ אָיוֹ
אָרוּסָם אָיַן מִיטָּן גַּאֲס אָנוֹ גַּעַנוּמָעָן שִׁיפָּן. דִּי כּוֹלִיגָּאָנָעָם אָבָּבָן זַיְק דָּעַרְשָׁרָאָקָן אָנוֹ זַיְק
פְּוֹנָגָנְדָעְרָגְלָאָפָן.

אָנוֹ עַנְלָעָכָע זַד אָיוֹ זַיְק פָּאָרְלָאָפָן וּוֹעַן לִיאָוֹאַסְטָרָמָקָרְבָּ אַיְלָיָאָ קָאַמְּינָסָקִי הַאַת
גַּעַהָאָלְטָן בְּיַיִם אַפְּפָאָרָן פָּוּן שְׁטָעַטְלָעָר וַיַּיְיַ אַ דָּעַלְעָגָאָט צָו אַ צְיָוִינִיסְטִישָׁן צְוֹאָמָעְנֶפֶּאָר.
בְּיַיִם דָּנִיעְפָּעָר הַאַבָּבָן זַיְק פָּאָרְזָאָמְלָט וַיְיַעַרְעַ פֵּיל מַעַנְטִישָׁן, וּוֹאָסָהָבָן זַיְנָעָן גַּעַקְוּמָעָן בְּאַגְּלִיָּיטָן
דָּעַם דָּעַלְעָגָאָט. עַם אָיוֹ גַּעֲוָעָן בֵּין נַאֲכָט. פְּלוֹצָעָם אָיוֹ אַוִּיפָּק דִּי פָּאָרְזָאָמְלָטָעָר אַרְאָפָגָעָ-
פָּאָלָן אַ הַאֲגָּל שְׁטִינְגָּרָה. עַס אָיוֹ אַגְּוִיסָּעָמָה — פְּרוֹרִיעָן אָנוֹ קִינְדָּעָר אָבָּבָן
גַּעַוְוִינְטָן, גַּעַהָלְשָׁת. לִיאָוֹאַ פְּרָאָדְקִין הַאַת אַרְוִיסְגָּאָפָט אַגְּוִיסְגָּאָפָט אַ רְעוֹוָאָלְזָוָעָר אָנוֹ גַּעַנוּמָעָן
שִׁיפָּן צָו דִּי כּוֹלִיגָּאָנָעָם, וּוֹעַלְכָע אָבָּבָן אַגְּגָעְהָוִיכָן אַנְטָלוּפָן. לִיאָוֹאַ אָנוֹ זַיְנָעַ חַבְּרִים
הַאַבָּבָן זַיְק נַאֲכָגְּנִיאָגָט בֵּין עַס אָיוֹ אַגְּגָעְהָיִצְיִי אָנוֹ הַאַת אַרְעִסְטִירָט דִּי שְׂוֹאָרִיךְ-
מָאָהָנִיקָעָם.

3

שְׁנִירָע

די רעוואַלְזִיעַ פָּוּן יָאָר 1905 האָט גַּעַהְאַלְטוֹן גַּעַשְׁפָּאנְטַן די וּגְנָט אֵין די הוֹנְדָעַטְעַר שְׁטָעַט אָוּן שְׁטָעַטְלָעַד פָּוּן אָוְקָרְצִינָעַ, וּוַיְסָרוּסָלָאנָד, לִיטָע אָוּן פּוֹילָן. דָּאָס שְׁטָעַטְלָעַד אָוּן נִישְׁתְּפָּעַן קִין אָוְינְגָּאָס.

דראכמאטישע געשענישן האבן זיך אפגעשפילט אין די גרויסע שטעהט פון דעםאלטיקן צארשין רוסלאנד: מאנסטראטיקן, גרויסע דעםאנטראצ'יעם, שטודערמדייק פֿאַרְזָאַטְ לונגען, מען האט אַפּוֹ בְּעֵדָעָרָט אַינְגָאָוֶהָן אֲזִי לאָגָד פָּאַלְטִישָׁאָרְזִית.

די יונגען פון די קליניע שטעהטלעך האט זיך געריסן צו מעשים. אין די שטעהטלעך זינגען געדראקט געוווארן לאקאלע פראקלטמאכיעס און עס איז מאסנוויז פֿאַרְשְׁפּרִיט געוווארן די רעוואָלְצִיאָנְדָרָע לִיטְעָרָאָטוֹ, ווֹאָס איז צוּגָעַשְׂקָט גַּעֲווֹאָרָן פון די גַּרְעָבָרָע שטעהטלעך.

לייאוֹא פֶּרְאָדְקִין אָוֹן נַאֲך עַטְלָעַכְע וַיְנֵע חֶבְרִים זַיְנֵעַ סֻפְ-כְּלָסְפָ אַרְעַסְטוֹרֶת גַּעֲוָוָאָרֶן אָוֹן מַעַן הַאֲטַזְיָה זַיְיָ אַפְגַּנְעַשְׁקַט קִיְּזָן כְּעַרְסָאָזָן. אַ שְׁטִיקָל צַיְּטָה הַאֲבָנָן זַיְיָ זַיְק אַרְמוֹגַעַוָּאָל גַּעַרְטָה אַיְזָן דַי כְּעַרְסָאָנָעָר טְוָרְמָעָם. אַכְבָּר אַזְיָד אַיְזָן טְוָרְמָע אַיְזָן לְיַאֲזָוָה נִישְׁתָּגַעַזְסָן מִיט פֶּאָרְלִיְוָגְטָעָה הַעֲנָטָה. עַר הַאֲטַזְיָה בְּאַקְעָנָט אַרְעַסְטוֹרֶת פְּוַיְעָרִים מִיטָּן סָאָצִיאָל דֻּעַמְאָקְרָאָטָיְשָׁן גַּעַדְאָנָק. אַיְזָן טְוָרְמָע זַיְנֵעַ פְּסָדָר אַנְגַּעַגְנָגָעָן דַעַבְאָטָעָם. דַעַרְצָו נַאֲך אַיְזָן מַעַן גַּעַהְיִים גַּעַוְעָזָן פֶּאָרְבָּוֹגָזָן מִיט דַי חֶבְרִים אַוְפָ דַעַר פֶּרְיִי.

אין טרמע האט ליאוֹאַ פֿרְאָדְקִין דורך געמאכט אַ דרייטאגיקן הונגערסטריך. ענדלעך זינגען די בעריסטאָוווער יונגעַלִיט בָּאָפֶרְרִיט געוואָרֶן. זיו זינגען אָפֶגֶעֶפֶּאָרֶן אֲהֵיַם. דָּאַם גאנצָע שטעטעל האט געוואָרֶט אָוּפֶן זיו ביַם ברעג פֿונְגָעָם דָּנִיעַפֶּרֶת-טיַּיד.

ニישט לאנגע נאך דעם איז לייאוואט מיט זיין פאמיליע ארכיבערגעטֿהארן קיון אלעקסאנדּראזוסק. דארט האט ער ווידער אנגעהויבן ארכבעטן אין דער בוכבינדערוי פַּין זיין קרוב. פֿאָרטשטייט זיך, איז זיין גאנצע פֿרײַע צוֹיט האט לייאוואט אָפְּגָּעָנְבָּן דער רַעֲוָאַט, לְזִיכְּרָאָר בְּאוֹנוֹעָגָנָה.

ער איז זיעיר ניך געוווארן פאָפּולער איזן אלעקסאנדראָוּסַק. ער איז געוווען טעטיך
איין פראָפּעַטְיאָנָעָלָן פֿאָרָאַיִן, וואָס הָאָט וֵיז גַּעהַאַט גַּעֲגַרְנְדָעַט. באָזונְדָעַר אַיז די
שְׁתָאָט גַּעֲוֹוָאָרָן אַוְיְגַּעַשְׂטוּרָעָמֶט צְוָוִיבָן זַיְן מָוִתְּקָן אַרְוִיסְטָרִיט אַיז שְׁוִין פָּוָן גִּימָּס
נאָזִיסְטָקָעָם, וואָס זַיְנְעָנוּ בָּאוּיְמִיקָּט גַּעֲוֹוָאָרָן פָּוָן שָׁוֹל צְוָוִיבָן זַיְעַר רַעֲוָאָלְצִיאָנְדָעַר
טעטִיקִים. ליְאָוָאָס מָוִתְּקָע אַרְוִיסְטָרָעָטָוָג לְטוּבָת די גִּימָּנָזִיסְטָקָעָם הָאָט גַּעֲמָאָכָט
אַינְעָס שְׁטָעַטְל אָזֶן טִיףָן רֹוְשָׁם, יָזֶן עַס זַיְנְעָנוּ דֻּעְמָאָלָט גַּעֲשִׁיקָט גַּעֲוֹוָאָרָן וּוּגָן דַּעַבְּךָ
קַאְרוּסְפָּאָנְדָעָנָצָן צֹו די צְעַנְטָרָאַלָּע רַעֲוָאָלְצִיאָנְגָרָע צְיוּתוֹנוֹגָעָן.

לייאוואס רעוואלז'יאנערע טעמייניט אין אלעקסאנדראויסק האט זיך פארענדיקט מיט א ניעס ארטעט. נאכן אפויין עטליכע מאנגאטן אין טורמע, האט מען אוים וויזעדער ביא- פרייט. זינט דאן אין ער געווונגע צו לעבען אומלאגאל. ער החט זיך אונגעהייבן צו בענוץן מיט א פאספֿאָרט אויינּן נאמען שטיין. אבער דאס אויסבֿאָהאַלְטֵן זיך אין

אנגעקומווען אליע שוערער אוון שעודער. סוף-פל-סוף האט לייאווע באשלאָסן אַפְּצַוְּאָרֶן קיין אַמְּעָרִיקָע. אַונְטְּעָרָן נְאַמְּעָן ? מ. שטײַין האט ער זיך געלָזָן אַיבָּעָר דער "גְּרִינְגֶּר גְּרִעְנְגֶּן". צוֹזָמָעָן מֵיט אַיז אַנְטְּלָאָפָּן קִיְּן אַוְיסְלָאָנד זִין שְׁפָעַטְעַדְּקָע פֿרְיוּ סָאָגְנִי ע.

נאָוּמְבָּר 1907 אַיז לייאווע פֿרְאָדְקִין אַנְגָּעָקָומוּעָן קִיְּן נְיוּ-יְאָרָק. דָא האט זיך אַנְגָּעָהָיְבָּן זִין נְיִי לְעָבָן.

4

אוֹ יִפְּנִימְיָה

בָּאַלְדָּ נְאָכָּן אַנְקָומוּעָן קִיְּן אַמְּעָרִיקָע האט זיך אַנְגָּעָהָיְבָּן ? מ. שטײַינְסְּ גַּעֲבעַנְטָשָׂת פְּאַמְּלִיעַ-לְעָבָן מֵיט זִין פֿרְיוּ סָאָגְנִי. זִין אַיז פֿאָר אַים אַלְעָזָר מִזְרָחָן אַז אַידְעָן-פֿרְיִינְד אַז גְּרוּיסְעָ שְׁטִיצָע אַין אַלְעָזָר וּבְינָה גַּעֲוַעַלְשָׁאַפְּטָלְעָבָן אַונְטְּעָרָן מְנוּגָּנָן. צוֹזָמָעָן מֵיט זִין צְוִירָעָז טְעַכְּטָעָר עַטְל אַז מְרִים שְׁטָעָלָן דִּי שְׁטִיְינְסְּ פֿאָר מֵיט זיך אַהְפְּטָעָר מִשְׁפָּחָה.

אַרְאָפְּנִיְינְדִּיק פֿוֹן דער שִׁיפְּ אַיז ? מ. שטײַין אַלְט גְּעוּוֹן 24 יְאָרָךְ. ער אַיז גְּעוּוֹן זִיכְעָר, אַז ער וּוּעָט דָא — אַין אַמְּעָרִיקָע — נִישְׁתְּאַר קָאנְגָּן מְמִשְׂרָד זִין זִין אַיְדִיעָשׁ לְעָבָן. נִאָר ער וּוּעָט אַוְיךְ זיך דָא קָאנְגָּן אַיְנָאָרְדָּעָנָן מְאַטְמָרְיעָל.

אַיְנָאָרְדָּעָרִיךְ אַיז יְעָדָן לְאָנְד אַגְּוָט פֿאָךְ. אַבָּעָר דָּאָס יְאָר 1907 אַיז אַיז דִּי פֿאָךְ-אַיְנָאָרְדָּעָטָן נִישְׁתְּאַר גְּעוּוֹן קִיְּן לְעִיכְּטָאָר. עַס האט גַּעַהְעָרְשָׂת אַ קְרִיזָס אַז עַס אַיז שְׁוּעָר גְּעוּוֹן צּוֹ גַּעַפְּגִינְגָּן אַרְבָּעָט אַיז ? מ. שְׁטִיְינְסְּ פֿאָךְ.

פֿאָרָן רְוִיְישַׁ-יְדִישַׁן אַיְנָאָרְדָּעָטָן פֿוֹן בְּעַרְיָאָלָאָזָוָה האט זיך אַנְגָּעָהָיְבָּן דער שְׁוּעָרְדָּרְעָר וּוּבָג פֿוֹן יְעָדָן אַיְמִיגְּרָאָטָן. נִישְׁתְּאַר קָעְגָּעָנְדִּיק זיך אַיְנָאָרְדָּעָנָן אַיז זִין זִין פֿאָךְ, האט ער גַּעַנְמָעָן זַוְּנָן אַרְבָּעָט בַּיִּזְבָּחָן וּוּאָס עַס לְאָזָט זיך. אַבָּעָר אַוְיךְ דָּאָס אַיז נִישְׁתְּאַר אַנְגָּעָקָומוּעָן לְעִיכְּטָאָר. עַנְדְּלָעָן האט ער בְּאַקְוּמוּעָן אַ שְׁטִיקָל פֿאָרְדִּינְסָט : ער האט גַּעַוְאָצָשָׂן פֿעַנְצָטָעָר אַיז גַּעַשְׁעַפְּטָן אַז אַיז פֿרְיוֹזָאָטָעָר וּוּיְנְגָּנְגָּן.

קִיְּן סְךָ פְּרָנְהָה האט עַס נִישְׁתְּאַר גַּעַנְגָּבָן ? מ. שְׁטִיְינְסְּ האט וּוּטְמָעָר גְּעוּזָכָט. זַוְּנִין צְוּוִיָּת "פֿאָךְ" אַיז גְּעוּוֹן שְׁטוּבָן-טְמָלְעָרִיךְ. אַ הְּאַלְבָּד יְאָר צִוְּתָאָה האט ער גַּעַעַרְבָּעָט בַּיִּזְבָּחָן, גַּעַהְעָרְשָׂת אַוְיךְ וּוּעָנָט. אַ שְׁטִיקָל צִוְּתָאָה האט ער גַּעַעַרְבָּעָט בַּיִּזְבָּחָן. שְׁפָעַטְעָר האט ער גַּעַעַרְבָּוֹת מְולָזָן אַרְבָּעָט אַוְיךְ אַיְגְּנָעָנְדָר חָאנְט (צְוֹזָמָעָן מֵיט אַ שְׁוֹתָף). זִין פֿרְיוּ סָאָגְנִי אַיז אַוְיךְ אַוְועָק אַרְבָּעָטָן. פֿוֹן דער חָיים אַיז זִין גְּעוּוֹן אַז זְאַקְוּדָמָאָכְרָעָק. דָא, אַיז אַמְּעָרִיקָע, האט זיך אַנְגָּעָהָיְבָּן פֿאָרְדִּינְסָט בַּיִּזְבָּחָן.

אַבָּעָר דָּאָס אַלְעָז זַוְּנִין גְּעוּוֹן צִיטְטוּנִילִיקָע זַאָכָן. עַס האט ? מ. שְׁטִיְינְסְּ גַּעַצְוִינְגָּן צּוֹ זִין אַלְטָפֿאָךְ, צּוֹ בְּכָבִינְדָּרִיךְ. סְופְּ-פְּלִילְסְּ-סְופְּ האט ער זיך אַיְנָגְעָאָרְדָּנָט אַיז דָּאָיְקָן פֿאָךְ.

עם איז נישט געוען ליעיכט. די ארבעטעוואר איז געוען א שועערע — 50 שעה. ביידע ציוואמען האבן אויסגעארבעט \$10 ווענטעלעך (ער האט פאראדיינט \$6 און זיין פרוי מסאניע — \$4). ביע די אומשטיינדן פון יונגער ציטט איז דאס שיין געוען א גוטער מסאניע. אבער ל. מ. שטײן האט געהאט אופיך זיך א הוב פון טעלעכּה הונדרט פאראדיינט, וואס זייןגער א קרוב האט אויסגעגעבען אויפיך אים איז פאראביבינדונג מיט זיין דאללאר, אויסצאלן אוזח איז פילו ביע א 10 דאללארדיינקן ווענטעלעכּן קומען קיון אטמעדיקען. אויסצאלן אוזח איז פילו ביע א 10 דאללארדיינקן ווענטעלעכּן פאראדיינט נישט געוען פון די ליעיכט זאכן. ער האט פינקטעלעך געצעאלט איז אויסגע- אצעאלט דעם הוב.

שוווער עם איזו געוווען דאם מאטעריעלע לעבן איזן די ערשותע צייטונג, האט ל. מ. שטינין אויפּ קיין איזין מיניות נישט אוייגעגעבען זייןע ניבסטיקע אינטערעהס.

אָרֶרֶוּסִישְׁטַעַר סָצִ'יָּאל-דָּעַמָּאָקָרָאַט ("מענשעוויך") פֵּן דָּעַר הַיּוֹם, הַאֲט עַד גַּעֲזָכָט גַּעֲזָלְשָׁאָפְּטָלְעַן קָאנְטָאָקָט מִיטָּ רְוִסִּישְׁ-רְיוִינְדִּיקָע סָצִ'יָּאלְלִיסְטָן. אַין שִׁי קְאָגָן, וּוֹעַר הַאֲט זִיךְ בָּאוּצָח בָּאָלְד נָאָך זִין אַנְקוּמָנוּ קְיוּן אַמְּעָרִיקָע, הַאֲט דָּעַר דָּאָקָעַר קְרִיבָיוּ מְעַנְּטָשׁוֹן זִיךְ גְּרוֹפִירֶט אַרְוּם אָ "בְּרַעַנְטָשׁ" פֵּן אַרְבָּעַטְעַר-רְיוִינְג, וּוָאָס הַאֲט גַּעַטְרָאָגָן דָּעַם נְאָמָעָן, "וְאַזְוָּאָזְדָּעָנָעָ" (אוֹפְּלָעַבְּוָגָן). גְּלִיכִיצְיָהִיק הַאֲט לְמַ. שְׁתִּין זְיוּיִינְר שְׁמָאָרָק גַּעֲוָאָלָט זִיךְ דָּעַרְגָּעַנְטָעַרְוֹן צָו דָּעַר אַמְּעָרִיקָעָנָעָר סָצִ'יָּאלְלִיסְטִישָׁר בְּכָאָזְוָעָגָנוֹנָג. זִין וּועַג צָו דָּעַם אַמְּעָרִיקָעָנָעָר סָצִ'יָּאלְלִיזָם הַאֲט גַּעַפְּרִיט דָּוָרָך דָּעַם אַזְוּי גַּעַפְּרִעָנָעָם? אַסְגָּלְקָלוֹב, וּוָאָס הַאֲט דָּעַמְּאָלָט עַקְסִיפְטִירָט אַיְן שְׁוֹבָאָנָא.

דער לאסאל-קלוב האט דעם אלט געהאט אַלאָקאל בעים עכ פון די גאָסן האָלטטעד און אַבראיין. אַין די אָוונטן האט דאָ געקאָכט ווי אַין אָ קעסל. יעדע וואָך זייןצען אַנגעגעקזען פון רוסלאָנד ניע אִימיגראָנטן. נאָך די שׂווערע טעג אַין די שעפּעָבּ האט דער יונגעער אִימיגראָנטישער עוֹלָם זיך דאָ פֿאָרָזָאָמְלָט אַין די אָוונטן. די גאָס אַיז גָּעוּזָן אַנגעֶפְּלִיט מײַט די היַסְעָה דעָבָאָטָעָם, ווֹאָס האָבָּן זיך גָּעֶפְּרִיט אַינְגָּעָם לְאַסְאָל-קלוב. די רָוִיסְיָה שְׁפָרָאָךְ האט דאָ גַּעֲלָנְגָּעָן נִישְׁתָּוּ וַיְיִנְקַעֵר ווי עַנְגָּלִישׁ. מעָן האט דעָבָאָטָרָט די פֿרָאָבלָעָמָעָן פון דער דּוֹרְכְּגַּעַפְּלָעָנָעָר רָוִיסְיָה רַעֲוָאָלוֹצְיָה. גָּלְעִיכְצִיטִיק האט מעָן זיך דָּאָרְשִׁתִּיק צַוְּגָהָעָרט צוֹ לְעַקְצִיעָם פון עַלְטָעָרָע אִימיגָרָאנְטוֹן אַין פון „אמְתָעָה“ אַצְמָעָרִיקָאָנָעָר וּוֹעָגָן כָּאָרָאָקְטָעָר, בּוּ אַין די וּוֹעָגָן פון דער אַמְּעָרִיקָאָנָעָר אַרְבָּעָטָר-בָּאוּזְגָּוָגָגָג.

ל. מ. שטיין האט גערעדט רוסיש. אמת, אינעם היימישן שטעטל אויז די שפראָד פּון דער יידישער באָפֿעלְקערונג געוווען יידיש, אַבער די שטעטלשׂוּ ווֹגָנטַה האט עַל-פיירֶוב אַיז עַנְעַי אַרְזָן באָטראָכָט יידיש ווי אַ נִידְעַרְקָעָרָע שְׁפָרָאָד אוֹן מעַן האט גערעדט צוֹוישָׂן זיך רְוִסִּיש. מִיטָּן גַּאנְגָּ פּוֹן יַאֲרָן אוֹן מעַן גַּעֲוָאָרָן אַפְּגַּעַרְעָמָדָט פּוֹן דער יַיְדִּישָׂרָאָר שְׁפָרָאָד. ווֹעֵן ל. מ. שטײַן אוֹן גַּעֲקוּמָנוֹ קִין אַמְּעוּרִיקָע אוֹן יַיְדִּיש פּּאָר אַים גַּעֲווּוֹן בְּמִינְטָא אַ פְּרַעְמָדָע שְׁפָרָאָד.

פֶּאָר דַּעַר פְּסִיכָּלָגְנֵי פֹּוּן דַּעַם דַּעַמָּלְטִיקָּן אֲסִימְילִירְטָן יְוָנָגְ-מָצָן לְ. מְ. שְׁטִיעַן אַיְזָן כְּבָרָאָקְטָעָרְמְסִיטִישָׁן דַּעַר וּוּבִינְטָעְדִּיקָּר פֶּאָל :

ל. מ. שמיין איז געוען סעקרעטאר פון דערמאנטען ארכ-ירינגע-צוועינג „וואזאוש-דאנגעע“ און ווי אועלכער האט ער, פארשטייט זיך, געהרט די נאַרמאלע קאָראָעסעפֿאנֶן-דענֶן פון דעם ברענטש מיטן הויפטאָפִים פון אַרבּעטער-דרינְג איז ניו-יאָרֵק.

— קאנדא יאַ ווֹסֶם פִּישָׂו פָּאַ רְוָסְקִי, אַטוּוּיַּעַטְשִׁינְטִיעַ פָּאַ רְוָסְקִי (או אַיךְ שְׁרֵיַב צָוָאַיךְ רְוָסְקִישׁ, זָאַלְטַ אַיר מִיר עַנְטָפְעָרָן רְוָסְקִישׁ).

וועמען האט עם דעםאלט געקסנט אינגעלאן, או דער פאָרדוושטער אינטעליגענט ליאזאָ פֿראַדקיין פּוֹן בעריסטאָו ווועט מיט דער צייט וווערן איז אַמְּעריקע אַינגעֶר פּוֹן די פֿאָרדיינסטּוֹלְסּטּוּ שְׂטִיצְעָרָם אָוּן בוּירָס פּוֹן דער מאָדרענְדּוּר יִדְּישִׁיךְ קּוֹלְטוֹר?

5

בְּנֵי עַה אֲרִיזָןְטָוּן

וינט ערד איז געוווארן אַפְּצִיאַלְוִסֶּט האט ל. מ. שטײַין געהאט אַטְּפָע אַינְעַוְוִינְיקְסְטַע בְּאַדְרֵהָעַנִּישׁ צוֹ קְוֻמִּין אַיִּזְקָאַנְטָאַקְטַּת נַאֲרָמִית דָּעַר סְאַצְּיַאַלְוִיסְטִישָׁר בְּאוֹוּעַ גוֹגֶג בְּכָלְלַה, נַאֲרָמִיטָן פָּוֹן אַלְזִיְּמִיטָן לִיְדָנִיקָן אָוָן קְעַמְּקָנְדִיקָן אַרְבָּעַטְמָעַנְטָשׁ — אַיְם אָוַיְקָאַלְעָדָר, הָאַלְפָן אַיִּסְטָן, דִּינְעָן אַיִּסְטָן.

אין די קלינווע אוקראינער שטעה, וו. ל. מ. שטיין האט אויגענָהּ וּרְעַמֵּט זיין לעבענס-פִּילָּסָפֶּלְגָּן, זיינען נישט געווען קיין גרויסע אַרבָּעַטָּעַר-מאָסָן. איזן דויישקן שיקאנָגָא האט ער ענדליך באָקְטָמָען די געלענָגָהִיט צו זיין אין דער סְכִּיבָּה פָּן ברידער-אַרבָּעַטָּעַר. נאָר אַיְן זאָך אַיְן אַים גַּעֲשַׁתָּאַנְעָן אַיְן ווּג: דָּאָס לְשׁוֹן. די גרויסע יְדִישָׁע אַרבָּעַטָּעַר-מאָסָע — פָּמָעַט לוֹטָעָר נִיעָן אַימִיגְרָאַנְטָן — האט גַּעֲרַעַטְדָּט יְדִישָׁע, בעה אַיְס אַז אַגְּנָעַמְּמָעַן שׂוֹועָר צו רִיאָן יְדִישָׁע.

שטוֹפְנוּיוֹן, איז רעוזלטאט פֿון לאנגן איבערטראכטן, האט ל. מ. שטיין אינגעזען ווי נוֹיטִיקָס עס איז צו קענען ריידן, לייענען אונ שרייבן יידיש. אַ דעツידירנדיקן איניגָלֶס האט אוֹיפָק אַים געהאט דֵ פֿערזונלעבקיטָט פֿון דֶ רְחִיִּים זשיט לאָסָס קִי, ווֹאַס אַן דעַמְּאלָט צומ צוֹוִיטָן מַאל בעסּוּמָן קִיּוֹן אַםְּעָרְקָע (1908).

ד"ר חיים זשיטלאָזוסקי אַלְיאִין האָט דעמאָלט גראָד דורךגעמאָכט דעם פראָצ'ען פֿון ענדגּוֹלִיטִיקָן אַיבּערגרָאנְגָן, פֿון פּוֹלוֹשְׁטוּנְדִּיקָן צוֹרִיקְקוּמוּן צוֹם יְדִישָׂן לעַבָּן. בֵּין דָּאָן אַיְזָן ד"ר זשיטלאָזוסקי, וּוי באָווּסֶט, גְּעוּוֹנוּ זְוִיעָר שְׂתָאָרָק פֿאָרְבוֹנְדָן מִיטָּנוּ רְוִיסְּיָזָן גְּעוּזְּעַלְּשָׁאָפְּטָלְעָבָן לעַבָּן אָזָן מִיטָּדָעָר רְוִיסְּיָעָר שְׁפָרָאָךְ. וּוי אַיְינְעָרָ פֿון דִּי גְּרִינְדָּעָרָם אָוֹן זְוִיכְטִיקְסְּטָע טּוּוֹרָם פֿון דָעָר עַסְּפָרִישָׂעָר פֿאָרָטִיָּה, האָט דָעָר דִּי גְּרָעַסְטָע טְיִילָּ פֿון זְוִין עַנְּרָגְּנָעָבָן דָעָר רְוִיסְּיָעָר דָעָוָאָלְזִיעָן. בעָתָה זְוִין עַרְשָׁתָן באָזָוד אַיְזָן אַמְּעִירִיקָע, אֲנָהָיָב צְוֹאָנְצִיקְסָטָן יְאָרוֹהָנְדָעָרט (צְיוֹזָאמָן מִיטָּדָעָר "בָּאָכָעָ פֿון דָעָר רְוִיסְּיָעָר רְעוּוֹאָלְזִיעָן" בְּרַעַשְׁקָאָ-בְּרַעַשְׁקָאָן קָאָיָא עָרָגְּנָעָמָן אַחֲהָר).

פדי צו זאמלען געלט פאר דער עסערויישער פארטויי), האט ער דער פילט די טיעע באדרערפֿעניש אין גאנצן זיך אפּצוגעבן דעם קאמאפּ פָּון די יידישע מאַסן. אין 1908 איז ער געקומען אהער צום צוֹוויטָן מְאַל אָזֶן זיך דָּא בעזעט. דעמאַלט האט זיך אַנגָעהוּבָן זיין הנדרטרפֿאַצְעַנִּיקָע אַרְיוֹנוֹאַקְסָוָגָע אַינְעָם יַדְיֵשׁן לעַבָּן.

טויוונטער און טויזנטער פֿאָרְרוֹמִישׁטָע יַדִּישׁע יְונָגָע-לִיבָּטוּת, נְנוּע אַיִמְגָּרָאנְטָן. האבן
איין עַנְעַן יָרֵן אֲוִיסְגַּעַפְּאָלָגָנֶט דָּעַם רָופְּ פָּוּן דָּרְחֵי זְשִׁיטָלָאָסָוקְיָן זִיך אָוּמְצָוקָעָרָן.
גִּימְפִּיק אָזָם יַדִּישׁוֹן הַאָלָקָה. לְ. מְ. שְׂטִינוֹן אַין גַּעֲוָעָן אַיְינָעָרָן פָּוּן זַיִן.

אינטראקטיבי פתרים וועגן יונענעם פעריאיד גיט איבער ל. מ. שטיין אלין:

“איך האב זיך באקענט — דערציזלט ל. מ. שטיין — מיט ד”ר חיים זשיטלאווסקיון באאלד ווי ער איז געקומען קיון אמערייקע. ער רומייש-דיינדייקער ברענטש פון אַר בעטער-דרינגע „וואוראזושעניע“ אין שיקאנז איז דעםאלט געוען אַז זיין אַקטיווע גראופע. איך בין געוען סעקרעטאר פון דעם ברענטש. מיר האבן ריזוקרט און מיט אייגענע פוחות אַראפגעבראכט ד”ר זשיטלאווסקיון קיון שיקאנז. פון דעםאלט אַז בין איך געוען זונינער אַז אַנהענגר. זיין לאוונג, וואס מער מענטש, אַלען מער ייד; וואס מער מענטש”, האט געווירקט אויף אונדווער גראופע, און נישט נאָר אויף אונדווער גראופע. ד”ר זשיטלאווסקי האט געווירקט אויף דער יידישער וסיפיצירטער יונגנט אַין אמערייקע מער ווי וועלכער עס איז אנדערער יידישער פֿרער. זיין עלקציעס און זונגע שרייטן פון יענע יאָרֶן האבן געהאט אויף אונדו אַז אומגעהטען אײַינַלָּס. אויב איך האב אַין משך פון מײַן זיין אַין אמערייקע זיך ניכלעג געמאכט אויכֵן געכית פון יידישער קולטור, האב איך דאס צו פֿאַרדענקען דעם ד”ר חיים זשיטלאווסקי. ער האט זיך אלע מאָל באַציגן צו מיר מער ווי פֿרײַינְדָלָע. און די שפֿעטערדייקע יאָרֶן, ווען ער איז אַוועק אויף לינקע דרכִים און די גראסטע צָאָל פון זונגע אַמָּלְיִיק עַרְיִינְד האָבוֹן זיך אַפְּגַעֲרַט פון אַים, האב איך נאָך אַלע נישט געקאנט דערשטיקון אַין זיך מײַן סענטימַנֶּנט צו אַים.”

6

אֵל עֲרָבָה נֶגֶן

אונטער דער ווירקונג פון די דערמאָנטע צוּווַי פֿאָקְטָאָרְן — דעם ווילָן זיך צוֹ דערנענען טערן צוֹ די ברוּיט אַרבּעַטְעַד-מַאסְן פָּון אַיִּין זַיִּיט אָנוֹ דער השפּעה פָּון דֶּר חִים וּשְׁיטַלְאָסְקִין פָּון דער צוּוִיטָעָר זַיִּיט — הָאָטְלָה. שְׂטִיֵּן זיך גַּעֲנוּמָן לַעֲנָעָן לַיְעָנָעָן אָנוֹ שְׁרִיבָּן יִדְיָוָשׁ. וּוֹ אַ גְּרִינְטָלָעָכָר מַעֲנָטִישׁ, הָאָטְלָה. שְׂטִיֵּן גַּעֲנוּמָן שְׁטוּדִירָן יִדְיָוָשׁ לַיְמָעָרָטָה. עַס הָאָטְלָה נִשְׁתַּחַת גַּעֲנוּמָן לְאַגְּגָן אָנוֹ עַס אַיְוָגָעָוָאָקָסָן אַיִּין אַ טִּיחָע לִיכְשָׁאָטָם אָסְטָהָזָהָן וּוּאָרטָה אָנוֹ אַזְּינָע שְׁאָקְהָרָם.

וּוְיִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם צָוֹק עֲרָמָה מִזְרָחָה (אייצט רעדאקטאר און אַדְוִיסְגֶּעֶבֶר פָּנָן דושוויש נויסְטָלעַטער) האט דעמאַלט געוווינט אין שיקאנָג. צווזאמען מיט ל. מ. שטיינען האט ער בעעהרטט צו „וואָאוָרָאַושְׁדָעַנְיָע“. באָלד נאָד זונַן קומען קײַן אַמְּעָרִיקָע האט ל. מ. שטיין געוווינט בע וויליאַם צוקערמאָן אַקרָה. די דָּאַזְּקָע צוּווִי מענטשָׁן — ל. מ. שטיין אַון וויליאַם צוקערמאָן — האָבָן זיך באָפְּרִינְדָּט אַון וויליאַם צוקערמאָן איי געוווּן דער, ווֹאָס האַט דער ערשטער גענעמען לענְרָעָן ל. מ. שטיינען יידיש.

ל. מ. שטיין איז געוען, ווי מיר האבן געוען, אַ הייסער סאציאלייסט פֿון דער היים, און איין זינגע ערשות אַםעריקאנער יאָרֶן האָט ער זיך באָסְטִיט מְשִׁיך צו זיין זינע פֿרִיעַרְדִּיקָע סָאַצְיָאַלִּיסְטִישָׁע טָעַטְקִיִּיט. נאָך הַיִּנְטְּ רַעֲדָת ל. מ. שטיין מיט אַ סְעַנְיָה טִימְעַנְט וּוֹעֵג יַעֲנַע ערְשְׁטָע יַאֲרָן, וּוֹעֵג ער אַיז גַּעַגְגָּנוּן פֿון פֿאַרְזָאַמְלָנוּן צו פֿאַפְּרוֹזָאמְטָן לוֹנְג אַיז פֿון לְעַקְצִיעַ צו לְעַקְצִיעַ, ווֹילְנְדיָק אלְזַן טִיפְּעָר אַרְיִינְדְּרִינְגָּנוּן אַיְנעַם לעַבְנַן פֿון די אַםְערְיקָאנְעָר סָאַצְיָאַלִּיסְטִישָׁע אַרְגָּאַנְיוֹאַצְיָעָם. נאָך הַיִּנְטְּ רַעֲדָת ל. מ. שטיין מיט סְעַנְטִימְעַנְט וּוֹעֵג דָּעַם פֿאַרְדִּינְסְטָפְּלָן שִׁיקָּאנְעָר אַרְכְּבָּעַטְרְ-טָעוּר אַונְ שְׂרִיבְכָּעָר מְאַרְיִים זִיס קִינְד, וּוֹלְכָּעָר אַיז יַעֲנַע יַאֲרָן גַּעַגְגָּנוּן אַ פֿאַלְאַמְּיקָעָר לְעַקְטָאָר אַיז אַגְּנִיטָאַטָּאָר אַיז שִׁיקָּאנָָג. אַכְּבָּעָר פֿון חַוְּדָש צו חַוְּדָש אַיז ל. מ. שטיין גַּעַוְאָרָן אלְזַן מְעַר אַנְטִוּוֹשָׁט. עַס אַיז אַיְם גַּעַגְגָּנוּן שְׁוֹוָר זִיך אַרְיִינְצְּזְפָּסְן אַיְן דִּי רַאְמָעַן פֿון דָּעַר אַמְּעַדְּ רִיקָּאנְעָר סָאַצְיָאַלִּיסְטִישָׁע בָּאוּגְעָנוּג. עַס האָט זִיך אַיְם אַוְיסְגַּעְגָּנוּזָּן, אַיז עַס פֿאַלְעַט אַיְן דָּעַר אַרְבָּעַט דָּעַר אַידְעָאַלְיָום אַיז די רַאְמָאַנְטִישָׁקִיָּם, וּוֹאַס האָט גַּעַהְעַרְשָׁת אַיז דִּי סָאַצְיָאַלִּיסְטִישָׁע אַרְגָּאַנְיוֹאַצְיָעָם אַיז דָּעַר אַלְטָעַר היִם. בִּיסְלָעַכוֹנִי האָט זִיך גַּעַגְגָּנוּן בִּיטְן די אַינְטָעַרְעַסְן-סְפָּרָעָר פֿון ל. מ. שטיין גָּנוּן. נאָך עַטְלָעַכְּעָר יַאֲרָן גַּנְגְּלָעַנִּישָׁ האָט עַר אַוְיְגַּעְגָּעָבָן זִין אַקְטִיוֹוֹקִיָּט אַיז זִין אַגְּנַעַהְעַרְקִיָּט צו די אַםְערְיקָאנְעָר סָאַצְיָאַצְיָעָם. עַר האָט זִיך אלְזַן מְעַר אַיז גַּעַגְגָּנוּן אַיְנְטָעַרְעַסְרִוָּן. מִיט יַדְיָישָׁע קַוְּלָטוֹר-פְּרָאַבְּלָעָמָן אַיז מִיט פְּרָאַקְטִישָׁע יַאֲרָן גַּעַגְגָּנוּן אַיְנְטָעַרְעַסְרִוָּן. עַר אַיז בֵּין הַיִּנְטְּ גַּעַלְבִּין אַז אַיְבָּעַרְגְּעַצְיִינְטָר דֻּעַמְאַקְרָאַטְשָׁעָר אַרְגָּאַנְיוֹאַצְיָעָם. עַר הַלְּפָט זִין יַאֲרָן גַּעַהְעַרְטָמָר נִישְׁטָמָצָה צו קִיּוֹן שָׁוֹם סָאַצְיָאַלִּיסְטִישָׁע אַרְגָּאַנְיוֹאַצְיָעָם. עַר הַלְּפָט אַמְּאַל אַרְיִים, זִין גַּעַגְגָּנוּן זִין תְּמִיד אַוְיפְּ דָּעַר זִוְּט פֿון דָּעַר סָאַצְיָאַלִּיסְטִישָׁע בָּאוּגְעָנוּג אַיז לאָנד אַיז אַיז אוּסְלָאַנד, אַכְּבָּעָר זִין פֿולְעָר בָּאוּרְדִּיקְוָנָג זִין דִּי לְעַצְמָעָדָרִיסִיק יַאֲרָן גַּעַפְּנִינְט עַר אַיז קוּלְטוֹר-טָעַטְקִיְּתָן. דָּס בּוֹך — גַּאנְץ בָּאוּגְעָנָה דָּס יַדְיָישָׁע בּוֹך — אַיז גַּעַוְאָרָן דָּעַר לִיבְלִינְגָּנוּן ל. מ. שטיין גָּנוּן.

7

צְוָרִיָּק "אַהֲיֵי סָמֵךְ"

בַּינְס סְוֹפְּ פֿון די ערְשָׁטָע צְעַן יַאֲרָן, וּוֹאַס ל. מ. שטיין האָט גַּעַוְוִוִּינְט אַיז אַםְערְיקָע, אַיז אַומְגָעַרְיכָט גַּעַקְוּמָן אַז אַוְיְגַּטְרִירְיְסְלָוְנָג אַיְנעַם לעַבְנַן פֿון ל. מ. שטיין גָּנוּן. דָּעַר דָּזְוִיקָעָר קְרִיוֹזִים האָט גַּעַדוּוּרְט עַטְלָעַכְּעָר יַאֲרָן. וּוֹעֵג ל. מ. שטיין וּוֹאַלְטַ דַּעַמְּאַלְטַ זִיך אַגְּנַעַרְגָּעָר גַּעַבְנַן זִין אַיְמָפְּלוֹסָן, וּוֹאַלְטַ זִין גַּאנְץ שְׁפָעַטְעַרְדִּיק לעַבְנַן אַוְיסְגַּעְגָּנוּן אַנְדָּעָרְשָׁ. מִיר רַיְדָן דָּס וּוֹעֵג דָּעַר גַּרְוִיסָּע אַיְבָּעַרְקָעַרְעָנִיש אַיז רַוְּסָּלָאַנד אַיז יַאֲרָן 1917 — דָּס פֿאלְן פֿוֹנְעָם צָאַרְיָישׁן רַעְזִישִׁים.

אַיז די צָעַנְדְּלִינְגָּעָר טְוִוְּנְטָעָר זִין גַּעַגְגָּנוּן זִיך גַּעַוְאָרְפָּן אַכְּבָּעָר אַלְעַ פֿרִיעָע לעַנְדָּעָר — די פֿאַלְיִיטִישָׁע עַמְגִּירָאָנְטָן, וּוֹאַס האָבָן גַּעַמְוֹזָט פֿאַרְאַלְאַזְּוָן דָּס צָאַרְיָישׁן רַוְּסָּלָאַנד אַיז רַעְזְוַלְטָטָט פֿון זִוְּיָעָר רַעְזָוְלְצִיאָנְעָרָן קַאְמָפְּ קַעְגַּן צָאַרְיָישׁן רַעְזִישִׁים. די גַּרְעַסְטָע צָאַל פֿון זִוְּיָעָר האָט זִיך בָּאַזְוּצָמָט אַיז אַמְּעַרְיקָע. מעַן האָט זִיך דָּס אַיְנְגַּעְגָּרְדָּנְט, אַוְיסְ — גַּעַבְוִוִּית הַיּוּמָעָן, אַרְבִּין אַיְנעַם לעַבְנַן פֿוֹנְגָּסָן, אַבְּרָר טִיף אַיז הַאֲרָצָן אַיז גַּעַבְלִיבָּן אַגְּרִוְסָע בְּעַנְקְשָׁפְּטָט צו דָּעַר "אַלְטָעַר הַיּוּמָעָן" — צו יַעֲנַע שְׁטָעַטְלָעָה, צו יַעֲנַע גַּאנְץ אַיז גַּעַסְלָעָה, וּוֹ דָּס לעַבְנַן האָט זִיך אַגְּנַעַהְוִיבָּן אַיז וּוֹ מַעַן האָט אַיְבָּעַרְגְּעַלְעַבְטָט דִּי דָּעַרְגָּעָנָה יַוְגַּנְטִיאָרָן פֿון טְרוּיִים אַיז קַאְמָפְּ פֿאַרְ אַיז אַיְדָעָל.

זענען עם האט זיך פונאנדערגעטראגן איבער דער ברויטער וועלט דער ערסטער גראם, איזו דער פאראחאסטער צאריזם איזו ענדלאיך געפֿאַלן און איז די פֿעלקער פֿון רומלאנד זיינגען ענדלאיך פרײַי — האבן אוינגענץערט הונדערטער טוונטער הערצער פֿון די אַמאָלִיקָע פֿאַלִיטִישׁע עמִיגָאנְטָן, וואָס האבן יַאֲרֵן לאָנג געלעט מיט די דעראיינערוֹן. גען פֿון זיעיר אַמאָלִיקָן וּרוֹאַלְצִיזְגָּנְרָן קאמֶת.

עדער ערשותער אימפלומס בעי די דאזוקע מענטשן אויז געועען: צוריק אַהֲיִים. פָּוֹן דָּרְטָן,
פָּוֹן דָּעֵר „אלטער הײַם“, זייןען אַנגֶעָקָומָען אָוְמָגָעָהַיְאָר פָּרְיְּדִיקָע, אַוְיכְּטְּרִיאִיסְלָעְנְדִּיקָע
אוון דערהייבנדִיקָע יְדִיעָות וּוּבָנָן אַ נְיִיעָם לְעָכָן, וּזְאָם הַיִּבְטָח אַז זַיְד בּוּזָען אָוְפָּה
חוֹרְבָּות פָּוֹן צָאָרוּזָם. פָּוֹן די שְׁטָעַט אַזְוֹן שְׁטָעַטְלָעָךְ, וּזְאָם זַיְנָעַן גַּעֲלִיבָן אַמְּפָלִיקָע
חַבְּרִים אַזְוֹן קָאַמְּפָכְּרִידָע, הַאֲבָן אַנְגָּהָהָיְבָן אַנְצָוּקָומָעָן בְּרִיוֹן, וּזְאָם הַאֲבָן גַּעַהָאַט אַז
זַיְד דַּעַם הַיִּסְן אַטְעָם פָּוֹן דָּעֵר זְגָרִיבָעָר רַעֲוָן אַלְזִיעָע.

ל. מ. שטין איז נישט געוווען קיון אויסנאמ. פון אלעקסאנדראוסק איז דערגאנגען צו אים דער רוף פון זייןע אמאליקע קאמפ-הארוים. איז בונטעה פאָרבּן האט מען געמאלוּ פֿאָר אים ווי עם ניסן זיך פונאנדער איבער שטאט און דאָרֶפּ די מעכטיקע בוואַליום

עם זינען געוען די ערשות חדשין — החדשין פון רזע האָפֶעַנְגֶּן אָנוֹ גְּרוֹיסָע
דערוֹאָרטָנוֹגָעָן. די רעוֹאָלָצִיעַ האָט גַּלְאָקָט, די רעוֹאָלָצִיעַ האָט גַּרְוּפָן. פָּאָר די
געֻוֹעַזְעָנָעַ פָּאָלִיטִישׁ עֲמִיגְרָאנְטָן, וְאָסָה האָבָן שְׂוִין אַ גְּעוֹוֹסִיםַ צָלֵי אַרְן גְּעוֹוֹיָנְטָן
איַן אַמְּרִיקָע, זִינְעָנוֹ דָּסָם גַּעַוּעַן שְׂוֹעָרָעַ חדשין: יָא פָּאָרָן — נִישְׁתָּחָתְּ פָּאָרָן. דָּסָם
הַאָרִין האָט גַּעַשְׁרִיגָן: פָּאָר. די ברִיוּוֹ פָּוֹן דָּעַר הַיּוֹם האָבָן גַּרְוּפָן: קָוָם. אַכְּבָעַר דָּעַר
שְׁכָל, די קָאָלְטָעַ לְאַגְּנִיק, האָט גַּעַזְגָּט: צָו שְׁפָעַטְ פָּאָר דִּיר, דו בִּיסְטָן שְׂוִין נִישְׁתָּחָתְּ מַעַר
קָיִין דָּאָרָטִיקָעַ, בְּלִיבְ פָּאָר.

טויוינטער, קיל טויוינטער, האבן אויפֿ דער הייסער מינוט געהָאלגט דעם באָפעַל פֿון
הארץ און זינגען אָזועק קײַן רומלאָנד. וואָס איזו פֿון זוי געווואָרֶן? אַ גרויסע טוּיל פֿון
זוי הָאט בעי צוּיטְן זיך אַרומגעזען זוי גרויס עס איזו דער תהום צוּוישן די רָאָז
חלומות און דער באָלְשׁוּוֹיסְטִישָׁעָר ווּירְקָלְעָכְקִיט, וואָס הָאט גִּיך גענומען די אַיבָּער-
הָאנְט אַין רומלאָנד. טויוינטער האָבן בעי צוּיטְן זיך אַוְמְגָעָעָרט צוּרִיק קײַן אַמְּעָרִיקָע.
אנְדְּרָעָהָאָן געהָאָטָה, אָז דער בלְוִיקָעָר באָלְשׁוּוֹיזָם אַיז בְּלוּזָי אַן אַרְבִּיגְעִינָן-
דיְקָעָר געוּוֹיטָעָר אַין אָז באָלְד ווּעַט ווּירְקָלְעָר אַוְיְשִׁינְגָּעָן פֿאָר רומלאָנד אַין פֿאָר
דער גָּאנְצָעָר ווּלְטָט די זָוֵן פֿון אַמְּחָעָר פֿרְיעִיהִיט. יונְעָן זינגען געְבְּלִיבָן, אַין די שְׁפָעָ-
טְּרָדְיקָעָיָרָן זינגען קײַן אַמְּעָרִיקָעָה דער גָּאנְגָּעָן טְּרוּיְעָרִיקָע גְּרוּסָן: טוּיל פֿון זוי
פּֿפִּינְקָו זיך אַין די טְּרוּמָעָם, ווּיְיל זוי האָבן נִישְׁתְּגָעָן גַּעֲקָנְטָן שְׁלוּם מַאֲכָן מִוּטָן רְעוּשִׁים
פֿון אַמְּפְּרִיאִיהִיט. אַנְדְּרָעָהָאָן זיך סְתָמָן אַין אַיְינְזָאָמְקִיט אַין אַין שְׁטִילָעָ לִידָן,
ニישט קאנְגעָנְדִיק זיך אַרְוִיסְרִיכְסִן פֿון באָלְשׁוּוֹיסְטִישָׁן “גּוּדְעָן”.

ל. מ. שמיין האט א היפשע צוית זיך געוווצאלט: פָּאָרְן — נישט פָּאָרְן? עם האט אים שטצראק געזיגונ קייז>Rוסלאנד. ווען נישט דיא רעהלע אומשטאנדן פֿוֹן זיין דעמאטליך לעבען, וואלט ער מסתמא נישט אויסגעעהאלטן און אַוּוּקְגַּעֲפָאָרְן. אַבְּעָר גַּרְאָד אֵין ער שווין געוווען א טאטע פֿוֹן אַקְלִיּוֹן קִינְד אָוּן אַצְוִיּוֹת קִינְד האט גַּעַהַאַלְטָן בְּיִם גַּעֲבָיוֹרְן וועערן. ווי לאזט מען פָּלְצִילְנִינְג אַיבָּעֶר דִּי פָּרוּיִ מִיטִּ צְוִיִּ קִילְיִינְעַ קִינְדָּר?

די דאזוקע רעלע אומשטיינדן פון זיין דעםאלטיק לעבן האבן איבערגעזונגן איז ער איז געבליבן איז אמעיריקע. מענגלעך, או ער האט עם שפערטר אין משך פַּרְעָה עטלעכע יאר באדווידט. ער האט זיך אבער אין ניכן איבערגעזינגט, או ער האט נישט געהאט וואס צו באדווידט. ער האט אין די וויטערדריקע יארן נישט איז נישט געדאנקט דעם גורל, וואס האט אים פַּאֲרָהָאַלְתָּן איז אמעיריקע.

ל. מ. שטיננס קאָרֶעֶסְפָּאַנְדָּעָן מײַט זיינע אַמְּלִיקָעַ קָאַמְּפָ-חֶבְרִים אֵין דער „אַלְטָעָרַ הַיִּם“ האט אַגְּנָהָאַלְתָּן אֵיךְ יָאָרֶן. פּוֹנְגָּעָם שְׁמַעְתָּלְהַאֲטָמָת מִעְןָ אִים גַּעֲשִׁיקְתָּ פַּאֲרָה-שִׁידָּעָן יְדִישָׁע אָוֹן רְוִיסְיָה צִיטָוְנָגָעָן אָוֹן צִיטָרְיָהָטָן. עַמְּהַאֲטָמָת זֵיך בֵּין אִים אָנָּן גַּעֲזָמָלָט אָן אִינְטָעֶרֶעֶסְפָּאַנְטָמָעָ קָאַלְעָקְצִיעָ דָּרוֹקוֹאָכָּן, וְאָסָם גִּיבָּן אֵיכְלָד פּוֹנְגָּעָם גְּרוּזָהָן אָוְיְבָרְיוֹ אֵין די עַרְשָׁטָע יָאָרֶן נַאֲכָן פַּאֲלָן פּוֹנְ צָאָרָוִים. די דאָזָוקע קָאַלְעָקְצִיעָ אֵין חַנִּינָת דָּס אִינְגָּנָטוֹם פּוֹנְ יְיֻוָּא. דָּא קָאנְטָא אַיר גַּעֲפִינָּגָעָן צִיטָוְנָגָעָן גַּעֲדָרוֹקְט אָוְיָף דִּיקָּן פַּאֲקָפָאָפִיר פּוֹנְ פַּאֲרָשִׁיְּדָעָן קָאַלְיָרָן. פָּאָרָאָן אַפְּלָיו אִין צִיטָוְנָגָה, וְאָסָם אֵיךְ גַּעֲדָרוֹקְפָּר אָוְיָף דִּינָּעָם בְּאַנְדָּעָרָאָל-פָּאָפִיר: פּוֹנְ אִין זַיְמָת לְאַגְּנָעָם פָּאָסָן מִיט אָוְרָאִינִישָׁע בְּאַנְדָּעָרָאָל-אוּפְּשִׁירְיָהָטָן (פּוֹנְ טָאָבָעָק-מָאָנָפָּאָל) אָוֹן פּוֹנְ דָּעָר צְוֹוִיטָעָר זַיְמָת — אָן אַרְטִיקָּל אָוְיָישׁ וּוּגָן דָּעָר פָּאָרָוּעָר קָאַמְּנוֹן, אֵיכְלָד גַּעֲדִיכְטָה בְּאַקְאָנָטָן רְוִיסְיָהָן דִּיבְּכָרָעָר וּוּגָלְעָרִיאָן בְּרִוְּסָמוֹן אֵיךְ יְדִישָׁע אַבְּעָרְעָזָנָג אָזָּוָן.

8

גַּעֲפָוָנָעָן זִיְּדָאָלִיְּן

אין מיטן פּוֹנְ די צְוֹאָנְצִיקָּעָר יָאָרֶן האט ל. מ. שטינָן עַנְדָּלָעָר קָלָאָר גַּעֲזָעָן זַיְמָת וּוּגָן אָוְיָף דָּעָר אַמְּעִירָקָאָגָנָעָר ערָד: נִישְׁתָּחָת פְּילְנְדִּיקָּעָם „אַיְרָאָפְּעִישָׁן“ טָעַם אֵין פָּאַלִּיטִיָּה שְׁעַר טָעַטִּיקִיטִיָּה, האט ער בְּאַשְׁלָאָסָן אַפְּצָזָגָעָבָן זַיְמָת גַּאנְגָּז וּוּטְיַתְּרָדִיקָּעָר לעַבָּן דָּעָר יְדִישָׁעָר קָוְלָטָוָר, דָּעָר יְדִישָׁעָר שְׁפָרָאָךְ, דָּעָר יְדִישָׁעָר שְׁוֹלָן, דָּעָם יְדִישָׁעָר שְׁרִיבָּרָעָר: ער אֵין גַּעֲוָאָרָן אַקְטָיוֹ אַיְבָּן שְׁוֹלָעְבָּיטִיָּה, ער האט זֵיך גַּעֲוִידָמָעָט דָּעָר פְּאַרְפִּינְגְּעָרָוָנָג פּוֹנְ יְדִישָׁעָן פְּאַרְלָאָגְ-זַוָּעָן אָוֹן ער האט אַגְּנָהָוִוְבָּן אַפְּגָעָבָן פַּילְ עַנְדָּגָנִיָּעָ אָוֹן אָוְיָמְעָרָךְ זַאְמְקִיטָה דָּעָר אַיְדָעָעָץ צָוָאָרָגָנִיְּזָוָן אֵיךְ פְּיִגְּאָנְצִיעָלָעָ בְּאָזָעָ פַּאֲרָה דָּעָר אָוְסְבָּיוֹוָגָן פּוֹנְ ל. מ. שטינָן, וּוּדָעָר, וְאָסָם אֵיךְ אַרְאָפָּהָ פּוֹנְ שִׁיפָּ אֵין יָאָר 1907.

ל. מ. שטינָן אֵיךְ אַיְצָטָעָר גַּעֲוָעָן דָּוְרָכְגַּעַדְרוֹנָגָעָן מִיט נַאֲצִיאָנָאָל-קָוְלָטָוָרְעָלְן בְּאַוּוֹסְטוּנִיָּה, מִיט לִיבְשָׁאָפָּט צָוָמָיְדִּישָׁעָן לְשָׁוֹן אָוֹן צָו דָעָר יְדִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטָוָר, מִיט וּוּלְכָבָעָר ער האט אֵין משֶׁךְ פּוֹנְ די לְעַצְטָעָ יָאָרֶן זֵיךְ גַּרְיְנְטָלָעָר בְּאַקְאָנָטָן. ער האט מַעַר נִישְׁתָּגְעָזָעָט קִיְּזָן בְּאַפְּרִידִיקָוָגָן פַּאֲרָה זַיְמָת גַּיְסְטִיקָעָ בְּאַדְעָרְעָנִישָׁן אֵין פְּרָעָמָדָע גַּעֲרָטָנָעָר. אֵין אַמְּעִירָקָעָ אֵין דַּעְמָאָלָט גַּעֲוָעָן אֵיךְ פָּעָרָיָאָד פּוֹנְ יְדִישָׁעָנָאָלָן אָוְיָשְׁטָטָנִיָּה: די שְׁוֹלָן גַּעֲזָעָן אֵין דָעָר יְדִישָׁעָר שְׁפָרָאָךְ אֵין גַּעֲוָאָקָסָן, אַוְהָן גַּעֲבִיטָ פּוֹנְ דָעָר יְדִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטָוָר אֵין גַּעֲוָעָן אֵיךְ בְּאַדְיִינְדָּקָעָ אַיְפְּלָעְבָּוָנָג, עַמְּהַאֲטָמָת בְּלוּזָ גַּעֲפָעָלָט הַעַנְטָן צָו טָאָן אַרְבָּעָט.

אויפַ אָן אַנְדָעֶר אָרטַ אֵין אָונְדוּרָרָנָאָל אֵין אַפְגַעְדָרָקְט אַטְאַבָּלָעַ פָּוֹן
קְנָאָפָעַ פְּוֹאָצִיךְ בְּיַכְעָרָ, וּוֹאָסַ לְ. מַ. שְׁטִיְינַן הָאָטַ אַרְוִיסְגַעֲבָן אֵין מְשֻׁךְ פָּוֹן דַּי לְעַצְתָּעָ
28 יַאֲרָ. וּוֹעֲרָקַ פָּוֹן דַּי בְּאַקְאַנְטָסְטָעַ אֵין אוּירַ פָּוֹן אַנְקָאָגְנָגְרָוִישָׁעַ לְיַטְעָרָאַרִישָׁעַ טָאַלְאַנְטוֹ
— לְיַטְעָרָאַטְוָרְ-קְרִיטִיךְ, עַסְיָעָן, פָּאָעוּעָן, קְוָנְסְטָאַלְבָּאָמָעָן, בְּיַכְעָרָ וּוֹעֲנָן קוֹנְסָטָן.

אַכְבָּעַר דָּאָס אֵין וּוֹיְטַ נִישְׁתַּחַת דָעַר פְּוֹלָעַר בְּאַלְאָנָס פָּוֹן לְ. מַ. שְׁטִיְינַן פְּאַרְלָעְגַעְרִישָׁעַ
טָעַטְיקִיַּט. דָאַ רְעַדְתַּ וִידַ אַלְיַזְ וּוֹעֲנָן בְּיַכְעָרָ, וּוֹאָסַ זְיַנְגָעַן אַרְוִים וּוֹיַ אַפְּיִצְיַעַלְעַ
אַרְוִיסְגַּאָבָעַם פָּוֹנוּם „פְּאַרְלָאָגַן לְ. מַ. שְׁטִיְינַן, שִׁיקְאָגָנָא“. עַס אֵין אָונְדוּרָ נִישְׁתַּחַת גַּעַלְגַעַן
פָּעַסְטְּצְוָשְׁתָעַלְן וּוֹיְאָלַ בְּיַכְעָרָ לְ. מַ. שְׁטִיְינַן הָאָטַ גַּעַהְאָלְפָן אַרְוִיסְגַעֲבָן אַוְיפַ פְּאַרְשִׁידְעַנְעַ
אַנְדָעֶרְעַ וּוֹעֲנָן.

אַטַּ אַ שְׁטִיְינַן הָאָטַ לְ. מַ. שְׁטִיְינַן זִיךְ דָעַרְוּוֹסְטַ אָזַ בַּיַּדְעַמַּעַן דָעַם יַדְיִשְׁנַן שְׁרִיבְיכָעַר
לִיגַט אַמְאַנוּסְקְרִיפְטַ, וּוֹאָסַ הָאָטַ גַּעַזְאָלַט אַרְוִיסְגַיְינַן אֵין אַגְעַוִיסְן פְּאַרְלָאָגַן, נַאֲרַ דָעַם
מְחַבְרַ הָאָטַ אַוִיסְגַעְפָלַט דַיְ פְּאַרְ הַוְנְדָעַרְטַ דַאְלָאָרַ, וּוֹאָסַ עַרְ הָאָטַ גַּעַזְאָלַט — וּוֹיַ עַס
פְּיִרְטַ זִיךְ בַּיַּיְ אָונְדוּזְ וּוֹיְעַרְ אַטְטַ בְּעַוּנוֹתִינוֹ הַרְבִּים — אַיְנְצָאָלַן דָעַם פְּאַרְלָעְגַעַרְ. לְ. מַ.
שְׁטִיְינַן פְּלָעַגְטַ אֵין אַזְעַלְכָעַ פְּאַלְן נִישְׁתַּחַת וּוֹאָרְטַן מְעַן זָאַל קְוּמָעַן צַו אַיְסַ מִיטַ בְּקָשָׁותַ.
עַרְ פְּלָעַגְטַ פְּשָׁוֹטַ צְוּשָׁקָן דָעַם מְחַבְרַ דַי נִיטְיִקְעַ פְּאַרְ הַוְנְדָעַרְטַ דַאְלָאָרַ אָזַ בְּיַלְיִינְגַן
אַ בְּרוּוּעַלְלַ פָוֹן מַעְרִיוֹוִינְקָעַר אַזְאָלַ אַיְנְהָאָלַטַ: אַיְךְ הָאָטַ זִיךְ דָעַרְוּוֹסְטַ, אָזַ עַס לִיגַט
בַּיַּי אַיְיךְ אַמְאַנוּסְקְרִיפְטַ אָזַ אַירְ הָאָטַ שְׂוּעָרִיקִיְיתַן, שִׁיקְ אַיְיךְ דָעַם בִּינְגַלְיִינְטַן
טְשַׁעַקַ, וּוֹאָסַ וּוֹעַט אַיְיךְ מַסְתָּמָא אַרְוִיסְהָעַלְפָן.

אַזְעַלְכָעַ בְּיַכְעָרָ, וּוֹאָסַ זְיַנְגָעַן אַרְוִים נִישְׁתַּחַת אַונְטָעַרְן נְאַמְעַן פָוֹן לְ. מַ. שְׁטִיְינַן פְּאַרְלָאָגַן,
אַכְבָּעַר פְּאַקְטִישַׁ מִיטַ וּבַיַּן מַאְטְעַרְיַעַלְעַר הַילְתַ, וּוֹאָלַט מְעַן גַּעַקְאָנַט אַנְצִיְילַן אַ הַיְפָשַׁ
בִּיסְלַ. דָעַרְ מְחַבְרַ פָוֹן דָעַרְ דַאְזְיִקְעַר בְּיַאְגְרָאָלַעַי הָאָטַ גַּעַרְעַגְטַ לְ. מַ. שְׁטִיְינְגַעַן, צַי עַס
זְיַנְגָעַן גַּעַוּעַן אֵין זְבַיַּן גַּאֲנְצָעַר פְּאַרְלָעְגַעְרִישָׁעַ קָאַרְיִיעַרְعַ בְּיַכְעָרָ, וּוֹאָסַ הַאֲבָן אַיְסַ
אַרְטִינְגַעְבָּאָכַטַ רְיוֹוָה. אַטַ וּוֹאָסַ לְ. מַ. שְׁטִיְינַן הָאָטַ גַּעַעַנְטַפְעַרְתַ:

„עַס הָאָטַ גַּעַדְוִיעַרְטַ יַאֲרַן בַּיַּזְ אַיְךְ הַאֲבַן אֵין אַמְעַרְיִקְעַ גַּעַפְגַעַן דָעַם וּוֹעַגְ צַו זִיךְ
אַלְיִינַ, עַס הָאָטַ גַּעַנוּמוּן יַאֲרַן בַּיַּזְ אַיְךְ הַאֲבַן בְּאַוְוִוְן אַרְוִיסְצְוָקְלָאָפַן פָוֹן מַיְנוֹן קָאָפַ
אַרְוִיסְצְוָקְלָאָפַן אֵין בְּכַשְׁטַעַבְלָעַכְן זְיַנְגָעַן פָוֹן וּוֹאָרְטַ — דַי לְעַצְמָעַ רְעַשְׁתָלְעַד פָוֹן
אַסְיִילָאַטְאָרִישָׁעַ טְעַנְדָעַנְצַן, וּוֹאָסַ הַאֲבָן מִיךְ בְּאַחֲרַעַשְׁתָ אֵין מִין יוֹגָנָטַ. דָעַמְאָלַט
הַאֲבַן אַיְךְ דָעַרְפְּהַלְטַ אֵזַ אַדְרָפַ זִיךְ מַאֲבָן נִיצְלָעַרְ נִישְׁתַּחַת נַאֲרַ מַפְרַטְמִילְיִילְעַכְן
פְּאַמְילִיְעַ, נַאֲרַ פְּאַרְ דָעַרְ גַּעַזְעַלְשָׁאַפְטָלְעַכְקִיְתַ. אַיְנְעַם סָאַצְיָאַלְסְטִישָׁן פְּאַרְטִיְילְעַכְן
אַיְן אַמְעַרְיִקְעַ אַיְזַ מִיר גַּעַוּעַן אַוְמְעַנְלָעַד זִיךְ אַרְטִינְצְוָפְאָסַן. פָוֹן קִינְדוּוֹיַעַן אֵין דָאָס
בּוֹדַ מִיר גַּעַוּעַן אַיְנְגַעְבָּאָקָן אֵין הַאֲרַצְן — דָאָס בּוֹדַ אַיְסְמְבָאָלִישַׁן זְיַנְגָעַן פָוֹנוּם
וּוֹאָרְטַ. אַזְוַי בַּיַּזְ אַיְךְ גַּעַקְוּמָעַן צָוַגְדָאָנָקַן, אֵזַ וּוֹיַ אַקְלְטָוּמְעַנְטָשַׁ דָאַרְפַּ אַיְךְ זִיךְ
אַיְכָעַגְבָּעַן אֵון שְׁטִיְינַן צַו דִּינְסָטַ פָוֹן דָעַם יַדְיִשְׁנַן שְׁרִיבְיכָעַרְ אֵון פָוֹן דָעַם בְּעַסְרוֹן
יַדְיִשְׁנַן בּוֹרַ. קַעַגְעַנְדִיקַ גַּט דָעַם שְׂוּעָרַן מַצְבַ אַוְיָהָן יַדְיִשְׁנַן בְּכַעַרְמָאָרַקַ, אַיְזַ מִיר נִישְׁתַּחַת
אַיְנְגַעְפָאָלַן אֵזַ דָאָס קָאָן זְבַיַּן פְּאַרְבָּוֹנְדַן מִיטַ פְּרָאַפְּהִיטַן. וּוֹעַן אַיְךְ הַאֲבַן גַּעַשְׁטָעַלְטַ מִינְיָנַ
עַרְשָׁטָעַ טְרִוְתַ וּוֹיַ אַפְּיַ „פְּאַרְלָעְגַעַרְ“ אַיְזַ מִין מַאְטְעַרְיַעַלְעַ לְאַגְעַ נַאֲרַ גַּעַוּעַן וּוֹיְטַ פָוֹן
דָעַם, וּוֹאָסַ מַעְגַטְשַׁן רְוֹגַן מִיטַן נְאַמְעַן „מַאְטְעַרְיַעַלְעַ אַוְמָפְחָעַנְגִיקִיְתַ אֵון זִיכְרִיקִיְתַ“.“

עם איז מיר נישט ליעיכט אָנגעקוּסְטוּן דאס דערלײַיגַן גָּעלַט צוֹ יַעֲדֵן בָּוך — בִּמְעֵט צוֹ יַעֲדֵן בָּוך — וּזְאָם אַיךְ הַאָב אַרְיוֹסְגָּעֶבְּן. אַכְּבָּעָר, וּוֹי גַּעַזְאַגְּנָט, הַאָב אַיךְ אַיְזָן דָּעַם גַּעַזְעָן פֵּאָר זִיךְ אַ וּוֹעֵג צוֹ מַאֲכָן זִיךְ נִצְלָעַד פֵּאָר דָּעַר גַּעַזְעַלְשָׁאָקְטָן. פָּוֹן דַּי יַינְגַּסְטָע יַאֲרָן אַזְנָת אַיְזָן מִיר גַּעַלְעַבְטָן אַבְּאָגְרִיפָּן וּזְאָם הַאָט פֵּאָרְבָּוּנְדָּן דָּסּוֹן כְּרֻעְנָגְנָעַן דָּעַר גַּעַזְעַלְשָׁאָקְטָן מִיטָּן אַגְּוּזְסָעָר מַאֲסָם פָּוֹן גַּרְיוֹתְקִיּוֹת צוֹ בְּרֻעְנָגְנָעַן אַ קְרָבָן. מַעֲגָלָעַד, אַזְ אַיךְ בֵּין נִישְׁטָמָת קִיּוֹן פֵּאָרְלָעְגָּעָר אַיְזָן דָּעַם אָנְגַּעַנוּסְמוּנָעָם זִינְעָן פָּוֹן וּוֹאָרטָן. יַעֲדֵן פֵּאָלָס הַאָב אַיךְ קִיּוֹן פֵּרָאָקְטוּן פָּוֹן מִינְיָן פֵּאָרְלָעְגָּעָרִיּוֹ נִשְׁטָמָת גַּעַמְאָכְטָן...

“פדי צו זנון זווייר פינקטלעך, וויל איך נישט באחאלטן, אזעס איזו געווען איין איינציגער אויסנעם, זועען איך האככ ביע א בויך “פארדיינט” עטלעכע הונדערט דאלאר. אין יצאר 1985 האכ איך אריומגעגעבען א בויך פון דעם באזאנטן שיקאנגר ראנכביי ס. פעליקס מענדעלס אן, *The Jew Laughs*, א בויך הומאריסטישע מעשיות. דאס בויך איזו זווייר גוט איזוועק. די ערשות טויזנט בויכער האבן זיך פאראקייט זווייר שנעל. ראנכביי מענדעלס אן (עד לעכט שוין נישט) האט מיך ממש געצווונגגען, מיר זאלן זיך טילן מיט די פראָפֿיטן פונענס בויך. דאס איזו געווען דער איינציגער פאל וואס האט מיר געגעבן פראָפֿיט. איצט עם זייןגען געווען א צאל בויכער צו זועלכע איך האכ גאנץ געשמאָק דערלייגט. גוינט מײַן פֿאָרלעגענערישע טעמייניות דורך צוּיִי קאנטַלֵּן: פון איין זוּט פֿינְגַּנְצִיר איך די איזוי גערוֹפּעַנְעַן „ל. מ. שטיין-פֿאָלקְס-בִּיבְּלִיאָטְעַק“ בעיס קולטור-קאנגרעם, וואס גוינט אריום יעדע דריינְדַּיְה דהשימים אָפְּגַּעֲקִילְבִּעְנָה וווערך פון יידישע שריביכערם אין איין באָנדָה, אונְזָה פון דער צוּוֹיְטָעָר זוּט הָעַלְפָּה אַיר פון צוּיְטָה צוּ צוּיְטָה אָרוּסְצָוּגְעַבָּן דורך מײַן אַיְגַּעַנְעַם פֿאָרְלָאָג גַּעֲוִוָּסְעָה בויכער וואס האבן לוּטָה מײַן מִינְגָּה אַ לְוַעֲרָאַרְיוֹשָׁן ווּאָרטָם.”

9

מִתְנוּ פָנֵיכֶם אֶזְרָם יִהְרִישׁוֹן קִינְסְטָלֶעֶר

ל. מ. שטיננס פֿאָרְלַעֲגַנְדִּישׁ טַעַטְקִיּוֹת הַאָט זֶיךְ אַנְגָּהָרוֹבִּין אֵין דַי יָאָרָן 1925-
1926. דָּס עַרְשְׁטָע בּוֹךְ, וּזְאָם ל. מ. שטיננס הַאָט אַרְוִיסְגַּנְגָּבָן אֵינוֹ גַּעֲוֹעַן פָּאָזְעַי. דָּס
בּוֹךְ הַיִּסְטָמָאָלְטָע וּוְעָגָן. וּוְעָן דָּס בּוֹךְ אֵין אַרְוִיסָּמָא אֵין דָעַר מַחְכָּר (זַעֲלִיק הַלְּעָר)
גַּעֲוֹעַן אֵין אַנְגָּגָנְגָּעָר.

ל. מ. שטיוין האט באשלאסן אונצוהויבון זיין פארלענערישע טעתיקיות מיט זעליך העלערם דערמאנטן בזק. ער האט זיך באזונדרער גוט געפֿילט פונגעם געדאנק, אז ער וועט זיך אפֿגבען דעם יונגן ליטעראַרישן נאָכוּוקם, אז ער וועט העלְקָן אַרוֹסְבֶּרְגָּעָן אַנְגָּרְגָּרְגָּן צָרְבָּרְבָּרְגָּן.

עליך העלערט בוך איז געדראקט געוויאָר אין 500 עקוועמפלאָרן. טאָדרעט געלער האָט געמאָקט פֿאָר דעם בוך זיעיר שיינע יידישלעכּ צייכענוונגען. דאס בוך האָט געהאָט אַ באָדערטנדיקון דעֶהיציט אָון עס האָט געדווערט אַ הייפשע צוּיט ביְז. מ. שטיין האָט רاطטעסוויז אַויסגעצעאלט דאס געלט, וואָס ער האָט דערלִיגט צום דאַזְוּקן גּוֹן.

ニישט געוקט אויַף אט דעם פֿינָאנְצִיעָלְן דּוֹרְכְּפָאֵל, האט ל. מ. שטיין באָלֶד גענומען אויף זיך אַרוֹסְצּוֹגְעָבָן דָּאָם עֲרַשְׁתָּע לִידְעָרְבִּיכְלָן פֿון דּעָר יְוִנְגְּעָר דִּיכְטְּעָרִין פֿעָסִי חָעָר שָׁפָעָל. עַם אַיְזָעָוָעָן אַקְלִין בִּיכְלָן פֿון קָאַרְגְּרָע 94 וּבִיטְלָעָה, אַכְבָּר עַם האט געמאָכְט אַרְושָׁם נִישְׁטָן נָאָר צּוֹלִיב דּעָם אַיְנָהָאלָט, נָאָר אַוְיךְ צּוֹלִיב זִין שִׁינְעָס אַוְיסְזָעָן.

אלִין אַפְּאַכְמָן אַוְיכְּן גַּעֲבִיט פֿון בּוֹכְוּזָן, האט ל. מ. שטיין געוקט זַיְעַר קְרִיטִישׁ אויף דּעָר אַפְּגָנְעָלָזְקִיּוֹת אָוָן נִישְׁטָמְטָעִתְשִׁיקִיּוֹת פֿון דִּי יְדִישָׁע בִּיכְעָר. עַר האט אַפְּגָנְעָמְאָכְט בַּיִּזְחָר, אָז עַר וּוּעַט זַיְעַר שְׂטָאָרָק זַאְרָנוֹן פֿאָרָן עַסְטָמְעִישָׁן אַוְיסְזָעָן פֿון יְעָדוֹן בּוֹךְ וּוּאָם עַר גִּיטְאָרוּם. עַר האט טָאָקָע אַלְיָין אַפְּגָנְעָבָן אָז אַשְׁיַׁעַר צִוְּעַט אַוְיךְ צּוֹצְקָלְעָבָן אַפְּאַסְיָקָע שְׂרִוְּטָה, שִׁינְעָס אַרְנָאָמְעָנָטָן אָוָן אויף בְּאַזְוָרָגָן יְעָדָם בּוֹךְ מִיטָּה אַפְּנִינְעָס אָוָן עַסְטָמְעִישָׁן אַיְנְבָּאָנָה.

דָּאָם לִידְעָרְבִּיכְלָן פֿון פְּעָסִי הֻרְשְׁקָעָלְד, קָאַרְעָלָן (1926), האט, זַיְעַר גּוֹזָאָגָט, נָאָר בָּאָזָן זַנְדָעָר אַוְיסְגָּעָנְמוּעָן בַּיִּזְחָר קְרִיטִיקָרָם מִיטָּזָן אַיְזָעָן אַוְיסְטָאָטָטָוָגָן. טָאָדָרָעָם גּוֹלְלָעָר האט גַּעֲצִיכְנָט אַרְנָאָמְעָנָטָן פֿאָרָן דָּזְוִיקָן בִּיכְלָן. אַיְן מִשְׁךְ פֿון דִּי שְׁפָעְטָעְדִּיקָע יְאָרָן האט ל. מ. שטיין אַרְוִיסְגָּעָבָן נָאָר צּוֹוִי זַיְעַר פֿון דּעָר דִּיכְטְּעָרִין פְּעָסִי הֻרְשְׁקָעָלְד. אַיְן 1931 אַיְזָעָן ל. מ. שטיינָס פְּאַרְלָאָג אָרוּם אַיְר בּוֹךְ גַּעֲקְלִיבָּעָגָע לִידְעָר (בְּלִוּז 200 עַקוּעַמְפָלָאָרָן), אַיְן יְאָר 1939 — דָּאָם לִידְעָרְבָּזָן רְוִימָטָרָז.

סְקָרְהָבֵל האט ל. מ. שטיין אַרְוִיסְגָּעָבָן אַיְן 1926 דָּרְבִּי בִּיכְעָר. דָּאָם דָּרְיַטְעָבָז וּוּאָם עַר האט אַרְוִיסְגָּעָבָן אַיְן יְעָנוּם יְאָר, אַיְזָעָוָעָן אַפְּגָנְעָבָן אַלְבָאָטָם מִיטָּזָן 7 הַאַלְצָזָן שְׁנִינְטָן פֿון טָאָדָרָעָם גּוֹלְלָעָר. דּעָר דָּזְוִיקָעָר אַלְבָאָטָם אַיְזָעָס אַיְן אַשְׁיַׁעַר אַגְּרָעְנְעָצְטָעָר צָאָל עַקוּעַמְפָלָאָרָן — 150. דִּי הַאַלְצָשָׁנִיטָן זִינְגָּעָן גּוֹזָאָגָט גּוֹדְרוֹקָט אַוְיךְ סְפָעְצִיעָלְן יְאַפְּאַנְיָשָׁן הַאַלְצָפָאָפָּר. אַוְיךְ דָּאָם דָּזְוִיקָעָר בּוֹךְ האט זַיְעַר אַוְיסְגָּעָנְמוּעָן בַּיִּזְחָר קְרִיטִיקָמִיט זַנְדָעָר עַסְטָמְעִישָׁן אַוְיסְזָעָן, וּוּאָם אַיְזָעָוָעָן אַפְּגָנְעָבָן בִּיכְעָר מָאָרָק. בְּיוֹ הַבִּינְתָּמָן גַּעֲהָעָרָט דּעָר דָּזְוִיקָעָר אַלְבָאָטָם צָו דִּי שְׁעַנְטָעָז יְדִישָׁע אַוְיסְגָּאָבָעָם. עַס וּוּעַט אַונְדוֹז שְׁפָעְטָעָר אַוְיסְקָוּמָעָן צָו רִיאָדָן בָּאַזְוָנְדָעָר וּוּעָנָן דִּי בָּאַצְוִינְגָּעָן צְוִוִּישָׁן ל. מ. שִׁינְגְּנָעָן אָוָן אַרְיִי יְדִישָׁע מָאָלָעָרָם אָוָן גְּרָאַפְּקִיקָעָרָם. זָאָל דָּאָדָרְוּבִּיל בְּלִוּז אַונְטָעְגָּעְשָׁטָרָאָכָן וּוּרְעָן דּעָר פְּאַקְטָן, אָז פְּאַרְאַלְלָעָל מִיטָּזָן גּוֹדְרוֹקָטָן קִיּוֹן קְלָעְנָעָרָן אַינְטָעָרָעָם יְדִישָׁן גּוֹדְרוֹקָטָן וּוּאָרטָן, האט ל. מ. שטיין אַרְוִיסְגָּעָוָוָיָּז נִשְׁתָּחָוָן קִיּוֹן פֿון דִּישְׁמָה פֿון שְׁטִינְסָמָן צָו יְדִישָׁע מָאָלָעָרִישָׁעָר קָוָנָמָט. וּוּעָן מִיר וּוּלְעָן דּוֹרְכָּקָוָן דִּי פְּוּבְּלִיקָאָצִיעָם פֿון יְדִישָׁע מָאָלָעָרָם אָוָן גְּרָאַפְּקִיקָעָרָם — לְוָקְסָס-אַוְיסְגָּאָבָעָם וּוּאָם זִינְגָּעָן אַפְּלָטָנְקִיּוֹט אַוְיכְּן יְדִישָׁן בִּיכְעָרְמָאָרָק.

אַיְן דִּי יְאָר 1929 אָוָן 1930 האט ל. מ. שטיין בָּאַזְוָנְדָעָר זַיְר אַוְיסְגָּעָנְיִיכְנָט אַוְיכְּן דָּזְוִיקָן גּוֹבִּיט. דָּאָם מָאַנְגָּרָאַפְּיָעָז וּוּרְקָז וּוּגָּעָן דּעָם יְדִישָׁן מָאָלָעָר עַמִּיל אַרְמִינְגָּז, וּוּאָם ל. מ. שטיין האט אַרְוִיסְגָּעָבָן אַיְן יְדִישָׁן אָוָן אַיְנְגָּלִישָׁ, גַּעֲהָעָרָט צָו דִּי אַרְיִינְגָּעְלָסְטָעָז יְדִישָׁע (אָוָן עַגְּלִישָׁ-יְדִישָׁע) פְּוּבְּלִיקָאָצִיעָם.

דּעָר מַחְכִּיר פֿון דּעָר מָאַנְגָּרָאַפְּיָעָז וּוּגָּעָן עַמִּיל אַרְמִינְגָּז. ז. דּוֹשְׁיִי קָאָבָסָאָז, האט גּוֹגָעָבָן אָז אַוְיסְשָׁעְפָּלְעָבָן כְּאַרְאַקְטָמְעָרִיםְטָקָטָק פֿון דּעָם קִינְסְטָלְעָרָם מְהֻותָּה. דִּי יְדִישָׁע

אויסנשאכע, וואס היימט עמיל אַרְמַנִּין — אַיִינָגָר פֿוֹן דֵי לְמִדְיוֹאָוּנוּקָעָם, אויז אָזֶן אַיבָּעָר זעטונג פֿוֹן דער ענגלישער אויסנשאכע (ועליך העלער אויז געווען דער אַיבָּעָר עצעער). דֵי בִּיכָּעָר זַיְנָעָן אַרְיָסְגָּעָבָן אַיְזָן פֿאַלְיָאָ-אַרְמָאָט. דֵי יִזְדִּישׁ אַוִּיסְגָּעָבָן הַאלְתָן 175 זַיְטָן אָזֶן זַיְ אָרוּסָם בְּלוּזָן אַיְזָן 150 גּוּמְעָרְטָע אָזֶן אַוְטָאָגְרָאָפְּרָטָע עֲקוּעְמָפְּלָאָרָן. דֵי ענגלישע אויסנשאכע האָט 158 זַיְטָן אָזֶן אָרוּסָם אַיְזָן 250 גּוּמְעָרְטָע אָזֶן אוּרָט טָאָגְרָאָפְּרָטָע עֲקוּעְמָפְּלָאָרָן. אַיְן יַעֲדָר פֿוֹן דֵי דָזְזִיקָע אַוִּיסְגָּעָבָם זַיְנָעָן גּוּוּעָן 55 רֻעָפְּרָאָדוּקְצִיעָם פֿוֹן עַמִּיל אַרְמַנִּים קוּנְטוּעָךְ. בֵּין הַיְמָנָט שְׂטָאָלְצִירָט ל. מ. שְׁטִינָן מִיטָּה דֵי דָזְזִיקָע צְוּיָּה פְּינָעָן קוּנְסְטְּבִּיכָּר.

ארטיזנסנערגעבען געוווארן אין 500 עקוועטפלאָרן.

מייט די דזוקע קונסטబיליכער שעפט זיך וווײט נישט אוים די רשיימה קונסטאלבאמען און קונסט-מאנגראטפיעם, וואם דער ל. מ. שטיין-פֿאָרלַָג האט אַרוֹיסְנֶגעַבּן. אָן אוים-פּֿאָרְלַָעַכּוּ רשיימה פֿון די דזוקע אַוִינְגָּאַבּוּם ווועט דער לֵיעַנְעַר גַּעֲנִינְעַן אַין דער אלגעמיינְעַר טַאַכְּבָּלָע פֿון די אַוִינְגָּאַבּוּם פֿונְעַם ל. מ. שטיין-פֿאָרְלַָג, וואם מיר גיבּן אַין דעם דזוקון בר.

10

י' ז'

אין מיטן פון די צואנציקער יארן — אין דעם זעלבן פעריאד, ווען ל. מ. שטיין האט אונגעוווכן זיין פֿאָרלענערישע טעטיקייט — באָלד נאָך דעם ווי אַין ווילנע אַין גע-בריגידעט געוואָרֶן דער יִדְיּוּשֶׁר ווּמְנַשְּׁאָפְּטָלָעֶבֶר אַינְסְטִיטּוּטָה, האט ויך אַנגעהוויבן די נאָענטָע פֿאָרְבִּינְדוֹגָן צויעשן ל. מ. שטיינען אַין דעם יַיּוֹז — אַ פֿאָרְבִּינְדוֹגָן, ווָאָם האַלט או ביזן היינטִיכָּן טאג.

עם איז זיינער אינטערעסאנט איבערצ'לייענען דאס, וואס ל. מ. שטיין אליאין דערצ'יזלט
וועגן דעם אַנְהָרִיךְ פּוֹן זִינְגֶּן בָּאַצְיוֹנוּגָן מִיטָּן ווּלְנָדָר יְהוֹזָף :

"איך דערטמאן זיך אינטער, נאך צווי פֿל יאָר — דערצ'ילט ער — ווי איך האָב דאס ערשותע מאל דערזען די נאָטיצין אין דער יידישער פרעמע אין אַמעריקע זועגן עפּעס אַ נְיִיע אַינְסְטִיטְוֹצְיָע זֶוּס מְעֵן גְּרִינְדְּן אין ווֹילְנָע. אַיך האָב די נאָטיצין עטְלָעֶכְעַ מַאֲל אַיבְּרָגְּנָלְיוּנָעַט. דער נַאֲמָעַן הַאֲטַגְּקָלְנוֹגָנָעַן עפּעַס נְיִיע: יִדִּישָׁעַר ווַוִּיסְנַּ שָׁאָפְּטָלָעֶכְעַר אַינְסְטִיטְוֹט. די נַעֲמָעַן הַוְּן די גְּרִינְדְּרָם הַאֲכָנַן מִיךְ שְׂטָאָרָק פֶּאָרָאַינְטָעַ רַעֲמִירָט — אַ הַיְשָׁע צָאָל בַּאֲקָאנְטָע נַעֲמָעַן צְוּוֹשָׁן זַיִ. אַיך האָב די נַעֲמָעַן גְּעוּווֹינָג אָזָן גַּעַמְאָסְטָן. אַיך האָב בחוש דערפֿאַילְט, אָז דָא קּוֹמֶט צֹו נִישְׁתָּהָם צֹוִי נַאֲך אַיִינַ אַינְסְטִיטְוֹצְיָע צֹו די אלָע זֶוּס עַקְסִימְטִירָן שְׂוִינְג, נַאֲר עַפּעַס גָּאוֹר אַ נְיִיע זַאָד — אָז אַקְסָאַדְמִישָׁעַר אַנְשָׁטָאַלְט אָזָן ווּלְלָכְנִין יִדְזָן נִיְּטִיקָן זַי אַזְוִי. כָּאַטְשׁ די נְיִיע אַינְסְטִ טְרוֹצִיעַ, זָאָגַט זַיִ, ווּעָרט בעֲגָרְנִידְגַּעַט אָזָן ווּלְלָכְנִין, האָב אַיך אַכְבָּעַר באַלְד דערפֿאַילְט, אָז

עם איז און ענין נישט בלויו פֶאָר ווילנע אליאן. איזו בין איך געוווען פֶאָראַינטערעמעירט אין ייוואָ באָלד פֿון ערשותן מסמענט אָז, וווען זיין גראַנדונג איזו געווואָרֶן באָקאנט.

„קּוֹדֵם-פֶל האָב אִיךְ באַשְׁלָאָסֶן, אָז אִיךְ דָאָרֶף הַיְּפָף ווועָרֶן אֲ מִיטְגְּלִיד פֿון דָעֶר נִיעָר אַינְסְטִיטּוּצְיָה. דָעֶר קְוַרְצָעֶר נְאָמָעָן יְיֻוָּאָ אָזְנָאָךְ דָעֶמְאָלֶט נִישְׁתְּגַעַן באָקָאנְט. אִיךְ האָב לְיִיכְתְּט אַוְיסְגָּעָפָנוּן אָז צָו ווועָרֶן אֲ מִיטְגְּלִיד דָאָרֶף מַעַן סְרָ-הַפְּלָאַינְצָאָלֶן פִּינְפְּ דָאָלָאָר קִין ווילנע צוֹאָמָעָן מִיטְ אֲ בְּרוּוֹן, ווֹ אִיךְ האָב גַּעֲבעַתְּן מַעַר אַינְפְּאָרָמָאָצְיָה ווְעַגְן דָעֶר אַינְסְטִיטּוּצְיָה. אִיךְ האָב נִישְׁתְּגַעַן אַונְטְּעָר דָעֶר האָגָאנְט דָעֶם עַנְטְּפָעָר זַיְעָרָה, אָז אִיךְ גַּעֲדַעַנְקָן נִישְׁתְּגַעַן ווְעַר עַס האָט מִיר גַּעֲנְטְּפָעָרָט — דָרְ זַוְינְגְרַיְיךְ צִי זַלְמָן רִיאַזְעָן עַה — אִיךְ גַּעֲדַעַנְקָן אַבְעָר זַיְעָר גַּוּטָן, אָז עַס אִיז גַּעֲוָועָן אֲ וְאַרְעָמָעָר עַנְטְּפָעָר מִיטְ אֲסְךְ אַינְפְּאָרָמָאָצְיָה, ווֹאָס האָט מִיךְ שְׁטָאָרָק פֶאָראַינְטְּעָרָסְרָט. זַיְהַאָבָן מִיר אָוֹז צְוָעָשִׂיקָט אֲ פֶאָר בְּרָאָשָׁוָרָן. פֿון דָעֶם אַלְעָם אִיז מִיר גַּעֲוָועָן קְלָאָרָן, אָז דָעֶר אַינְסְטִיטּוּטָוָוָתָן דָעֶמְאָלֶט גַּרְוָפָעָן עַנְרָגִישָׁעָן ווִיסְנְשָׁאָפְטָלָעָרָם, בְּרָאָשָׁמִיט דָרְ זַיְינְרָטָה, ווֹאָס אִיז נָאָךְ דָעֶמְאָלֶט גַּעֲוָועָן אֲ יְוָנְגָעָר פֶאָרָשָׁעָר מִיטְ פֶאָקִיְּוִיטָן אַוְעָקְצָוְשָׁטָעָן אֲ סִיסְטָמָאָטָיְשָׁעָ אַרְבָּעָט, אָז עַס קָעָן דָעְרוֹוָאָרָטָן פֿון דָעֶם נִיעָם אַינְסְטִיטּוּטָוָוָתָן גְּרוּסָע אַוְפָטוּוָן.

„פֿון דָעֶם בְּרוּוֹו אָז פֿון דָי בְּרָאָשָׁוָרָן האָט מִינְן פֶאָנְטָאָזְיָה זַיְקְ אַנְגְּעָצְנוֹן. זַיְהַאָט מִיךְ אַוְעָקְגָּעָטָרָאָגָן זַיְעָר ווּוְיָהָה: אִיךְ האָב אַין דָעֶר פֶאָנְטָאָזְיָה גַּעֲוָועָן אֲ גְּרוּסָע גַּעַגְבָּיָה, אָז אַלְוּוּלְטָלְעָבָן יְיִדְיָוָן אַוְנוּוּרָעָסְטָעָט מִיטְ אֲסְךְ גַּעֲלָרָנְטָעָ, אֲ גְּרוּסָע בִּיבְּלָיָאָטָעָק, אֲ גְּרוּסָע אַרְכִּיוֹן, אֲ גְּרוּסָע אַוְנוּוּרָעָסְטָאָרִיאָט אָזְזָוָה. אָז עַזְוָי ווֹ אִיךְ בֵּין אֲ לִיבְּהַאָבָּעָר פֿון קְוָנְסָטָה, האָב אִיךְ אַין מִינְן פֶאָנְטָאָזְיָה צְוָעָשְׁעָפָעָט צָוָם נִיעָם אַינְסְטִיטּוּט אַוְיךְ אֲ יְיִדְיָוָן קְוָנְסָטָמוֹוִי. אִיךְ ווְונְדָעָר זַיְקְ אַיְצָטָה, פֶאָר ווֹאָס האָב אִיךְ דָעֶמְאָלֶט פֶאָר אַיְין ווְעַגְן נִישְׁתְּגַעַן צָוָם גַּעֲטָשְׁעָפָעָט צָוָם נִיעָם אַיְן סִימְפָּאָנִישָׁן אַרְקָעָמְטָעָר.

„אִיךְ האָב דָעֶמְאָלֶט בַּיְּזָקְיָה זַיְקְ אַיְן נִישְׁתְּגַעַן אָז מִיטְגְּלִיד פֿון יְיֻוָּאָ אִיז פֶאָר מִיר נִישְׁתְּגַעַן — אִיךְ מוֹ אַיְיךְ עַפְעָם טָאָן פֶאָר אִים. אִיךְ האָב אַגְּנָהָוָבָן זַמְלָעָן מַאְטָמָעָרָאָלָן פֶאָרָן אַרְכִּיוֹן אַיְן בִּיבְּלָיָאָטָעָק פֿון יְיֻוָּאָ אָז אַגְּנָהָוָבָן שִׁיקָּוָן פֶאָקְלָעָדָר קִין ווְילָנָע. לוּוּטָה דָעֶר אַנוּוּיָוָנָגָן פֿון ווְילָנָע, האָב אִיךְ זַיְקְ אַגְּנָהָוָבָן אַדוּרְכָּשְׁרָבָּיָבָן מִיטְ דָרְ יְעָקָב שַׁאֲצָקִי אַיְן נִוְיִיאָרָק. דָרְ שַׁאֲצָקִי האָט דָעֶמְאָלֶט מִסְתְּמָאָה זַיְנָאָצָע פֶרְעָיָע צִוְּיָע אַוְעָקְגָּעָבָן פֶאָרָן יְיֻוָּאָ, אוּבָּיָמָן זַאלְמָשְׁפָּטָן לוּוּטָה דָעֶר גַּעֲנוּיִקְיָוָט פֿון זַיְנָעָר בְּרוּוֹו אָז דָי פְּרָטִימְדִּיקִיטָה פֿון זַיְנָעָר אַינְסְטְּרוּקְזִים ווֹי אַזְוָי צָוָם שָׁאָלָן מִיטְגְּלִידָעָר פֶאָרָן יְיֻוָּאָ אַדְגָל. ווְעַגְן דָעֶר אַמְּעָרִיקָאָנָעָר אַפְּטִילָלָן פֿון יְיֻוָּאָ אִיךְ האָב גַּעֲהָאָט דָעֶם אַיְנְדוֹרָק, אָז דָרְ שַׁאֲצָקִי אַלְיאָן פֶאָר זַיְקְ אַיְזָה דָעֶר גַּעֲנָצָעָר אַמְּעָרִיקָאָנָעָר אַפְּטִילָלָן פֿון יְיֻוָּאָ.“

שׁוֹוִן קְנָאָפָע דְּרִיבְּסִיק יְאָרְדוּוּרָט ל. מ. שְׁטִינוֹן טִיְּפָעָר אַינְטְּעָרָעָם צָוָלָעָם, ווֹאָס אִיז פֶאָרָבָּונְדָן מִיטְ דָעֶר טָעַטְקִיָּה אָז מִיטְן נְאָמָעָן פֿון יְיֻוָּאָ.

בְּיוֹן יְאָרְדוֹן 1939 האָט ל. מ. שְׁטִינוֹן בְּאַדְיָינְטָה דָעֶם יְיֻוָּאָ אַוְיךְ צְוָוִי פֶרְאָאנְטָן: עַד האָט מִיטְ גַּעֲהָאָלְפָן אָז שַׁיְּעָר אִיךְ דָעֶר פֶוְאָגָאנְדָעָרָבוֹוָוָגָן פֿון דָעֶר דָעֶמְאָלָטְיקָעָר אַמְּעָרִיקָאָנָעָר אַפְּטִילָוָוָגָן („אַמְּאָפְטִילָה“) פֿון יְיֻוָּאָ, אַבְעָר גַּלְיְיכְצִיטִיָּה אִיז עַר גַּעֲשָׁטָאָנָעָן אִין בְּרוּוֹו לְעָבָעָר פֶאָרָבָּונְדָן מִיטְן יְיֻוָּאָ אַיְן ווְילָנָע, קְלִיבָּנְדִּיק אָז אַיְבְּרָעִישְׁקִינְדִּיק אַהֲרָן אַלְיאָן.

ווזם האט זיך נאך געלְאָזֶן. אינעם ווילנער ייַוּאָ-הַוִּוֹ אַוִּיפֵּ דער ווּוּוֹלְסָקָע גַּם 18 אַיז דער נאָמען ל. מ. שטיין פֿון שִׁיקָּאנָגָן גַּעֲוָעָן אַיִּינָנָר פֿון דִּי אַפְּוּלְעָרְסָטָע אַמּוּרִיקָאָנָּר נָעָמָן. מַעַן האט דָּאָרְטָן גַּעֲוָוָסָטָן, אָז ל. מ. שטיין אַיִּן שִׁיקָּאנָגָן לְעַבְתָּן אָזֶן אַטְּיעָמָט מִית דִּי נַוְּטָן אָזֶן בָּאַדְּעָרְפָּעָנִישָׁן פְּנוּעָם ווּוּלְנָנָר יַיְוָוָא.

איַז יָאָר 1929 אַיִּז דִּר מְאַקְּמָה ווּיְנָר יִּצְּחָק צָוּמָרְשָׁטָן מָאַל גַּעֲקוּמָעָן קִיְּין אַמּוּרִיקָע ווּיְיַיְלָה פֿון יִדְּיָוָן ווּוּסְּנָשָׂאָפְּטָלְעָכָן אַיִּנסְּטִיטָוָט אַיִּין ווּוּלְנָנָר.

לוּיט ל. מ. שטיינָס אַיִּינָס אַיִּינָס אַיִּינָס אַיִִינְגָּרִיט גַּעֲוָאָרָן אָז עַנְגְּלִישָׁע בָּרָאַשּׁוֹר ווּעַנְגָּדָל דָּעַם ווּזְאָם יַיְוָאָשׁ שְׁטָעַלְטָמָט מִית זִיך פֿאָר. ל. מ. שטיין האט זיך פֿאָרְגָּוּמָעָן מִית אַרְוִינְגָּבָּן דִּי בָּרָאַשּׁוֹר. עַר האט, ווּיְאַלְעַמָּלָאָה, גַּעֲוָאָרָט פֿאָר דָּעַר עַסְּטָמִישָׁר ווּסְטָמָט פֿון דָּעַר אַוִּיסְּגָּאָבָּע אָזֶן גַּעֲלַטְקָאָמְפָיָן פֿאָרָן יַיְוָאָשׁ אָזֶן ל. מ. שטיין האט נִישְׁתָּגָרְטָן אַרְיִינְצִיעָנְדִּיק אַיִּינָס קָאָמְפָיָן אַלְעַמְּנָעָן נִיְּיעָ אָזֶן מַעְנְטָשָׁן.

מִית אַנְדָּעַרְתָּהָאָלְבָּן יָאָר שְׁפָעַטְעָר (1930) אַיִּז גַּעֲוָעָן אַיִּין אַמּוּרִיקָע אַז צְוּוִיְּטָעָר שְׁלִיחָה פֿון ווּוּלְנָנָר יַיְוָאָשׁ — דָּעַר שְׁפָעַטְעָר טְרָאָגִישׁ אַוְמָעָקָוְמָעָנָר וְלָמָן רִיוְּזָעָן. עַר האט אַדוּרְגָּעָנְיָירָט אַז גַּעֲלַטְקָאָמְפָאָנָיָע פֿאָר אָז אַיִּינָעָם ווּוּלְנָנָר יַיְוָאָ-בָּנָיָן. ל. מ. שטיינָס הוּאָז אָזֶן אַפְּהִים זִינְגָּעָן גַּעֲוָעָן דָּעַר אַדְרָעָם פֿון וְלָמָן רִיוְּזָעָם קָאָמְפָאָנָיָע, אָזֶן עַר אַלְיָיָן, ל. מ. שטיין, אַיִּז גַּעֲוָעָן דִּי צְעַנְטָרָאָלָעָ פֿיְגָוָר פֿון קָאָמְפָאָנָיָע-קָאָמְפָטָעָט.

שְׁפָעַטְעָר זִינְגָּעָן דָּא גַּעֲקוּמָעָן אַנְדָּעָר דָּעַלְעַגְּאָטָן פֿון ווּוּלְנָנָר יַיְוָאָשׁ: מ. שָׂוָר פֿון ווּלְנָנָר (1934), יוֹדֵל מָאָרָק פֿון קָאוּוֹנָע (1935), הַעַרְץ גִּילְיָוָשׁ עַנְסָקִי פֿון טְשָׁעָרְגָּאָוָיָן (1936) אָזֶן דִּר נָחָמָה מִינְזָל פֿון רִינְגָע (1937-1938).

די יַאָרְ-יַעֲרְלָעָכָע פֿיְגָאָנָיָק-קָאָמְפָאָנָיָע פֿאָרָן ווּוּלְנָנָר יַיְוָאָשׁ אַיִּין שִׁיקָּאנָגָן הַאָבָן אַרוּסָמָגָרְוָן בְּיַיָּה. ל. מ. שְׁטִיְּנָעָן דִּי גַּרְעָסְטָע בָּאֲגִינִּיסְטָרְוָרָנָג אָזֶן עַר האט פֿאָר זִיְּגָעָרְבָּעָט אַוְמְדָעְמִידָלָעָר.

איַז דִּי יָאָרָן פֿון צְוּוִיְּטָן ווּעַלְטָקְרִיגָּה האט זיך אַגְּנָהָוִיבָּן דִּי הַאַסְטִיקָע אַנְטוּוּיקְלָונָגָן פֿון דָעַם אַמּוּרִיקָאָנָר אַפְּטָיוּלָפָן יַיְוָאָשׁ, ווּזְאָם האט נַאֲך גַּעֲלָמָה — ווּעַן עַם איַז גַּעֲוָאָרָן קָלָאָר, אָזֶן דָעַר ווּוּלְנָנָר יַיְוָאָשׁ אַיז חָרוֹב — גַּעֲנוּמָעָן אַוִּיפֵּ זִיך פֿלִיכְטָן אָזֶן אוּפְּגָאָבָעָם, ווּזְאָם זִינְגָּעָן פֿרְיָעָר גַּעֲלָעָן אוּפְּנָאָשׁ אַיִּין ווּוּלְנָנָר.

איַז מִשְׁחָן פֿון דִּי אַלְעַמָּלָאָה אַיז ל. מ. שְׁטִיְּנָעָן גַּעֲוָעָן דָעַר קָאָסְרָפָן פֿון שִׁיקָּאנָגָן יַיְוָאָשׁ-קָאָמְפָטָעָט. פֿאָרָוּוּאָרְלָאָנְדִּיק זִינְגָּעָן אַיִּינָעָמָעָן עַסְּקִים אָזֶן נִישְׁתָּגָרְטָן לִיְּגָנְדִּיק קִיְּין אַכְּטָאָזָבָן זִינְגָּעָן אַיִּינָעָם גַּעֲוָונָט, גַּעֲהָרָתָל. ל. מ. שְׁטִיְּנָעָן צָו דִּי טְרִיבְּסָטָע, אַרְבָּעָטָזָמָסָטָע אָזֶן אַיִּבְּרָעָגְּעָנְגָּעָנְסָטָע יַיְוָאָשׁ-טָעוּרָם אַיִּין אַמּוּרִיקָע.

א פְּאָרְמָעָסָט, ווּזְאָם ווּאָקָסָט זִיך עַרְשָׁת פֿוֹנָאָנְדָעָר

איַז מַאְמָעָנָט, ווּעַן עַס ווּוּרָט גַּעֲפִיעָרְטָעָט דָעַר 70 סְטָטָר גַּעֲבּוּרְן-תָּאָגָן פֿון ל. מ. שְׁטִיְּנָעָן, אַיִּז דָעַר יַוְּבִילָאָר בָּלְבָּוּנְשָׁ אַרְיִינְגָּעָטָן אַיִּין אַז נִיְּיעָ גַּרְוִיסָעָר לִיטְעָרְאָרְיָשָׁעָר אַזְּנָיָן.

טערנגעמניג, ער האט זי פֿאָרטראָכט דו לעצטע פֿאָר יַאֲר אָונ ער פֿירט זי אָדָרֶך
בשותפות מיטן אַלְוּעַלְתַּלְעֵכְן יִדְיָוָשׁ קֹלְטוּרִקְאַנְגְּרוּם — די ל. מ. שְׂטִיעִין-אַלְקָסִי
ביבליאטעך.

נישט נאָר ווֹאָס ל. מ. שטיין פִּינְאַנְצִירֶט די דָּזֵיְקָע אָונְטָעֲרָנְטוּמָג — די אִידְעָע גּוֹא
איוֹ אָוִיךְ ווַיְנַעַן.

עם געשהט אַפְּטָט, או געוזעלשאַפְּטָלֶעֶב אַינְסְטִיטֻצְיָעָם קומען אַרוֹוִים מיט געוויסע פראייעקטן און עם געפֿיגּען זיך מעצענַצְתָּה, וואָם אַנְעַרְקַעַנְעָן די וויכטיקיט פָּונְדָן די דזוקע פראייעקטן און פְּינְאַנְצְּרָין זיך. ל. מ. שטיין האָט אַיגּעַנְעָן אַינְגַּאֲלָן.

ער ווֹיִיטִיקֶט אַבְּעָרָן מֵכָּבָּפָּן דָּעָר יִדְּוּשָׁר קָוְלְטוֹר אֲבָעָר עַר גַּעֲהֻרְתָּן נִישְׁתָּצָּו די
קָלָאָגְמוֹטָעָרָם אָנוּ קָדְּשָׁ-אָגָעָרָם. עַר גַּלְּיְבָט אַיְן דָּעָר יִדְּוּשָׁר קָוְלְטוֹר אָנוּ הָאָט אָן
אַיְנָעָוְוִינְיִקְסָטָע בְּאַדְעָרֶפֶּעֶנְיִישָׁ צָו טָאָן אַלְזִיְּ מַעֲגָלְעָכָע, אָנוּ וַאֲלַבְּלִיעָן.

א געוויסן טאג, מיט א יאר צוויי צוריק, האט ער בע זיך באשלאָסן אַינְגַּזְשְׁטָעלְן אֵין זיין פֿאֶרְלָעְגּוּרְשְׁעָר טַעַטְקִיִּית מַעַר פֿלְאָגְנְרְטִיקִיִּת אָנוֹ מַעַר צִיל-בָּאוּזְטִיקִיִּת. דערביי האט ער געטראָכְט, אָז ער דָּאָרְפְּטָאָן עַפְעָם אַזְוִינָס, ווֹאָס אַנדְדָּרָע טָוּן נִישְׁתָּאָן ווֹאָס קָאָן זיין גָּאָר בָּאוֹנְדָּעָר נִיצְלָעָד בַּיִּהְיָה הַיְנְטִיקָּע תְּנָאִים פָּוּן אַונְדוּעָר יִדְיוֹשָׁן סְקוּלְטוּרְלְעָבָן.

מ. אנד על מ-א-, דער אַרְמוֹנָה אַרְנִיךְעֶד פֿאַרְשְׁטִיעֵיר פֿוֹן קּוֹלְטוֹרְ-קָאנְגְּרָעָם, איז געווענו דער ערשותער מענטש, וואס ל. מ. שטיין האט באַקענט מיט זיין קָאנְקְרָעָטְן פֿרְאַזְיָקְט אַרְיוֹסְצְזָגְעָבָן אַיְנְבָּעָנְדִּיקָע זַמְּלוֹנְגָּעָן פֿוֹן שְׂוִין פֿרְיָעָר גַּעֲדָרְקָטְעָ וּוּרְקָ, וואס זַיְנְגָּעָן שְׂוִין נִישְׁתְּ פֿאַרְצָן אַיְוָן מַזְרָק — אַז אַפְּקָלִיבְּ פֿוֹן די בעסטע שאַפְּגָּנְגָּעָן פֿוֹן פֿאַרְשְׁיְידָגָעָן שְׂרִיבְּשָׁרָם.

ל. מ. שטיין מאטונוירט ווּן אידען אונַן:

פֶּאָרָצָן אֵין דַעַר יִדְוִישָׁר לַיּוֹטָרָאָטוֹר צָעַנְדְּלִינְגָּעָר שְׂרִיבְּכָעָרָם וְאַם הַאָכָן אֵין פֶּאָר
שְׂיוֹדְעָנָע צִוְּיָנוֹן פֶּאָרָעָנְטָלְעָכְטָה הַונְּדָעָרָטָעָר קְלָעָנְגָּרָעָ אָוָן גְּרָעָסְעָרָעָ דְּעָרְצִיוֹלְגָּנָעָן,
פָּאָעָמָעָם, לִידְעָר, עַסְיָיָעָן. פֶּאָרָצָן יִדְוִישָׁ שְׂרִיבְּכָעָרָם, וְאַם הַאָכָן פֶּאָרָעָנְטָלְעָכְטָה צָעָן,
פֶּוֹקְצָן אֵין צְוֹוָאנְצִיק בְּעַנְד פָּוֹן זְיוּעָרָעָ וּוּרָקָ. פָּוֹן אֵין זְנוּיט זְנוּנָעָן דַי דָּזְוִיקָעָ פְּילְבָּעָן-
דִּיקָע אַוִּיסְגָּבָעָם מַעַר נִישְׁתָּבָנְמָצָא. פָּוֹן דַעַר צְוֹוִיטָעָר זְעִיט — וּוּעָן אַפְּלִיאָוּ מַעַן זָאָל
קָאנְעָן נַאֲרָ קְרִיגָן אַזְוּלְכָעָ אַוִּיסְגָּבָעָם — זְנוּנָעָן דַי זְוּוֹנְגָּנָעָן פָּוֹן סְרָוָבָעָ מַעֲנְטָשָׁן צָוָן
קְלִיוֹן אֵין זְיוּ הַאָכָן פְּשׁוֹת נִישְׁתָּבָנְגָּנָעָן פְּלָאָצִין פֶּאָר גְּרוּוֹטָעָ בִּיכְלִיאָטָעָן, וּוּ
יעַדְעָרָ שְׂרִיבְּכָעָר זָאָל זְיַן פֶּאָרָטָאָטָן מִיטָּ צָעַנְדְּלִינְגָּעָר בְּעַנְד. פֶּאָרָצָן נַאֲרָ אַדְרִיטָעָר
מַאְתָּיוֹו : אַוִּיב אַמְעָנְטָשָׁ בְּוֹיִט עַרְשָׁת אִיצְטָ אַוִּיפָּ אַחֲיָם אֵין וּוּלְהַאָכָן אֵין זְיַן שְׁטוּבָ
יִדְוִישָׁ בִּיכְעָר, קָאָוּ עַר וִיך סְרָוָבָעָ נִישְׁתָּבָנְדָעָרָבָן אַוִּיסְצָוְגָּעָבָן דָּאָס גַּעַלְתָּ, וְאַם עַס
קָאָסָטָן פְּלוּלָא אַוִּיסְגָּבָעָם פָּוֹן דַי וּוּרָקָ פָּוֹן יִדְוִישָׁ שְׂרִיבְּכָעָרָם. מַעַן דָּאָרָף דְּעָרְכָעָר
וְאָרְגָּן דְּעָרְקָאָר, אָז עַס זָאָל גַּעַמְאָכָט וּוּרָוָן אָזְפָּקְלִיבָעָ פָּוֹן דַי וּוּרָקָ פָּוֹן בָּאָזְוֹנְדָעָרָעָ
שְׂרִיבְּכָעָרָם : אֵין שְׂרִיבְּכָעָר — אֵין אַפְּגָעְקָלִיבָעָנָעָר בָּאָנָד. מַעֲנְטָשָׁן וּוּלְזָן אַזְוִי אַרְוָם
קָאנְעָן הַאָכָן בַּי זִיךְ מַסְטָעָרָן פָּוֹן דַעַר גַּאנְצָעָר יִדְוִישָׁר לַיּוֹטָרָאָטוֹר.
קָאנְעָן הַאָכָן בַּי זִיךְ מַסְטָעָרָן פָּוֹן דַעַר גַּאנְצָעָר יִדְוִישָׁר לַיּוֹטָרָאָטוֹר.

ל. מ. שטיין האט איבערגענונג בענין דעם קולטור-קאנגרעם די רעליזוירונג פון דזוקין פראיעקט. ער האט זיך נישט געהוילט און איז אראפגעקומען צוליב קיין נויר יאָרָק, ווּ עס זינען אַפְּגַעַה אַלְטָן גַּעֲזָרָן זִיכְׂנָגָן פָּוֹן די אַנְּפִירְנְדִיקָע קָרְפָּעֶרְשָׁאָפָּהָן פָּוֹן קָוְלְטוּרָ-קָאַנְגָּרָעָם מִיט זַיִן באַטְיְילְקָוָגָן. ווּ אֵת רָעוֹלְטָאָט דָּעָרְפָּוֹן וּוּט אַיִן נִיכְּן שְׁוִין פְּאַרְעָהָנְטָלְעָכָט וּוּרָעָן דָּאָס פָּעָרְטָע בָּזֶק פָּוֹן דָּעָרְ דָּזְזָקָעָר סָעָרְיעָ (די ערשות דָּרְבָּי בִּיכְּעָר וּזְינָעָן גַּעֲזָנָעָן אַפְּגַעַלְבָּעָנָע וּוּרָקָ פָּוֹן אַבְּרָהָם רַיְזָעָה, יְשַׁעְיָהוּ שְׁפִיגָּעָל אַזְּנָה קָוְלָבָאָק). דָּאָס בָּזֶק וּוּסֶם דָּאָרָף אַיצְטָעָר אַרְוָיָּוָס וּוּט באָ שְׁטִיְין פָּוֹן אַפְּגַעַלְבָּעָנָע עַסְיָעָן אַזְּנָה דָּעָר אַוְטָאַבְּיָאנְרָאָפָּהָן פָּוֹן דָּעָמָל יְטָעָרָאָטָרָה קָרְיְטָקָעָר אַזְּנָה עַסְיָוָסָט בָּעַל-מַחְשָׁבָות. עס אַז שְׁוִין פְּאַרְצָן אַפְּלָאָן פְּאַר וּוּטָעָר דָּיקָעָ פִּיר בִּיכְּעָר, וּוּסֶם וּוּלָן אַרוֹיָּס אַז יָאָר 1954 — יְעָדָע דָּרְבָּי חֲדָשִׁים אַבָּז.

וּוּ גַּעֲזָנָט, האט ל. מ. שטיין גְּלִיבְּצִינִיטִיק נִישְׁט אַוְגַּעַנְגָּעָנָן זַיִן אַיְגַּעַנְגָּעָן פְּאַרְלָאָגָן טָעַטְקִיָּט. די לעצטָע דָּרְבָּי בִּיכְּעָר וּוּסֶם ער האט אַרוֹיְמָגְעָנְגָּעָנָן אַז יָאָר 1953, רִינוֹן אַז פְּאַרְשִׁיְּדָעָנָע לְיְטָעָרָאָטָר-גַּעֲבָּעָטָן. אַזְּנָה בָּזֶק (פָּוֹן וּוּסֶם אַז אָסָט אַז אָסָט) באָ שְׁטִיְין פָּוֹן פְּיָלָאָס אַפְּיָישָׁע עַסְיָעָן. אַז אַצְוָיְוָיטָן בָּזֶק זַיִן אַוְגַּעַנְגָּלְבָּן גַּעֲזָרָן די לְיִדְעָר פָּוֹן אַיְנָעָם פָּוֹן די עַלְמָעָרָע יְדִישָׁע אַמְּעָרִיקָאָנָעָר אַרְבָּעָטָעָר-דִּיכְטָעָרָם יְצָחָק רִינוֹגָג אַלְד (תָּאוּמִים), וּוּסֶם אַז גַּעַשְׁטָאָרָבָן אַז יָאָר 1903 אַז עַלְמָעָר פָּוֹן 30 יָאָר. דָּאָס דָּרְיָטָע בָּזֶק אַז אַבְּעָרְזָעָצָונָג פָּוֹן דָּעָר וּוּלְטָ-לְיְטָעָרָאָטָר: פָּרָאָמָעָ טָעָם, פָּוֹן דָּעָם גְּרוּסָן עַנְגָּלִישָׁן דִּיכְטָעָר פּוֹרְסָיָה. שְׁלִי. די פָּאַעַמָּע אַז אַבְּעָרְגָּעָעָצָט גַּעֲזָרָן פָּוֹן דָּעָם שְׁרִיבָּעָרָמָה. בְּלַעַבְמָאָה, וּוּסֶם אַז גַּעַשְׁטָאָרָבָן אַנְהִיבָּ 1952 אַז שִׁיקָּאנָגָה. אַיצְטָדָקָט זַיִךְ אַז סְיוּוּט נַאֲךְ הַכְּיִיאָר אַרוֹיְסָגָיָן אַז אַמְּלָאָבָּז בָּזֶק וּוּגָן דָּעָם בָּאַקָּאנְטָן יְדִישָׁן שְׁרִיפְּטָשְׁטָעָלָעָר ב. רִיוּוֹקִין.

בִּיכְּעָר פָּוֹן די אַגְּגָעָעָנְסָטָע יְדִישָׁע שְׁרִיבָּעָרָם זַיִן אַז מַשְׁךְ פָּוֹן די לעצטָע קְנָאָפָּעָ דָּרְבָּי צָעַנְדְּלִינְג יָאָר אַרוֹיָּס אַז דָּעָם ל. מ. שְׁטִיְּן-פְּאַרְלָאָגָן. מִיר וּוּלָן דָּא אַוְסְרָעָבָּעָנָעָנוּ בְּלוֹזָה עַטְלָעָכָט פָּוֹן די דָזְזָקָעָר שְׁרִוְּטָשְׁטָעָלָרָם: י. אַפְּאַטְאָשָׁוֹה, פָּרָץ הַרְשָׁ-בִּיְזָן, ה. לִיְיָוּוֹק, ש. נִיגְעָר, ה. רְוִיזָעָנְבָּלָאָט, קָאָדִיעָמָל אַד אַזְוָ-סְקִי אַז פִּיל אַנְדָעָרָע. בָּעָרָך אַפְּינְקָטָל פָּוֹן ל. מ. שְׁטִיְּנָעָם אַוְיסְגָּאָבָּעָם זַיִן אַז אַלְבָּאָמָעָן.

12

עֲפִיזָאָדוֹן, וּוּסֶם זַיִן אָנוּ מַעַר וּוּ עֲפִיזָאָדוֹן

ל. מ. שְׁטִיְּנָמָס פְּאַרְלָאָגָן-טָעַטְקִיָּוִיטִין, זַיִן אַפְּאַרְבִּינְדָּוָנְגָּעָן מִיט דָּעָר יְדִישָׁרָאָרָה רִישְׁעָר אַז גִּינְסְטָלְעָרִישָׁר וּוּלְטָמָ, זַיִן אַפְּאַרְבִּינְדָּוָנְגָּעָן מִיטָּן וּוּלְנָגָר (אוֹן שְׁפָעָטָעָר מִיטָּן נְיוֹ-יְאָרָקָעָר) יְיָוֹאָן זַיִן אַוְפְּטָעוֹן פָּאָר פְּאַרְשִׁיְּדָעָנָע אַנְדָעָרָע נְאַצְיָאָנָלָעָ יְדִישָׁע קָוְלְטוּר-אַרְגָּאַנְיָאָצָיָעָם הַאָכָּן נִישְׁטָה פְּאַרְשָׁטָעָלָט פָּאָר ל. מ. שְׁטִיְּנָעָם זַיִן אַז אַיְגָעָנָע שְׁטָאָט שִׁיקָּאנָגָה.

פְּאַרְקָעָרָט: ל. מ. שְׁטִיְּנָמָס אַוְיפָּקָט זַיִךְ קָודְסָכָל וּוּ אַוְיפָּקָט אַשְׁקָאָגָעָר יְיָדָן. די באָ דָעָרְפָּעָנְיָשָׁן אַז גַּעֲזָנְיָקִיטִין פָּוֹן די שִׁיקָּאנָגָעָר יְדִישָׁע קָוְלְטוּר-אַרְגָּאַנְיָאָצָיָעָם זַיִן זַיִן אַז נִישְׁטָה נַאֲעָנָט צָוָם הַאָרָצָן, נַאֲךְ ער האט זַיִן אַפְּגַעַלְבָּעָנָע אַגְּרָוִין טִילָּה פָּוֹן זַיִן נַאֲנָצָעָר עַנְעָרָגָעָ אַז מַשְׁךְ פָּוֹן די לעצטָע דָּרְבִּיסִּיק יָאָר.

אט עקםיסטירט איז שיקאנג דער שלום-עליכם-פאלק-אינסיטווט (גענרגינדעם איז
יאר 1925). ל. מ. שטיין האט געהרט צו די גראנדערם און ערשות אקטיווע טווערט
פּון דעם דזוקן אינסיטווט. אַ צְבִּיטָה אַיְזָה. מ. שטיין געווען זיין פֿינְגְּנִיךְ-סֻקְּרָעְטָאָר.
שפּעְטָעָר, וווען. ל. מ. שטיין איז געווארן טעמי אַזְוֵף אַ אַנדְרָעָרָה קְוֹלְטָוָר-גְּכִיבָּטָן,
האט ער מעַר נישט געקאנט זיין אקטיוו זוי פֿרְיְעָר אַוְיכָן שְׁוָלְגְּעָבִיטָן. אַבָּעָר זְיִינָן
לאַיְצְלִיטָעָט צָוֶם שִׂיקְאָגָעָרָה שלום-עליכם-פֿאָלָק-אַינְסְּטִיטָוָה האט ער נישט אוֹפְּגָעָן
געבען בְּיַזְן הַיְּנִינְמִיקָּן מָאָג. ל. מ. שטיין איז פֿאָרְעָרְבָּנָט צוּוִישָׁן די גַּעֲטְרִינְסְּטָעָט פֿרְנִינְד
פּון שלום-עליכם-פֿאָלָק-אַינְסְּטִיטָוָה אַז שִׂיקְאָגָא אַז פּוֹן די יִדְיְוָעָ שְׁוָלָן בְּכָלְלָה.

זוייער אַפְּטָ פֿלְעָגָטָ טְרָעָפָּן, אַז. ל. מ. שטיין האט נישט געהרט קְיִינָן אַמוֹנוֹת אַז דער
אַדְעָרָ יַעֲנְגָּרָ אַינְסְּטִיטָוָה. מַעַן פֿלְעָגָטָ צַוְּ אַיְםָ קְוּמָעָן ער זָאָל „הַעֲלָןָן דְּאַטְעָוָעָן“.
עַס פֿלְעָגָטָ זִיךְ אַמְּלָאָמָּן, אַז. ל. מ. שטיין איז געווען סְקָעְפְּטָישָׁן, צַיְדָה גַּעֲגָבָעָנָן
אַינְסְּטִיטָוָה צְיַעַן קָאָזָן גַּעֲרָטָעָוָעָט וּוּרָן, אַבָּעָר אַפְּזָאָגָן אַז נישט אַז. ל. מ. שטיינְסָמְבָּן
נאָטוֹר — זְעַלְתָּן וווען ער האט אַמְּלָאָ אַפְּגָעָזָגָט.

בְּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישָׁ פֿאָרָ דַּעַרְ דַּזְוִיקָּעָר בְּאַצְוֹנוֹגָן אַז גְּעוּווֹן די גַּעֲשִׁיכְטָעָ מִיטָּן לִיטָּעָ
רָאַרְיָוָן וּוְאַכְּבָּלָאָט קְוּלְטָוָר, וּוְאָסָ אַז אַרוֹיָּס אַז שִׂיקְאָגָא אַז די יִאָרָן 1925-1926.

אַ גְּרוּפָה שִׂיקְאָגָעָר יִדְיְוָעָ שְׁוָרְנָאָל-טְוָועָרָ אַז שְׁרִיבְּכָעָרָם האט אַגְּנָהָיוֹבָן אַרוֹיָּס-
צְוָגָעָבָן אַז שִׂיקְאָגָא אַז שְׁוָרְנָאָל קְוּלְטָוָר, אַבָּעָר עַפְּעָם האט באַלְדָּ פּוֹן אַנְהָיָבָן אַז
„נִישְׁטָה גַּעֲקָלָאָפְּטָ“. ל. מ. שטיין האט נישט געהרט צָוֶם קְאַמִּיטָעָט, וּוְאָסָ האט אַז
גַּעֲפִירָט דַּעַם דַּזְוִיקָּן וּשְׁוָרְנָאָל. אַבָּעָר וווען עַס אַז גְּעוּווֹרָן אַז אַמְּחָהָעָר פֿינְגְּנִיצְיְּלָעָר
קְרִיוֹיָס אַז דַּעַר אַדְמִינִיסְטָרָאַצְיָעָ אַזְוָעָן גְּעוּקוּמָעָן צַוְּ. ל. מ. שטיינְגָעָן ער זָאָל דְּאַטְעָ
ווען. די לְאָגָעָ אַז גְּעוּווֹן אַז אַוְיסְּוּבְּטָלָאָזָעָ. אַבָּעָר. ל. מ. שטיין האט נישט אַפְּגָעָזָגָט.
מִיט זְיִינָן בְּאַקְאַנְטָעָר עַנְעָרְגָּעָה האט ער זִיךְ אַרְיִינְגְּגָעוֹרָפָּן אַז דַּעַר אַרְבָּעָט אַרוֹס
דַּעַם וּשְׁוָרְנָאָל, פֿרְוּוֹנְדִּיק אַיְם אַוְוָעְקָצְוָשְׁטָעָלָן אַזְוֵף גְּעוּונְטָעָ פֿינְגְּנִיצְיְּלָעָ יְסָדוֹתָן. עַס
איּוֹ שְׁוִין אַבָּעָר גְּעוּווֹן צַוְּ שְׁפָעָטָן. ל. מ. שטיין — כָּאָטָשָׁר ער אַז גַּעֲשְׁטָאָגָעָן בְּנִי
דַּעַר אַנְפִּירָוָנָן פּוֹן וּשְׁוָרְנָאָל בְּלוּזָה די לְעַצְטָעָ וּוְאָכָן — האט נישט גַּעֲקָאנָט פֿאָרְטָאָגָן
דַּעַם גַּעֲדָאָנָן, אַז אַז יִדְיְוָעָ קְוּלְטָוָר-אַינְסְּטִיטָוָהָאָזָעָ אַז אַוְנְטָעְרָגָיָן מִיט אַז שְׁלָעְכָּטָן
נְאָמָעָן — אַז זָאָל „אַנְעָצָן“ אַרְעָעָ בְּעַלְיְ-חוֹבָות. דַּעַר סּוֹפֶּק אַז גְּעוּווֹן, אַז. ל. מ. שטיין

האט גַּעֲדָעָקָט דַּעַם דַּעְפְּצִיתָ פּוֹן זְיִינָן אַיְגָעָנָר קַעְשָׁעָנָעָ.

מִיט צְוַיְיָ יִאָר שְׁפּעָטָעָר אַז. ל. מ. שטיין גְּעוּווֹן אַרְיִינְגְּגָעָטָן אַז אַנְיִיעָם פֿרְאַיְעָקָט
— אַז יִדְיְשָׁעָר מְזָוִי. ל. מ. שטיין האט געהרט צְוַיְיָ זְיִינָר גְּרוּסָעָ פֿלְעָנָר. ער אַז זְיִינָן
שְׁוֹתָף אַז דַּעַר דַּזְוִיקָּעָר אַרְבָּעָט, דַּעַר מַאְלָעָר טְאָדָרָעָם גַּעֲלָעָר, הַאָבָן גַּעֲפָלָאָנט אַרוֹס-
צְוָבוֹיָעָן אַז שִׂיקְאָגָא אַז בְּפֶבְּוֹדִיקָּעָ יִדְיְשָׁעָ מְזָוִי-אַינְסְּטִיטָוָהָאָזָעָ. זְיִי וּוּבְּגָעָן גְּעוּווֹן זְיִכְרָעָר,
אוֹ זְיִי נְאָר זְיִי וּוּלְעָן מַאְכָן דַּעַם אַנְהָיָבָן, וּוּלְעָן זְיִי בְּאַקְוּמָעָן די שְׁטִיעָזָה פּוֹן בְּרִיטָמָעָ
יִדְיְשָׁעָ אַינְטָעָלָעָקָטָוָעָ אַז גְּעוּוֹלְשָׁאָפְּטָלָעָכָעָ קְרִיבָּיָן. זְיִי הַאָבָן גְּעַנוּמָעָן זְאָמָלָעָן
פֿאָרְשִׁידָעָנָעָ מְזָוָעָלָעָ אַיְינָסָן — קְוָנְסְטָבְּלָדָעָר, בִּיכְעָר, יִקְרָ-חַמְצִיאָוָתָן, הַאַלְצָשָׁנִיטָן,
ליְתָאָגְרָאָשָׁיָעָם אַזְוָיָוָן. עַס אַז אַרְגָּאָנִיזְרָטָ גְּעוּווֹרָן אַז אַוְיְשָׁטָעָלָוָגָן מִיטָּן אַנְטָיָילָ
פּוֹן צְוַיְיָ צְעַנְדְּלִינְגָן קְוָינְסְטָלָעָרָם (124 אַיְינְסָן).

די אַוְיְשָׁטָעָלָוָגָן האט זְיִינָר שְׁטָאָרָק אַוְיְגָעָנוּמָעָן אַז די בְּרִיטָמָעָ קְרִיבָּיָן פּוֹן דַּעַר
יִדְיְשָׁעָר אַז נִשְׁטָה-יִדְיְשָׁעָר אַינְטָעָלָיְנָעָן פּוֹן שִׂיקְאָגָא. די אַזְדָּעָעָ פּוֹן אַז מְזָוִי האט

אויך אויסגענומען. אבער וווען די ערשותט כוואלייע פון ענטזיאזם האט זיך אינגען שטילט, האט זיך ארויסגעוויזן, איז ביי דער ארכט ארטס דעם מזוי זייןנע געליבין בלויו די צוויי ארגאניזאטאָן — ל. מ. שטיין און טאדרעס געלער. פֿאָראַיְינְזָאָמְטָע האָן זיך נאָך געפֿרְזּוֹת אָונְטְּרְצּוֹהָלְטָן די אִידְעָע. געלער איז אָרוּסְגּוּטְרָאָטָן מיט אַ סְעָרִיעַ לְעַקְצִיעַם. ער איז אַפְּילּוֹ אָרוּסְגּוּטְאָרָן אַין אַ פֿאָרְ אָרוּמִיקָּעַ שְׁטָעַט, ווּ ווּינְגּוּן אַיְנְגּוּאָרְדָּנְט גְּעוֹאָרָן קְלֻעְנְעָרָע אַיְסְשְׁטְּעָלְוָנְגּוּן. נאָך אַ פֿאָרְ צְנִיט זְיִינְגּוּן אַיְסְגּוּנְגּוּבָּן די אִידְעָע פון אַ יְדִישָׂן מזוי אַין שֵׁיקָאָגָּא.

גְּלִיכְצִינְטִיק מיט דעם אַיְפְּרוֹדָעָר אָרוּס דעם פֿרְאַיעָקְטָע פון אַ יְדִישָׂן מזוי אַיְפְּ גְּעַקְעָמָען אַן עַנְלְעָכָע אִידְעָע — שָׁאָפָּן אַיְן שֵׁיקָאָגָּא אַ קְוָנְסְטָהִים. פֿרְאַקְטִישָׂה האָט דָּם גְּעַזְּלָט זְיִינְגּוּן אַ פֿאָרְאַיְינְקָאָגָּה פון מְאַלְעָרָם, סְקוֹלְפְּטָאָרָן, מְזַוְּקָעָרָם אַיְן דִּיבְּטָעָרָם. די זְעַלְבָּעַ צְוַיִּים מְעַנְטְּשָׁן, ווּאָסְטָהָן זְיךָ בְּאַשְׁעַטְפְּטִיקָּט מִיטָּן מזוי, האָבָּן זְיךָ גְּעַנוּמוּן בְּוּיְעָן די קְוָנְסְטָהִים. טָאָדרָעָס גְּעַלְעָרָם קוֹנְסְטְּטוֹדוּעָ אַיְן גְּעוֹוָרָן דָּעָר אָדָרָעָם, ווּ שְׁרִיבְעָרָס אַיְן קְיַנְסְטָלְעָרָם פְּלָעָגָן זְיךָ צְוֹאַמְעָנְקָוּמוּן יְעַזְּנָה שְׁבָת אַיְן פֿאָרְבְּרָעְגָּנָע אַיְן אַיְנְטִימָעָן קְרִיָּוּ. עָסְטָה פון אַפְּרָגְּנָקְוּמוּן דָּעָבָאָטָעָס ווּעָגָן קוֹנְסָטָט, עָסְטָה ווּינְגּוּן גַּעַר אַיְנְטִימָעָן גְּעַוָּוָרָן לְעַקְצִיעַם. גְּעַסְטָה פון נְיוֹאָרָק — מְעַרְסְטָנָס שְׁרִיבְעָרָס — האָבָּן מיט פֿאָרְגְּעָנְגָּיָן זְיךָ בְּאַטְּיְוִילְיִקְטָע אַיְן די בְּאַגְּגָעְנְיִישָׁן פון דָעָר קְוָנְסְטָהִים. טְיִיל מְאַל פְּלָעָגָט מְעַן אַפְּילּוֹ נְעַמְעָן פֿאָרְ דָעָם צְוַוק אַ הְּאַטְּעַלְצִימָעָר. ל. מ. שְׁטִיָּן אַיְן זְלָעָן אַנְדָּעָרָע אַיְנְסְטִיטּוֹצִיעַם, גְּעוֹוָרָן קְאָסִיר. אַגְּבָּן אַיְן ער גְּעוֹוָרָן דָעָר אַיְנְצִיקָּעָר נִישְׁטָה קְיַנְסְטָלְעָר אַיְן נִישְׁטָה-שְׁרִיבְעָר, ווּאָסְטָה האָט זְיךָ בְּאַטְּיְוִילְיִקְטָע אַיְן די דָזְוִיקָּעָבָאָטָע בְּאַגְּגָעְנְיִישָׁן. צְוֹאַמְעָן מִיטָּן מזוי אַיְן אַוְנְטְּרָגְּנְגָּאָגָּנְגָּע אַיְן קְוָנְסְטָהִים.

מִיטָּן אַוְנְטְּרָגְּנְגָּה פון די דָזְוִיקָּעָבָאָטָע אַיְן אַבְּעָרָן נִישְׁטָט אַפְּגָעְשָׁוָאָכָט גְּעוֹוָרָן בַּיִּי. ל. מ. שְׁטִיָּן זְיִינְגּוּן זְיִינְגּוּן טְיִפְּאָר אַיְנְגְּרָלְעָבָעָר אַיְנְטָרָעָס פֿאָרְ אַיְדִישָׂר קוֹנְסָט אַיְן פֿאָרָן יְדִישָׂן קְיַנְסְטָלְעָר. זְיִינְגּוּן פְּעַרְזְּעַלְעָכָע פֿאָרְבְּיְנְדְּוָנְגָּעָן מיטָעָס צָאָל יְדִישָׂע קְיַנְסְטָלְעָרָס אַיְן אַ בְּאַוְנְדָעָר קְאָפִיטָל, אַ רְיִיךְ קְאָפִיטָל, ווּאָסְטָה ווּעַט אַ מְאַל דָּרְפָּן דְּרַצְיוּלָט ווּרְעָרָן. די קְיַנְסְטָלְעָרָס אַלְיִין ווּעַלְוָן עַמְּ דָּרְפָּן דְּרַצְיוּלָן. ל. מ. שְׁטִיָּן אַיְן זְיִינְגּוּן אַיְן זְיִינְגּוּן עַמְּ דָעָר אַדָּעָר יְעַנְעָר ווּכְטִיקָּעָר פְּרַעְזְּעַלְעָכָע קִיְּוּט אַיְנְעָם יְדִישָׂן לְעָבָן.

וּוְסִיאָוּן שְׁוִין נִישְׁטָט אַיְן מְאַל דְּרַצְיוּלָט גְּעוֹוָרָן, אַיְן ל. מ. שְׁטִיָּן תְּמִיד דָעָר, ווּאָסְטָה פֿאָר זְיךָ אַוְסָּאָלְיָן נִיְּעָ אַזְּנָע אַיְוֹגְאָכְבָּעָם. ווּ נאָר ער דְּרַכְיְּוּלָט בַּיִּי זְיךָ אַזָּעָר האָט — ווּ ער אַלְיִין דְּרִיקְטָע זְיךָ אַפְּטָט מְאַל ווּזְיִיךְ אַוְסָּאָלְיָן — „עַטְלָעָכָע אַיְבְּעָרִיקָּע דָאַלְאָר”, פֿאָרָטְרָאָכָט עַר גְּלִינְיָע עַפְּעָם אַ פְּלָאָן, ווּכְטָה אַוְסָּאָלְיָן דָעָם די פָּאָסִיקָּע מְעַנְטָשָׁן אַזְּנָע אַיְנְסְטִיטּוֹצִיעַם אַזְּנָע רְוָתָן נִישְׁטָט אַזְּנָע בַּיִּזְבָּחָן ווּעַרְטָמָעָלְיוּרָט. אַיְן אַ גְּעוּוִיסָּן מְאַמְעָנָט — דָּסָס אַיְן גְּעוּוָרָן אַיְן די לְעַצְמָעָצָע צְעַן יְאָר — האָט ל. מ. שְׁטִיָּן, לְוִיתָן דָעָר עַצְחָה פון דָרְמָאָקָם ווּיְנְרָאָרָן, פֿינְגְּנִיצְרוֹת אַ זְיִינְגָּרָעָר עַרְנְצָטָע פֿאָרָשָׂאָרָטָע אַזְּנָע דָעָר קוֹנְסְטָקְרִיטְוּקָעָרָיָן רְחָל ווּיְשָׁנְיִיךְ צָעָר. אַזְּנָע רְעַזְוְלְטָאָט פון דָעָר צְוֹאַמְעָנָאָרְבָּעָט אַיְן דָזְוִיקָּעָבָאָטָע אַיְן, ווּ גְּעוֹאָגָט, אַיְסְגּוּוֹוָאָקָסָן אַ פְּוֹלָע בְּכִילְיאָגְּרָאָפְּיָע פון יְדִישָׂרָאָרָן קוֹנְסָט, ווּאָסְטָה אָרוּם 700 פְּאַוְיזִיעָם. אַיְסְגּוּוֹוָאָקָסָן מִירָהָ-מִירְבְּדִיקָּעָרָן רְחָל ווּיְשָׁנְיִיךְ אַגְּגָעָשְׁרִיבָּן אַזְּוִיָּה זְיִינְגָּרָעָרָן ווּעַנְעָן מִירָהָ-מִירְבְּדִיקָּעָר

השפות אין דער יידישער קונסטן אין מאָל, ווי זיין קומען צום אויסטרוק אין דער ארכיטקטורה און אין דער מאָלערני פון סיינאנגעם, וואָס זייןגע געכוביט געווארן אין משך פון די לעצטן קנאָפּ טויזנט יאָר אין אייראָפּע.

א טיל פון דער דזוקער ארכבעט פון רחל ווישניצער אויז פארענטעלעכט געוווארן אינעם נומ' 1 פון באנד XIX פון די ייוואַבלעשער (פרילינג 1947). די ארכבעט הייסט: „מיוזה-מערדיקע בינדונגען אין דער שולֶׂן-אַרכִּיכְטוֹר פון צוועילטָן בויז אַכְּצָנְטוֹן יַאֲרָהָנוֹנְדָּרְטָן“. די ארכבעט פארגעט קנאפֿע 50 זיטן. די זעלבע אַרבָּט אויז אויך פָּאָר-עַנְטָלָעַכְט געוווארן אויף ענגלייש אינעם ייוואַענְיוּל באנד 3-2 קָנוּסָם יַאֲרָהָנוֹנְדָּרְטָן 1948-1947 (ז' 25-68). די צוויתע ארכבעט „מיוזה-מערדיקע בינדונגען אין דער שולֶׂן-מַאֲלָעָרִי“ אין נאך אין מאָנסקְרִיפְט.

ל. מ. שטין האט אויך פֿינַאנְצִירֶט אַ סֻמִינָאָר וווען יִדִישֶׁר קּוֹנְסֶט בַּיָּמִים יֵיוֹאָץ נְיוֹ-יָאָרָק. דָּס אַיז גַּעֲוֹעַן אַינְעָם ווַיְנְטָעָר-סְעוֹזָן 1945-1946. יַעַד דָּגְנָעָרְשָׁטִיק אַיז אַין יֵיוֹאָצְבָּנֵין זֶיךְ צְוָאָמָעָנָעָקָומָעַן אַ גַּרְפָּעַ מְעַנְתְּשִׁין אַוְיסְצָחָעָרַן לְעַקְצִיעָם וווען יִדִישֶׁר קּוֹנְסֶט. פֶּרְרוּ דָּחֵל ווַיְשָׁנֵצְעַר אַיז גַּעֲוֹעַן דָּעַר לְעַקְטָאָר. דָּעַר סֻמִינָאָר האט גַּעֲדוּירֶט קְנָאָפָע פִּיר חֲדִשִּׁים.

13

מִרְ הַלְטָנוֹ נָאֵד וּוַיִּתְפּוֹן סֻוֹת

ל. מ. שטייננס ביאנרגראט**ע** איז נישט פארענדיקט. צו דעם, וואס מיר האבן דא איצטער דערצ'ילט וועלן צוקומען נאך פיל, פיל קאפעיטעלען. ל. מ. שטיין קליבט זיך נישט צו רוזען אויפֿ דיא לאָרבערן פון זיינע אַפְּגַעַטְוֹעַנָּע אַרְבָּעַטְן אָוּן זיך גַּעֲמַעַן אַ גַּט פֶּאָרְדִּינְטָן לְעַנְגָּרָן אָפְּרוֹ. ל. מ. שטיין איז זיינער אָן אָוּמְרוּקָע נְאָטוֹר. זיין בענטער אָפְּרוֹ אַיז, וווען ער קָאָן זיך אָפְּרִיכְסָן פון טָאנְגְ-טָעַנְלָעַכְעַ אָוּן זיך אָפְּגַעַבְן דעם אָדָעָר יְעֻנְעָם גַּעֲזַעַלְשַׁפְּטָלְעַבְן אוּפְּטוֹ. זיין פֶּאָמְלִיעָ אַיז אָפְּטָט בָּאָזָאָרגָט. זיינע פֶּרְינְיד בעטַן אִים אָפְּטָט נִישְׁט צו זיין אָזְזִי הַאַסְטִיקָה. ל. מ. שטיין שְׂמִיכָלְט שְׂטִיל אָונְטָעָר, זאגַט אָפְּלוֹ טִילְמָאֵל צו אָוּן ... הַאלְתָן נִישְׁט קִין וּוָאָרט.

א. בראקטערסטישער פרט, זומם וווארט א ליכט אויף דער פערזענעלעכקייט פון
ל. מ. שטיינגען :

אין זיינע פְּרִוּזָאַטַּע גַּעֲשׂוּפֶּטֶן הַאַטְלָ. מ. שְׁטִיְוִין אַ שׂוֹתֶף, אַ נִוְשְׁטַ-יֵּיד, וּוּמְעַן
עם קעגענע פַּילְ מְעַנְטְּשָׁן וּוּאַסְ בָּאַזְוֹןְ לְ. מ. שְׁטִיְנְגָעַן אַיְן שִׁיקָּגָגָ. אַ גַּעֲזַלְשָׂאַפְּטָלָעַכְבָּר
טוּעָר פָּוּן נִוְיָאַרְקָ פְּלִיטָ וּזְקָ צָוָם עַדְשָׁטָן מַאַל נִישְׁטַ-בָּאַקוּעָם, וּוּן עַר דָּאַרְפָּ צְנוּנְעַמְעַן
לְ. מ. שְׁטִיְוִים צִיְּנַטְ אַיְן דִּי שְׁעהָן, וּוּאַסְ עַר גַּעֲפִינְטָ זִיךְ אַיְנְעַם אַפְּים. מְעַן וּוּיְסַט, אַזְּ
עַר הַאַטְלָ אַ נִוְשְׁטַ-יֵּידְשָׁן שׂוֹתֶף אַוְן מְעַן טְרָאַכְטָ אַפְּטָ מַאַל, אַזְּ עַר קָעַזְ זִיךְ פְּלִין בְּאַ
לְעַסְטִיקְטָ פָּוּן גַּעֲזַלְשָׂאַפְּטָלָעַכְ בְּוּזְוִיטָן אַיְן דָּעַר נִאַרְמָאַלְעָר אַרְבָּעַטְצָעִיטָ אַיְנְעַם
גַּעֲשׂוּפֶטֶן. אַבְּעָר וּוּאַסְ וּוּיְזַטְ זִיךְ אַרְוִוִּים ? לְ. מ. שְׁטִיְוִים שׂוֹתֶף אַיְזָ אַזְּיִי אַרְיִינְגְּנְעַצְיוֹגָן
גַּעֲזַוְאַרְן דָּוְרָךְ שְׁטִיְנְגָעַן אַיְן זַיְן, שְׁטִיְוִים, אַיְדָעַעְזָ-זְעוּלָטָ, אַזְּ עַר, דָּעַר שׂוֹתֶף, הַאַטְ
אַגְּנַעַהְבוּבָן גַּעֲמַן אַ טִּפְנָ אַינְטָעָרָעָם אַיְן אַלְעָ גַּעֲזַלְשָׂאַפְּטָלָעַכְ אַרְבָּעַטְן פָּוּן זַיְן

ווײַדישן שותף. ער פֿרײַוּט זיך מיט די דערפֿאָלְגָּן פֿון זיין שותף, ער העלאָט אים שאָפֶן פֿינְגְּנְצִין פֿאָר די אַינְסְטִיטּוּצִיעַס ווֹאָס זִינְגְּנָעָן אִים נָאָעָנֶת. ער אַרְיַעַנְטִירַט זיך אַינְגָּעָם כָּאָרָקְטָעָר פֿון די דָאָזְיַיקָּע אַינְסְטִיטּוּצִיעַס — ער ווֹיְסָט ווֹאָס יַעֲדַע פֿון זַיִּטְמָט.

ריידנדיך וועגן ל. מ. שטיינְגָּנָען הערט מעַן זַיִּעַר אָפֶט די רַוְכְּטִיקָּע בְּאַצְּיַיבְּעָנוּנָג, אוֹ דָס אִיז אַ מעַנְטָש מִיט זַיִּעַר פֵּיל אַינְצִיאָטְטוּוֹ אָונָע עַנְעָרְגִּיעַ. אַבָּעָר עַרְשָׁת ווֹעָן מעַן באָקְעָנֶט זיך מִיט ל. מ. שטיינְגָּנָען טַעַטְקִיְּתָפְּטָה פֿון דָעָר נָאָעָנֶת, ווֹעָן מעַן באָקְומָט אַ בָּגְרָהָפְּטָה פֿון דָעָם סְכוּם אַרְבָּעָט, ווֹאָס ער טָמֵט אָפֶן מִשְׁךְ פֿונְגָּעָם שָׁאָג אָונָע אַיִּין מִשְׁךְ פֿון דָעָר ווֹאָךְ; עַרְשָׁת ווֹעָן מעַן באָקְעָנֶט זיך מִיטָּן פֿאָרְנָעָם פֿון זַיִּינָע אַמְּגָּעָהָיָעָר פֿאָרְצְּזְוּיְּגְטָעָר קָאָרְעָסְפָּאָנְדָעָנִץ — באָנְעָמָט מעַן דָעָם אַמְּתָן באָטְיִיטָפְּטָה פֿון דָעָר דָעָר מָאנְטָעָר בְּאַצְּיַיבְּעָנוּנָג.

מִיט זַיִּינָע אַיְגָּעָנָע הענט טָמֵט ל. מ. שטיינְגָּנָען אָפֶן די אַרְבָּעָט פֿון אַ גָּנְצִין שְׂטָאָב מָעַנְטָשָׁן. ווֹעָן ער גִּיט אַרְוִוִּים אַ בּוֹחַ, גִּיט ער אַלְיוֹן אַכְּטָוָג אַוְּפָט צָעַנְדְּלִינְגָּעָר טַעַכְנִישׁוּ פְּרָטִים. ער באָקְומָט אַז אַ שִּׁיעָר בְּרִיוֹן אָונָן קִיְּנָעָר קָעָז זיך נִישְׁטָב באַקְלָאָגָן, אוֹ ל. מ. שטיינְגָּנָען עַנְטָפְּעָרָט נִישְׁטָב אַוְּפָט בְּרִיוֹן. אַוְסָעָר דָעָם קָאָרְעָסְפָּאָנְדָיָרָט ל. מ. שטיינְגָּנָען מִיט פֿאָרְצְּזְוּיְּגָּטָה שְ׀וִידָעָנָע מָעַנְטָשָׁן אָונָן אַינְסְטִיטּוּצִיעַס לְוִיט זַיִּינָע אַיְגָּעָנָע אַינְצִיאָטְטוּוֹן.

עם אִז, צָוּ בְּיִשְׁפֵּיל, צָו בְּאַוּוֹנְדָעָן דָעָם פְּלִינְים, ווֹאָס ל. מ. שטיינְגָּנָען הָאָט אַרְיִינְגְּגָּעְלִיגְּט אַיִּין אַוְּפָאָכוֹן וִידְיָשָׁע בְּבִילְיאָטָעָקָן אָונָן אַרְכִּיוֹן אַיִּין גְּרוֹיְסָע אָונָן קְלִינְיָע שְׁטָעָט אַיְבָּעָר דָעָר גָּנְצָעָר וּוּלְעָט פְּדִי זַיִּינָע צָו בְּאַזְּאָרָגָן מִיט אַמוֹסְטָע בְּיכָעָר.

עם אִז רַוְנְדִּיך צָו לְיִיעָנָע דָעָם קָאָרְעָסְפָּאָנְדָעָנִץ צְוִישָׁן ל. מ. שטיינְגָּנָען אָונָן דָעָר וִידְיָשָׁע בְּבִילְיאָטָעָק אַוְּפָאָכוֹן נָאָמָעָן פֿון יְצָחָק לְיִבְשָׁה פְּרָץ אִין דָעָם גָּאַלְיִצְּיָאָנָעָר שְׁטָעָטָל טָשָׁאָרְטָקָעָו גְּעוּוֹן באָקְאָנָט שָׁאָרְטָק עָוֹו, צָוּ בְּיִשְׁפֵּיל. יָאָרָן אָונָן יָאָרָן אַיִּין טַשְּׁאָרְטָקָעָו גְּעוּוֹן באָקְאָנָט אִין דָעָר גָּנְצָעָר וִידְיָשָׁע וּוּלְעָט מִיט דָעָר באָרִימְטָעָר דִּינְאָסְטִיעָר רְבִיּוֹם, ווֹאָס הָאָבָן גַּהְהָאָט זַיִּעַר דָעָר דָעָר אַזְּאָרְיָקָן שְׁטָעָטָל. אַבָּעָר צְוִישָׁן דִּי צְוִוִּי וּוּלְעָטָמְלָחָמָה אַיִּין דָעָם שְׁטָעָטָלָע טַשְּׁאָרְטָקָעָו גְּעוּוֹאָרָן בְּפָקָאָנָט מִיט אַ וּוּלְעָטָלְעָכָר אַינְסְטִיטּוּצִיעַ — מִיט דָעָם דָאָרְטִיקָּן יְצָחָק לְיִבְשָׁה פְּרִיזְ-פְּאָרָאִין, ווֹאָס הָאָט גַּהְהָאָט בְּנִי זַיִּיךְ אַז זַיִּעַר פְּנִינְיָן בְּבִילְיאָטָעָקָל.

די יְדִישָׁע קוֹלְטוֹרְ-טוּוּרָם אִין דָעָם דָאָזְיָקָן קְלִינְיָע שְׁטָעָטָל הָאָבָן זַיִּיךְ אַרְוּמְגָּעָטָרָגָן מִיט דָעָם נָאָמָעָן ל. מ. שטיינְגָּנָען, ווֹי מִיט עַפְעָם אַ לעַגְעַנְדָּע. ל. מ. שטיינְגָּנָען הָאָט זַיִּיךְ בְּאַזְּאָרָגָט נִישְׁטָב נָאָר מִיט בְּיכָעָר פֿון זַיִּינָע אַיְגָּעָנָעָמָן פֿאָרְלָאָג — אַז עַקְנְטָלְעָכָן תּוֹמֶל הָאָט עָר זַיִּיךְ בְּכָלְגָּעָשִׁיקָּט בְּיכָעָר פֿון צִוְּיָת צְוִוִּי. אַיְנְצִיקְוָנוּיָוּ פְּלָעָגָן דִּי בְּבִילְיאָצָטָעָק אַיִּין דִּי שְׁטָעָטָלָע אַיִּין אַיְרָאָפָּע אַנְהָיִיבָּן קוֹקָן אַוְּפָט. ל. מ. שטיינְגָּנָען ווֹי אַוְּפָט זַיִּירָן אַ פֿאָרְאָרָגָעָר אָזְמָעָן פְּלָעָגָט אָז אִים שְׁרִיבָּנָן ווּעְגָּן דִּי פֿאָרְשִׁיְּדָנְסָטָע צְרוֹת, ווֹאָס די דָאָזְיָקָן אַינְסְטִיטּוּצִיעַס הָאָבָן גַּהְהָאָט. ווּעָן אַיְרָאָרָגָט באָקְעָנֶט זַיִּיךְ אַיִּין אַיִּין צִוְּיָתָגָג, אַז עָר אִיז נִישְׁטָב סְתָמָן אַזְּוִי אַ יְחִידָה — עָר אִיז גְּעוּוֹאָרָן אַז אַינְסְטִיטּוּצִיעַס וִוְיכְטִיקָּע קוֹלְטוֹרְ-אַינְסְטִיטּוּצִיעַס בְּנִי יְזָדָן. מִיט ווּעְמָעָן הָאָט ל. מ. שטיינְגָּנָען זַיִּיךְ אַיִּין גַּהְגָּנְגָּהָרָבָּן? וּוּלְעָט יְדִישָׁע קוֹלְטוֹרְ-אַינְסְטִיטּוּצִיעַס הָאָט עָר נִישְׁטָב באָדִינְטָמִיטָע אַלְעָם, ווֹאָס אִיז גְּעוּוֹן אַז זַיִּינָע מְעַגְלָעְכִּיקִיטָן?

איך מישט די פֿרְיוֹוֹאַטָּע אַרְכִּיוֹן פֿוֹן ל. מ. שְׁטִוִינְגֶּן אָוּן אַט זַעַט אֵיר אַ קָּאַרְעַסְפָּאָן-
דָּעֲנֵי מִיטָּן אִינְסְטִיטּוּט פֿאָר יְזִידְישָׁעָר קוֹלְטוֹר בֵּין דָּעַר אַוקְרָאַנְיִישָׁעָר וּוַיְסְנַשְּׁאַפְּטָלְעַכְּעָר
אַקָּאַדְעָמִיעָ אִין קַיְוּוּ. אַט לִיגַּן פֿאָר אַבְּרָאַסְטָר פֿוֹן דָּעַר מַלוֹכְישָׁעָר עַפְּגַּטְלְעַכְּעָר
בִּיכְלִיאַטְמָעָק אַוְיָפַּן נַאֲמָעַן פֿוֹן סָאַלְטִיקָּאָוּ-שְׂטַשְׂעַדְרִיוֹן אִין לְעַנְיִינְגְּרָאָד.
אֵיר מִישְׁט וּוּנְיִטְעָר אָוּן אֵיר טְרָעַט זַיְךְ אָז אָוּפְּ בְּרִיוֹן פֿוֹן דָּעַר וּוּנְיִסְרָוִסְיָעָר וּוַיְסָנְ-
שָׁאַפְּטָלְעַכְּעָר אַקָּאַדְעָמִיעָ (יְזִידְישָׁר סְעַקְטָאָר) אִין מִינְסָק. וּוּנְיִטְעָר קוּמוֹט די יְזִידְישָׁע
אַפְּטִילְוָנָג פֿוֹן דָּעַר בְּאַרְקָאָוּ-עָרָר מַלוֹכְישָׁעָר בִּיכְלִיאַטְמָעָק אַוְיָפַּן נַאֲמָעַן פֿוֹן
קָאָר אַלְעַנְקָאָ, דִּי מַלוֹכָה-בִּיכְלִיאַטְמָעָק פֿוֹן וּוּנְיִסְרָוִסְלָאָנד אִין מִינְסָק, דִּי קָאַטְמָעָדָרָע
פֿאָר יְזִידְישָׁעָר קוֹלְטוֹר בֵּין דָּעַר אַוקְרָאַנְיִישָׁעָר וּוַיְסְנַשְּׁאַפְּטָלְעַכְּעָר אַקָּאַדְעָמִיעָ אִין
קְיֻעוּ, דִּי צָעַנְטָרָאָלָע יְזִידְישָׁעָ מַלוֹכָה-בִּיכְלִיאַטְמָעָק אַוְיָפַּן נַאֲמָעַן פֿוֹן מַאֲרִים וּוּנְ-
טַשְׁעָוָסְקִי אִין קְיֻעוּ, דָּעַר וּוּלְנָגָעָר צְבָ"ק, דִּי יְזִידְישָׁעָ בִּילְדוֹנְגָס-גְּזֻעָלְשָׁאָפָּט אִין
לִיטָּע, פֿאָרְשִׁיְּדָעָנָע יְזִידְישָׁעָ בִּילְדוֹנְגָס-אִינְסְטִיטּוּצִיעָם אִין גָּאנְץ אַיְירָאָל, פֿאָרְשִׁיְּדָעָנָע
גְּרוֹיסָע אָוּן קְלִיְּנָעָ יְזִידְישָׁעָ בִּיכְלִיאַטְמָעָק אִין גָּאנְץ אַיְירָאָל, פֿאָרְשִׁיְּדָעָנָע
קוֹנְסָט-אִינְסְטִיטּוּצִיעָם אִין די פֿאָר אַיְינְגִּיקָּטָע שְׂטַחְתָּן. יְעַדְעָר פֿוֹן די דָאַזְיָקָע
בְּרִיוֹן אִיז פֿאָרְבּוֹנְדָן מִיטָּקָאַנְקָרְעַטָּע עֲנִינִים, וּוָקָם מַעַן הָאָט גַּעֲדָרָפֶט בָּאֶזְאָרגָן.

אֵיר לִיְוָנְטָן די דָאַזְיָקָע אַלְעָ בְּרִיוֹן אָוּן אֵיר פֿרָעָנְטָ זַיְךְ אַלְיָוִן מִיטָּ שְׁטִוְינְגָן: פֿוֹן
וּוְצָנָעָן הָאָט דָּעַר דָאַזְיָקָעָר מַעֲנְטָשָׁ גַּעֲנוּמָעָן פּוֹחַ אָוּן צִוְּיָטָן צּוֹ פֿירָן אַזָּא בְּרִיְּטָעָ קָאָ-
רָעָסְפָּאָנְדָעָנָע אָוּן אַוְיָסְזּוּפְּרָוִן אַזְוִי פְּלָ בְּקָשָׁות?

יא, ל. מ. שְׁטִיְּן אִיז נִישְׁטָ סְתָם אַזְוִי אַ קוֹלְטוֹר-טוֹוָר. עָר אַלְיָוִן אִיז, וּוּ מִיר זָגָן
אוּבָּגָן, אַגְּנָצָע אִינְסְטִיטּוּצִיעָ — אַגְּרָוִיסָע קוֹלְטוֹר-אִינְסְטִיטּוּצִיעָ בֵּין יְיָדָן פֿוֹן אָנְדָזָעָר
צִוְּיָטָן.

ארטיקלען אוּן זכרונות

וועגן ג. מ. שטיינגען

ל. מ. שטיין - אַ קּוֹלְטוֹרְ-בּוֹיעֵר

ש. ניגער (ניו-יירק)

או ער האט, אַ שְׁטִינְגֶּעֶר, גַּעֲנוּמָעַן אוֹיפֿ זִיךְ דִּי אַינְצִיזְטִיוֹו (אַדְעָר ער האט אַנְגַּעַנוּמָעַן אַימְעַצְנָס אַ פֿאַרְשָׁלָאָן) אַרְזִיםְצְגַּעַבְנָן אַונְגַּטְעָר זִין פֿערֶד וּנְלַעֲכָרְהַשְּׁנָהָה, מִיט אַדְעָר אָן דֻּעַם שְׁטַעַמְפָל פֿון זִין פֿאַרְלָאָג, אַ בּוֹךְ, אַ בְּרָאַשְׂוָר, אַ פֿוֹלְגָּז, בְּלָאָט, אַ יְיּוֹאָץ אַוְיסְגָּאָבָע, אַ קוֹנְסְטָאַלְכָּאָם, אַדְעָר אַ גַּאנְגָּעַז בּוּבְּלַאְטָעַק, וּוּ דָאָס אַיְוּ לְעַזְזָע טַנְס די "ל. מ. שְׁטִיְינְ-פֿאַלְקָס-בּוּבְּלַאְטָעַק" בַּיְתִים יִדְיְישָׁן קּוֹלְטוֹרְ-קָאנְגָּרָעָם — קָאנְט אִיר זִין זַיְכָּר, אוֹ דָאָס זַיְנָעָן אַלְעָז פֿוּבְּלִיאָקְצִיעָם אַינְעָם גַּיְסְטָמָן אַוְנְדוּעָר חַשְׁבוֹן יּוּבְּלָאָר.

אַלְעָז, וּוּאָס אִים אַיְוּ צָוֵם הַאַרְצָן אַיְן דִּי דָאַזְיָקָע אַוְסְגָּאָבָעָם (אוֹן זַיְעָר צָלָהָלָט אַיְן אַיְין וּוּאַקְסָן), פֿאַרְשָׁאָפָט אִים פֿרְיִיד, אַמְתָן נַחַת-רוֹה, אוֹן ער טּוֹטָאַלְעָז, וּוּאָס ער קָאָזָן, ער קָאַרְגָּט נִשְׁתָּמָט קִיְּזָן מֵי אוֹן קִיְּן מִיטְלָעָן, אוֹ וּוּאָס מַעַר בּוּבְּלִיאָז טַעַקְן זַאלְעָן זַיְיִקְרָיגָן (אוֹיפֿ זַיְנָן חַשְׁבוֹן), אוֹ וּוּאָס מַעַר יְהִידִים זַאלְעָן פֿון זַיְיִ עֲפָעָם לְעַרְנָעָן אוֹן גַּיְסְטִיקְן חַנָּהָה אַבָּן.

עם אַיְוּ נִשְׁתָּמָט זִיךְ וּוּאָס צַוְעַמָּעַן מִיט זַיְנָן סְתָמָק אַזְוִי אַ פֿילְאַנְטְּרָאָפּ אַדְעָר אַ בּעַל-צְדָקָה — הַלוֹאָץ זַאלְעָן זַיְנָן בַּיִן אַוְנְדוּז מַעַר בּעַלְיַ-צְדָקָה, מַעַר מַעְצָעָנָאָטָן, אַדְעָר זַיְיִן נַאֲצָר אִיר רַוְּפָט זַיְיִ. אַבְּעָר אַוְנְדוּעָר בּעַל-יּוֹכֵל אַיְוּ מַעַר וּוּסְתָמָ אַזְוִי אַ צְדָקָה-גַּעֲבָר.

די אַרְכָּבָט, דַּעַר אַינְטָרָעָם, וּוּאָס ער שְׁעַנְקָט אַזְוִי אַדְעָר אָן אַגְּדָעָר קּוֹלְטוֹרְעָלָר אַונְטְּרָנְעָמָג — דָאָס אַיְוּ זַיְנָן גַּיְסְטִיקְעָר זַעֲלָבְּסְטָאַוִּיסְטָרָק, דָאָס אַיְוּ דַּעַר אַינְטִימָעָר הַלְּקָ, וּוּאָס ער לִיגְט אַרְיִין אַיְוּ אַוְנְדוּעָר קּוֹלְטוֹרְבּוֹיְגָן — אוֹן דָאָס אַיְוּ, וּוּאָס זַיְיִ קָרְטָט אִים גַּיְסְטִיקְעָמָס צְרוּק — מִיט אַזְוִי עַזְּקָה.

קוּרָאָז, ל. מ. שְׁטִיְין אַיְוּ אַ גַּעֲבָר וּוּאָס זַיְנָן גַּעֲבָר אַיְוּ צַוְעַמָּעַן גַּעֲבָר אַיְוּ אַ גַּעֲמָעָן — דַּעַר שְׁעַנְקָטָר אַזְוִי שְׁעַפְּעַרְשְׁטָטָר מִין גַּעַבְנָ... אַזְוִי וּוּוֹלִי אַיְוּ ל. מ. שְׁטִיְין, וּוּאָס ער האט דְּרָצָו זַוְּהָ גַּעַוּוֹן. זַאלְעָז עם אִים וּוּוֹלִי בָּאַקְוּמָעָן. כּוֹוִינְטָשׁ עם אִים פֿון גַּאנְגָּז הַאַרְצָן.

פֿאַרְאָזְן דָּרְבִּי מִינְיָס יִדְיְישָׁע קּוֹלְטוֹרְ-טּוּעָרָם: אַזְוִינָע, וּוּאָס שְׁטִיצָן דִּי אַדְעָר יָעַנְעַן קּוֹלְטוֹרְ אַינְסְטִיטּוֹצְיָעָם מִיט גַּעַלְטָ; (ב) אַזְוִינָע, וּוּאָס שְׁעַנְעַן קָעַן זַיְיִ אַ טִּילְ פֿון זַיְעַר צִיְּמָת אַזְוָן (ג) יָעַנְעַן, וּוּאָס הַאֲבָן אַשְׁכָּבָן צַוְעַדְעָר עַצְמָ לְעַבְנָן אַזְוָן אַזְוָן וּוּאָס זַיְיִ אַלְיִין גַּעַנְסָן דִּי פֿרָאַדְוקְטָן פֿון אַוְנְדוּעָר גַּיְסְטִיקְעָר קּרְעַעְטִיוֹוּטָעָם.

עַם זַיְנָעָן אַבְּעָר אַזְוִי פֿאַרְאָזְן מַעְנְטָשָׁן, וּוּאָס זַיְנָעָן וּוּעָרָטָן צַוְעַדְעָן דֻּעַם נַאֲמָעָן יִדְיְישָׁע קּוֹלְטוֹרְ-טּוּעָרָם סְטִי אַיְן דֻּעַם עַרְשָׁתָן, סְטִי אַיְן דֻּעַם דְּרִיטָן זַיְנָעָן פֿוֹנָעָם וּוּאַרטָּט, אַזְוָבָמָעָן מַעַג אַיבְּעָרְחוֹזָן ("סְטִי") מַעַר זַיְיִ צְוִוִּי מַאֲלָ (סְטִי-וּוִיסְטִי אַזְוָן דִּי צָאָל פֿון אַזְוִינָע טּוּעָרָם בַּיִּ אַוְנְדוּז גַּאנְגְּ קְלִיּוֹן).

צַו אַט דַּעַר גַּאנְגְּ קְלִיְינָעָר, אַבְּעָר זַיְיִדְעָר חַשְׁבָּעָר גַּרְוָפָע גַּעַהְעָרָט ל. מ. שְׁטִיְין. ער אַיְזָע אַיְינְגָּעָר פֿון דִּי, וּוּאָס קּוֹמָט אַגְּרָעָסְרָעָר מַוְּרָנוֹ וּוּי קּוֹלְטוֹרְ-טּוּעָרָם — זַיְיִ גַּעְהָרָעָן צַו אַיְרָעָר.

וַיְמַט אַזְוִי קָעַן דֻּעַם קּוֹלְטוֹרְ-בּוֹיעֵר ל. מ. שְׁטִיְין — אַזְוָן אַזְוָן קָעַן אַיְם שְׁוִין אַ קִּימְאָלָן פֿון מַעַר וּוּי דָרְבִּי צַעְנְדְּלִינְגְּ יָאָר — אַזְוָן אַלְעָז, וּוּאָס אַיְזָע שְׁיִיךְ צַוְעַדְעָן גַּיְסְטִיקְ-יִדְיְישָׁע אַרְבָּעָט — דַּעַר הוּיְפָט צַו לִיטְעָרָאָטָר, קָוְנָסָט, דָרְצִיּוֹגָן, בִּילְדוֹנָג, פֿאַרְאָרָשָׁגָן — אַ טִּילְ, אַזְוָן אַרְגָּזְנִישָׁעָר טִילָּ, פֿון זַיְנָן מַאֲטָרְעָיְלָן אַזְוָן, אַזְוָיְזָעָן וּזְגָן, גַּיְסְטִיקְוָן בּוֹדְשָׁעָט, אַ טִּילְ פֿון זַיְנָן טָאגְן אַגְּבָעָט (אוֹן דָאָס אַזְוָן אַזְוָן טָאגְן, וּוּאָס פֿאַרְצִיטָט זַיְיִ אַקְטָמָט זַיְיִ אַטְפָּת טִיף אַיְזָע אַזְוָן אַרְיִין). דָאָס אַזְוָן דִּי פֿאַרְעָם פֿון זַיְנָן פֿעַרְזְּעַנְלָעָכָן קִוְילְטוֹרָעָלָן אַוְסְלָעָכָן זַיְיִ.

אוֹן דָאָס אַזְוָן אַיְמָר אַיְם מַעַר וּוּי אַלְעָז גַּעַלְעָז, אַט דָאָס — חָזָר אַזְוָן אַיְבָּעָר — וּוּאָס אַיְזָע זַיְנָעָן קּוֹלְטוֹרְ-אַקְטִיוֹוּטָעָם, דַּעַר הוּיְפָט אַיְזָע זַיְנָעָן גַּעַולְשָׁאַפְּטָלָעָךְ-פֿאַרְלָעְגָּרִישָׁע אַוְיְטָוָן-גַּעַנְעָן, אַזְוָיְזָעָן מַאֲלָ נִימְט גַּעַוְוָעָן קִיְּן גַּרְעַנְעָץ צְוִוִּישָׁן זַיְנָעָן פֿעַרְזְּעַנְלָעָכָן סִימְפָאַטִּיעָם, אַזְוָן דִּי מִיטְלָעָן, דִּי פּוֹחוֹת, וּוּאָס ער אַט אַפְּגָנְגָעָבָן זַיְנָעָן גַּיְסְטִיקְעָר פֿלְלָ-אַרְבָּעָט.

דער טַרְגָּעֶר אָוֹן דָּעֵר הַיְתָעָר

י. מיגעל (שייקאגא)

דיכטער, איז ער אבער ניט באשאנקען מיט א שריין
בערישן טַאלָאנַט — די פֿאָעַטִּישׁ מַזְוָעַ האַט פֿאָרָפְּעַלַּט
אַים אַ קּוֹשַׁ צַוְּן.

דער לאָר איז ער אבער דער גַּעֲטְרִיבְּעָר הַיְתָעָר,
טרַעְגָּעֶר אָוֹן פֿאָרָשְׂפִּיטְעָר פַּוְן אַלְעָם, וּאַס וּוּרְטָ
גַּשְׁרִיבְּן אִין דער יִדְיְשָׁר שְׁפָרָאָךְ.

נַּאֲךְ מַעַר, ער איז שְׁטָאָרָק מַדְקָרָק, אוֹ אַונְדוֹזָעָר
יִדְיְשָׁ לְשׁוֹן וְזַיְנָן רִין פַּוְן פֿרָעַמְדָע אַנוֹקוֹסָן —
צַיְדָס זַיְנָעָן גַּעֲרָמָנִישׁ, סְלָאוּוּשָׁ אַדְעָר עַנְגָּלִישׁ.
ニִיט אִין שְׁרַיְבְּעָר קְרִינְגְּט אַפְּטַ פַּוְן אַיְם בְּרִיוּוֹלָעָר
מִיט זַיְנָן גַּעֲטָאָקָטָן כְּתָבְוּ וּוּגָן דער נִיטִיקִיט צַוְּהָלָעָר
רִין אַונְדוֹזָעָר לְשׁוֹן.

אַחֲזָעָד דַּעַם אַלְעָם אִין ער דער אַמְתָּעָר מַעְצָעָנָאָט
פַּוְן אַונְדוֹזָעָר קְוּלָּטוֹר אִין אַמְעָרִיקָע.

דער פְּאָרָלָאָג אַוְיף זַיְנָן נַאֲמָעָן אִין גּוֹט בְּאַקָּאָנָט.
עַס אִין אַפְּשָׁר גַּאֲרָנִיט אַיְם זַיְנָן אַיְם קִין
פְּאָרָלָאָג פֶּאָר פֿרָאָפְּטָן. עַס אִין אַפְּאָרָלָאָג צַוְּהָלָעָר
שְׁפִּירִיטְעָן יִדְיְשָׁ בְּכָעָר נִישְׁתְּגַעְקָט אַוְיף דַּי דַּעַי
פִּיצְיָטָן.

גָּרָאָד אִין דער צַיְנָה, וּוּגָן עַס האַט גַּעֲגָבָן אַבְּלִי
אַוְיף דַּי יִדְיְשָׁ לִיטְעָרָטוֹר, די יִדְיְשָׁ שְׁפָרָאָךְ אַוְן
די יִדְיְשָׁ וּשְׁוֹרְנָאַלִיסְטִיק אִין אַמְעָרִיקָע, אַיְם גַּעֲקָומָעָן
צַוְּהָלָעָר אַיְינָעָר פַּוְן אַפְּרָעַמְדָע וּוּלָט אַוְן מִיט אַיְם
פּוֹרְתִּיבְּרִית גַּעֲוּוֹן.

דַּעְמָאָלָט, מִיט 30 יָאָר צְרוּרִיק, האַט עַס זַיְנָן גַּעַד
אַזְוִי שְׁטָאָרָק אַנְגָּעוּזָן. ער אִין גַּעֲוּוֹן יָוֹגָן אַוְן קִין
עַנְטוֹוִיאָסָטָן האָבָן דַּעְמָאָלָט נִיט גַּעֲפָלָט אַוְיף דער
יִדְיְשָׁ גַּסְסָ.

אַנְדְּרָעָש אִין אַבְּעָר גַּעֲגָנָגָעָן דַּאֲסָ לְעָבָן — דַּאֲסָ
יִדְיְשָׁ לְעָבָן — דַּאֲ אִין אַונְדוֹזָעָר נִיעָר הַיִּם. ער
אַוְיְשָׁטְבִּיגָן פַּוְן דער יִדְיְשָׁר לִיטְעָרָטוֹר אַוְן קְוּלָּטוֹר
הַאָט צַוְּהָלָעָר דַּעְרָגְרִיבִּיכְט דַּעַם שְׁפִּיךְ.

אַוְן וּוּבְּלָעָס אִין אַזְוִי, דַּאֲרָפְּ מַעַן עַרְשָׁתָהָבָן עַנְבָּן
טוֹזִיאָסָטָן אַוְן טַרְעָגָעָר אַוְן טַוָּעָר. די רִיְעָן וּוּבְּלָן
שִׁיטְעָרָעָר. פַּיל זַיְנָעָן אַוְועָקָז וּזַיְנָעָן אַוְן אַקְעָרָן אַיְם
פֿרָעַמְדָע גַּעֲרָטָנוֹעָר. די צְבִיטָהָאָט גַּעַטָּאָן דַּאֲסָ אַיְרִיקָע
אַוְן פַּיל פֿאָרָשְׂנִיטְעָן אַוְיף אַיְבִּיקָע.

אַבְּעָר אַונְדוֹזָעָר לְמַ, מַשְׁמִינִין טַרְעָט נִישְׁתְּטָאָפְּ פַּוְן
זַיְנָן פֿאָזִיצְיָעָ, ער רַוְּפָטָ, ער וּוּקְמָן, ער וּוּאַרְפָּטָ דַּעַם
שַׁיְנָן פַּוְן זַיְנָן לְאַמְתָּרוֹן אַיְם אַלְעָם זַיְנָן.

דַּאֲסָ אִין דער וּוּגָן פַּוְן דער יִדְיְשָׁר שְׁפָרָאָךְ, פַּוְן
דַּעְרָ יִדְיְשָׁר קְוּלָּטוֹר, פַּוְן דַּעַם אַיְגָנָאַרְטִיקָן יִדְיְשָׁן
לְעָבָן, פַּוְן דַּי גְּרוֹיסָעָ, רִיכְכָעָ יִדְיְשָׁ שַׁאַפְּגָנָגָעָן, פַּוְן
אַוְמְגָעוֹוִינִיטְלָעָכָע אַוְצָרוֹת, פַּוְן אַלְעָם דָּרוֹתָה, פַּוְן אַנְדָּרָ
פָּגָג בְּיַוְן אִין דער וּוּגָן פַּוְן דער יִדְיְשָׁר שְׁפָרָאָךְ.

עַס רַיְסְטַט זַיְנָן אַרוֹיסָס אַפְּהָלָה : גַּעַזְוָנָט אַוְן שְׁטָאָרָק
וְאַל ער אַונְדוֹזָעָר זַיְנָן נַאֲךְ אַלְעָגָעָן, לְאַגְּגָעָן צַיְטָט.

ער אַיְן גַּעֲקָומָעָן צַוְּהָלָעָר אַרְטִיפִּיצְיְרָטָעָר, אַ
קְאָסְמָאָפְּאָלִיטָ, אַן אַינְטָרָנָאַצְיָאַנָּאַלִיסָטָ.

ער אַיְן גַּעֲוּוֹן יָוֹגָן אַוְמְרוֹזָק, ער האַט גַּעֲבָרוֹזָט
מִיט עַנְדָּרְגִּיעָ אַוְן מִיט קָאָמָט.

מעַן מַזְוָעָגְלִיךְ אַלְעָם אַוְמְגָלְטִיכְיָקִיטָן אַוְן אַלְעָם אַוְבָּרְגָּעָנָגָגָה
מַעַן מַזְוָעָגְלִיךְ אַלְעָם אַוְמְגָלְטִיכְיָקִיטָן אַוְן אַלְעָם אַוְבָּרְגָּעָנָגָגָה
טַעֲלְדָּרְדִּיךְ אַגְּגָעָנָגָעָן. ער צָאָר מַזְוָעָגְלִיךְ גִּינְן, רַוְּסָלָאָגָן מַזְוָעָגְלִיךְ מַזְוָעָגְלִיךְ
פְּרִיבִּי — אַוְן מַמְילָאָוּלָן זַיְנָן זַיְנָן פְּרִיבִּי — אַוְן עַס
וּוּסָט זַיְנָן זַיְנָן בְּאַלְלָאָגָן אַנְהָיִיבָן אַנְהָיִיבָן שִׁין לְעָבָן, אַן
אוֹנְטָעָרְשִׁידָן פַּוְן מַעְנָטָשָׁ צַוְּהָלָעָר, פַּוְן יִדְזָן צַוְּהָלָעָר
אַיְן דער «אִיסְקָרָאָ» האַט ער גַּעֲבָנוֹגָן זַיְנָן אַרְטָטָעָר
פְּאָרָדָעָר דַּי נַבְּעָ אַרְדָּעָנוֹגָן פַּוְן אַט דַּעַר נִיעָרָוּמָעָה, האַט ער זַיְנָן
עַדְרוֹוִילָל גַּעֲהָאָט אַוְיְסָגָטָן פַּוְן זַיְנָן יִדְיְשָׁקִיטִים.

עַס אִין נַיְט גַּעֲוּוֹן זַיְנָן שְׁוֹלָהָן, וּוּסָט דַּי רַעְוָאַלְוִיצְיָעָ אַיְן
זַיְנָן צַעְלָאַמְטָעָר, יָוֹגָנְטָעָכָר פֿאָנְטָאַזְיָעָ. ער אִין גַּעַד
וּוּגָן גַּרְיִיטָ צַוְּמָק אַמְפָאָט צַוְּמָק צַוְּמָק צַוְּמָק
קְרָבָן.

אַיְן זַיְנָן שִׁינְעָם אַוקְרָאַנִּישָׁן שְׁטָעָטָל בְּעַרְיָסָלָאָו
הַאָט ער גַּעֲזָעָן דַּעַם אוֹיְשָׁוּזָגָן פַּוְן אַט דַּי נַבְּעָ
אַיְדָעָעָן אַוְן ער האַט אַוְיךְ גַּעֲזָעָן סְטִי דַּי בְּרוֹתָאָלָע אַוְן
טַעֲלְדָּרְדִּיךְ אַגְּגָעָנָגָעָן צַוְּיִדְיְשָׁבָ� אַגְּגָעָנָגָעָן.

וּוּסָט פְּלִיל אַגְּדָעָר פַּוְן זַיְנָן דַּוְר, אִין ער גַּעֲוּוֹן גַּעַד
צַוְּהָלָעָר צַוְּיִדְיְשָׁבָ� אַגְּגָעָנָגָעָן. ער אִין פֿאָרְטָרָאָגָן
גַּעַוְאָרָן מִיטָן גַּרְוִיסָן אַוְיְסָוָן אַנְדָּעָרָגָס-שְׁטָרָם קִין
אַמְעָרִיקָע.

דַּאֲ אִין אַמְעָרִיקָע, האַט זַיְנָן פֶּאָר אַיְם אַנְטָפְּלָעָקָט
אַגְּגָעָן לְעָבָן. דַּאֲ אִין ער צְוִירִקָּגָעָקָעָן צַוְּיִדְיְשָׁבָ� אַגְּגָעָן
אוֹן זַיְנָן שְׁפָרָאָךְ אַוְן זַיְנָן קְוּלָּטוֹר. אַמְתָּה, אִין דַּי עַרְשָׁתָע
יָאָרְן האַט ער אַיְיךְ אַיְיךְ אַמְעָרִיקָע זַיְנָן בְּאַנְצָוּט
רוֹסִישָׁ, עַס האַט אַבְּעָר לְאַגְּגָעָן נִיט גַּעֲדִוִּירָט אַיְן יִדְיְשָׁ
הַאָט פֿאָרְנוֹמוֹעָן דַּעַם פָּלָאָצְקָן רַוְּסִישָׁ.

ער אִין גַּעֲוּוֹרָן אַלְעָמָלָעָר אַרְבָּרְעָנָטָר יִדְיְשָׁיִיסִים. ער
קְעָן נִיט דַּוְעָן. מעַן מַזְוָעָמָעָן דַּאֲ, אַיְן דַּעַם נִינְעָם לְאַהֲדָה, אַיְן
דַּעְרָ יִדְיְשָׁר שְׁפָרָאָךְ אַוְן פֶּאָר דַּעַר יִדְיְשָׁר קְוּלָּטוֹר. בַּיְנָה
אַיְם אַיְשָׁטָאָפְּנָאָקָיִין הַאֲלָבָעָ אַרְבָּעָתָר. פָּוֹנְקָטָן וּוּי ער האַט
גַּעֲרָבָעָנָט מַיְט דַּעַם רַעְוָאַלְזִיאַגְּעָרָן פְּיִינְעָר אַיְן בְּעַיְלָ
רַוְּסָלָאָוָה, אַזְוִי האַט ער אַנְגָּהָוִיָּבָן אַרְבָּעָטָן פֶּאָר דַּעַר
יִדְיְשָׁר קְוּלָּטוֹר. ער קוֹמָט אַיְן אַלְעָם קְרִיבָן, וּוּוּסָט
פֿאָרְזָאָמָלָעָן זַיְנָן יִדְיְשָׁר קְוּלָּטוֹר.
גַּעַר פַּוְן דַּעַר יִדְיְשָׁר קְוּלָּטוֹר.

אַיְן עַס אַיְיךְ אַוְועָק שְׁוֹיָן בְּאַלְד 30 יָאָר וּוּי ער אִין
אַלְעָמָלָעָר אַוְן אַלְעָמָלָעָר אַלְעָמָלָעָר. ער וּוּרְטָט זַיְנָן
נִיט מִיד. ער לְאַזְט נִיט אַרְאָפְּ דַּי הַעֲנָט. עַס וּוּעָפְּט זַיְנָן
בַּיְנָה אַיְם נִיט אַוְיכְ זַיְנָן בַּגְּגִיסְטָרָגָן.

כָּאַטָּש ער בָּאַזְיִצְטָ דַּי הַתְּלָהָהָוּת פַּוְן שְׁרַיְבָעָר אַוְן

נס איז גוט צו האבן אים אין שיקאָגָא

י. א. דובּאָוו (שיקאָגָא)

אינטערעדעריט צו זאמלען וואס
מער מאַטעריראלן פֿאָר זיין אַרכִּיבוֹ.
אין די עודשטע יַאֲרָן פֿון זיין עַקְּרִיבָּן
סִיסְטֶעְנֶץ אַיז יַעֲדָר אַרְכִּיוֹרְאִינְסָּז
געוווען אַין אָצָּר.

ל. מ. שטיינְס אַרְבָּעָט אַלְס
קלְּיַבְּעָר פֿון אַרְכִּיוֹ - מַאַטְּעָרְאֵילְן
פֿאָרָן ווַיְלְגָּעָר יַיְוָא אַין בִּתְּאָפְּזָר
שָׁאָצָּן. שטיין אַין געוווען דער גְּלִיקְּ
לְעַכְּסְטָעָר מַעַנְטָשָׁה, ווּעַן אַים אַין
גַּלְּוְנוּגָּן צו קְרִיגָּן פֿאָרָן יַיְוָא
אַרְכִּיוֹ אַ פֿעְקָל מַאַטְּעָרְאֵילְן. אַים
איַיְבָּטָן ווַיְמַטְּ, אַוְיבָּטָן הַאַטְּ וְזִיךְּ גַּעַד
דָּאָכָּט, אַז עַר ווּעַט קְרִיגָּן עַפְּסָ
וְאַסְּ הַאַטְּ אַ וְוּרְטָן פֿאָרָן יַיְוָא. עַס
הַאַטְּ נִיט גַּהְהַאְלָּן קִין טָעָנוֹת, אַז
מַעַן ווַיל עַס הַאַלְטָן פֿאָרָן אַיְגָּעָ
נעַם אַרְכִּיוֹ — דָּעַר יַיְוָא אַין בִּילְ
כָּרָר.

אין שיקאָגָא הַאַטְּ גַּעַלְעָבָט אַן
אַלְטָעָר שְׂוִישְׂפִּילְעָר — ווַיְנַשְּׁטָאָקָּן.
שטיין הַאַטְּ אַוְיסְגַּעְפָּוּנָן, אַז דָּעַר
יַיד פֿאָרְמָאָגָט אַ קָּאָלְעָקְצָעָן פֿון
טַעַמְּטָעָר-אַפְּשָׁן. שטיין הַאַטְּ וְזִיךְּ
נִיט גַּעַוְילָט, אַוְעָקָן צו ווַיְנַשְּׁטָאָקָּן
צו קְרִיגָּן דִּי אַפְּיָשָׁן פֿאָרָן יַיְוָא.
דָּעַר אַלְטָעָר אַקְטָאָר הַאַטְּ וְזִיךְּ
נִיט גַּעַוְאלָט שִׁידְיָן מִיטָּ דִּי פְּלָאָ
קָאָטָן פֿון טַעַמְּעָר, ווּעַס אַין
גַּעַוְועָן גַּעַדְרוֹקָט וְזִיךְּ נַאֲמָעָן אַז דִּי
נַעַמְעָן פֿון זַיְבָּעָן קָאָלְעָגָן. עַר הַאַטְּ
זַיְיָ גַּעַהְיָת וְזִיךְּ אַין אַיְגָּ אַין
אַבְּעָר שטיין הַאַטְּ נִיט גַּעַרוֹת, בֵּין
עַר הַאַטְּ נִיט אַרְסְגַּעְקִירְגָּן דִּי
אַפְּיָשָׁן אַז וְזִיךְּ אַפְּגָאַשְׁקָיָט קִין ווַיְלָ
נָעָ.

אַיך ווַיְנַשְּׁטָאָקָן שטיין גַּעַנְגָּן נַאֲרָ לְאַנְגָּעָ
יאָרָן. פֿרְאָדוֹקְטִיוֹעָ יַאֲרָן. עַס אַין
גַּוְיִים פֿאָר דָּעַר יַדְיִשְׁעָר קָוְלְטוּרָעָ
לְעַר שיקאָגָא צו האָבָן בִּי זִיךְּ אַזָּא
וְאַרְעָמָעָן יַיד וְזִיךְּ עַר אַין. זַאֲל עַר
לְעַבְּן אַין נַחַת מִיט וְזִיךְּ מַשְׁפָּחָה
אַזְנָן ווַיְטָעָר דִּי אַרְבָּעָט לְטוֹהָת
הַפְּלָל.

אַט דָּעַם צַוְּגָאָגָג הַאַטְּ לְ. מ.
שְׁטִיְּנָן בֵּין יַעֲדָר זִיךְּ, וְאַסְּ עַר
טוֹט, סְפַּעַצְיָיל וְזִיךְּ עַר קָלְבִּיבָּט זִיךְּ
אַרְוִיסְגָּעָבָן אַ בָּוָן. עַר אַיְזָא גְּרוּיִיָּ
סְעַר מַפְּגָּקָן. דָּעַר דְּרוֹקָן, דָּאָס פֿאָ
פִּיר, דָּעַר אַיְנְבָּונְד — אַלְצָן דְּאָרְפָּזָן
עַסְטָעַטִּישׁ אַזְנָן האַרְמָאַנִּישׁ. אַפְּיָילְוָ
וְזִיךְּ עַר דְּאָרְפָּזָן אַפְּדָרְקָן אַז אַבְּגָּן
לְאַדְוָגָן אַיז עַר אַרְקָן אַזְוִי זַאְגָּרְגָּוּזָן
דִּיק. אַוְיָף אַז אַבְּגָּלְאָדָוָן, וְאַסְּ
וּעְרָטָן אַרְוִיסְגָּשִׁיקָט פֿון שְׁטִיְּנָן,
זַעַט מַעַן וְזִיךְּ «שְׁטַעַמְפָּלָן». בֵּין יַעַד
דָּעַר גְּרַעַסְעָרָר קָוְלְטוּרָ-אַונְטָעָר
נַעַמְוָגָן — בֵּין פְּרָאָגְרָאָם. הָגָם דִּי אַונְטָעָר
נַעַמְוָגָן אַיז גַּעַוְועָן פֿאָרְבָּונְדָן מִיטָּ
גְּרַיְוִיסְעָן הַצְּאוֹתָה, הַאַטְּ אַבְּרָהָם רִיְּזָעָן
זַעַן גַּעַרְאָגָן אַז אַגְּגָעַגְּלָאָרָן
פֿון שִׁקְאָגָא בֵּין גַּאֲרָ אַז צּוּפְרִידָעָן
נָעָר.

מִיט ל. מ. שְׁטִיְּנָן הַאַטְּ אַיך
זַיד בָּאַקְּאָנְטָן גַּעַנְטָעָר עַרְשָׁת אַיְזָן
1926, וְזַעַן דָּעַר שְׁלָוָם - עַלְיכָם -
פֿאָלְקָ-אַינְסְטִיטּוּט אַיְזָא גְּרוּנְדָעָט
גַּעַוְואָרָן אַז ל. מ. שְׁטִיְּנָן אַיז אַוְיָסָן
גַּעַקְּלִיבָּן גַּעַוְואָרָן פֿאָרָן קָאָסְרִירָעָר
פֿוֹן אַינְסְטִיטּוּט. דָּעַם וְעַלְבָּן יַאֲרָ
הַאַטְּ דָּעַר אַינְסְטִיטּוּט אַרְאָנוֹזְשָׁרָט
דִּי פֿיְיַעַרְוָגָן פֿוֹן אַבְּרָהָם רִיְּזָעָן
50 אַירְדִּיקָן גַּעַבְּוִירְן-טָאָגָן.
דִּי פֿיְיַעַרְוָגָן אַיז גַּעַפְּרָאוּעָט גַּעַד
וְזַאֲרָן אַוְיָף אַ גְּרוּיְסָן מַאֲשָׁטָאָבָן
אַין אַ גְּרוּיְסָן טַעַטָּאָטָר, מִיט אַ גַּאֲרָ
פֿיְיַעַרְוָגָן פְּרָאָגְרָאָם. הָגָם דִּי אַונְטָעָר
נַעַמְוָגָן אַיז גַּעַוְועָן פֿאָרְבָּונְדָן מִיטָּ
גְּרַיְוִיסְעָן הַצְּאוֹתָה, הַאַטְּ אַבְּרָהָם רִיְּזָעָן
זַעַן גַּעַרְאָגָן אַז אַגְּגָעַגְּלָאָרָן
נָאָרָאָרָן. רִיְּזָעָן אַיז אַוְעַגְּעַגְּלָאָרָן
פֿון שִׁקְאָגָא בֵּין גַּאֲרָ אַז צּוּפְרִידָעָן
נָעָר.

אַסְּ פֿוֹן דָּעַם דַּעְרָפְּאָלָג פֿוֹן
דָּעַר פֿיְיַעַרְוָגָן אַיז גַּעַוְועָן צְוֹ פֿאָרָן
דָּאָנְקָעָן תָּאָקָעָן ל. מ. שְׁטִיְּנָן. עַס אַיְזָן
נִיט פֿאָרְבִּי קִין אַיְזָן טָאגְ שְׁטִיְּנָן
זַאֲל נִיט רְוָפָּן ווְעַגְן דָּעַם דִּירָעָט
מַאֲלָל פֿלְעָגָט עַר רְוָפָּן נִיט דִּירָעָט
וְוָאָלָט מִיד «גַּעַמְוָנְטָעָרְתָּה» צְוֹ דָּעַר
אַרְבָּעָט. עַר פֿלְעָגָט שְׁוִין גַּעַפְּגָּנָן
אַן אַוְיָסְרִיְּדָן, אַ סִּיבָּה, מִיד אַפְּצָרָ
רְוָפָּן — ווְעַגְן אַינְסְטִיטּוּטָם, ווְעַגְן אַ
בּוֹךְ אַדְגָּלָן.

ל. מ. שְׁטִיְּנָן הַאַטְּ גַּעַטְאָן אַלְצָן
או דִּי אַונְטָעָרְגָּמָן זַאֲל וְזִיךְּ דָּעַר
פֿאָלְגִּרְיָן, וּמִילְמָחָן וְזִיךְּ עַר הַאַטְּ
תָּמִיד שְׁטָאָרָק גַּעַהְאָלָטָן פֿוֹן רִיְּזָעָן
זַעַנְעָן, אַיז עַר גַּעַוְועָן גַּאֲרָן פֿאָרָן
אַינְטָעָרְגָּרְטָמָת אַז רִיְּזָעָן זַאֲל קְרִינְ
אַפְּסִיקְן הַאַטְּ, אוֹ דִּי פֿיְיַעַרְוָגָן זַאֲל
עַר גַּעַזְאָרָט, אוֹ דִּי פֿיְיַעַרְוָגָן זַאֲל
זַיְיָן אַיז מַאֲרָאַלִּישׁ דַּעְרָפְּאָלְגִּרְיָן
— מַאֲרָאַלִּישׁ נַאֲרָ מַעַר וְזִיךְּ מַאֲטָעָן
דִּיעַל.

ל. מ. שְׁטִיְּנָן — אַ רִינְג
אַיְזָא גְּרוּיְסָן קִיטָּוָן
י. אַפְּטָאָשָׁו (נִיוּ-יִאָרָק)
•
נעַמְט צְוֹ מִינְעָן הַאַרְצִיקָעָ
ברְכָוֹת צְוֹ אַיְמָרָעָן זַיְבְּצִיקָעָן.
וְעַז אַיךְ טְרָאָכָט ווְעַגְן אַיךְ
לְיַבְּרָ שְׁטִיְּנָן, דָּעַרְשִׁינְגָן פֿאָר
מִיר יְחִידָמִים, וְאַסְּ טְרָאָגָן מִיטָּ
זִיךְּ אַ טְוִוְוָתָן יַאֲרָן יְדִישָׁעָן קְוִילָן
טוֹר — פֿוֹן אַבְּן שְׁאָפְרָוָתָן אַיְזָן
שְׁפָאָנִיָּעָן, בֵּין דָּעַם פּוֹלִישָׁן אַבְּרָהָם
יְוָסָף שְׁטִיבָל.
אַיְמָרָעָן אַרְבָּעָט, שְׁטִיְּנָן אַיְזָן
הַמְשָׁרָק פֿוֹן זַיְבְּרָעָט.
כִּיוֹנִיטָש אַבְּקָן יַאֲרָן אַז כָּחָות.

נאנד זכרונות ווועגן לייאוואן

ג. הארעךער (שיקאגא)

האלבן מושארבעת, ועליכם הא' בון גערבעט פון גאנץ פרי בין שבעט אין דער נאכט (ווען ס'איין געזונען ארבבעט). אנד אלליין בין געד ווען אן עקסטערן אוון "געגעבן שטונדן". כי באב אויך געלערנט רוסיש אין חדרים.

ועלבסטט-אָרְשַׁטְּעַנְדְּלָעֵךְ אָז אִיךְ
הָאָבָּג עֲפַרְוֹוֹת לְיַאוֹוֹן אַרְבִּנְצְׁנוּעַ
מֵעַן אַיִן אָנוֹגְזַעַר צִינוֹニָסִישָׂן "קְרוּדָּזָקָּאָקְ". עָרְהָאָט זִיךְ זִיךְ חֶרְבָּן מִיטָּהָרָן, וּוּלְכָבָעַ פְּאָרְעָנְטְּפָרָעָן נִיטָּדָעָן
קְלָאָסְּנָ-קְרָאָגָעַ ? לְיַאוֹוֹאָה הָאָט דָעַ
מַאלָט גַּהְאָט זַיְנָעָן אָן אַיְגָעָנָעַ
בּוּכְבִּינְדְּעָרִיָּה, וּוּ עָרְהָאָט גַּעַרְבָּעָט
מִיטָּזִין בְּרוֹדָעָר בְּעַנְטְּשִׁיקָן אָן
מַפְרָנָס גַּעַוּעַן זַיְנָעָן פָּאָמְלִיעָן, וּוּבְלָזָן
זַיְנָעָן פְּאָטָעָר אִיזְגַּהְאָט גַּעַשְׁטָאָרָבָן.
לְיַאוֹוֹאָס וּוּרְעָטָעָר הָאָבָּן דָעַרְדָּאָרָן
וּוּוּקָטָן אִין מִיר נִבְעַג גַּעַדְגַּעַן.
אִיךְ הָאָבָּג אַבְגָּהְוִיְבָן לִיְעַנְעַן דִי
וּוּוּרָקָפָן קָאָוְטָסָקִי, בּוּבְלָל, מַאֲרָקָס
אָן פְּלַעְכָּאָנָאָוָוָוָגָן דָעַרְ קְלָאָסְּנָ-
קְרָאָגָעַ. אִין יַעֲנָעָר צִיבְטָן זַיְנָעָן יַונְדָּאָן
גַּעַ צִוְנִיסְטָן אִיךְ אִין אַנְדָעָרָעָ
שְׁתָעָט גַּעַוּעַן אָוְנְטָעָר דָעַם זַעֲלָבָן
דָרְדָוקָן. אִיךְ הָאָבָּג פָּוֹן עַרְגָּעָץ גַּעַדְ
קְרָאָגָן אַפְרָאָגְרָאָם פָּוֹן דָעַרְ סָאָ
צִילָּאָל - דֻּעְמָאָקָרָאָטָשָׁעָר גְּרוּפָעָ
"פְּעַלְיִידְ-צִיוֹן". מִיר הָאָבָּן שְׁטוֹדְרִיטָן
דִי פְרָאָגְרָאָם אָן בָּאַשְׁלָאָסָן זִי אַנְדָּ
צּוֹנְעָמָעָן. אָנוֹגְזַעַר גַּרְעָפָעָה הָאָט זִיךְ
אַפְרִיצְיָעָל אַוְיְגָעַלְעָזָט, כְּדִי פְּטוּרָ
צּוֹ וּוּרְעָן פָּוֹן דִי, צּוֹ וּוּלְכָבָעַ מִיר
הָאָבָּן נִישְׁתְּ גַּהְאָטָקִין פּוֹלָן צּוֹ
טָרוֹויִ. דָעַרְנָאָךְ הָאָבָּן מִיר זִיךְ צּוֹ
רִיקָאָרְגָּאָנְיִוְרָט וּוּ אָן אָוְנְטָעָרָ
עַרְדִּישָׁע אַרְגָּאַנְיָאָצְיִעָּ. גע.

געקומווען די צביט צו לייענען מינן דערעכעראט, איזן שווין געזען צו
שפערט און איך בין ניט געקומווען צומס ווארט. דאס האט מיך פאר-
דראַסן. איך בין אוועק און ארגאָז-
ניזוּירט איבער 100 ייִנְגֶלְעַד און
מיידלעַד פֿון מײַן עטלטער (איך בין
געזען 16 יאָר אַלְט) איזן אַ צוֹינִיסִ-
טַשִׁין יִוְגָנְטִיְקָהּ (קרובין).
רעדעַ צוֹזָמָען מיט אַ בִּישְׂנָדיַי
קעדר פֿאָרְעַדְעַד וועגן די עטלטער,
וועס גיבּן ניט קיין מעגלעכקייט
די יונגעַ צוֹ קומען צום ווארט און
שׂמְחוּסִין זַיִדְעַמְּטִים אַפְּ. דער גַּזְרַ
געַשְׁאָפְּנָעָר יִוְגָנְטְּרַבְּיַן אַיְזַן גַּעַ-
ווען זַיִר דַּרְפְּאָלְגַּרְדִּיךְ: מֵיר הַאָ-
בּוֹן גַּעֲרִינְדַּעַט הַעֲרִיבִּישָׁעַ קְלָסָן,
געַהָאָט לעַקְצִיעַס וועגן יִדְישַׁעַר
געַשְׁיכְּתָעַ, אַפְּילּוּ רַעֲפַעְתִּידְט "שׂוֹ-
לְמִתְּתִּיְתִּי", אַבְּעַר ניט גַּעֲקָעָנֶת שְׁפִילּוֹן
צּוֹלִיבְּ דַעַם פֿאָרְבָּאַט פֿון דַעַר רֹוי
סִישְׁעַר רַעֲגִירּוֹן.

בעדריסלאו אלין איז געוווען א
פאטראיארכאל שטעהט. דער גרעס-
טער ווערקעשות האט געהאט א

ס'וילט זיך מיר ניט גלייבן,
או ליאוֹאַ (ל. מ. שטיין) ווערט 70
אָרֶלט. ער איז נאָך אָזוי יונגעַ
אַזְנַן גִּבְּסַט, פֿאַרְמַאנְטַן נאָך אָזוי פֿילַ
עַנְגְּרַגְיַעַן לעַבְנְסָלוֹסַט — ער
אַזְיַי נאָך אָזוי פֿולַ מִיטַּן בְּצַעַפְלַעַץ
געער פֿאָר קוּלְטוּרְעַלְעַר אַרְבָּעַט!
צַו דַּעַם וּוֹאַס אֵיך הַאָב גַּעֲשִׁרְבֵּן
מִמִּינְט 15 יָאָר צְרוּרִיקְ*) וּוֹלִי אֵיך דָא
צַוְעַבְנַן אָפָּר עַפְיוֹזָדָן פָּוֹן לִיאָרַ
וּוֹאַס יְוָגָנַט. אֵיך וּוֹלִי דָא דָעַרְ
צְצִילְלַן, וּוֹי אָזְוַי לִיאָוֹאַ, אָפָּר
כְּבָרְעַנְטַעַר סָאַצְיַאלְ-דַּעַמְקַדְּאַט פָּוֹן
דָּעַר «אַיסְקְּרַאַטְּ»-הַרְאַצְּצִיעַ, האָט מִיךְ
גַּעֲשַׁטּוֹיסַן צַו וּוֹעֲרַן אָפּוּלְ-צִוּרְ
גִּיסְטַן. סִיקְלִינְגַּט פֿאַרְאַדְאַקְסָאלְ? אַט
וּוֹי אָזְוַי דָאַס אַיְן גַּעֲשַׁן:
ליַיאָוֹא אַוְן אֵיך זַיְנַעַן אוַיסְעַגְּ
וּוֹאַקְסַן אַיְן בעַרְזְלָאוֹ, אַוְנְדוּזָעַר
גַּעֲבִירְזַן-שְׂתַטָּטָם, אַוְן מִיר זַיְנַעַן גַּעַדְ
וּוֹעַן יְוָגְנְטְרִינְדַּן פָּוֹן קִינְזְוִוִּיןַן אַן.
ליַיאָוֹא אַוְן אֵיך זַיְנַעַן גַּעַוְעַן שְׁילַעַר
אַזְנַן דָעַר רַוְשִׁישָׁעַר רַעֲגִירְוָנְגַּ-שָׁוֹלְ
וּוֹעַן לִיאָוֹאַ האָט פֿאַרְעַנְדִּיקְטַן דֵי
שְׁוֹלִי, אַיְן ער אַרְטִין פֿאָר אַוְנִיל אַיְן
אַמְּנוֹנְאַקְטָוְרַ-גַּעַשְׁעַטְטַן. שְׁפַעְטָעַר
אַיְין ער אַוְועַק מִיטַּן אַוְונְדְרָנְדִּיקְן
«שְׁאַרְבִּיקְ» (רִימְעָרְ). נאָך שְׁפַעְטָעַר
הַאָט זַיְנַעַן אַלְעַקְסָאנְדְרָאָוָסְקַן, צַו זַיְנַעַם
קִינְיַן אַרְבְּנִיְהָרְ, צַו לַעֲרַנְעַן זַיְד בּוֹכְבִּינְ
דְּעַרְתִּי. אָזְוַי זַיְנַעַן אַוְועַק עַטְלַעַכְעַ
אַרְ.

איך בין דער ציוניסטיישער באזועע געווארן טען
טיק אין דער ציוניסטיישער באזועע גונגנונג. אין מאל האב איך אונגען
שריבין א רעלפערקט און האב אים געדארקט פֿאָרְלַיְעֵנָעַן בַּיִּ אַפָּרְדִּיז
זאמלונג, וואס אין געווען אונגען פֿאָקְטַּם מיט מענטשן. וווען ס'איין

^{*)} זע „ל. מ. שטיין-יובל-בוך“, אַרוֹן־
געגבען קָוִן שְׁלוּמָעַלִיכֶם־פְּאַלְקָאַינְסִידִ
טּוֹטִי, שִׂיקָאנָגָא, 1938.

רֹבֶגֶע אָרִיגָן

א. גלאבנץ-ליעיזעלעט (ג'ו-יארכ)

לעבננסטיל און א באזונדערעד
גען פונקט איזוי נישט צוּפַעֲלִיק,
וועי זי זעגנע יא זעלטן. מיט
אָזְוִינָה אָזְגָּקָט אָפְּצִיעַלְעָר
גען פונקט איזוי נישט צוּפַעֲלִיק.

אט די יונגע אויגן קוּקן אויף
אונדזער יידיש אויך אנדערש, ווי
א סך אנדערע — סט אוזינע, וואס
שטיטיען איבן ביי עטלטער פון איים,
אַדער גליכֿיאָדיקע אַדער אַכְילוּ
יַגְגֶּנְגֶּרְעָץ, אַסְטִיגְגֶּרְעָץ.

מען דארך פֿאַרמאָנגן די "שפֿיל
געלעך" פֿון אַ גִּינְסְטָן, ווֹאָס קָאָן
בְּנֵאָד גְּרִיבְנָעָן אָוֹן בְּלִיעָן, צָו האָבָן
די באַצְזָונָג, ווֹאָס לְ. מ. שְׂטִיעִין
וּוֹבִיטָן אֲרוֹס צָו יִיְשָׁה. מען דארך
אלְליַין נָאָךְ קָאָפָאָבל זִינְן צָו קוּקָן
פֿאַרְרוֹיס, צָו קָאָנָעָן אַרְבִּינְגְּלִינְגָן כּוֹחָות
אוֹן מִיטְלָעָן אוֹיףְּ אַרְוִיסְטוּגָעָבעָן
וְיִדְיָישָׁע בִּיכְעָר, פֿאַרְאיַיבִּיךְן וּוּרְקָעָן.
פֿון יִדְיָישָׁע שְׂרִיבְּכָעָר.

וואס איז איביגיט ?
דער כוח פון שטענדיקער באַי
ניעונג, פון בליבּן יונג.
דער בּינְשָׁבָעִים ל. מ. שטיין
קוקט מיט יונגע בליקן אויף דער
וואעלט בכלל, אויף דער יידיש
וואעלט בערט. אונז אונדווער יידיש
— אויז ווי ער נײַטיקט זיך אין
יונגע איגן, די באָטראכטערס אונז
אַרְבִּינְגְּבִּילְקָרְס פון יונגער אַמְנוֹה !
נָאָך אַמְּאָל —
בעסטע ברכות אונז האָרכִיזֶיסְטָע
וועוּנוּנוּ מִיְשָׁרָבָר ל. מ. שעוניין

פֶּאָלָג ווֵי אַ פֶּאָרְלָעֲגָעָר, אַ קּוֹלְטָוֶר
טוּעָר, אַ מְעַנְטִישׁ. דָאָס וְאָרָט "אוֹמָן
מְעַגְלָעָךְ" אַיְן נִשְׁתָּא אַיְן וְיַן וּוּרְעָר
טֻרְבּוֹר.

מינגע בעטטע ווונטשן און האָר-
ニיקסטע ברוכות צו ל. מ. שטיינען,
וואָס האָט זיך שוין אויד געפֿע-
ערטר און געוואָן אַז בעצקער.
וועגן די גרויסע מעולטן קָנָן

עם יובלאלר וועלן מסתמא שריבבן
אנדרערע. איך וויל זיך דא בלויין
אפשטעלן אויף אין גראונטיקן איננו-
דראוק, וואס ל. מ. שטיין לאוט איז-
בער אויף מיר יעדעס מאל, וווען
איך טרעה אים.

בפי איטלעכער באגעגעניש מיט
איזס האב איך געקלערט, אוֹן ער
עט אויס א סך ייגצער, ווי ער
וואט, לויט אלערליי אריך מאטען קעס,
עדארטן אונקונן.

אנו איז עס געוווען, ווען איך
האב געהאט די געלעגנהייט מיט
איז א ביסל צו פֿאָרְבּוֹרְגַּעַן בַּי
ויזוית אין שיקאגא אַנְהִיב
הנץ 1949 סוף אדער.

— עַנְּאָרֶת, וְיִוְּגַג עַד זָעַט אֹוְסִים !
הַאֲבָא אֵיךְ גַּעֲמַרְאָכֶט בְּיַי זִיךְרָן .
עַנְּעָנוּ עַס גַּעֲוֹעַן דִּי הַאָר ? נִין,
. מ. שְׁטִינְזִין פָּרָמָאָגֶט דּוּקָא אָ
אַנְגָּאנְצָן סָלְדוֹן, בָּאַלְעַבָּאָטִישָׁן פְּלִידָן,
אַרוֹמְגַעַרְנְגָלֶט מִיטָּן אַיְלְבָעָרְנָעָם .

די אלגעמיינע האלטונג? טאקט
יעיר פֿלִינְקָה, קוועקיילבעדרדייך אונ
עלאלטשיש. אַבער פֿאָרט איז נישט
אַסְטְּדָעָס דעַזְיִידְרָגְדִּיק.

חויף דער וואנט, פדי דאס צו האבן
שטענדיק פאר זינע איגן. וואס
וואאָר קען אויסבלידן א שמאָרְקָן
כאָראָקְטָעָר, ווי דער גרויסער ווילַן
כְּבִּיצְׂקוּמָעָן שׁוֹעֲרִיקִיטָן? דאס
געָט לְיאָוָא גַּהְאָט אֵין זִיד נָאֶד
וּנְגַּרְהִיטִי אָוָן דאס אֵין גַּעֲוּעָן
עֶד לִיטְמָאָטוּ אֵין זִין לְעָבָן.
דאָס האָט אִים דערפֿירְט צָום דער־

אבל עד דא האבן זיך ערשות און געלאָנגען די צרטות. מיר האבן גע-
האט שטормישע פֿאַרְזָאַמְלָוְנְגָעָן.
לייאוֹא האט געלערנט העברעיזש
איין דעם קלאמ. וואס מיר האבן
געעהאט; לייאוֹא האט צוֹזָאַמְעָן מיט
מייר אַרְגָּאַנְיִירֶט די זעלbstשׂוֹץ
איין בעריסלאֹו. אבל גיינן וויתער
האט ער ניט געקענט. ס'הָאָבָן ווַיֵּדְעַת
אנגעחויבן מיינונגס-פֿאַרְזָאַמְלָוְנְגָעָן,
וואס צו לערדנען פֿרְיעָר איין דער
גרוּפָע — ציוניזם אַדְעָר סַצְצִיאָר
לייזם. דער סוף איין געוועז, או ליאָז-
ווא איז געבליבן מיט דער ס"ד-
גרוּפָע, וואס ער האט געגרינדעט
איון וואס איז באַשְׁטָאַנְגָּעָן אויך פָּון
אַצְּאָל נִיטִידָן.

איך האב געהאט א פאר שעה
צ'יביט יעדן טאג און איך האב בא-
שללאסן דאס אויסצונוץן אויף צו
לעדרגען ויר בוכביבנעדעריך בעי ליאַ-
וועגן.

די געצייניג, וואס לאַיזואָה האָט
בְּאַנוֹצָט, זִינְעָן גַּעֲוָעָן פְּרִימִיטִיוּוֹן,
אַפְּאַילּוּ דָּאַס שְׁנִיבְדּוּמָעֵסָר. וּזְעַן לְאַיְזָה
וּזְוֹא פֶּלְעָגָט אַפְּאַנְגָּעָן שְׁנִיבְדּוּן דַּי
בְּבִיכָּעָר מִתְּ דַעַם רְוַנְּדָן מַעַסָּעָר, אַיְזָה
אַיְזָה עַר גַּעֲוָעָן מְלָא רְצִיחָה אַוְיףָה
דְּדַעַם קְלִינִיבְּרָגְעָרָטוֹם, וּזְוֹא אַיְזָה
נְנִינִית אַהֲעָר, אַזְּ נִיט אַהֲיָן, קְעַן
אַפְּאַילּוּ דַי רִיכְטִיקָע גַּעֲצִינִיג נִיט
הַאֲבָן.

לייאוֹא פְּלוּגָט נִיט פַּאֲרַבְּבִילָאוֹן
די בִּיכְעָר, וּוְלְכָע עַר הָאָט גַּעֲבּוֹנָדָן
אוֹזֶן הָאָט גַּעֲנָשָׁת פַּוּן יְעֵיר אַיְבָּן
הַאַלְמָן, וּוַיְפֵל דִּי צִימָט הָאָט אַיִם
דַּעֲרְלִוּבְּט. אַיִן זָאָר הָאָט אוֹפֵךְ מִיר
גַּעֲמָאָכָט אַ שְׁטָאָרְקָן אַבְּנְדוֹרוֹק: וּוֹעֵן
אַיִיךְ בֵּין אַרְיָזִן אַיִן דֻּעַם צִימָעָה,
וּוֹוָס אַיִן גַּעֲוֹעַן דִּי "מַאֲסְטָעֶרְסָה"
קָאַיָּא" (וּוְאַרְשָׁטָאָט) הַאָב אַיִךְ דַּעֲרָה
וּעַן צַוְּגַעַנְגָּלָט אוֹפֵח דַּעַר וּוְאנְט
דִּי אַפְּאַרְיָוּמָנוֹ פַּוּן בְּנַנְדִּישָׁאָמָנוֹ
פְּרַעֲנְקָלִין — וּוֹ אַזְׂוִי צַוְּצַוְּן דַּעֲרָה
פְּאַגְּלָרִיךְ אַיִן אוֹיסְבִּילְדָן דֻּעַם אַיִיךְ
גַּעֲנָעָם כְּאַרְקָטָעָר אַיִן פַּאֲרַטּוֹלָה
קּוֹמָעָן זִיךְ.

א ב י נ ט ל ז כ ר ו נ ו ת

ד"ר יעקב שאצקי (ניו-יַּאַרְקָה)

די געלט-קאמפאניעס זונגען פרעפארירט געוואר אויף גאר א היימישן אוָוָן. אונדווערעה השגות זונגען געווען קליגען. מAMILא זונגען אוָוָיך די חשבנות געווען בעלהבתהישע. מען האט באדאלרט האבן קודם-כל ציטט. די סחרה האט מיר אין יענער ציטט גראַד ניט געעלט — געהאט שוין א ביסל צו פיל. מינן «עֲקָאָבָמִישׁעָ» פונקציע אין דער יידיישער געוזלשאָט איז געווען די פונקציע פון א «פרײַען קינסטלאָר», מערכריי ווי גיינומלאר.

קין געלט אויף צו פירן אַ קאמפאניע האט מען
במעט נישט באָדערט. הווען אַטשר אויף אַ בילעט קיין
שייאגאָן אָון דוקאָן אַ שלאָפְּלָאַן, זונזיל דאס אַין
אויסברעגענין. וועגן אַ האנטעל איין, פֿאַשְׁטִיט זיך,
אויניך ניט געווען אַפְּלָוֹן דאַיִן צו רעדן. שטיננס דירה
אנאי גוטהארן דער ייִוואָה-האַמְּצָל.

דער שליח קלאגעט האלטן דרײַ, אונֵן אָמֶל אַפְּילוֹ
מערד לעקציעס אַ וואָך אָונֵן די הַכְּנָסָה פֿון די לעקציעס
איינִי געאגנָגָן אַין גאנַצָּן פֿאָר דָּעַם פֿאנַד פֿון דער קָאָמָּן-
פֿאָגָנוּן. אַפְּטָמָל אָטָאָט אָזָא הַכְּנָסָה אַיסְטָגָמָאָטָגָט גָּאָר
אַ וְיַהֲוֵה פְּאָגָנוּנִי אַיְן דְּבָרָה לְנַוְּיָּאָה בְּהַדְּבָרָה

מן הפתע נתקל בפראג ובעקבותיו נסע לאנגליה. מילטון היה מושפע מאוד מהרוח האנגלית, במיוחד משליטו של קארל השני, מלך אנגליה, סקוטלנד ווירטמברט. מילטון היה מושפע מאוד מהרוח האנגלית, במיוחד משליטו של קארל השני, מלך אנגליה, סקוטלנד ווירטמברט. מילטון היה מושפע מאוד מהרוח האנגלית, במיוחד משליטו של קארל השני, מלך אנגליה, סקוטלנד ווירטמברט. מילטון היה מושפע מאוד מהרוח האנגלית, במיוחד משליטו של קארל השני, מלך אנגליה, סקוטלנד ווירטמברט.

שטיינס דירה איז געווונע דער גענעראל-שטאב, זיין געשעט — די "ביזנטס"-צענטראלע און ער גוּפָא — דער "הויפט-סְטַרָטְגִּיקָעָר".

אווי האבן מיר געפֿירט אין משך פון יאָרֶן — יַאֲרֵן
אַבְּנִין, יַאֲרָאָוִס — דִּי קַאֲמְפָנְגִיעַ אַיְן שִׁיקָּגָא, וְאָס
איינז נישט פָּאַרְשְׁתִּינְגָּרֶט גַּעוֹווָרֶן טַאֲקָע אַיְן זָכוֹת פָּוּן
ל. מ. שְׂטִינְגֶּן.

א מלאו, וווען מען ווועט באשרלייבן (ארעמע געשיכטע,

וואס מען ליגט אלץ ארייך אויף די שטיין עפַּכְּבָּע איז דער געשיכטע פֿון יְהוּאָה וועט זיין וואס צו דערצילין אונַס וועט אַפְּלִילְוֹ זִין פְּדָיָץ ווערן אַ בִּיסֶּל סֻנְמִימָעָנְטָאֵל אָונַס לִירְשָׁה. אָונַס אַיְזָעָן אַ גְּעוּוֹן אַ קְּלִילִינְעָדָר פְּרָאנְטָם, אַבְּעָד אַ פְּעַסְטָעָר אָונַס וּאֲגִינְקָעָר. מַעַר וּוּ סְתָמָם אָן אַדְרָעָס, וּוּינְקָעָר אַבְּעָד וּוּ אַן אַפְּטָטְילִיל פֿון יְהוּאָה. אוּפְּ דַעַם האָבָן שְׂוִין קִין כּוֹחוֹת נִישְׁתְּגָעָבָעָט.

פָּזָן אַ פְּעַרְסְּפָעַקְטִיוֹ זָעַט עַס אִיצְטָ אָוִיס אַ סָּךְ
שְׁעַנְגָּר, וּוֹי דָּאָס אִיז גְּעוּוֹן, אֲבָעָר עַס אִיז גְּעוּוֹן
וּוְאֲרָעָמָר, הַיְמִישָׁר. מִיר האַבָּן גַּעַטְרוֹנְקָעֵן קָאַלְט
וּוְאֲסָעָר פָּזָן טָאָגְ-טָעַגְלָעַכְעַן קְלִינְגָּעַן בְּרוֹגְעַם אָוְן אָוְנדָן
אוֹזֶן מִיר "שְׁאַמְפָנָן גְּעוּוֹן".

ווען איך דארך שרביבן זכרונת וועגן ל. מ. שטינען
שטוטיס איך זיך באלאד און אויף און אַברְנָגָה. די שועע-
דרקייטן זעגען קודם בּלְפִסְיכָּאַלְגִּישׁ אָוֹן אַיךְ כּרָאָ-
גָּאַלְגִּישׁ. שטינין איז מיר אָ צוֹ נְאַעֲטָמָעָר מְעַנְשָׂת
פְּדֵי אַיךְ זָאָל אַין דָּעַם אַיצְטִיקָן מְאַעֲמָנָת זִיךְ קָעְנָעָן
דָּעַרְלוּבִּין צוֹ גַּעֲבָן זְבוֹנָס אַפְּרָטְרָעָט. עָרָ אַיךְ גָּאָז
צָוֹ יְוָנָג, פְּדֵי אַיךְ זָאָל קָעְנָעָן שְׁרַבְּבָן וְועָגָן אִים. קָאָר
אַהֲרֹן הַיְתָרִיקָר פְּאַעֲדָרָט זִיךְ אַדִּיסְטָאנְצָן פָּוֹן וּוְינִיּ
צִיקְסְּטָן הַוּנְּדָעָרָט יָאָר, פְּדֵי עָרָ זָאָל קָעְנָעָן זְבוֹן «אַבְּיַעַקְבָּרְטוֹן». בְּקָרְט וְועָן דָּעַר אַבְּיַעַקְבָּט גּוֹפָא אַיךְ גָּאָז אלְ-
שְׁתָאָרָק «סְבוּבִּיקְעַטְיוֹן».

אין אבער פָּאַרְאָן אָן אַבָּעָר. דער דָּאוּקָעָר אַבָּעָר
באַשְׁטִיטִיט אֵין דָּעַם, ווֹסֶם יַעֲדָעַר מַעֲנְצָשׁ לְעַכְתָּאַיבָּעָר,
אַזְׂוִי צָו זָאָגֶן, זִין אַיְגָעָנָעַ פְּרוּהִיסְטָאַרְיָישׁ תָּקוֹהָ
אָנוֹן הַאלָט גְּעוּוֹסִיעַ עַטְאָפָן אֵין זִין לעַבְנַן הִיסְטָאַרְיָישׁ
פָּאַרְעָנְדִיקְטָמָן.

אין דעם פרט ווועט די דאוייעק «פרעהיסטאדערישע»
תקוה זיין די ערשות אַרְנוֹ פָּוּן אַמּוּרִיקָנָּגָעָר אַפְּטִילְ
פָּוּן יְיָוָא. דָּאָס זַיְנָעָן גַּעֲזָעָן אַרְנוֹ. וּוֹעֵן אֶגְרוּפָעַ
מענטשָׁן, גַּאֲרָקְלִין אַין צָאָל, דַּעֲרָפָאָר אַבְּעָר צִילְ-
באַוּסְטוּזִינִיק, האָט אוּפָּה רָוָה פָּוּן דָּעַם אַרגָּאנִיזִירְ
קָאַמִּיטָּעַט פָּוּן יְיָוָא אַין ווּלְגָעַ גַּעֲשָׁאָפָּן אַין נָאוּעַמְבָּר
דָּסֶם אַמְּפָטִילְ.

פונקט ווי דער העלד פון א מיטיל-עלטערישען לע-
גאנגעד, פארסיוואל, האט נישט געוווסט, אז ערד פאָר-
מאָגנט פוח און אין דעם האט טאָקע געשטעקט זיין
גבורה — אױזַי האט די גרוּפֿעַ מענטשן דעמאָלט נישט
תוטס געוווען איר השפה. דאס אײַן קלאָר געווואָר
עדרשט מיט יאָרֶן שפֿעטער, ווען די קאָטאָסְטוֹרָאָפֿעַ פון
1939 האט אוּזְקָעְשְׁטָעַלְטַּפְּאָרְן אַמְּאָפְּטִיל גְּרוּיסָע,
בריטיע און ניט פֿאָרְזִיזְעַדְעַס אַוְיְגָבָעַס.

ערשת דעמאלאט איז קלאר געווארן וואס עס האבן אויגעטאנ די פֿאָראַינְצֶלְטָעַ און פֿאָרְאִינְגָּזָטָמְטָעַ יְוֹאָזָקְרָנְדָן אַין דֵי פֿאָרְשְׁדִּידְעָנוּ שְׁטָעַטָּפָן אַםְעָרִיקָע. ברראש פָּוּן דֵי דָאָזְקָע אַיְבָּרְגָּעְכְּבָעָנָע פֿרְרָנְדָן אַין תְּהִימִיד גְּעוּוֹן אֲבוֹדָזָעַר בְּעַלְ-יְוָהָלָל. מ. שְׂטִיְינָן פָּוּן שיידָאָגָא.

שטיין איין נישט פון די גאָר גרויסע אַפְטִימִיסֶן
ער איין אַכְעָר בטבע אָן ענטזיזאָסט. מַמְלֵאָה האָט עַד
געקענט אָזוי אַנְצִינְדוֹן זִין פֻסְמִים, אָז עַס האָט אַין
עלעַזְמָן סְךָ-הַכְּלָגָעָרָבָט אַפְטִימִיסֶן רַעֲזָלְתָאָטָן.
ביידע האָבָן מִיר זַיךְ אַרְוּמוּגָעָטָרָגָן מִיטְמָנָחָם-
מעונְדָלְשָׁע פְּלַעַגְדָּר אָזָוּ פְּרָאַיְקָטָן. מִיר האָבָן זַיךְ בָּאַמִּיט
אַצְוּקוּמוּעָן צָוּ "גְּרוּיסָע מַעֲנְטָשָׁן", צָוּ רַיְיכָע אָזָן אַינְגְּלָסָד-
דַּיְיכָע יְדִישָׁע יְהָדִים. ביידע זַעַנְעָן מִיר נִישְׁט גַּעֲוָעָן
קְיָין צָוּ גְּרוּיסָע מַאֲמִינִים, אָז דָּאָס וּוְעַט זַיךְ אָונְדוֹן
אַבְּנִיגָּעָבָן, אַכְעָר ביידע האָבָן מִיר גַּעַהָאָט גַּעַנוֹג פְּיִיעָר
אָזָן עַנְטוּזִים אַוְיךְ... נִישְׁט צָוּ גַּלְיבָּן.

האט געהאט חן און פאנטזיע, שונגע און חשיבות. עס איז געוווען אַ רעלאלער סימבאל פון אַ חלום, אַידער דער חלום איז בכל מקוים געווארן. עס איז מענטשן איז דאס שטארק געפֿעלן געווארן. אַינְדער געוווען אַ פֿאָרגענִיגּן דֶּאָרטן צו זיצן. אַינְדער אַרבעט האט עס אַבר ווינִיךְ גע' האלָן. די ייְוואָ-אַידער האט קיין בריטער קרייזן נישט געקענט אַנצְיבָּן. אַינְדער צוֹרִיקְגַּעֲטָרָאָטָן אוֹיףּ "פֿאָצְיִיעָס" רוייס צוֹגְּאַלְיִיטָע פֿאָצְיִיעָס" אַונְדָּאַיְוָן אַבר אַנטער אַנגָעָן גאנגען מיטן "קְוָסְטָרָנוּם" מענטאָד פון הַיְמִישׁע קְאַמְפָּאָד ניעס אַין דער תְּמִידָּלְיִינְעָר אַבר ווֹאָרָמְעָר פֿערְיְּכְעָרִיעָ פָּוָן פֿרְנִינְד אַון שְׂטִיצְעָרָס. די לעגנְדָּען פָּוָן יְעֻנְעָס ייְוואָ-הָאנְקִיךְ-וַוִּינְטָעָר" אַינְדער גַּעֲלִיבָּן. דער עַפְּיוֹאָד פָּוָן דעם נִשְׁתְּאַגְּלוֹגְּעָנָּעָם נְסִין אַוְיכְּצָשְׁטָעָלָן אַן אַיְגְּעָלָאָ, רַעֲפְּרוּעַנְטָאַטְיוּוּס סִימְבָּאָלִיָּ שְׁעַהְיִם פָּוָן ייְוואָ אַין שִׁיְּ קָאָגָה האט דָאָךְ עַפְּיוֹאָד פָּוָן גַּעֲטָאָן. דאס דערצייל אַיךְ אַיצְטָ קִין צוֹ פֿילְפְּרִטִּים צָוּמָּפָּאָרָן מְדֻעָּט פָּוָן שְׁמִינְיָעָן קָעָן אַיךְ נִשְׁתְּמַעְתָּן, בְּלוּזִין די פֿאָרְיְּפְּרָעֵס אַגְּנִיסְטִישָׁע לִינְיָעָס אַון שְׁטְרִיכָן. דער הַיְסְטָאַרִיקָעָר אַין מִיר הַיִּיסְטָטָמִיךְ וּוֹאָרטָן בְּיוֹ דָעַם מִנִּימָּוֹתָהָנָּאָיִ, וּוֹעֵן שְׁטִינְזָן וּוֹעֵט וּוֹרְעָן "הַיְסְטָאַרִישָׁ" רַבִּיףּ — וּוֹעֵן עַר וּוֹעֵט דָעַרְגִּיכָן די מהָה פָּוָן זִין שִׁינְגָּעָם אַונְגַּעַנְטָשָׁן לְעָבָן.

אן שטיינְגָּעָן וּאָלָט נִשְׁתְּגַעַן אַט דִּי וּאָרְטָקִיטָט אַונְגְּטָנִיסְיּוּעָ הַיְמִישְׁקִיטָט. נַאֲרָעָר האט גַּעֲקָעָנְטָס פֿאָרְוָאַנְדָּלָעָן שְׁטִינְגְּנָעָרָעָן הַעֲרָצָעָר אַין וּוּאָרָעָן מַעְיָן-יְוָאָ-כְּרִיבִּינָה, קָאָלְטָעָן מַתְנָגְדִּים — אַין לְעַבְלָעָכָעָן חַסִּידִים. אַבְּעָר פֿאָרָט חַסִּידִים!

אוֹ אַיךְ טְרָאָכָט אַיצְטָ וּוּגָן

יעַנְעָן יְאָרָן (1926-1932)

וּוּגָרָט מִיר אַ בִּיסְלָן וּוּאָרָעָן

מַעְרָ אַיְקָן הָאָרָצָן. מִיר הָאָרָ

בָּן פֿאָרָט עַפְּעָס אַוְיכְּגָּעָטָן.

אַפְּשָׁר נִשְׁתְּמַעְתָּן אַזְוִי פֿילְ וּוּפְּלָ

שְׁטִינְזָן הָאָט גַּעֲוָאָלָטָן. אַבְּעָר

זִיְּבָרָ מַעְרָ וְיִיְמָעָן הָאָט

בְּכָל גַּעֲקָעָנְטָס אַוְיכְּפָּטָאָן, וּוּעָן

דָעָר אַיְנְצִיקָעָר גַּרְוִוִּסְעָר

פֿרְנִינְד פָּוָן ייְוואָ אַין שִׁקְאָגָאָ

איְוָן גַּעֲוָעָן עַרְ, שְׁטִינְזָן אַין

פֿרְנִיְּוּוּלִיקָעָר שְׁלִיחָה אַין גַּעָּדָ

וּוּעָן דָעָר שְׁרִיבָּרָעָר פָּוָן דִּי

דָאָזְקָעָן נַאֲסְטָאַלְגִּישָׁע שְׂוֹרוֹתָן.

אַיְיָן וּוּגְּנָטְעָר הָאָט שִׁקְאָאָ

גָּאָפְּלָיו גַּעֲהָאָט אַן אַיְגָעָ

נָעָם "אַפְּיִיס" פָּוָן ייְוואָ מִיטָּ

אַ בָּאַצְּאָלָטָן גַּעֲהִילָּתָן. אַרְבִּינְזָן

גִּין אַחֲנָן אַין גַּעֲוָעָן מִשְׁאָ אַ

חַיּוֹת. עַס אַין גַּעֲוָעָן אַוּרָדָ

דִּיקָעָן רַעֲפְּרוּעַנְעַמְאָן פָּוָן

יְיָואָ, אַ בִּוּרָאָ וּוּסָ נִוְרָ

יאָרָק, די צַעֲנְטָרָאָלָעָן אַן דִּי פֿאָרְאַיְנִיקְטָעָ שְׁטָאָטָן. הָאָט נִשְׁתְּמַעְתָּן. דָאס אַין גַּעֲוָעָן שְׁטִינְזָס אַוְיכְּפָּטָוָן אַוְיָדָר זִיךְּרָן זִין זִין אַיְמָפְּעָטָן. זִין גַּרְוִוִּסְעָעָן עַנְעָרְגִּיאָעָן אַוְיָדָר זִיךְּרָן זִין זִין אַיְמָפְּעָטָן. דָעָם בְּעַלְ-הַיּוֹבָלָס בְּרִיתְהָאַרְצִיקִיטָ לְטוֹבָתָ יִדְיָעָשָׁן קוֹלְטוֹרְצְוּעָקָן אַיז גּוֹטָ באַקָּאנְטָן. אַבְּעָר בְּאוֹנוֹנְדָעָר אַרְבָּעָטָן, די אַיְנְצִיאָטָיוֹ זִין זִין עַקְשָׁוֹתָן. לִ. מְ. שְׁטִינְזָן אַיז אַמְעָנְטָשָׁן מִיטָּ אַזְיִירָ שְׁטָאָרָקָן גַּפְּלִיְּ פָּוָן אַחֲרִיותָ. עַר זַוְּטָ אַיז יְעָדָר זִיךְּרָן זִיךְּרָן גַּרְעָסְטָעָמָס שְׁלִימָותָ. עַר אַלְיִין פֿרְאַקְטִיצְרִיטָ די דָאָזְקָעָן גַּרְוִוִּסְעָעָן מִידָּה טָאַגְּ-אַיִן טָאַגְּ-אַוְיָס אַיז זִין זִין אַיְנְטָעָסְיוּוּר קוֹלְטוֹרְ-טַעַטִּיקִיטָ. אַונְדָּז, לִיְיָנְגָּרָס קוֹנוּסָמָּוּס יִדְיָשָׁן בָּוָךְ, קוּמָט אַוְיָס גַּאנְץ אַפְּטָ צַוְּעָן הָעָרָן וּוּגְּנָטָאַלְגְּלָעָן אַיְנְטִיטִיטָ אַין נִירָיָרָק.

אַ הַאֲרַצְּקָעָ בְּרָכָה

לְוֹאִים סִינְגָּל (נוֹיִידָאָרָק)

עַם אַיְוָן פֿאָרָט מִיר אַ גַּרְוִוִּסְעָעָר פֿאָרָיְדָה גַּעֲנִיגָּן אַיְן אַ בְּהָדָר צַוְּבָּאָרְגִּירָן אַונְדָּן דָזְעָרָ חֲבָר אַונְדָּן פֿרְנִינְד לִ. מְ. שְׁטִינְזָן לְפְּבָּדְוָן זִיְּנִיְּוָן וּוּלְלָ. אַיךְ שְׁאָצִין זִיְּעָרָ חֲוִיךְ אַפְּ חֲבָר שְׁטִינְזָן גַּרְוִוִּסְעָעָר פֿאָרְדִּינְמָן פֿאָרָט דָעָר יִדְרִישָׁר לְטוּרָאַטָּוָר אַיְוָן פֿאָרָט אַלְיִין וּוּסָ אַיְוָן פֿאָרְבָּוּגָן מִיטָּ יִדְרִישָׁע קוּלִיְּ טְרִיצְּיִיטָעָן. נַאֲלָן פֿאָלְקְּסְלָעָבָן.

דָעָר מַעַנְטָשָׁ פָּוָן טָאָט

שְׁמִינְזָן דִּיְיִיטָשׁ (שִׁקְאָגָאָ)

שְׁרִיבָּרָ, וּוּגָן דָעָר שְׁוּוּרָעָר מַעְרָכָה פָּוָן יִדְיָשָׁן בָּוָךְ. מִיר הָעָרָן וּוּלְטָן וּוּגָן דִּי גָּאָר גַּעֲצִילְטָעָ יְהִידִים וּוּסָ אַונְמָעָן אוֹיףּ זִיךְּרָן דִּי אַלְעָעָר שְׁוּרָעָר אַרְבָּעָטָן פָּוָן וּוּגָן בְּיוֹ דָעַם מִינִימָוֹתָהָנָאָיִ, וּוּגָן עַר וּוּגָן וּוֹרְעָן "הַיְסְטָאַרִישָׁ" רַבִּיףּ — וּוּגָן עַר וּוֹעֵט דָעַרְגִּיכָן די מהָה פָּוָן זִין שִׁינְגָּעָם אַונְגַּעַנְטָשָׁן לְעָבָן.

די פָּוָן אַונְדוֹ אַין שִׁקְאָגָאָ, וּוּסָ אַבְּן דִּי גַּעֲלָגְּבָן הִיְתָה צַוְּשִׁטְיָן נַאֲעָנְטָן צַוְּלָ. מְ. שְׁטִינְזָן, בָּאוֹנוֹנְדָעָר זִין גַּרְוִוִּסְעָעָן עַנְעָרְגִּיאָעָן אַוְיָדָר זִיךְּרָן זִין אַיְמָפְּעָטָן. זִין גַּרְוִוִּסְעָעָן עַנְעָרְגִּיאָעָן אַוְיָדָר זִיךְּרָן זִין זִין אַיְמָפְּעָטָן. זִין גַּרְוִוִּסְעָעָן עַנְעָרְגִּיאָעָן לְטוֹבָתָ יִדְיָעָשָׁן קוֹלְטוֹרְצְוּעָקָן אַיז גּוֹטָ באַקָּאנְטָן. אַבְּעָר בְּאוֹנוֹנְדָעָר אַרְבָּעָטָן, די אַיְנְצִיאָטָיוֹ זִין זִין עַקְשָׁוֹתָן. לִ. מְ. שְׁטִינְזָן אַיז אַמְעָנְטָשָׁן מִיטָּ אַזְיִירָ שְׁטָאָרָקָן גַּפְּלִיְּ פָּוָן אַחֲרִיותָ. עַר זַוְּטָ אַיז יְעָדָר זִיךְּרָן זִיךְּרָן גַּרְעָסְטָעָמָס שְׁלִימָותָ. עַר אַלְיִין פֿרְאַקְטִיצְרִיטָ די דָאָזְקָעָן גַּרְוִוִּסְעָעָן מִידָּה טָאַגְּ-אַיִן טָאַגְּ-אַוְיָס אַיז זִין זִין אַיְנְטָעָסְיוּר קוֹלְטוֹרְ-טַעַטִּיקִיטָ. אַונְדָּז, לִיְיָנְגָּרָס קוֹנוּסָמָּוּס יִדְיָשָׁן בָּוָךְ, קוּמָט אַוְיָס גַּאנְץ אַפְּטָ צַוְּעָן הָעָרָן וּוּגְּנָטָאַלְגְּלָעָן אַיְנְטִיטִיטָ אַין נִירָיָרָק.

סאלוט, ל. מ. שטיין!

שלמה שווארץ (שייקאגן)

פאר מיר צו באשריבבן ל. מ. שטיינען איי
ווען צו שריבבן וועגן זיך אלילין. ווער וויל עס
שריבבן וועגן זיך אלילין? זובל אלץ. וואס
האט צו טאן מיט קולטור, האט צו טאן מיט
ל. מ. שטיינען. אויף יעדער יידישער קולטור-
חתונה איי ער דער שטנדיקער "חתן".

איך האב געהאט און האב נאך איצט די
זיכיה מיטציאראבעטען מיט דעם זיבעציילאַ-
דריקן ל. מ. שטיין למותה הפלל. און איצט,
וועי אלע מעלא, ווער איך נאך אונגעצונדן מיט
דעם הללויה-געפֿיל בעת מיר קומען זיך
צוזאמען צו באשליין געויסע פראייעקטן
און אונטערבעונגונגן. איצט, ווי פֿרײַער, באָ-
וירקעט ער מיך מיט זיין צווגאנג, מיט זיין
עסטעטישקייט און ציכטיקער שטילקיט, וואס
ווײַט אַרום אַם.

אוייב דער איניגוּרונגגען, וואלטן מיר גע-
דאָרט — מיר אלע מײַן איך — אַנְשְׁרִיבְּ-
מער ווי איין בוֹך. זובל אלומעטום, ווען ל. מ.
שטיינס חתימה שאָפט, ווירקט, מאנט, דוּטַּ-
(און מיט ווערדע) דעם וויטטסטן און דעם
נאָונְטַּסְּטַּן צו קולטורבוֹיָגָן — האט זיך
אַנְגַּעַזְמַלְט אָן אַ שיַּוְרֵזְאַן צוֹם דערצְיַילַן,
זָאַל אָיך דערמאָנְעָן פֿון מִינְגַּסְטָעַ
יאָרֶן זִין נַעֲנְטַּשְׁאָפַּט צוֹ מִיר, זִין פָּמַעַט
פְּאַטְּרֻלְּעַכְּקִיט צוֹ מִין אַרְיִינְקּוּמָעַן אַין דער
יַּדְיִישָׁעַ גָּאַס?

עס אייז באָקָאנְטַּמְּ אָן ל. מ. שטיין איי גע-
ווען מִין דערשְׁטַּעַר יַּדְיִישָׁעַ פְּאַטְּרֻלְּעַגָּר. ווער
קָאָן עַס פְּאַרְגְּעַסְּן? מִין בְּלִזְמְאַנְטִיק, אַמְּנָ-
רִיקָּע — מִינְגַּעַן דָּרְשַׁטְּעַ צוֹוִי יַּדְיִישָׁעַ לִידְעָרַ-
בִּיכְעָר — טְרָאָגָן זִין חִתְמָה.

איך וויל דָּא אָיך דערמאָנְעָן די יַּדְיִישָׁעַ
קוֹנְסְּטַּהְיִים, די מִידְזּוּנְסְּטַּ-מִעְרְבַּ-אַנְטְּאַלְאַ-
גַּעַ, בריךן זָאַמְּלַבְּכָעַר אָון ווּנְטָעַר. בַּיַּ-
יעַדְעַר פֿון דָּא דָאַזְּקָע אַיסְגָּאָבָעַס אָין ל. מ.
שטיין גַּעַוּזָן מִין עַזְהַגְּבָעָר, מִין חַבָּר,
דָּעַר אַיְבָּיק יַּוְנְגָעַר בּוּיְר אָון מִיתְהַעַלְפָעַר.
אָין די זָאַמְּדִיקָּע בּוּרְגָּ פֿון אַיְנְדִּיאָנָּ-
דוֹןְסָּ — ווער קָאָן אַיְבָּרְחוֹרְן די גַּעַ-
שְׁפָרְעָכָן, די אַרְגּוּמְעַנְטָאַצְּיִיס אָון דִּיסְקָוְסִיסְעַס
מִיט ל. מ. שטיינען? גַּעַשְׁפָרְעָכָן וועגן לִיְּ-
טְרָאָטָור, מַזְּיִיך, קוֹנָסָטָן. אָט דָא, אָין זִין
זְוּמְעָרָהָוִי, האָב אָיך אַים דָּעַרְקָעָנְט אָון אָיך
הָאָב זַיך דָּעַרְנָעַנְטָעַרְט צוֹ דָעַר גַּוְיִיסְעַר
פְּרָעָזְגְּלַעְכִּיקִיט ל. מ. שטיין.

חלוואי האָבָן מִיר אַפָּאָר מְנִינִים אוּלְכָע זַוִּי עָר

ד"ר מקס ווינריך (ניו-יַּרְקָה)

צְוֹוִי בְּרִכּוֹת הָאָב אִיךְ פְּאָר מִין טִיעָרְן גּוֹטְ-פְּרִינְדְּ-
ל. מ. שטיין צוֹ זִינְגָּע זְבָעַצְּיִיךְ:

ער זָאַל אָונְדָּז זִין גְּזַוְונְט אָון שְׂטָאָרָק בֵּין הַוְּנְדָעָרְטָ-
אָון צְוֹוָאָנְצִיךְ, אָון ער זָאַל אָונְדָּז שְׂנִינְעָן מִיט די זְעַבְּקָע
מְעַלְוָת וּוָסָם בֵּין אָחָר.

אַנְדָעָרְעָן קְעַנְעָן אִים לְעַנְגָּרְעָן פֿון מִיר אָון בְּאַגְּנָעַנְעָן
זַיך אַפְּטָעָר; אַכְבָּעָר מִיט שְׂטִינְעָן קְעַנְעָן שְׁוִין אַיךְ
בְּאַלְדְּ פְּרָאַצְּוּעַן אַז וּבְוִילְיִי פֿון אַז פְּעַרְטָל יַּאֲרָהָנוֹדָעָרְטָ פְּעַרְ-
זְעַלְעַבְּעָן בְּאַקְאַנְטְּשָׁאָפְּט אָון אַיךְ בֵּין זְכָרָה, אָז וּוּן אַיךְ
קוּם אַיךְ אַרוֹסִים פְּאָר אַים וּזַיךְ אַכְרָאַקְטָעָרְעָדָוָת וּוּעָט
מיַן עַדְזִוְּגָן זִין בְּאַגְּלִיבָטָן.

אַיךְ האָב אַסְּקָעָטָן אָון מִין לְעַבְּן, אַסְּקָעָטָן
וּזְיךְ מִיר וּוּאַלְטָט לִיב גְּעוּזָן, אָון אַיךְ האָב זַיךְ גַּעַטְרָאַפְּן
מִיט אַסְּקָעָטָן אָון וּוּרְטִיקָעָן מְעַנְטָשָׁן. אַכְבָּעָר זָעַלְטָן אַ
גַּעַשְׁטָאַלְטָן וּוּאַקְסָטָן אַוִּיסְטָן פְּאָר מִיר אַזְּוָאַז וּזְיכָבָר-אַיִּידָּל,
זָעַלְטָן פֿון עַמְעַצְּן וּוּיַּטְּמַרְטָן אַזְּוָאַז וּזְאַרְעַמְקָיוּתָן.

ער אַיְז אַזְּעַנְטָשָׁן וּוּסָם וּוּיַּסְטָן וּוּסָם ער וּוּיל. ער הָאָט
זַיך אַזְּדָעָר בְּאַלְאָפְּ, אַכְבָּעָר דָעַם זְרָאִיךְ אָון ער וּוּאַלְטָט
מַאֲסִיקָּרָן; וּוּאַרְעָם אַזְּרִיךְ הַינְטָרָעָר דָעַם פְּאַסְפָּאַד פֿון אַ
בְּלָאָפְּ, וּוּיַּסְטָן ער, קָעָן זַיךְ אַזְּרִיךְ אָין אַיר מִיט לִיבָּן אָזְּ
גַּעַפְּעַלְטָן אַים, טָוַת ער זַיךְ אַזְּרִיךְ אָין אַיר מִיט לִיבָּן אָזְּ
לְעַבְּן, אַכְבָּעָר בֵּין זִין גַּעַנְצָעָר פְּאַרְלִיבְּטִיקִיט אַיְזָ ער אַ
מְבִין נִיט נָאָר אַוִּיפְּ יַעֲנָעָם, נָאָר אַזְּרִיךְ אַזְּיַעַר זַיךְ אַזְּ
לְאָזָט אַיְבָּעָר פְּאָר סְפָעְצִיאַלְיִיסְטָן צוֹ שְׁצָאנְזָן אַין דִּי עַנְיִינִים
פֿון זַיךְ זְיִינְרָסְפָּעַטָּעָט.

ער אַיְז אַזְּעַנְטָשָׁן זַיךְ אַזְּיַעַר זַיךְ אָון שְׂטָאָרָק,
אַכְבָּעָר זִין הוּיְפְּט-אַיְנְסְטְּרָוּמָעָט אִיךְ לְאָגְגָק אַיְזָנְ-
פְּסִיכָּאַלְגָּאָנָּע. דָעַרְ-
בָּרְהָאָט הָאָט ער גְּעוּוֹסָ נָאָר קִין מָלְלָנִיט אַגְּנָעָרִיט יַעַ-
נִים פְּבָּוֹד. דָעַרְבָּרְהָאָט ער זַיךְ נָאָר קִין מָלְלָנִיט
גְּעַרְיָסְן צוֹם עַמְוֹד.

אַ, וּוּן מִרְתָּאָבָן אַזְּפָאָר מְנִינִים שְׂנִינִים אַין אַמְעָרִ-
יַעַן-יַעַן יַדְיִישָׁן לְעַבְּן — וּזַיךְ אַנְדָעָרְשָׁן וּוּאַלְטָן מִרְאַוְיָסְגָּעָן
זַעַן.

א בָּגְרִיסּוֹנָג

ד"ר א. מוקדוני (מייאמי)

השגחה, צייכנבט זיך אויס מיט דרכּ-
געטראכטער עסטעמישער פלאני-
רונג, מיט טיינן אפשטי פאר דער
וויכטיקיט פון פאראעמּן.
שייאגא אין א גרויסע יידיישע
קהילה; נאך גרויסער אין דער
אמעדיקאנעρ יידיישער יישוב, אבער
זוי זעבען ניט גרויס גענוג צו פארא-
שטעלן די אייגנארטיקיט, די
אייגנארטיקיט, אנדערשקייט

ג. מ. שטיין איז אנדרש

ליעזר ליבוש

(נווילארק)

ל. מ. שטיין האט ניט פראקלט –
מידרט זיין עקסיסטענץ דורך א מעז
דיום וואס איז בראקטעריסטייש
פֿאָרְאָן עַגְנֶטְלָעֶבֶעּ פֿערְזֶעְלָעֶבֶקִיטִין.
נטיט דורך אַזְעַלְכֶּבֶעּ מִתְלָעֵן האט ער
באיזוין, אzo זיין לעבן פֿאָרְמָאָגָט
געבענשטע אַנדְעָרְשָׁקִיטִין, וואס עס
אייז שועער צו געפֿיגַען זיין גליכַין.
ער האט דאס דערגרייכֶט דורך
מערקעועדרדייקע מעשים און דורך
שָׂאָרְפָּרְאָן אוֹיסְגַּעֲדָרִיקְטָעּ קוֹוָאַלְטָעָטָן
אוֹפָן קוֹוָאַלְיִיךְאַצְּיִישָׁס.

דער גאסט, וואס גענישט פָּן זיין
הימֶרְכִּינְדְּשָׁאָפָּט, לַעֲבֵט אַיְבָּעָר אָ
וּוֹאָרָעָמְקִיָּת, וואס לְאוֹזָן זִיךְּ נִיטָּ
פָּאָרְגָּעָסָן. דַּיְ קַוְלְטוֹרָאָפָּעָט, וואס
גַּעֲזִוְוִינְטָן זִין צוֹטָרוֹי, בָּאַקְוּמוֹת אָ
מִינְאָרְבָּעָטָעָר, וואס באָגְיִיסְטָעָרט
מִיט זִין גַּעֲרִישָׁאָפָּט, מִיט זִין
בִּירְגְּזִיכְּשָׁר אַירְבּוֹשָׁאָרְגִּיבִּינְ

זין פָּאָרְלַעֲגֶרְישׁ אַדְבָּעַט פָּאָרְ
דִּינֵּט אָן אַפְּשָׁאָצְוֹנָגָה וּוָסָ בְּלוּזָן אָן
עַדְגַּצְטָעַר אַנְגָּלִיו קָעַן גַּעַבָּן. פָּאָרְ
לְעַדְגָּעַלִי וּוָסָ הָאָט דְּעַרְגְּרִיכְטָן דִּי
מַדְרָגָה פָּוָן אָן אַדְיָעָאָל אָוָן וּוָסָ
וּוֹעֲרָתָן אִין גַּאנְצָן אַוְיסְגַּעֲטָרָאָגָן אַוְיכָן
אַיִּיגְעַנְעָם פְּעַרְזּוּנְגָּלְעָכָן חַשְׁבּוֹן, אִין
בְּכָלּ עַפְסָ אַזְוִינָסָן, וּוָסָ אִין אִין
אָן אַיִּינְצִיק אָן אַונְדוּזָעַר סְבִּיבָה.
עָס אִין גַּעַנְגָּז צָו בְּאַטְרָאָכָטָן דֻּעַט
אַיְנָחָאָלֶט פָּוָן זַיְנָעָן אַוְיסְגַּבָּעָס, פְּדִי
צָו דְּעַרְזּוֹן דֻּעַט רַעַלְיוֹירָטָן חַלּוֹם
פָּוָן אַ שִּׁינְגִּיטָּסָט, דִּי פְּעַרְזּוּנְגָּלְעָכָן
קִיקִיטָן, וּוָסָ הָאָט פָּאָר זִיךְ אַוְיסְגַּעַץ
בּוֹיִיט אַ וּוּלְטָ לְשָׁמָה. אַבְעָרָ פָּוָן
דְּעַדְרָ אַזְיִקָּעָר מַעֲטִיקִיט זַיְנָעָר
לְלַיְכָטָן נִיטָן וּוּנִינְקָעָר אַרוֹוִיסָדָר
פְּאַדְלְבָטָעָר עַסְטָעָט, דַעַר מַעֲנְשָׁשָׁן,
וּוָסָ שִׁינְקִיטָן אִין דַעַר אַטְעָם פָּוָן
זַיְנָן נְשָׁמָה. וּוּאָרָעָם נִיטָן בְּלוּזָן בִּיְדָי
כַעַד נָאָר אַפְּלָיו דִי מִינְדָּסְטָן דְרוּקָן
אַבְעָרָ וּוּלְכָעָר עַר הָאָט דִי

ל. מ. שטינין – דער שטיילעך בענין

פראָפּ סאל ליפצין (ניו-יִאַרְק)

טאַטֶּעס אונדזערע, די קונסט-אויס-
געבעס, וואָס זינגען אַ דאנֿק אַים
אַרְוִים, גִּיבֵּן אַונְדוֹן אַ קִּינְסְּטָלְעֶרְעִי
שַׁעַ אַוִּיסְטְּמִשְׁוָגָן פָּון אַונְדוֹעָר
קַעְגַּנוֹאַרטָּם. אַונְדוֹעָר מַאֲרָגָן לְאַקְטָם
אַונְדוֹן דּוֹרָךְ די וּוֹזְיעָס פָּון די פָּאַי

(סוף אופּ ויזט 57)

אַ לְּמַדְּוָאָוָנוֹニָק

ל. שטינין
(ניו-יִאַרְק)

מיינע האַרְצִיכְסְּטוּעַ ברוכָת
פָּאַר פְּרִיבְּנִידָּה. ל. מ. שטינין צו
זיןן 70 אַירְקִין יוֹבָל.

ל. מ. שטינין אַיְזָן אַינְגָּעָר
פָּון יַעֲנַע צְדִיקִים אַונְדוֹן לְמַדְּ
וּאוֹנוֹנִיקָעָס אַיְזָן אַונְדוֹעָר קָוָלִי
טוֹרְגָּאָס, אוֹ וּוֹעַן מַעַן קוּמָט
מַטְזִיְּ אַיְזָן בָּאַרְיִינָגָן וּוּרְטָט
עַפְּעָס לְכִכְתִּיקָעָר אַיְזָן אַונְ
דוֹעָר פָּאַמְּרוֹדְעָטָע גַּעַצְעָלִי
טָן, אַונְדוֹן עַס דּוֹכָט זִיךְּ, אוֹ
דּוֹרָע הַיְמָל אַיְזָן נִיטָּ גַּעַז
פָּאַר אוֹרְפָּעָר דּוֹרָע אַונְדוֹן מַעַן
קָעָן נַאֲרָךְ פְּילָ-פְּילָ אַוִּיפְּטָאָן
אַיְזָן אַונְדוֹעָר יִדְישָׂ אַמְּרִיקָע.

ל. מ. שטינין נִיסְטָעָר
אוּפְּטָו אַיְזָן דִּי "ל. מ. שטינין"
פָּאַלְקָס-בִּיבְּלִיאַטָּע בְּבִינְמַאְלִי
וּוּלְמַלְעָכָן יִדְישָׂ יְקָלְטוֹרָ
קָאָגְגָּרָעָס". מַיט וּוֹיָכֵל לִיבָּע
אַונְדוֹעָר צְעַרְטְּלִיכְקִיטָּע עַר הַיְתָן
אַפְּ זִין בְּזַוְּקוּנִימָל — דִּי
פָּאַלְקָס-בִּיבְּלִיאַטָּע!

ל. מ. שטינין קְנִיפָּט אַיְזָן
די טְרָאַדְצִיעָס פָּון די אַמְּאָ
ליַעַקְעַנְאָס "נַאֲרָדְנִיקָעָס", אַבָּעָר
אַיְזָן זִיךְּ טָאָרְבָּע לִיגְטָן נִיטָּ די
סָאַצְיָאַלְסִיטִישָׂ פְּרָאַקְלָאָמָּאָ
צִיעָן, נַאֲרָךְ דָּאָס יִדְישָׂ בָּוָךְ.
עַר זַעַט אַנְגָּעָם בְּעַסְדָּרָן
יִדְישָׂ בָּוָךְ אַשְׁטָאָפָּל צוֹ אַ
מַעַר דּוֹרְהַיְבָּנָעָר יִדְישָׂ
קִיטָּ, אַפְּעַגְצְּטָעָרָל צוֹ אַשְׁעָ
גַּעַרְעָד וּוּלְטָ.

פָּון צִיטָט צוֹ צִיטָט דָּרְגִּיְעַן צוֹ
מִיר אַפָּרְשָׂ שְׂוֹרוֹת פָּון ל. מ. שְׁטִיְינִי
געַן, די פְּמִינְעַן, דְּרִיבְּנִיטְשְׁקָע אַוְתִּיחָה
לְעַד פָּון ל. מ. שְׁטִינְגָּעַן דְּרֶמְאָנְגָּעַן
וּוּגָּעַן דּוֹרָע האַנְטְּשְׁרִיכְטָט פָּון די
מַשְׁפְּלִים אַיְזָן יַעֲנַעַר גַּעַמְּטְלִיכְעָר
מַעַנְדְּעַלְעַפְּאָכָעָ, וּוּלְכָעָ אַיְזָן שְׁוִין
לְאַגְּגָה אַרְיִיבָּר. ל. מ. שְׁטִינְס
הַאַנְטְּשְׁרִיכְטָט, ל. מ. שְׁטִינְס טָאָן
זִינְגָּעַן דּוֹרָע שְׁלִיסָּל צוֹ זִיךְּ פְּעָרָ
עַנְלִיכְקִיטָּ: גַּעַלְאָסָן, נִיט גַּעַבְּלִיטָן,
גַּלְעַנְצְּנִידָּקָן קָאַנְטְּרָאַלְרָט דּוֹרָע
עַפְּעָס אַצְּעַנְטְּרָאַלְעָר קָרָאָפָּט, וּוּסָ
קָאַאַרְדִּינְרִיךְטָט די טְעַמְּקִיקִיט פָּון
קָרְפְּעָרָע, מַוח אַוְן הָרָאָץ.
ל. מ. שְׁטִינְס אַיְזָן קִיְּנָן מַאל בִּיט
הַיְפָרָע אַפְּטִימִיסְטִישָׂ. פָּון דּוֹרָע
צְוִוִּיתְעָר זִיךְּ פְּקָלָט עַר קִיְּנָן מַאל
נִיט אַרְטִין אַיְזָן פָּאַרְצְוּיְפְּלִינְגָּן.
ל. מ. שְׁטִינְס זִיךְּ פָּון זִיךְּ
פָּון נַעֲכָטָן — דִּי וּוּלְטָן זִיךְּ
קִינְדְּהִיטָּה, וּוּסָ רַוְּפָט אַרְוִיסָּן אַיְזָן
אַיְזָן אַזְּוִי זַוְּעַמְּעָ נַאֲסְטָאַלְגִּיָּע —
קָעָן נִיטָּ, נַאֲרָךְ דּוֹרָע שְׁרִיעַקְלִיכְעָר
קָאַטְּאַסְטְּרָאַפָּעָ פָּון אַונְדוֹעָר צִינְמָן,
וּוּרְעָן צְוִירָק אַוִּיכְגַּעַלְעָטָם אַדְעָר
אוֹרְפָּעָס סִינְיָי אַגְּגָהָיָבָן וּוּרְעָן אַיְזָן
אַיְרָע פָּרְגִּירְדִּיקָע פָּאַרְמָעָן.

אַבָּעָר ל. מ. שְׁטִינְס גִּילִּיבְּטָן, אַזְּ
פְּרָאַגְּמָעָטָן פָּון דּוֹרָע וּוּלְטָן פָּון
נַעֲכָטָן קִעְבָּעָן אַיְנְגַּעַמְּיִירָט וּוּרְעָן
אַיְזָן דּוֹמָע קְוָלוֹטָרְ-בְּנִינְן פָּון אַונְדוֹעָר
אַיְצְטִיקָעָר צִינְטָן.
שְׁטִילְעָרְהִיטָּה, אַזְּמוֹלָה, הָאָטָן.
מ. שְׁטִינְס אַיְזְגַּעַלְקִיבָּן שִׁינְיִקְיָיט אַיְזָן
פָּון דּוֹרָע אַמְּאַלְקִיקָעָר שִׁינְיִקְיָיט אַיְזָן
פָּון דִּי אַמְּאַלְקִיקָעָר אַמְּתָחָן, וּוּסָ וּאַלְלָיָ
גַּעַרְזָן זִיךְּ אַרְוָם אַיְזָן דִּי חַוְּבָות פָּון
דּוֹמָע נַעֲכָטָן. עַר הָאָט זִיךְּ אַרְיִינְגָּעָ
פָּאַסְטָט אַיְזָן אַרְטִיטִישָׂ רָאַמְּעָן אַיְזָן
עַר הָאָט מַיט זִיךְּ בָּאַצְּרָט אַונְדוֹעָר
הַיְיָמָן, אַונְדוֹעָר אַיְנְסְטִיטְזִיעָס,
אַונְדוֹעָר בִּיכְעַר-שָׁאָפָּעָס.
דּוֹרָע דִּי סֶּהָרִים, וּוּסָ ל. מ.
שְׁטִינְס הָאָט אַרְיִיסְגַּעַבָּן אַיְזָן
בָּעַרְגְּעַדְרוֹקָט, רִידְין צוֹ אַונְדוֹן די

אַמְּלָאָל האָב אַיךְ גַּעַהָאָט
אַבְּגַעְגַּנְיִישָׂ מִיט ל. מ. שְׁטִינְיִינְעָן.
נַאֲרָ אַיְזָן אַיְנְצִיקָן מַאל. עַס אַיְזָן
גַּעַוְּעַן אַקְרָצָע בָּעַגְּעַנְיִישָׂ. עַס
זִינְגָּעַן זִינְטָם דְּעַמְּאָלָט שְׁוִין אַרְיִיבָּר
יְאָרְן, אַבָּעָר די דְּזַוְּקָע בָּעַגְּעַנְיִישָׂ
גַּעַדְעַקְט זִיךְּ בֵּין הַבָּנָם.

נוֹשֶׁט גּוֹבֵר גַּעַוְּעַן

דִּרְ שְׁלָמָה בִּיכְלָ
(ניו-יִאַרְק)

אַיךְ בָּאַגְּרִיסָטָן זִיךְּ הָרָאָצָן.
מ. שְׁטִינְיִינְעָן צוֹ זִיךְּ וּוּרְעָן אַ
בְּנִישְׁבָּעָים.
נִישְׁטָן נַאֲרָ שָׁאָץ אַיךְ ל. מ.
שְׁטִינְס וּוּיכְטִיקָע קְוָלוֹטְרָ
פָּאַרְדִּינְסָטָן אַיְזָן דּוֹרָע יִדְיָה
שְׁעַר אַמְּרִיקָע — זִיךְּ פָּאַרְ
לְעַגְּעַרְיִישָׂ הַיְלָף, וּוּסָ אַתְּ
מַעְגָּלָעָק גַּעַמְּאָכָטָם, אוֹ אַזְּוִי
פְּלִילָן אַזְּוִי פְּלִילָן דִּעְרָשִׂי
יִדְיִישָׂ בִּיכְעָר זָלָן דִּעְרָשִׂי
גַּעַן — נַאֲרָ מִיר אַיְזָן בָּאַזְוּנָ
דּוֹרָע לִיב אַזְּנִיבָּר ל. מ.
שְׁטִינְס פָּעַרְזְּעַלְעָקִיטָם וּוּי
אַיךְ האָב זִיךְּ דְּעַרְקָעָט אַיְזָן דִּי
עַטְלִיעָק בָּעַגְּעַנְיִישָׂ מִבְּנִינָ
מִיט אַיְזָן.

עַס וּוִיט פָּון שְׁטִינְיִינְעָן מִיט
הַעַקְלִעָרְהָרְדִּיקָע דִּיסְטָאָנָץ אַיְזָן
דּוֹרָע זַעֲלָבָר צִיטָט מִיט הָאָרָ
צִיקְעָר אַזְּן וּוּרְעָמָעָר נַוחָ
לְבָרְיוֹתְדִּיקִיטָם, מִיט קִילָן רַעַ
אַלְיָוָם אַזְּן פָּאַרְחָלוּמָטָרָ רָאָ
מַאֲנְטִישְׁקִיטָם.
אַמְּעַרְיִיקָע הָאָט נִישְׁטָן גּוֹבֵר
גַּעַוְּעַן ל. מ. שְׁטִינְס חָלוֹמוֹת.
שְׁטִינְס אַלְלָטָע מַעַנְטְּשְׁלִיכְעָ
אַזְּן יִדְיִישָׂ גָּלוֹהָ-בָּעַנְקָ
שָׁאַקְטָן שִׁינְגָּעָן אַרְוִיסָּן
בָּאַשְׁיִינְגָּעָן זִיךְּ אַמְּרִיקָאַנְשָׂן
אִידְעָלִים.
כה לֹוי :

ל. מ. שטיין האט זיד קיינמאָל נישט געבעיטן

פָּנָחָם שְׂוֹאַרְצִי (נוֹיִיאָרָק)

איין פול מיט פערזענגלעכקייטין, וואס זונגען פון זיעיר נאטור אַקְטִישָׁ קִין מֵאל נִישֶׁת גּוֹעֲוֹן קִין רְעוֹאַלְוִ צִיאָנָרָן, די באָוועגונג, צו וועלכּער זיי האָבָן געהערט אָאוֹן וועלכּער זיי האָבָן אָפּוּגָעָעָבָן זײַר לְעָבָן, האָט גַּעַ רְהָאָט דְּעוֹאַלְצִיאָנָרָעָ מְעַטָּדָן, אָבָעָר זַיִ גּוֹפָא זונגען דְּפָסְכָּאַלְגִּישׁ, לוֹיט זַיִעַר גָּאנָצָן גִּיסְטִיקָן מְהֻותָּ, לוֹיט זַיִעַר גַּעַדְאַנְקָעָן-גָּאנָג אָן לוֹיט זַיִעַר גָּאנָצָן לעַבְנָסְ שְׂטוּנִיגָּעָר — לוֹיטָן אוֹהֶן זַיִ שְׂלָעָגָן אוֹוְפְּהָאָסָן אָן טָוָן זַאֲכָן — גּוֹעֲוֹן קָאנְסָעְרוֹאַטְיוּעָ מְעַנְטָשָׁן דּוֹרָךְ אָנוֹן דּוֹרָ.

מען קען געהערן צו א רעדוואלז'יאנערער באאוועגונג
 און אליען פון גאטטר נישט ומין קיין רעדוואלז'יאנער.
 אונן פאָרקייט: מען קען א מאָל זיין טעטיק אויף א
 געבעיט, וואָס ווערט נישט קלאסיס-יכציגרט ווי א רעד
 ווּוֹוֹאַלְזְּיַאַנְּגָרָעָ בְּאַוּוּגָוּבָ אָוָן אַלְיָוָן זִין פָּוָן דָּעָר
 באָטָר א רעדוואלז'יאַנְעָר אַין אוּסְדָּרִיךְ לְעַבְסָטָן זִינְעָן
 פָּוָן וְאָרטָם.

אומצוא-פֿרְדִּינְקִיט מַיט די עַקְסִיסְטִירְגְּנִיקָע אָמוֹן
שְׁתָאנְדֶּן — דָּאַס אַיּוֹ דָּעַר עֲרַשְׁתָּעָר בָּאַרְאַקְטָעָר-שְׁטָרְמִיךְ
פָּוֹן אֵיזְוָאוֹלְצִיכְעָנְדָרָעָר נָאָטוֹר.

א רעוואַלצִיאָנְגָעֵר איזַיְעַנְעַר, ווֹאָס לאָזֶט זִיךְ נִישַׁת
אָפְשָׁרְעָקָן פָּן שְׂעוּדִיקִיטָן. אָרְעוּוַאלְצִיאָנְגָעֵר איזַיְ
יעַנְעַר, ווֹאָס לאָזֶט זִיךְ נִישַׁת באָוִירְקָן פָּן פָּאָרָאַלְיָ
זִירְנְדְּקָעָר דִּידָן. אָז "די אָוּמְשָׁטָאָדָן עֲגַעַן שְׁטָאָרְקָעָר
פָּן אָונְדָּז". אָרְעוּוַאלְצִיאָנְגָעֵר איזַיְעַנְעַר, ווֹאָס לאָזֶט
זִיךְ נִשְׁתָּמְשָׁטָאָדָן אָזַיְעַנְעַר, או "עַס אַיְזָן צָו שְׁפָעַט" אָזַן
או "מעַן קָעַן שְׁוֹין גָּרְנִישָׁת טָוָן". אָרְעוּוַאלְצִיאָנְגָעֵר
אָזַיְעַנְעַר, ווֹאָס גְּלִיבִים, או פָּאָרְמָעָסָט אָזַן טָאטַהָבָן
אָזַן זִיךְ מַעְגָּלְעָכְיִיטָן, ווֹאָס קָעַגְעַן פָּן קָרְפָּעַר אָוִיסָן
קִיְּזָן נִשְׁתָּמְשָׁט בָּאָרְעָכָנְטָן וּוֹעֲרָן אָזַן אלְעַזְּיְעָרָפָא
טַבְּעָזָן.

דער רז'וקער, סטאטוטשנער, גלאַסענער קולטור
טווער ל. מ. שטיין איזן אין פולאָסן זינען פון וואָרט אַ
רעבעל, אַ רעוֹאַלְזִיאַנְעָר. אלְזִין, ווּאָס ער מות דֵי
לעכְטַע צוּיִין צענְדִילְגַג יַאֲר ווי אַ קָּלוֹתָרוֹטָער, אַיִן
אַ רֻעְזֶלְטָאָט פָּן רֻעְזֶלְזִיאַנְעָר אָמְרָו אָזְן רֻעְזֶלְזִיאַן
צִיאָנְרָעָר טְרַבְּיְכְּרָאָט. זִין אָוִיסְעָרְלָעַכְע גָּלְאָסְקִיְיט
אַיִן בְּלוֹזִין אַמִּין דָּקָאָרָאָטִיוּן רְוִיטָן. אַיִן זִיךְרָן
אַיִן ל. מ. שטיין דער הַיפְּקָפְּן דער דָּזְאָקָעָר רְוִיטָן.
אַינְעָרְלָעָה, אַיִן זִיךְרָן גַּעַהְעָרָטָן. ל. מ. שטיין צו די
אָוּמְרוּקְסָטָן, אָוּמְצָוּרְדִּינְסָטָן, בְּרוּזְוּנְיקְסָטָן
ראָקְמָעָן. זִיןְנָע אַינְטִימְסָטָן אַינְעָרְלָעַכְע אִםְפְּרָעָטִיוֹן
זַעַמְעָן: טָוָן, אוּפְּטָוָן, פָּאָרָמְעָסָטָן זִיךְרָן, בְּרַעְכָן צוּיְמָעָן,
בְּאַוּמִּינְקָה שְׁטוּרְיְיכְלָגְגָעָן, שָׁאָפְּן פָּאָקָטָן, נִישְׁטָן לְאָזְן
זִיךְרָן באַהֲרָוֹן פָּן רְוִיטָן.

יא. ל. מ. שטין האט קיין מאל נישט אויגעעהערט
צו זיין א רעדוואלזציאנער.

וועגן ל. מ. שטיינען מאכון פיל מענטשן א גראיסן טערו. ווען זי "באוונדערן" אים, איז א מענטש, וואס אין ג וו ען "א גאנצער רעדולזיגאנגער". האט זיך אווי שטארק גענדערט, איז ער אין מיט דער ציצת געווארן א געלאסגענער, א דרייקער, א סטאטעטש ניגר קולטור-רטעוץ.

אויב מען באקענט זיך גוט מיט ל. מ. שטינס
כארקטער, מיט זינגע אינערלעכע איבערלעבעונגונע,
מיט זיין געדאנקעךאנגע מיט די גוונטמאטיוון,
וואס באזעונג אים און דזבנע גענעלשאָפֿלעכע האנד-
לונגען — מווע מען קומען צום אויסטער, או דער
קולטור-טוער ל. מ. שטינס אייז גע בל' בּן דער
זעלבער רעוואָלציאַנער, וואס ער איז געווען דאן, ווען
ער האט איז זינגע יונגעטיאָר, אָפֿגעגעבען אלע זינע
פוחות דער פֿאַלְטִישׂעֶר טעטיקיט, דעם קאמפּ קעגּן
דער צַאַרְשִׁישׂעֶר הערשאָט.

ארטיקל פון מ. יוזוילער

(סוף פון זייט 49)

האט ל. מ. שטאין אַרְבִּיגָּנוּמוּן אַיִן זַיִן גַּעֲשֵׁפֶט
שַׂוְתָּפָק, נִישְׁתָּקִין יִיד, אָזְן דִּי, וּמַסְׁאָן שְׂמִינִין נִישְׁתָּ
גּוֹת גַּעֲקָעַנְתָּ, הַאָבָן זַיִךְ גַּעֲזָאָרְגָּם, אָזְן דִּי "אִידִילְיָעַ"
הָאָט זַיִךְ גַּעֲנְדִּיקָט. נִישְׁתָּ אָזְיִי דָּאָס אַבְּנָר גַּעֲשֵׁעַן
— דָּעַר שַׂוְתָּפָק הָאָט זַיִךְ אָזְיִי אַיְבָּרְגָּנוּמוּן מִיטָּ
שְׁטִינְס אַיְסְטִיטּוֹצִיעַס, אָזְעַר אָזְיִן אַפְּטָט אַמִּיטְקָאמִ
פִּינְעָר פָּאָר יִדְיָעַשׂ קָוְלְטוֹרָאָזְעָקָן.

דאַס אַלְיךָ קָאָן שָׁאָקָן דָּעַם אַכְּנָדְרוֹק, אָזֶ. ל. מ. שְׂטִין
איַז אַ טְוָרֵד פָּוֹן דָּעַם פֿרָאַקְטִיכְעָר, וּמָעַן באַצְּיָיכְנָט
אָפְּטַ יְעַבְּנָה אַלְעָלָה בְּלָלְ-טוּעָרָס, וּוָאַס זָאַרְגָּן זִיד וּוּעֲגָן
דָּעַר מַאֲטָרְעַדְלָעָר זִימַּט פָּוֹן דִּי אַינְסְטִיטְוּזְיעָס. ל. מ.
שְׂטִין איַז טְאָקָע אֹזָא פֿרָאַקְטִיכְעָר, אַבְּעָר נִישְׁטָה בְּלוֹזִין
אוֹזָא. שְׂטִין איַז נִישְׁטָה נַאֲר פֿאַרְאַנְטִינְעָרְעָסְיָרָט אַיִן דָּעַם,
אוֹזָוֹן יְיָוָא זָאַל הַאֲבָנָן פָּוֹן וּוָאַס צָו לְעָבָן, נַאֲר עַר קוּקָט
אַרְדִּין איַז יְעַדְןָ פְּרָטָה פָּוֹן דָּעַם לְעַבְּנָה פָּוֹן יְיָוָא. עַר וּוְילָ
וּוִיסְּטָן וּוּעֲגָן יְעַדְןָ פְּלָאָן אוֹזָעָר זָאַגְּט אַרְדִּין מִינְיָנוֹגָעָן,
וּוָאַס באַווּרְקָן אָפְּטַ מִיטָּזִיעָר לְאַגְּיָשְׁקָיִיט. עַר פֿאַרְ
שְׂטִיטָן דִּי אוֹיְגָאנְבָּעָס פָּוֹן דִּי אַינְסְטִיטְוּזְיעָס, מִיטָּזִיעָר
וּוְלְכָעָר עַר איַז פֿאַרְבָּונְדָן. עַר וּוּרְעַט דְּעַרְהָוִיבָן מִיטָּזִיעָר
זְיוּיְעָרָא אַרְיָטְטוֹעָן, עַר פֿאַילְטָזִיךְ שְׂעוּר גַּעַשְׁלָאָגָן מִיטָּזִיעָר
זְיוּיְעָרָא דְּרוּכְּפָּאלָן. עַר גַּעַהְעָרָט נִישְׁטָה צָו דִּי בְּבַיְסִיקָּעָ
קְרִיטִיקָרָס, נַאֲר עַר באַטְרָאָכָט זִיךְ פֿאַר אַמְּתְשָׁולָ
דִּיְקָן אוֹזָקָעָט אַרְדִּין אַיִּיף נִבְּעָז אַרְיָטְטוֹעָן, וּוָאַס וּוּעָלָן
פֿאַרְדְּצָעָן דִּי בְּרוּקְּפָּאלָן.

עלמן וווען האט עמעצער מערד פון שטיינען פֿאַרדינט אונדזערע אויסדרוקן פון ליבשאָקט אוון אַנְדֶּרֶקענעונג.

גיַט אָונְדֶּז פֿרָאַדְקִינְס אֲ מַעְמָוָאַרְנוּבָּז

דָּנִיאֵל מְשָׁאָרְנוֹ (נוֹיְאָרְקָ)

יצחק ליב פראדקין פון בערישלאו, בערסאנער גובערנייע,
אייז שווין צו 13 יאר געווארן און איבניבנידער.
ווען מען ווערט שווין ייגלווייז געKENיפט און געבעונדן מיט
דעַר בִּיכּעַר-פֿרָאַדְקִינְס — פֿאַרְבְּלִיבְּט מען אַ קּוֹלְטוּרְמַעְנְטָש
אוֹף אַיְבְּקָע יָאָרוֹן.

אַבָּעַר דָּעַר יְוָגָעָר יְצָחָק לִיבָּ הָאָט אֵין דִּי יְנְגָלְשָׁע יָאָרְן זִינְעָ
בָּאַקְוּמָעָן גְּרוּסָע סְעַנְמִימְעַנְטָן נִישְׁתָּחַט נְאָרְ צֹו דִּי שְׂוּעָרְלִיבְּקָע
בִּיכּעַר, וּוְעַלְכָּעַ מַעַן דָּאָרְפָּ אַיְבְּנִידָן, נְאָרְ אוֹיךְ צֹו דִּי גָּאנְץ
דיַבָּע אָוְמְלָעְגָּאָלָע בְּרָאָשָׂוָן פֿאָרְ אַיְבְּקָע מַעַן וּוְעַרְטָ
פֿוֹן דָּעַר צָאַרְשִׁיעָר פֿאַלְצִיכִי אָוָן פֿאַרְשִׁיקָט עַרְגָּעָץ וּוּ אֵין אַ
תְּפִסְתָּה, צִי קִיּוֹן סִיבָּר.

צָוְלִיב דָּעַם טָאָקָע, וּוָסָס דָּעַר יְוָגָעָר אַיְבְּנִידָן פֿלְעָגָט
גָּאנְץ אָפְּטָט "גָּעָבָנְדָן" וּוּרְעָן פֿוֹן דָּעַר פֿאַלְצִיכִי — הָאָט עָרְ אֵין
1907 זִיךְ אַפְּגָעָטָרָאָגָן אַיְבְּקָע אַ פֿאַרְשְׁטָעָלְטָן נְאָמָעָן קִיּוֹן אַמְעָרִיקָע
אוֹן פֿוֹן דָּעַנְסְּטָמָאָל אָוָן אֵין עָרְ גָּעוֹאָרָן אַל. מְ. שְׁטִיְין.

עָרְ הָאָט גָּעָנְדָעָרְטָן וּזְיַן נְאָמָעָה, אַבָּעַר נִשְׁתָּחַט זִינְעָ
אַיְזָג "בָּאָרְפָּ" אָוָן נִיט "פֿרָאַפְּעָסִיכִי", וּוְיִלְבָּסְבִּינְדָּעָרְיִ
איּוֹ עַפְּעָסָמָעָר פֿוֹן אַ פֿרָאַפְּעָסִיכִי!
אַ פֿרָאַפְּעָסִיכִי קָאָוָן מַעַן לִיבְּכָט בְּיַמְּה, בְּקָרְטָן נְאָד אֵין אַמְעָרִיקָע
אַבָּעַר אַ בְּוּכְּבָּרְוָה שְׁטָעָקָט שְׁוֹיָן אֵין דִּי בְּלָוְטָן אָוָן מַאְנָט זִינְעָ
גַּעַתְּעִירִיקָן תִּיקְוָן.

אֵין שְׁוֹיָן אָט בְּאָלְדָּ פֿעַדְצִיךְ יָאָר, וּוּי. לְ. מְ. שְׁטִיְין פֿירְט אֵן
אַיְזָגָא אָוָן אַיְגָעָנָה בְּוּכְּבָּרְוָה, וּוְעַלְכָּעַ הָאָט אִים דָּעָרְ
הַוִּיבָּן צֹו דָעַר הַוִּיכּעָר מְדָרְגָּה פֿוֹן פֿאַרְלְעָגְעָרְיִ
דיַ פֿרְיוּוֹלְעָגָיָע פֿוֹן אַ פֿאַרְלְעָגְעָרְשִׁין אַיְבְּנִידָן בְּאַשְׁטִיְיט
איּוֹ דָעַם, וּוָסָס עָרְ קָאָוָן אַלְיָוָן מַעַן דָעַם אַפְּקָלְבִּיָּפָרְ פֿוֹן יְעָנָע בִּיְדָ
כָּרָר, וּוְעַלְכָּעַ סִגְלָוָסָט זִיךְ אִים צֹו בְּאַפְּזִוְן מַיְטָ אַ גָּאָר פֿיְגָעָם
אַיְבְּנִוָּה.

הָאָט שְׁוֹיָן טָאָקָע ל. מְ. שְׁטִיְין אַיְזָג זִינְעָ אַ הַיְשָׁע
צָאָל וּוְיִכְּטִיקָע אָוָן גַּעַוְיִכְּטִיקָע בִּיכּעַר, וּוָסָס זִינְעָ אַ דָּעָרְקָוִיִּ
קוֹנְגָּ פֿאַר דָעַר נְשָׁמָה אָוָן אַ צִּירְוָנָגָ פֿאַר דָעַם בִּיכּעַרְשָׁאָנָק.
אַבָּעַר ל. מְ. שְׁטִיְין אֵין נִשְׁתָּחַט נְאָרְ פֿאַרְלִיבְּט אֵין בִּיכּעַר, נְאָרְ
עָרְ הָאָט לִיבָּ אַיְזָג דִּי מַעַנְטָשָׁן, וּוְעַלְכָּעַ פֿאַרְלָפָאָן דִּי בִּיכּעַר.
דָּאָס הַאָבָּאָב אַיְזָג דָעַרְזָעָן בְּאַשְׁנִימְפְּעָרְלָעְדָּ מַיְטָ עַלְפָה יָאָרְ צְוִירִיקָ
וּוְעַזְבָּן כִּבְּין גָּעוֹעָן זִינְעָ גַּאֲסְטִצְמָעָר פֿאָרְ שְׁרִיבְּרָעָר,
וּוָסָס קְוּמָעָן קִיּוֹן שִׁיקָּגָאָ.
ל. מְ. שְׁטִיְין הָאָט אַסְפָּעָצִילָן גַּאֲסְטִצְמָעָר פֿאָרְ שְׁרִיבְּרָעָר
זִינְעָ אַ גַּאֲסָטָבָּנִיָּה. מְ. שְׁטִיְין אָוָן הַוִּיְזָוָן אַיְזָג זִינְעָנָם

אַ וּוֹאָרָט פֿוֹן ה. לְיִוּוֹיק

אַיְזָג בֵּין נְאָרְ אַלְיָן נִשְׁתָּחַט אֵין
גּוֹטָן גַּעַוְנְטָ-צּוֹשְׁטָאָנד אָוָן דָעָרְ
רִיבְּעָר אַיְזָג מִיר נִשְׁתָּחַט מַעְגָּלָעָ
צֹו בָּאַטְיִילְקָן זִיךְ אַיְגָעָם יוֹבָלָ
וּשְׁוֹרְנָאָל לְפָבָדָל. ל. מְ. שְׁטִיְין אָוָן
מִיט אַנְטִיקָל אָוָן צְפָלְוָן נִיט
מִיט אַ וּוֹפְּלָ-נִיטָאָיָן גְּרָעָמְעָרְדָר
צּוֹשְׁרִיךְטָ.

סְאַיְזָג נְאָרְ קִיּוֹן סְפָקָ נִשְׁתָּחַט
בֵּין מִיר, אָז. ל. מְ. שְׁטִיְין פֿאַרְ-
דִּינְטָן, מִיר זִאלָן אִים צּוֹמְטִילָן
בְּפָבָדָל. וּוָסָס שִׁיךְ מִיר אַלְיָוָן פֿיָּל
אַיְזָג נִיט אַיְזָג מַאל דִּי פֿיְנִיקִיטָ
פֿוֹן שְׁטִיְינָם הַאַגְּדָוְנָגָעָן אָוָן דָעָרְ
הַוִּוִּיפְּטָטָאָקָע זִינְעָ אַיְוּדָעָלָ
קּוֹלְטוּרְ-מְעֻשִׁים.

זַאֲל אַט דָאָס קּוֹרְצָעָ בְּרִיוּוֹל
מִינְמָן זִינְעָ דָעַר אַוְיסְדוּרָקָ פֿוֹן
מִינְמָן טִיְּפָעָר בְּאַצְוֹנָג זִינְעָ אִים.
אַיְזָג שִׁיךְ אִים אַלְעָל מִינְמָן בְּרָכוֹת
— עָרְ זַאֲל זִיךְ עַלְטָעָרָן אָוָן
זִינְעָ שִׁיךְ אִים בְּיוֹ הַנְּגָן
דָעַרְטָ אָוָן צּוֹוָנְצִיךְ.
ה. לְיִוּוֹיק

ס' דארפ זיין: ל. 11.

סאל באדין (שיקאנא)

איך טראכט אַטָּמָן, או דער גָּמְעָן ווֹאלְטָן
בְּאַדְאָרֶטֶן זִין לְ. וּ. שְׂטִינָן, ווֹילְלָאַלְץ ווֹאס
לְ. מַ. שְׂטִינָן טָוֵט פָּאָר יִדְיִישָׁר קָוְלְטוּרָה, פָּאָר
יִדְיִישָׁר קָוְנָסְטָן, פָּאָרְן יִדְיִישָׁן בּוֹך אַוְן פָּאָר
יִדְיִישָׁ בְּכָלְלָן, מְוֹרָגְטָן דָּעַם כָּאַרְקָטָעָר אַוְן

די אַיְגָנְשָׁאָפָּטָן פּוֹן אַ לְמְדִזְוֹאוֹנוֹיק.
וּוּ אַ קָּוְלְטוּרְטוּר אַוְן פְּלָלְטוּרָ אַיְזָן
לְ. מַ שְׂטִינָן אַיְזָאָמְהָהְפָּלָל. עַר טָוֵט זִין
אַרְבָּעַט אַיְזָן אַיְגָנְשָׁאָפָּטָן שְׂטִיגָעָר. עַר
אַרְבָּעַט אַוְן טָוֵט אַוְן שְׂטִיכָצָט אַלְץ אַיְזָן ווֹאס
עַר אַלְיאַן גְּלִיבָט — נִיטָּאָונְדִיק זִיךְ באַבְּיָנָן
פְּלוֹסָן פּוֹן זְוִיטְקָעָ אִידְעָלָלָגִישָׁע אַדְרָ אַנְּ
דָּעָרָעָ מְאָטוֹן.

דָּעָרָאָר אַיְזָן גָּאנְץ נְאָטְרָלָעָך, ווֹאסְן לְ. מַ
שְׂטִינָן פְּאַרְמָאָגָט אַוְיסְעָר דָּעַר גְּרוּסְעָר צָאָל
חַסְדִּים אַוְן אַנְהָעָגָעָרָס אַיְזָן אַצְּלָן נִיטָּ
חַסְדִּים אַוְן נִיטָּאָנְהָעָגָעָרָס — אַזְּוִי גַּעַד
לוֹפְּעָנָעָ «קְרִיטִיקָרָס».

אַיְגָנְשָׁר פּוֹן זִין אַזְּוִי גַּעֲרָוְפָּעָנָעָ חַסְרוֹנוֹתָן,
פָּאָר וּוֹלְכָעָ עַר וּוֹעַרְטָ אַפְּט קִיטִּיקְרָט, אַיְזָן
זִין עַקְשָׁוֹתְדִּיקָעָ פְּעַדְאָנִישְׁקָיִם. אַבָּעָר
דוֹוקָאָ דָּאָס אַיְזָן אַשְׁטְרִיךְ, ווֹאסְ שְׂפִיגְלָט אַפְּ
דָּעַם מְעַנְשָׁתָן לְ. מַ שְׂטִינָן — דָּאָס אַיְזָן וּוֹיטָ
פּוֹן צֹ זִין אַחֲרָוֹן. אַיְזָן וּוֹאלְטָן בְּפִירְוּשָׁ
צְוֹגְעָרָעָכָנָט אַזְּאָאָמְנָשָׁךְ צֹ זִין עַמְלָוָתָן,
וּוֹילְלָן בְּדָרְקָכְלָל, לִפְנֵן אַחֲרָיָה הַיְפָשָׁע צָאָל
אַוְנְזָעָרָעָ קָוְלְטוּרְטוּרָ פּוֹן ... אַומְפִּינְקָטָן
לְעַקְקִיטָן.

לְ. מַ שְׂטִינָן אַיְזָן אַזְּ אַיְגָנְשָׁאָפָּטָן דִּיְ
רַעֲקִיטָרָט אַוְן דִּיקְטִירָט פּוֹן לְ. מַ שְׂטִינְגָעָן.
דָּעָרָאָר בְּאַקְוּמָט וּזְקָטָ אַפְּט אַיְנְדָרָוָק, אַזְּ
עַר אַיְזָן שְׂאָרָף סְעַנְסִיטִיוֹ אַוְן נִיטָּאָזְזִי
גְּעוּווֹדִיךְ אַוְן נִיטָּאָנְגָּכְגִּיבִּיךְ וּוֹ גְּעוּווֹסָע
זִין גַּבְּנָעָחָרָים וּוֹאלְטָן גַּבְּנָעָלָט עַר אַלְזָנָן.

אַבָּעָר ווֹזָן אַטְוּר טָוֵט פָּאָר אַזְּ אַיְזָן
וּוֹאסְ עַר גְּלִיבָטָן, אַוְן גְּלִיבָטָן אַיְזָן דָּעַם ווֹאסְ
עַר טָוֵט, אַוְן טָוֵט ווֹאסְ עַר טָוֵט לְשָׁמָה —
אַזְּוִי וּוֹי אַוְנְזָעָרָט טְבִיעָרָר חָבָרָלָ. מַ שְׂטִינָן
טָוֵט עַס — אַיְזָן עַר בְּאַרְכְּטִיקָט צֹ זִין אַזְּ
רוֹקִיקִיט אַזְּ אַזְּ עַר בְּאַרְכְּטִיקָט צֹ זִין אַזְּ

אַיְזָן בָּגָאָרִים הָאָרְצִיקָן מְבִינָן לִיבָּנָן חָבָרָלָ
לְ. מַ שְׂטִינָן צֹ זִין 50 יָאָרִיקָן גְּבוּרִין-טָאָג
אַזְּוִי וּוֹינְטָשָׁ אַיְזָן, אַזְּ עַר זָאָל נִאָר אַלְזָנָן
לְאַנְגָּעָ צִיטָט זִין אַזְּוִי שְׁעַפְעָרִישָׁ, יְוָגָג אַזְּ
אַזְּוִי עַקְשָׁוֹתְדִּיקָעָ קָאָרָעָט אַזְּ אַזְּ זִין גַּעַזְעָלָ
שְׁאַפְּטָלָעָן לְעַבְּן.

און באקוועם. מען ווֹערְטָ באָלְד אַמִּיטְגָּלִיד פּוֹן זִין משְׁפָחָה,
זִין לִיבָּעָ פְּרָרוּיָ סָאָנִיעָ קָוְמָט אִים דָּא שְׁטָאָרָק צֹ הַילָּך.

פּוֹן דִּי אַלְעָ שְׁטָעַט אַזְּ שְׁטָעַטְלָעָך, בִּין אַיְדָרָ נִאָר אַיְנָ דְּעַטְרִוִּיט אַזְּ אַיְנָ שְׁיָיָ
בָּאָזָכָט אַזְּ אַמְּעָרִיקָע, בִּין אַיְדָרָ נִאָר אַיְנָ דְּעַטְרִוִּיט אַזְּ אַיְנָ שְׁיָיָ
קָאָגָא פְּאָרְבָּלִיבָן לְעַגְעָר, וּוֹי כְּהָאָבָרָ פְּרָרוּיָ אַוְסְפָּלָנִירָט, ווֹילְלָ
בִּין לְוִיס לְאַמְּעָדָן אַזְּ דְּעַטְרִוִּיט אַזְּ אַבְּנָיָ בְּ. מַ שְׂטִינְגָעָן אַזְּ
שִׁיקָּאָגָא הַאָבָרָ אַיְדָרָ זִיךְ זִיךְ בָּאָלְד דָּעַרְפִּילְטָ הַיְמִישָׁ אַזְּ זִיכְעָרָ. וּוֹי
«בִּים טָاطָן אַזְּ וּוֹינְגָאָרָטָן».

אַבָּעָר נִאָר מִיטָּיָאָרָ פְּרָדוּרָ, נִאָר אַיְדָרָ דִּי שְׁטִינְזָ-מְשָׁפָחָה
הָאָטָמִיךְ אַזְּוִי הַיְמִישָׁ אַוְיְגָעָנוּמָן אַזְּ זִעיר הַיָּם — הַאָבָר
אַיְדָרָ שְׁוִין גַּעַהָאָט גְּעֻנוֹג סְעַנְטִימְעַנְטָן צֹ דָעַם אַוְמְבָאָקָאנְטָן. לְ. מַ
שְׂטִינָן, ווֹאסְ וּוֹיזְטָ אַרְוִיסְ אַזְּוִי פְּוּלָגְלָאָט צָוָם
יִדְיִישָׁן בּוֹך.

הַאָבָר אַיְדָרָ נִאָר אַזְּ אַנְגָּשָׁרְבִּיבָּן לְפָבָּדָ. מַ שְׂטִינְגָעָן אַ
לִיד אַזְּאָ, ווֹאסְ הַיִּסְטָ «בִּיבְּעָרָ». וּוֹי

דָּאָס לִיד אַזְּ אַזְּ פָּאָר מִיר אַקְטָוּלָל בֵּין הַבָּנָתָן. דָּעָרְבָּעָר
דָּעָרְלִיבָּר אַיְדָרָ זִיךְ לְפָבָּדָ. מַ שְׂטִינְבָּס 70 סְטָן גְּעַבְוִירִין-טָאָג, בִּיּוֹ
120 אַיְבָּרְצָוְרְדָּוָקָן דָּאָס לִיד נִאָר אַמְּלָ:

גַּעַבְעַנְטָשָׁט זָאָלָן זִין אַלְעָ בִּיכְעָר

גַּעַשְׁרִיבָן אַזְּ פְּרָאָזָן אַזְּ גַּרְאָמָעָן,

אַיְדָרָ זִיךְ פְּוּלָגְלָאָט זִין אַזְּוִי זִיכְעָרָ,

אַזְּוִי יְוָסְטָוְבְּדִיקָג, וּוֹי בֵּין דָעַר מְאָמָעָן.

זִי בְּרָעְנְגָעָן מִיר גַּטְעָנָגְרִיסְטָן —

פּוֹן בְּרִידָהָר, פּוֹן פְּרִינְדָן אַזְּ קָאָלְמָגָן —

אַיְדָרָ זִיךְ זִין אַזְּוִי צֹ גַּעַנְיִיסָן

פּוֹן אַוְנְדָזָעָר גַּעַדְרוֹקָטָן פְּאַרְמָעָן!

אַיְדָרָ וּוֹנְדָעָר מִיטָּזִין אַזְּזִי זִיכְעָר

דוֹרְךְ אַלְעָ יְבָשָׁות אַזְּוִי יְמָעָן —

גַּעַבְעַנְטָשָׁט זָאָלָן זִין אַלְעָ בִּיכְעָר

גַּעַשְׁרִיבָן אַזְּ פְּרָאָזָן אַזְּ גַּרְאָמָעָן!

און זָאָל אַיְדָרָ זִין גַּעַבְעַנְטָשָׁט אַוְנְזָעָרָט בָּאַלְיָבָטָעָר יְוִבְּלָאָר
לְ. מַ שְׂטִינָן, ווֹאסְ הָאָטָט נִישְׁתָּ נִאָר פְּאַרְגְּרָעָסְעָרָט דִּי צָאָל יִדְיִישָׁ
בִּיכְעָר, נִאָר אַזְּזִי זִיךְ פְּאַרְשָׁעָנְעָרָט.

וּוֹינְטָשָׁ אַיְדָרָ נִאָר, אַזְּ צֹ זִין 70 סְטָן גְּעַבְוִירִין-טָאָג זָאָל
עַר אַוְנְדוֹזָ אַוְגָעָטְרָאָגָן נִאָר אַיְנָעָם אַבְּוֹךְ, אַזְּ גַּעַמְלָעָךְ : אַזְּ
אַיְגָעָנָם מַעְמָאָרְן-בּוֹךְ, ווֹאסְ וּוֹאלְטָ גַּעַוּוֹן אַדְרָקְוִיְקָוָגָן פָּאָר
זִין פְּרִינְדָן.

כִּמְיַיָּן, אַזְּ זִין «יְוָגְנְטָפְּרִינְדָן» יְצָחָק לִיבָּ פְּרָאָדְקִין ווֹאלְטָ אִים
דָּעָרְבָּיִי גַּאנְץ גַּטְעָנָגְהַאָלְפָן.

נִישְׁתָּ אַזְּזִי לִיבָּרְ פְּרִינְדָן לְ. מַ שְׂטִינָן ?

ל. מ. שטיין – אבן-שבעים

זָרְבָּל (תַּל-אֶבְיוֹן)

רעוואָלציאַנער פֿון יונגעַ אַרְן אֵין צָאִירִישׁן רֹסֶה
לאָנד, אַקְטִיוּעַר מִיטְגָּלִיד פֿון יְדִישָׁעַר זָעַלְבֶּשְׁטוּץ
קָעָגַן פָּאָגָרָאָמָעַן, זָאַמְלָעַר פֿון קוֹנוֹסְטָאָנְטִיקָן אָוּן אַפְּ
הַיְּתָעֵד פֿון עַסְטָעַטְשִׁין גַּעֲשָׁמָאָק בְּיַם אַרוֹזְגָּעַבְן
יְדִישָׁעַ בְּיכָעָר אָוּן אלְבָאָמָעַן — דָּאַס זָוְכָט שְׂטִינַ נָאָךְ
אָנָּגָאנָד אַוִּיסְטוּדִיקָן זִיךְ, בָּאָרְדִּיקָן אַ נִּישְׁטְגָּעַ
שְׁטַילְטָן דָּאַרְשָׁט זְיַנְעָם נָאָךְ
שִׁינְקִים אָוּן גָּאַבְּצִיקִיטִי.

ענווותדייך און צוירקגען
האלטן אין באגעטונג איז
שטעין און עקשן און פעלזונ
פֿעַסְתָּ אָנָּן זִינְבָּעַ מִינְגָּעַן
אָנָּן אַבְּגַנְשְׁטָלְגַּעַן.

איך האב אים נישט געזען
עטלעכע יאר. אבער מיר איז
אויסיגעקמען גראילעך צו
פלדען מיט אים לעצטנס אן
איינטאנסיווע קאראפאנדאנען.
מיר האבן זיך אקליו גע-
האט צעווערטלט. גאטירלעך
איין עס געווונן אַ מחלוקת
שלשם שםין. האב איך געה אט
אַ סְרָה הנאה פון דעם. ווי אווי
שטטען איין באשטאנגען אויף
זיבנע מיניגנונגן און פֿאָרטֿיִיּ
דייקט זיין אַנְגַּשְׁטַעלְגָּג. שווין
אגדרוינשט קיין מהליך-תיתוי-
ביביק ! נישט געוואַלט נאָכֵ-
געבן און זיך נישט געלאָזֶן.
גי, וויס, אוֹ ער איז אַ

ז' בצעיר עזרא!
אווא איז שטינן אלע יאָרֶן,
אוון דערפֿאָר האָב אַיך צו
אַים אוֹא אַוְירִיכְטִיכְן געַ
פּֿאֵיל פּֿאֵיל רַעֲשַׁעַט.

זין פָּאֶרְלָעַגְעִירִישׁ טֵע-
טִיקִיט, ווי זין גָּאנְגָּעַז קוֹלְ-
טוֹרָעַסְקָנוֹת, איזן פָּאֶרְ אִים
גְּנִישֶׁת קִין "בִּזְוּנָס", אָוָן עֲרָ-
טוֹת, וואָס עֲרָס טוֹט, נִישְׁתָּ-
אַצְוֹלִיב "פּוּבְּלִיסְטִי". עַס
גְּיִיט אִים אֵין לְעַבְּן
דְּעָרָעָנוֹן יִדְּישׁ עַ-
קוֹלְטוֹר. עַס אַרְטָם

(סוף אוניה זיינט 75)

ל. מ. שטיינס וועג צום בוד

דזוד פיננסקי (חיפה)

פָּנִים פְּרָאַפּוּסִיט בּוֹכְבִּינְדָּעָר, אִינְגֶּנְטָלְעָר
בּוֹלְלָהְבִּית פָּנִים אֵין גְּרוּסָר מְאַדְעָרָנָר בּוֹכִי-
בּוֹנְדָּעָרִי אֵין שִׁיקָּאָגָּא.
וּוֹילְ מַעַן זָעַם לְ. מ. שְׂטִיעָנָן אֵין מִיטָּן טָאגָּא
וּוֹעֲגָּן אַ קְהַלְשָׁעָר זָאָךְ, מוֹזְ מַעַן אִים בָּאוֹזָוָן
אֵין זָעַם בּוֹכְבִּינְדָּעָרִי. הָאַטְ עַר גְּנָהָאָט אַ
נְטִינָה צָו בּוֹכָר, אִידָּעָר עַר אַזְיָזָרְן
בּוֹכְבִּינְדָּעָר, אַדְעָר הָאַטְ דִּי בּוֹכְבִּינְדָּעָרִי
אַפְּטוּרִיקְלָט אֵין אִים אַ וּוֹעֲמָנָה בְּאַצְוֹנוֹגָן צָו
בּוֹכָר, וּוֹיָס אַיךְ אַ גְּנוּזָנָהָר גִּיסְטָן
בּוֹכָר, אַ גְּנוּזָנָהָר קְעוּפָנָר אָוֹן אַ גּוֹט בְּזָק אַיְן
אַ גּוֹט אַיְנָבָאנָד ; דָּאָס בּוֹדְ גְּנוּזָנָהָר זָעַם
תְּזִקְקָוָן דָּוְרָק דָּעַם אַיְנָבָאנָד ; דָּעַר שְׂטִיעָר
אַיְנָבָאנָד פְּנִיגָּט, וּוֹ דָּאָס בּוֹדְ גְּוֹרָט גְּנָעָרָט
אַעֲנָן גְּמַלְבִּיט — אַזְוֵי בָּאַצְוִיט זִיךְ שְׂטִיעָן צָו
בּוֹדְ אַונְ אַיְנָבָאנָד.

בנ' אונדצ'נער ערפטער באגאנגענניש, האָז
ל. מ. שטיין גערענדט מיט האָראַך אָן ווּוִיטֵיך
וועגן שלעכטן אויסצען פֿון אַ יִדְישָׁן בָּזֶק —
וּ שְׁלַעַכְתְּ דָס וּוְרַטְ גַּעֲדַרְקָתְ אָן וּ נְאָז
בְּגַעַרְנָרָט וּוְרַטְ אַיְגַּנְבָּגָנְדָן. אָן אָזְזִי אַזְזִי
ערַלְיָהוּ גַּעַוְאָרָה פְּרַאֲרְלַעַנְגָּרָה אַזְזִי פֿון צִיטְזִיט
וּצְיִיטְ אַרְיָהָגַעַבָּן אַ יִדְישָׁה בָּזֶק. נָרָה האָט
יעַרְכָּה גַּעַמְאָכָט אַ שְׁלַעַכְתְּ גַּעַשְׁעָטָ אָן צָרָ
גַּעַלְיָיגָט גַּעַלְט. אַבָּרָהָר האָט דִּי יִדְישָׁע
בְּיכַרְעוּולָט באַרְיָיכָערָט וּרְטַעַטְוּתְיאָה אַוְיסָר
עַנְעַנְדִּיקָעָן בִּיכָּעָר, אָן דָּס אַזְזָאַץ, וּאָסָר
הָאָט גַּעַזְאָט.

אט די ליבע צום בוֹן האט אַים, דאָכְטֵיךְ, אַרְנִינְגְּצּוֹנִין אַיִן דער אַרְבֶּעֶת פֿאָר דער
זִידְשָׁעָר קָוְטָטוֹר. דוֹךְ אַיר, דוֹךְ דער לִיבָּע
צום בּוֹן, אַיזְעָר גַּעוֹאָרָן אַ טָּרָה אַיְן דִּי
שְׁלָוּס-עַלְיכְּשְׁוּלָן. דוֹךְ אַיְן אַיזְעָר אַיְן
פֿאָרְדוֹן יְוֹאָז, גַּעוֹאָר אַ
פֿרְרִינְד פֿוֹן יְדִישָׁן שָׁאַפְּנָאָר אַוְן יְדִישָׁעָר שָׁאָלָן,
פֿוֹנוֹג, גַּעוֹאָרָן אַ בָּרְמִיטָּוָר אַדְרָעָס פֿאָר אַלְמָן,
וּזְאָס טְרָאָגָן אוֹיפְּזָד דַּעַם קָאָמָף פֿאָר יְדִישָׁ
אוֹן דַּעַם יְדִישָׁן וּוּאָרטָן.
זוֹ זִין צְבָעָצִיקְסְּטָן יָאָר וּוַיְנַטְּשָׁ אַיְךְ אַים,
נָעַר זָל נָאָךְ לְאָנָגָן לְעָבָן אָוֹן נָאָכָגָן נָאָךְ זִין
לִיבָּע אָוֹן דָּעַרְלָעָבָן טָקָעָן כַּאֲטָשָׁ אַ בִּיסָּל

ס'איון פרידיך צו וויסן, איז בעציקער אונ האלט זיך איזוי מושארקטעריסטייש: מיט א 5 געפֿיגער שטיינס 25 אַרְיךָן י' זעלשאָפטלעכער טעטיקיטי, או פֿאלן צו פֿרגען אַדער גָּאר צו איז דער יוביילאָר. מיר האבן אים אויפֿגענו מען נישט לויט זיין עטלער, נאָר לויט זיין טעטיקִיִּט, אָזן אויף דעם שטח איז ער תמאַד געוווען פֿרְיש אָון יונְגָה, הלואָאי אויף יינגעָרְעָן אַים נאָד אַיזט גְּזָאוֹת גְּזָאוֹרְן.

או וויל צו אים, וואס ער
האט וכוה געוען אויכצ'היטן
צו 70 איזא אקטיווקיימט, צאָרְ-
טע עמּפֿנְדַלְעַכְקִיט און פֿינְ-
פֿילְיקִיט.

א קולטור-דערציונר —
אֶזְאָ אַיְזָן ל. מ. שְׁטִינְצָן גּוֹעֲזָן
פֵּאָרָר מִיר אַלְעָזִירָן, סְמָאָכָט
נִישְׁתָּה, וּוֹאָס עַד הַאָט צֹו טָאָזָן
מִיט פָּאָרְלַעְגֶּרְעִישָׂר אַרְבָּעָט,
וּוֹאָס עַד גִּיט זִיךְרָאָס מִיט
קוֹנְסָטָאַיסְגָּאָבָעָס. בּוֹך אָזָן
בַּיְלָד אָזָן שָׁוָּל — דָּאָס זָעָנָן
לְגַבְיָ שְׁטִינְגָּן עַל עַמְּגַעַטָּן פָּוּן
קוֹלּוֹרְטָרְ-דָּעָרְצָיְ�נוּגָּן אוֹיפְּקָאָס
זַיְהָאָרְגָּן דִּיטָּה מְנוּזָנִיָּה

זְבַּקְעָרָן זְעִמָּן זְעִמָּת.

פּוֹן הָאָרֶץ צַו הָאָרֶץ

מענדל עלקין

(ניו-יַּאֲרָךְ)

מיין טיבערער לאטעד מעם:
געטט צו מיין הארציקסטע באנרגיסונג,
מיין מולטוב, צום יומ-טוב פּוֹן אַבְּיעֵד
זיבצעיקסטן לְעַבְנִיאָר.

עס איז, לוייט מיין מײַינָג אָונְן לוֹיט
מיין דערפֿאָרָונְג (אַיך בֵּין אַלְיַּוּן שׁוֹן
בָּאַלְד אַ... 70.70 ער!) ניט קִיּוֹן גְּרוֹסָע
עוֹבָדָה, ניט קִיּוֹן גְּרוֹסָעָלְקָוּנְץ, אַלְטָט צַו
וועָרָן זיבצעיק יָאָר. דָּאָס וּוּנְדָט זַיְךְ
מעָן אַיז גַּעֲזָנְט אַיְזָעָר פּוֹן שְׁכָל. אַוְיכְּ
מעָן צַו וּוּרָן אַס בְּרַדְשָׁבִים.

וּוְיכְּטִיךְ אָונְן שְׁאַצְבָּאָר אַיז וּוּי אַזְוִי
מעָן חָאָט דַּי פְּאָרָגָנְגָנְגָנְעָן יָאָרָן גַּעֲלָעָבָט,
אוַיְסָגָלְעָבָט אָונְן אַיְבָּרְגָּעָלְעָבָט.
אַוְיכְּ דָּאָס אַפְּגָעָלְעָבָט לְעַבְנָן אַיז גַּעַזְעַיְנָן
גַּאנְגָּעָן אַונְטָעָרָן צִיְּכָן פּוֹן מַעֲשִׂים-
טוֹבִים, דַּאָּרָף עַמְּרָגָן וּוּי אַיז דָּעַם
וּוּלְטָרְוִים, וּוּי יִדְזָן לְעַבְנָן, פְּאָרָצִיכָּנְט
וועָרָן אַיז דַּי אַנְגָּלְן — אַ וּכְרַ לְצִמְתָּות
פְּאָרָן בְּעַל-הַיּוֹלֵל אָונְן וּוּי אַ רְמָן, אַן אַנְיָן
זָאגְ, פְּאָרָן קְוּמָנְדִּיקָעָן דָּוֹרוֹת.

קְוּמָנוּן מִיר צַו דָּעַם דָּאָזְיָקָן חַשְׁבָּוֹן,
בְּאַלְאָנְגָּט אִיר, מִינְן טִיבָּעָרָר פְּרִינְדָּה,
צַוְּסָמָע אַוְיכְּנָאָן.

יָאָרָן לְאָנְגָּה האָב אַיך נַאֲכָנְגָעָפָּאַלְגָּט
אַיְבָּרָע אַינְטָמְדָעָס; אַן יָאָרָן לְאָנְגָּה האָב
אַיך גַּעֲזָנְט אַיְבָּרָע פְּאָרָטְרוּוּעָרָטָע אַיְגָן
אַן גַּרְוָנְצָלָטָן שְׁטָעָרָן וּוּנְגָרְלָלְפּוֹן
יִדְזָן אַיז אַיְדִּישָׁעָר קְוּלָּטוֹר.

אַיך האָב גַּעֲזָנְט מִיט וּוָסָם פְּאָרָא
פְּרִידָא אִיר האָט אַוְיכָנְגָעָנוּמָעָן יַעֲדָעָר
אוַיְפָטוּ אַוְיכָן גְּבָעָטָט פּוֹן יַדְיָשָׁעָר קוֹלָ—
טוֹר — צַוְּסָאָס אַיז גַּעֲזָנְט אַ גַּטְבָּדָן,
צַוְּסָאָס טָעַטְמָרָד-דָּעַרְפָּאָלָג, אַ מַּאֲלָעָרָנִי
וּכְדָמָה.

אַיך האָב גַּעֲזָנְט, וּוָסָם פְּאָרָא אַ טְיִיל
אַין אַיְבָּרָגְנִיסְטִיקָן לְעַבְנָן עַמְּרָגָן
נוּמָעָן דָּעַר יְנוּוֹאָס, מִיט וּוָסָם פְּאָרָא אַן עַנְנָ—
טוֹזְוִיאָס אִיר האָט גַּעֲהָלָפּוֹן דָּעַם דָּאָזְיָקָן
איַיְגָזִיקָאָרְטִיקָן אַיְסְטִיטָוֹט.

(סוף אוֹף וּפְט 73)

דָּעַר אַיְדָעָלִיםְט אָזְן פְּרָאָקְטִיקָעָר

לִיפְעָל לְעַהְרָעָר (ניו-יַּאֲרָךְ)

וועָן מִיר זַעַנְעָן גַּעֲקָוּמָעָן קִיּוֹן אַמְּרִיקָע, האָט יַעֲדָר פּוֹן
אַרְנוֹדוֹ מִינְגָעָרְאָכָט אַ פָּעַקְל. אַיְנָעָרָה האָט גַּעֲהָאָט אַין פָּעַקְל
אַיְדָעָעָן, אַ צְוִוִּיטָעָר — אַיְדָעָלָן, אַ דְּרִיטָעָר — טְלִיתָה-אָוֹרָן
תְּפִילִין אַזְוִיאָזָוּ. אַוְגְּדוּעָר גַּוְטָעָר פְּרִינְדָּל. מִ. שְׁטִין האָט
אַלְעָלָמָלְטָלִין אַוְיךְ מִינְגָעָרְאָכָט אַ שְׁטָאָרְקָן פְּאָרְלָאָגָן, אַ
שְׁטָאָרְקָן חַשְׁקָן צַו שִׁינְעָן מַעֲשִׂים.

אַיך האָב מִינְן גַּוְטָן פְּרִינְדָּנְגָעָן קִיּוֹן מָאל נִישְׁטָט גַּעַזְעָן,
קִיּוֹן מָאל מִיט אִים פְּעַרְזָעָלְעָד נִישְׁטָט גַּעַדְעָט. מִיר דָוְכָט זַיְךְ
— נְיִיְיָ, אַיך בֵּין זְיכָר, אַן וּוּנְעָן בִּזְאָל אִים בְּאַלְעָגָעָנְגָעָן אַרְיָן
גָּאָס, וּוּאָלָט אַיך אִים בְּאַלְד דְּרָעָקְעָנְט אָונְן אַיך וּוּאָלָט אִים אַפְּ
גַּעֲגָעָן אַ בְּרִיְּתָן, אַ זְאָרְבָּעָמָן שְׁלוּמָ-עַלְכָּם.
אַוְנְדְּזָעָרָע פְּאָרְבִּינְדְּגָעָן צִיּוֹן זַיְךְ שְׁוֹן פְּמַעְט דָּרְבִּי
לְיִנְגָּיָאָר. דַּי פְּאָרְלָאָג-טָעַטִּיקִיט, וּוָסָם האָט אַרְנוֹדוֹ נִאָעָנְטָפְּאָרָה
בְּוּנְדוֹן, האָבָן מִיר אַגְּגָהִיבָּן בְּמַעַט אַיז אַיְיָן צִיְּטָה אַיך — פְּאָרָה
לְאָג "מַתְּגָוֹתָה", עָר — זִין אַיְיָגָעָן פְּאָרְלָאָג-טָעַטִּיקִיט. אַין פְּאָרָה
לוֹיְפָן דָּעַר צִיְּטָה האָבָן מִיר זַיְךְ זְיִינְט דָּרְכְּבָּעָרְבָּן.
פְּאָרְלָאָג-עֲנִינִים, וּוָסָם זַעַנְעָן אַרְמָגְגָעָנוּמָעָן מִיט קְרוּמָעָן אַיך פְּאָרָה
קְרִימְטָע פְּרָאָבְלָעָמָעָן. אַבְעָרָפָן יַעֲדָן בְּרִיוֹו זַיְינְעָם וּוּבְרָעָכָט
אַרוֹדִים אַ שְׁטִילָע, רִיוְלִיקָע בְּנִישְׁטָ-גַּעַשְׁטִילְטָע אַמְּצָוְרִידְנִיקִיט.
אַלְצָאַיז גַּוְטָן וּוּוְיל, אַבְעָרָפָן עַמְּלִיבָּרָס, שְׁעָנְעָרָס אָונְן
גְּרָעָסְעָרָס. זִין נִישְׁטָ-גַּעַשְׁטִילְטָע אַמְּצָוְרִידְנִיקִיט וּוּבְרָט אַ בִּיסְעָעָד
לְעַגְעָשְׁטִילְטָע בְּשַׁעַת עָר גִּיט אַרוֹדִים אַ נִּיְּבָן. דָּעַר פְּרָאָצְעָס
פְּזִין אַרוֹסְגָּעָבָן, צּוֹגְרִיָּתָן אַזְוִינְקָן שְׁטָעָלָט אִים צּוֹרְדִּין. דָּאָס
גַּיְינְצָוְן צַו זִין אַיְנָהָלָט. דָּעַר דְּעַרְגְּרִיכְעָר צִיל אַבְעָר לְאַזְוִינְצִים — נָו ?

אַין זִין פְּאָרְלָאָג-עַרְגָּשָׁעָר אַרְבָּעָט אַיז ל. מ. שְׁטִין אַמְּקָסִיִּ
מָאַלְיִיסָט. עָר וּוּלִיב וּוָסָם עַמְּרָגָן וּוָסָם שְׁעָנְעָר. בִּיכְעָר אַלְיַּוּן אַיז
אִים וּוּיִינְיָק, האָט עָר אַיך אַרְמָגְגָעָגָבָן גְּרוּסָעָקָנוּמָעָן,
קוֹנְסָטְבִּיכְעָר, גְּרָאָפִישָׁע בִּיכְעָר, לְאַטְאָס. אַיך האָב דַּי פְּיָגָנְצִיִּ
בָּאַרְיכְּטָן פּוֹן זִין פְּאָרָלָאָג נִישְׁטָט גַּעַזְעָן, אַיך בֵּין אַבְעָר זְיכָר,
אוֹזָרְטָן מוֹזָן זִין אַמְּרָדִיקָעָר חָלָל ...

ל. מ. שְׁטִין האָט גַּעֲוּוּסָט וּוָסָם עָר נִעְמָט זַיְךְ אַונְטָעָר. עָר
הָאָט זַיְךְ קִיּוֹן פְּגַיְגָעָלְעָד אַיז בּוֹזָעָם נִישְׁטָט גַּעַלְיִיגְט. עָר הָאָט דָעַי
רִיבְעָר אַלְצָאַיז גַּעַטְוֹן לְשָׁמָה אַיז עַמְּרָגָן צַו הָאָט צַו קִינְגָעָם קִיּוֹן טָעָנָה
נִישְׁטָט. אַרוֹם אִים זַעַנְעָן אַלְעָלְצָוְרִידְזָן: דַּי שְׁרִיבְעָר, דַּי קִינְגְּטָי
לְעַר, וּוָסָם עָר הָאָט זְיִירָעָר וּוּרָק אַרְיִיסְגָּעָגָבָן: מִסְתָּמָם אַיך
גַּעַוְוָעָן אַמְּצָוְרִידְזָן: עָס אַיז צַו קְלִין, צַו וּיְגִינְקִיק — עָר וּוּלִיב
מַעַר.

עָר אַיז אַ גַּעֲנָגָעָנְגָעָר פּוֹן זִין אַיְיָגָעָנְגָעָם הָוּנְגָעָר צַו שְׁעָר
נִעְרָם, בּעַסְעָרָס אַזְוּנְגָעָרָס. דַּי דָּאָזְיָקָעָר נִישְׁטָט-גַּעַשְׁטִילְטָע אַמְּצָוְרִידְנִיקִיט
פְּרוֹוֹוֹת שְׁטִילָן מִיט זִין לְעַצְטָן גְּרוֹסָן אַוְיכָטוֹ: דַּי ל. מ. שְׁטִין —
(סוף אוֹף וּפְט 55)

א ב ר י נ צ ו ל . מ . ש ט י נ

י. פָּטָט (נווֹיְאַרְק)

דוער ליטעראטור, אלץ מער ווועט
אייר פִּילִין דעם טעם פֿון לעבען און
טאָקָע דעריגין, אַט אָזֶוּ וְויַ אַר
גייט, בֵּין גַּבּוֹרָה.

דוער אַידְעָאַלִיסְטָן פְּרָאַקְטִיקָעַר

לייעע לעחרער (נווֹיְאַרְק)

(סוף פֿון זַיִת 54)

ביבְּלַיאַטְעַק" בְּיִם קְוּלְטוּרִיקְאַנְגְּרָעָס. מִיר דּוֹכְטַּזְּ, אָוּ שְׁטִינְ
הָאָט צַוְּ זַיְּ גַּעֲזָאָגְטַּ: "אָפְּשָׁר וּוּלְ אַיךְ דּוֹרְכוּן קְוּלְטוּרִיקְאַנְגְּרָעָס
קְאַגְּנוּן שְׁטִילְן מִין נִישְׁטָמְגַעְשְׁטִילְמָעַ אָמְצָוְרִידְקִים, אַפְּשָׁר?"
דאָס יִדְיְשָׁע בּוֹדְ האָט זַיְּ קְיָיְן מָאֵל נִישְׁטָ גַּעֲקָאנְטָ בְּאַרְמְעָן
מִיט אַפְּנִיךְ בְּלוּזְן אַפְּאָרְ מאָל. אַיךְ
הָאָט עַס גַּעַמּוֹת וּוּרָעָן, אָוּ אַיְּ גַּעוֹוָרָן, אָנְ עַבְּנִין וְוָסְ מָוָ
נִישְׁטָ. הָאָט עַס גַּעַמּוֹת וּוּרָעָן, אָוּ אַיְּ גַּעוֹוָרָן, אָנְ עַבְּנִין וְוָסְ מָוָ
אַנְקָומְעָן צַוְּ גַּעַזְעַלְשָׁאַטְלְעָכְעָר אָוּ יְחִידִישָׁר הַילְּךְ. דִּי הַעֲבָרְ
רְעִישָׁע לִיטְעָרָטְוּר הָאָט גַּעַהְאָט אָוּ אַבְּרָהָם שְׂטִיבָלָ, וְוָסְ האָט
אַיְּר אַוְעַקְגָּעָבָן אַיבָּעָר אַמְּילְיאָן דְּאַלְאָר אָוּ אָנְ אַשְׁיְוָר
זַיְּ בְּאַרְבְּיכָעָרטַ, מִיט אַיְּבְּרָגְעַזְעַצְטַ, אָוּ אַרְגִּינְעָלָ גְּרוּסָעָ,
וּוּאַגְּיָעָק וּוּרָק. דִּי יִדְיְשָׁע לִיטְעָרָטְוּר הָאָט גַּעַהְאָט מָזָל מִיט
בָּאַרְיִיס קְלַעְצְקִינְעָן, וְוָסְ האָט אַיְּן אַ קְוּרְצָעָר אַ קְאַלְאָסְאָלָעָ טְעַטְּקִיטָ אָוּ אַונְדוֹן
אַיְּן זַיְּן וּוּלְיָנְעָר פְּאַרְלָאָגָ אַ קְאַלְאָסְאָלָעָ טְעַטְּקִיטָ אָוּ אַרְגִּינְעָלָ
גַּעַגְּבָן זַיְּעָר אַ גְּרוּסָעָ צָאָל אַיְּבְּרָגְעַזְעַצְטַ אָוּ אַרְגִּינְעָלָ
וּוּרָק. אַמְּעָרִיקָעָ, מִיט יְזָן-מִילְאַנְגָּרָן, אַמְּתָעָ מִילְאַנְגָּרָן, הָאָט
אַונְדוֹן, לִידְעָרָ, אֹזָא מִין יְהִידָ בֵּין אַיצְטָ נִישְׁטָ גַּעַגְּבָן, כָּאַטְשָׁ
צָוְוִישָׁן דִּי רְבִיכָעָ יְזָן זַיְּנָעָן פְּאַרְאָן אַ סְךְ אַזְעַלְבָעָ, וְוָסְ האָטָן
דִּרְ יִדְיְשָׁר לִיטְעָרָטְוּר זַיְּעָר פְּיָילָ צַוְּ פְּאַרְדָּאַנְקָעָן . . .

ל. מ. שְׁטִינְ, וְוִיסְן מִיר אַלְעָ, אַיְּן נִישְׁטָ גַּעַבְעַנְמָשָׁט מִיט
מִילְאַנְגָּרָן, וּוּאַלְטָעָ ערְ גַּעַהְאָט מִילְאַנְגָּרָן, וּוּאַלְטָעָ ערְ זַיְּ גַּעַוְוִיסָ
אוּוּקְגַּעְגָּבָן דִּרְ יִדְיְשָׁר לִיטְעָרָטְוּר, וְוָסְ אַיְּן אַיְּרָ אַיְּרָ ערְ
זַיְּעָרָ שְׁטָאָרָק פְּאַרְלִיבָטָ. דִּי דְּאַזְוִיקָעָ לִיבָעָ גִּיטָ ערְ אַיְּבָר זַיְּנָעָ
פּוֹתּוֹתָ.

לְמַעַן הָאָטָ: נִישְׁטָ מִיט אַלְעָ, וְוָסְ מִין גַּוְטָעָר פְּרַנְצִינְדָ ל. מ.
שְׁטִינְ הָאָט גַּעַטְוֹן, בֵּין אַיךְ מְסֻפִים גַּעַוְוָן. צְוּרִיק גַּעַשְׁמוּסְטָ
אַזְן מַעַן טָמָ, וְויַ קְאַזְן מַעַן אַלְעַמְעָן צְוְרִידְן שְׁטַעַלְן? פְּאַר זַיְּן
בְּרִיטִין וּוּלְן, פְּאַר זַיְּן שְׁטָאָרָק דְּאַרְשָׁתָ צַוְּתָן, אָוּן פְּאַר דּוּםָ,
וְוָסְ ערְ הָאָט טָאָקָעָ גַּעַטְוֹן, טָוָת אָזְן וּוּעָטָ נַאֲךָ תָוָן, הַיְבָ אַיךְ
הַיְדָ אַזְפָּקָן מִין קְולָ אָזְן לְוִיבָ זַיְּנָעָן.

אַיךְ וּוּינְטָשָׁ אִים פֿון טִיכְן הָאָרְצָן, עד מָהָה וּעָשָׁרִים, אָזְן דִּי
טָעָגָ, וְוָסְ קְוּמָעָן אַנְטְּקָעָגָן אִים אָזְן זַיְּן פְּאַמְּלִיעָ, זַאֲלָן זַיְּן
אַנְגְּעַפְּלִיטָ מִיט גְּרוּסָ גִּילִי, גַּעַזְוָנָט אָזְן פְּרִידָ אָזְן ערְ זַאֲלָן
בְּעָזָן אַזְטְּוּוּקְלָעָן אֹזָא טְעַטְּקִיטָ, אָזְן ערְ זַאֲלָן סּוֹף-פְּלִילְ-סּוֹף קְאַגְּנוּן
זַאֲגָן בְּפָהָ מְלָאָ אָזְן ערְ אַיְּ צְוְרִידְן.

מַעַן הָאָט מִיר גַּעַלְאָזָט וּוּיסְן, אָזְן
אָט זַיְּנָמָ אַיר שְׁוִין אַ זְיַבְּצִיקָעָר.

עַס שְׁטִיטָ דִּאָךְ אַין פְּרָק: "בּוֹן
שְׁבָעִים לְשִׁיבָה?", אַבְּעָר וּוּ שְׁיבָה,

וּוּן שְׁיָבָה? אַיךְ קְעָן אַיְּיךְ פְּאַר אַ

יוּגָן מַעַנְטָשָׁן. וּוּגָן אַכְּצִיקָעָר זַאֲגָט
דִּעְרָ פְּרָק: "בּוֹן שְׁמוֹנִים לְגַבּוֹרָה".

אַמְּתָ, אַיךְ הָאָב זַיְּ בְּאַגְּעָגָנְטָ
מִיט אַפְּנִיךְ בְּלוּזְן אַפְּאָרְ מאָל. אַיךְ
הָאָב גַּעַלְיִעְנָטָ בְּלוּזְן גַּעַצְיִילְטָעָ פֿון
אַבְּיִעְרָעָ פְּעַרְלָדִיקָעָ בְּרִיוֹן. אַבְּעָר עַס
אַיְּזָן גַּעַנוֹגָ פְּאַר מִיר צַוְּהָן דּוּסָמָ

בְּיִלְדָ פֿון דּוּסָ טְבִיעָרָן יְהָ, פֿון דּוּסָ
קְוּלְטוּרָמְעָנְטָשָׁ בְּלַבְּ-זָוָהָשָׁ, פֿון דּוּסָ
שְׁוֹנוֹא מַלְיִצְחָה, וְוָסְ אַנְטְּלִוִּיקְטָמָ פֿון
כְּבָדָ אַזְעַמְעָן וּוּעַלְכָעָר הָאָט אַ זְעַטְעָ
נָעַם חֹשֶׁן פְּאַר מְעַשְׁמִים - טָוּבִים,
הַיְפִּטוֹזָאַכְלָעָד אַיְּפָן גַּעַבְּיטָ פֿון
יִדְיְשָׁר שְׁאַלְגָּוָן. יִדְיְשָׁר קְוּלְטוּרָ
אָזְן יִדְיְשָׁן בּוֹדָ.

טִיף אַין הָאָרְצָן אַיְּן מִיר אַיְּנִין-
גַּעַבְּאַקְוּן אַיְּעָרָ מַעְשָׁה-גְּדוּלָה — אַיךְ
מִין דִּי ל. מ. שְׁטִינְ-בְּיִלְאַטְעָ
בְּיִדְעָמָעָן דּוּסָ אַלְעַוְלָטְלָעָן יִדְיְשָׁן קְוּלְ
טְרִאַקְאַנְגָּרָעָם.

אַיךְ גַּעַדְעָנָק גּוֹט אַיְּעָרָ עַרְגְּנַצְטָ
קְיִיטָ, שְׁמִילְקִיטָ אָזְן דּוּרְכְּגַעְטְּרָאַכְטָ
קְיִיטָ, וּוּן מִרְ האָבָן גַּעַמְיִזְעָם
בְּאַטְרָאַכְטָ דּוּסָ אַיְּבָרָעָרָ

אַונְדוֹן אַלְעַמְעָן דּוּמְאָלָטָ אַיְּבָרָעָר
גַּעַצְבָּגְטָ: אַלְעַמְעָן, מִין אַיךְ דִּי
מִיטְגְּלִידָעָר פֿון דּוּרָ אַרְאַטְוָגָן:
שְׁנוֹגָעָר, ה. לִיוֹוִיק. פְּשּׁוֹוָרָאָ
תָה. בְּעָה. ל. שְׁפִיזְמָאָן, מ. וּוּאַסְעָר אָזְן
מִין וּוּינִיקִיט — אָזְן מַעַן דָּאָרָ
גוּמָה הָעָרָן אַיְּבָרָעָר גַּעַצְיִילְטָעָ וּוּרָעָ
טָעָר אָזְן אָזְן זַיְּ אַיְּ דִּאָ טָעָם,
זַיְּנָעָן אָזְן אַחֲרִיוֹתָ.

מִר זַיְּנָעָן פְּאַרְטִיק מִיטָן עַרְשִׁ
טָן יָאָר «ל. מ. שְׁטִינְ-בְּיִלְאַטְעָק».
מִר זַיְּנָעָן אַרְבְּנְגַעְטְּרָאַטָן אַיְּ
צְוּיִיטָן. אַיךְ גְּלִיבָ אַיְּן אַיךְ הָאָרָ
אוּ עַס וּוּעַט זַיְּן אַ דָּבָר שְׁלִ קִימָא.
אַיךְ הָאָב אַגְּגָהָוִיבָן זַיְּן בְּרִיוֹו
צַוְּ אַיְּיךְ מִיט אַפְּאָר וּוּרְמָעָר פֿון

וועי איזוי ל. מ. שטיין ווירקט אויף זיין שבילה

מ. מאנדעלמאן (ניו-יַּאַרְק)

הויפטאטיס פֵן יְיָוָא אַיִן נַיְירָאָר
אָאָנוֹו. שְׁפַעֲטָעַדְיקָע יָאָרָן הַאָט זַי
אַרְוִיסְגּוּווֹוִין אָן עַנְלָעָכוֹ אִינְטָעָרָעָס
אָוִיךְ צַוְעָדָעָרְזָה דִּישָׁע קַלְטוֹרָה
צַוְעָקָוּן — אָוִוי בֵּין אִיר פְּלוֹצָעָמָה
דִּיקָן טָוִיט מִיטָּא פָּאָר יָאָר צְרוֹרִיק.
דִּי פָּאָרְשִׁידְעָנָעָשׂ שְׁלִיחִים פֵן יְיָוָא
קָאנְגָּעָן אָסֶד וּוּגָן אִיר דָּעַרְצִילָן.
דִּי קְרִיסְטָוִן מִיסָּס לְאַפְּנָאַנְטָ פָּאָרָה
דִּינָט בָּאַמָּתָה, אָוִ אִיר נַאֲמָעָן זָאֵל
פָּאָרְצִיכְיָכָנָט וּוּוֹרָן אַיִן דִּי אַנְגָּלָן פֵן
יְיָוָא.

ווען דער ליעבר שטיזן איז גע
וואוואר אַ «בָּא בִּימִים» אונז ער האט
געוואאלט פֿאָרלִיכְטֶעֶרֶן זיך אַ בִּיסֶל
דעַס עַל פֿוֹן גַּעֲשָׁפֶם, בְּדֵי צוֹ
קָאנָעַן מַעַר צִיטַט אַפְּגַעַן זִין קוֹלָ

גאה מקיים

ש. מיללער
(לאס-אנדוושעלעס)

זעיר פיל מענטשן רעדן בעי
וונדו וועגן דער לילגאָן קון
דיישן ברוך", טיל דרשעגען אַקלָו
אנց שיןן וועגן דעם. וען עס
וומט אַבער עפֿעס צו טוּן קָאַרְוִן
וונה, אייז קיניגער ניטא אין דער
יעים.

ל. מ. שטיין אינן ניט קיין יטה
וורש. נישט געהערט אוון נוישט
יעזען קאן אוים קיין "דרשה"
עגן יידשן בור. ער איז אבער
יג נאה מקיים. מיר האבן געזען
יג בעיכער, וואס ער האט ארייס-
געזעבן אוון מיר ויטסן קאן זינגע-
טיטונג פאר זידיש בעיכער,
וואס אנדערע האבן ארייסגעגעבן.
הואר אט דער אבערט קומט אוים אַ

ויניגש איר אים ער זאל זיין
געונט און שטארק, און אין די
פֿרְזִיק יאָר וּאָס אַס קומט נאָר
— לְוִין יידשו אַיסְדּוֹר בֵּין
הַגּוֹנְדּוּרָט אַן צָוָאנְצִיך — זָאָל ער
בְּעֵת טוֹבָת דָּעַם יְדוּשָׁן בָּרוּך.

זין געטריינשאָפַט צו יידישער
קולטור, צו יידישער ליטעראָטור
און צו יידיש איז אומבאָגרענעצעט.
ער איז בוגען זי ווירקלעך מקים
דעם «הginget בו יומם ולילַה». דאס
בײַזינגען פֿאָר אַים ענינִים, ווּאַס גִּיעֵז
אַים אָן בְּזִי דִּי טִיכָּעֲנִישׁן פֿוֹן זִין
נְשָׂמָה — טְראָכֶט ער דעריבער אָן
אָרגְגַט פֿאָר זַיִ מַשׁ טָאג אָן נְאָכֶט.
זָאָל בְּנֵי דָעַ גַּעֲלָגְנִיהִיט דָעַ-
צִילִיט ווּרְעָן ווּ אַזְוִי שְׁטִין הָאָט
געֻוּנוּגָעָן אָן באָוּרוּקֶט פֿאָר יִדְיַיְהָ-
שְׁעָר קּוֹלְטוֹר אַפְּלִילוּ נִשְׁתְּיִידָן.

אָמֵן זֶה אָמֵן בְּזֶה אָמֵן
 אֲפִים גַּעֲרָבָטִים, וּוֹי אַסְעָרָעָטִים
 דְּרָן, אַקְרִיסְטָלְעָכְעַ פְּרוּי, מִסְ
 לְאַרְיָעַן לְאַפְּאִינְמַם. אַט דַּי
 דָּאוּקָע מִסְ לְאַפְּאִינְט אַיְן גַּעֲוָרָן
 אַנְשִׁתְבָּאַצְאַלְטָעַ סְעָרָעָטָרָין פָּוּן
 יְיוֹא אַיְן שִׁיקָּאנָגָא.

בָּעַת דַּי יְעַדְלָעַכְעַ יְווֹאָאַקְצִיעָס
 אַיְן שִׁיקָּאנָגָא וּוּרְעַת שְׂטִינָס בִּזְנוּס-
 אֲפִים אוּרִיךְ דָּעַר אֲפִים פָּוּן דָּעַר
 יְווֹאָאַקְמָפָגָנָיָן.

ווען מיס לאפאינט האט געזונ
וויי איר בעל-הבית שרייבט אין די
גענט צענדייגנער יידיד-בריוולעך
צער פריננד וועגן א בעישטערונג
פֿאָרְן יְיּוֹאָ; ווען זי האט געזונ ווי
עד רוחט אן א שייער מענטשן
אוַיּוֹן טעלעלֶאן וועגן דער אַקְצִיעַ
וויי עד רעגט זיך אוֹיף ווען עפֿעס
לגייט נישט גלאט; ווי עד פֿרִיאַט זיך
מייט יעדן אַדְּינְגְּקָום עֲגָנָם טשעך;

ל. מ. שטיין — דוד חתון-היובל
— געהדרט צו די אונשי-מעשה.
תכלית שנאה האט ער פֿיננט שייז-
ריידערני, וואס ווערט נוישט בא-
קרעטטיקט מיט גוטן טאט.

ווען שטײַן האט אָזֶךְ לֵיב, ווען
עס געָפֶעלט אִים עפֶעַס — טוט ער
דעָרְפָּאָר מיט האָרֶץ, מיט נְשָׁמָה
אָזֶן מיט אלֶן ווֹאָס ער פֿאַרְמָאנְגָּט.

א גליון קער

רחל ווישניצער (נווילארק)

נאר היבנט געדענק איך מיין
גרויסע באָפֿרְדִּיקְוָנוֹן, ווען דער
מאקס ווינְגַּרְטִּיךְ האָט מיר געָזָגֶט,
או ער איזו גוּרִישׁ צוֹ אַרְאַנְשִׁין
איין ייְווֹא אַ קְוָרֵס וועגן יְדִישֶׁעֶר
קְוָנְסֶט אוֹן אוֹ אַרְךְ דָּס צוֹ
קְאַרְאַדְעָקְעָן אַ פְּעָרוֹן, וְאַס אַיִן
זַיְעֵר קְאַרְאַיְנְדָּעָרְסִירְט אַין מִין
אַרְבָּעַט אוֹן וְאַס האָט עַס מַעֲגָלָעַ
געָמָכָט.

שפטער האב איר זיך דער
ווזט ווערד דער דאזינער "ספאנַן"
סאָרֶן איז געווונַן. נאָר שפטעטער,
ווען איר האָב באָזוכט שיינְגַּאנַ
איין פֿאָברידונג מיט מײַנַּען לעקַ
צִיעַס ווענד קָנוֹנַט, האָב אַיך גַּעַ
דָּעַם פְּרִינְד ל. מ. שְׁטַיְנַן "בְּבֵי
דָּעַר אֲרָבַּעַת": אַיך האָב אַיכ
געַן צְבוֹעַלְעַן זָאָכָן, צְוָאַמְּבָעַרְעַבִּי
געַן מענטשַׁן — אַיך האָב גַּעַזְוַן,
אוֹ ער טוֹט דָּאַס אַלְץ, וְהַלְּעַס
גְּלִיט אַין אִים אַ גְּרוּסֶר גַּלוּבַּן
אַינְעָם יְדִישַׁן וְאַרטַּן אַין יְדִידַּי
שְׁעַר קָנוֹנַט.
אַיך וְיִנְטַשְׁ דָּעַם פְּרִינְד ל. מ.

די ביונוסליפט, מיט וועמען ער
קומט און אפֿטן קאנטאקט, וויזנ
ארויס צו אים די גראפעט מאס
אפשני, רעספאקט און אפֿילו פֿאָרְ
ערונגנג.

די ארבטעטער אין שאפֿ קורען
אויף אים נישט ווי אויף אַ «בָּאָסְ».
אפֿילו ווען ער מאקט וועמען פֿוֹן
זַי אַן אַוִּיסְרִיךְ, פֿאָרְטְּרוֹגְן זַי עַס
אַן פֿאָרְדְּרָאָס. זַי זַעַן, אַן ער אלְּיַין
אַרְבְּטַע שׁוּעוֹר פֿוֹן גַּאֲרֵרְ בְּיוֹן
שְׁלִישִׁין דֻּעַם שאפֿ. ער ווּוִיסְטַ וּאָס
צַו פֿאָרְלְאָנוֹגְן אַן אַוִּיךְ וּזַי דַּי
אַרְבְּטַע זַאְל גַּעֲמָאָט וּוּעָרָן קַאְ
רַעַקְט, פֿוֹן אַן שִׁין.

שִׁינְקִיטַ אַן אַיְגָעַ פֿוֹן דִּי אַיְגָנְ
שָׁאָפְטַן, וּאָס שְׂטִין האָט אַן בְּלוֹט.
ער אַן אַגְּבוּרְעַנְעָר אַן אַוִּיךְ
אַיְזַן אַפְּגַּעַתְּיַעַנְגַּר אַן זַיְן אַוִּיךְ
סְעַרְלְעַקְבִּיקִיט אַן אַיְזַן זַיְן הַלְּבָשָׁה.
ער האָט לִיב אַיְסְעַרְלְעַכְעַ, קַעַדְ
פֿעַרְלְעַכְעַ שִׁינְקִיטַ אַן אַוִּיךְ
פֿאָרְהַעַרְלְעַכְעַ ער נְשַׁמְּהַדְּקַע שִׁינְ
קִיטַ.

שְׂטִין לְאַזְטַ נִישְׁטַ דָּרְךְ קִין
אַיְין וּוִיכְטִיקַע קוֹנוֹסְטַ-אוּיסְטַעְלְוָגָן,
וּאָס שִׁקְאָגָה האָט אַוִּיךְ אַפְּטַ
אַיְזַן בָּאָקָאנְטַ מִיט דַּי בְּעַסְטַע קוֹנוֹסְטַ
וּוּעָרָק פֿוֹן אַלְטַע אַן נִיעַ קִינְסְטַ
לְעָרָס.

זַיְן הָרָץ וּוּעָרט אַיְסְגּוּרְדְּעַרְט,
וְעַן ער דָּרְווֹיסְט זַרְקַע דִּי פֿלְאָ
גְּעַנְשִׁין וּאָס אַשְׁעַרְעַשְׁרַע יִדְיַיְ
שְׁעַרְ מְעַנְשַׁחַת האָט, אַן ער אַיְזַן דַּעַ
רְיַבְעַר וּוְילִיק צַו הַעֲלֹפְן מִיט וּאָס
נְאָרְ ער קָאָן. שְׂטִין לִיבַע צּוֹם
יִדְיַיְשַׁן שָׁאָפְעַר אַן צּוֹם יִדְיַיְשַׁן בּוֹק
אַיְזַן אַיְזַן לשְׁעַר. ער האָט אַבְעַר אַיְזַן
פְּשָׁוֹטְ הנָּהָה צַו עַסְקַע אַן צַאָקְעַן
זַרְקַע מִיט אַיְדִישַׁ בּוֹק.

בְּכָלְלַ: יְעַדְ דָּרְקוֹאָה, צַו וּוּלְ
כָּעָרְ שְׂטִין האָט אַשְׁיכָות, האָט
אַן אַרְיִיגְנְעַלְן אַוִּיסְזַעַן. זַאְל עַס זַיְן
אַפְּשַׁוּטְ אַבְיַנְלְאָדוֹגָן, אַפְּלָאָקְאָטַל,
אַפְּרָאָפְאָנְדָעַ-בְּלְעַטַל וּכְדָוָה. עַס
מוֹזְ בְּיַיְ אַמְּ האָבָן אַבְשְׁטִימַטַע
מַאָס, פֿאָרְעַטַם אַן שִׁינְעַט אַוִּיסְזַעַן.
נִישְׁטָא קִין סַד שְׂטִינִס בְּיַיְ
אַונְדוֹן — זַאְל ער לעַבְן לאָגְגַע
יאָרְן!

וּוְלְכָע שְׂטִין דָּרְצִילַט אַיְם אַפְּטַ
אַונְ ער וּוּבְזַט אַרְוִיסְ גְּרוֹוִיס אַינְטַעַ
רְעַס פֿאָרְ יִדְיַיְשַׁר קוֹלְטוֹרְ, יִדְיַיְ
שְׁעַר גַּעַשְׁכְּטַע וּכְדָוָה.
לְ. מ. שְׂטִינִס אַגְּגַעְשְׁטַעְלַטַע אַיְ

טוֹר — גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּטַלְעַכְעַר טַעַטְיִקְיִיט
— האָט ער זַיךְ אַפְּגַּעַוְכַּט אַ שְׁוֹתָף,
אַ יְוָנְגַן קוֹרִיסְטַ, אַונְ סַאיְזַ פְּדָאִ צַו
בְּאַקְעַנְעַן זַיךְ מִיט שְׂטִינִס קוֹרִיסְטַ
לְעַכְן שְׁוֹתָף.

מַדְרַ מַעְרְקַע האָט אַונְ פְּנִים,
בְּאַשְׁטְרַאַלְטַ מִיט אַ שְׁטְעַנְדִּיקַן
שְׁמִיכְלַל. ער אַיְ מִילְד אַיְן פֿאָרְקַעְרַ
מִיט מְעַנְשַׁנְעַן אַונְ אַיְ שְׁטַעְנְדִּיקַן
גְּרִיטַט צַו הַעֲלֵפְן.
שְׂטִין האָט מִיט מַעְרְקַע גַּעַד
לְעַרְנְטַ נִישְׁטַ נְאָר דִּי תּוֹרָה אַונְ
חַכְמַה פֿוֹן זַיְן וּבְזַיְן בְּיוֹנְגַס, נְאָר אַוִּיךְ
— פֿאָרְשְׁטִין זַיְן, לְ. מ. שְׂטִינִס,
גִּבְּסְטִיקַע אַינְטְּרַעְסַן.

מַדְרַ מַעְרְקַע האָט אַיְבְּרַגְּעַלְיִעַנְטַ
דָּאָס בְּיַסְלַ אַיְפְּקַלְעַרְגַּס-לִיטְעַרְאַ
טוֹר וּאָס יְיַוָּא הָטַ אַרְיִיסְגַּעְגַּבְן
אַיְךְ עַגְלִישַׁן אַונְ מִיט דִי פֿאָרְאָרְ
שְׂטִיעַרְסַ פֿוֹן פֿאָרְשִׁידְעַנְעַן קוֹלְטוֹרְ
אַיְסְמִוְצְיעַס, וּאָס קוֹרְמַעַן אַזְוִי
אַפְּטַ צַו שְׁמַיְנְעַן אַיְ אַפְּסִיס, אַיְ מַדְרַ
מַעְרְקַע גַּעַוְאָרְן בְּאָקָאנְטַ מִיט דִי
צִילְזַ אַונְ אַיְפְּגַּאְבַּעַס פֿוֹן יְיַוָּא אַונְ
יִדְיַיְשַׁר קוֹלְטוֹרְ בְּכָלְלַ.

מַדְרַ מַעְרְקַע אַיְ גַּעַוְאָרְן אַ חַסִּיד
פֿוֹן יְיַוָּא. מִיט אַ שְׁמִיכְלַ אַקְצַעְפַּ
טְרִירַט ער חַמִּיד דֻּעַם בְּכָבְדִּיקַן
טְשַׁעַק פֿאָרְוַן יְיַוָּא, וּאָס זַיְן שְׁוֹתָף
לְ. מ. שְׂטִין שְׁרַיְבַּט אַוִּיסְ פֿוֹן דִי
גַּעַשְׁעַטַט - פֿאָנְגַּנְזַן. אַבְעַר נִישְׁטַ
בְּלְוִזְ אַ בְּיִשְׁטְבִּירְעַר אַיְ ער. מַדְרַ
מַעְרְקַע זַאמְלַט אַפְּיַילְוַ גַּלְלַט בְּיַיְ
טְיִילְ קְרִיסְטַלְעַכְעַ בְּאָקָאנְטַ זַיְן,
אַיְן דִי מְלַחְמַה-יְאָרְן הָטַ ער אַ
מַאל גַּעַטְזַ אַונְגַּנְעַמְעַן, אוֹ יְיַוָּא זַאְל
פֿרִינְד אַגְּרִיסְטַע טַוְהָה. ער האָט
זַיךְ אַוִּיסְגַּעַנְמַעַן, אוֹ יְיַוָּא זַאְל
דָּעַרְאָאָרְ קְרִיגַן עַטְלַעַכְעַ הַוְגַּדְעַרְטַ
דְּלַלְאָרְ.

סַאיְזַ בְּאַמְתַ אַ עַגְרַעְבַּגְן צַו
שְׁמַעַסְ מִיט מַדְרַ מַעְרְקַעְן. ער קָאָן
אַסְקַעְפַּעַטְרַמְטַ, וּוּגַן

פֿוֹן אַ פֿרִינְד

דִּי. י. ש. פֿאָלְיִשְׁוֹק
(שִׁיקְגַּאָה)

אַיְךְ וּוּגְטַשׁ חַבְרַ שְׂטִין אַסְקַעְפַּעַט
יאַונְ אַגְּזַהְאַלְטַן וּמַן אַקְטִיוֹוִיטַעַט
אוֹיְן יִדְיַיְשְׁרַעַלְן גַּעַבְטַיְ
וּאָס אַיְזַעַרְ הַוְיַטְפְּ-אַינְטְּרַעְסַע
אַיְן זַיְן וּלְעַבְן, וּיְ ער האָט עַס
גַּעַטְזַ אַיְזְטַעְרַ.

5. מ. שְׂטִין — דַעַר

שְׂטִילְעַר בּוֹיְעַ

פֿרָאָפְיַ אַלְלַיְפְּצִין (נוֹיְדְאָרְקַ)
(סּוֹרְ פֿוֹן וּוּטְ 48)

עַטְן אַונְ דָּרְךְ דִי צִיְכַעְנְגַעַן פֿוֹן
דִי גַּרְאַפְּיקַעַרְסַ, וּאָס לְ. מ. שְׂטִין
הָטַ אַונְ גַּעֲמָאָט פֿאָר אַונְדוֹן צַוְגַּנְגַּן
לְעַךְ.
דִי דָּאַזְיַקְעַ גַּוְטַע אַרְבָּעַט זַיְן
הָטַ אַונְ דָּרְאַפְּיקַעַרְסַ, וּאָס לְ. מ. שְׂטִין
הַעֲלַעַט אַזְיַקְעַ גַּוְטַע זַיְן
לְעַכְעַר דִי פֿיְנַן פֿוֹן אַונְדוֹן
טְקִיעַרְעַט עַקְסִיטְעַנְזַן. ער זַוְכַּט נִיט
קִין שְׁוֹם אַנְדַעַר בְּאַלְוִינְגַג אַונְ ער
נִיטְיִקְטַ זַיךְ נִיט אַיְן זַיְן וּלְעַטְעַטְרַע פֿוֹן
אַונְדוֹן דָּעַרְעַנְדְּרַעְרַ אַנְעַרְקַעְנְגַן.
אַבְעַר אַונְדוֹזְעַר אַפְּלְעַכְעַבְעַ
בְּאַגְּרִיסְוֹנְגַעַן אַיְן פֿאָרְבִּינְדְּגַן
זַיְן זַיְבְּצִיקְסַטְן גַּעַבְוִירְדְּטַאָגְזַ וּוּלְלַ
אַפְּשַׁר אַבְוִיְזַן צַוְעַטְרִיבְיַן אַוִּיךְ
אַוְיַנְלַעַט דֻּעַם נַעַפְלַ פֿוֹן מְעַלְאַנְכַּאָר
לִיעַ, וּאָס וִינְגַלְט אַיְם טַילְ מְאַל
אַרְוֹם.
זַאְל אַונְדוֹזְעַר אַפְּלְעַכְעַבְעַ
בְּאַגְּרִיסְוֹנְגַעַן צַוְעַטְרִיבְיַן אַיְן
וּלְעַטְעַטְרַע אַפְּלְעַכְעַבְעַ הַוְגַּדְעַרְטַ
דְּלַלְאָרְ.

ח' חיים גראדע (ניויארק)

א דריינרל אויף א בור, בעט ער איז זיכער מיט דער גראעלער זיכערקייט וואס קען געבען, איז זיינע קינדער וועלן עס נישט לייענען. אמת, ער קויפט טאקט יאר איז איז אידאיס א נישטס "סוט", איז זייליבן זיך בטי אים, זייליבן זיך! ווען ער ווועט איסלעבן זיינע יארן, וועלן זיינע קינדער אלע זיינע אנטזונג פארקון איז שמאטעס, אוזעקסענונג איז דער איזיסווארט. קון דעסט וועגן שטערטעס אים נישט צו קויפן זיינע אנטזונג. אבער איב שווין קויפן א בור, דארף עס זיין איז בור, וואס זאל אויך טויגן פאר זיינע קינדסקידער. דערנאך טענחת ער, איז ווי אים דאקט זיך, איז דער "לעקטשורייר" דא שיין געווען מיט פינט יאר צורייק און אויך דעם האט דער "לעקטשורייר" געהאט מיט זיך א בור. איז ער אליען האט פאר דער ציטט שווין צוויי מאל געבטן דאס מעבל און זיין אויטאמאוביל — דאס פארשטייט ער, אבער יעדע פינט יאר קויפן א ביך?! דערביבער זאג איך, איז עס איז גאנדישט אפזישאצן וואס. ל. מ. שטיין טוט פארן שריבער, נישט איזו מיט דעם וואס ער גיט איזס א ווערך, נאר מיט דעם ווי ער גיט עס איזס, די איזטאקראטישע אידליקיט מיט וועלכער ער באהאנדלט דעם מחבר.

איך גלייב, איז די רעדאקטיע פון דער איזסאנבע לפבורד שטיננס זיבצעיקיארין געבורינ-טאָג וועט ניט האלטן פאר אומפאסיק איב איך וועל בטי דער גע- לעגנהייט דערמאגען א צווייטן יידישן פארלעגער, בארים קעלצקין.

ווען איך האב זיך באקאנט מיט דעם ווילנער יידישן פארלעגער ב. קעלצקין — ל. מ. שטיינען צו לאנגען, גילקלעכע און געבענטשטט איז — איז שווין ב. קעלצ- קיין געווען איזונטער פון זיין גודלה. א טיל פון זיין פארמעונג האט ער געהאט פארלאוין איז דער ערשתער וועלט-מלחמה און נאר א גראעלען טיל פון זיינע גיטער איז רוסלאנד האבן קאנטיסקרט די באַלשי- וויקעס. געבלוין איז ער בטי איז מוייער איזן ווילנען, בטי זיין דורךער איז א ריזוקן סקלא מיט יידישע ביכער. ער איז געווען נישט איזו אלט — ווי שוואָר איזן קראנק. ער איזן געאגנונג פאמעלעך, אַנְגַּעַשְׁפָּרָט שווין נישט וווען צו אַפְּלִין. אבער איזן געאגנונג איז אַמְּלִיקָן רוסישן מאגננט. ער האט געטראנן אַשְׁוֹאָרֶץ אַרְוָמִי געשאָרָען הערטצ'יל-בָּרָד, געהאט אַפְּרָאַרְעָסְקָלָגָע אויגן מיט אַשְׁפָּאַטִּישׁ-מִידָּן שְׂמִיכָלָל פון אַמְּעַטְשָׁן וואס האט שלום געמאכט מיט זיין גורל. זיין אַינְצִיּוּר זוּן האט נישט איזן מאל פאר מיר זיך געקלאגט, איז ווען זיין טאטען וואלט נישט אַרְבִּינְגָּעָלִיגָּט זיין געלט אין ביכער, נאר איז אַפְּאָרִיךְ, וואס אַרְבָּעָט אַוִּיסְטָן קנעפלעך, למשל, וואלט ער, דער זוּן, גערישנט אַ

ל. מ. שטיין, דער פארלעגער-מעצענאמט גיט איזס א ביך מיט א סך קענטשאָפט און ליבשאָפט. ער גלעט, מעצט און צירקלט אויס איטליך בלאט באָוּנִי דער. ער שפיגלט זיך איז די טאּולען און איז אַנְיְּנוּנָה. ער איז פֿעַדְאַנְטִישׁ, אַפְּילוּ אוֹפְּקָעָרָעָט, ווען אַ ווארט שפְּרִינְגְּט אַרוֹיסְטָס פֿוּן דער שורה. ער האט פֿרִיד פֿוּן דער אַנְשְׁטְּרָעָנְגָּן בְּיַם דָּרוֹקָן דָּאָס בָּור, אַזְּנָאָר אַ גְּרָעֵסְעָרָעָט פֿרִיד בְּיַם אַפְּגָעָבָן זְבָעָנָה פֿרִיעָר פֿוֹן אַוְּגָדְצָוּשִׁיָּקָן אוֹפְּקָעָרָעָט פֿוּן יְהִידִים אַזְּנָאָר אַטְּלָעָקָן. אַיך האב געזען ווי ער געמט אַוש פֿיְבָעָרָן פֿוּן עצְמָגָדָק וועגן אַרוֹיסְגָּעָבָן אַ נְבָי בָּור. זיין שטְרָעָנָגָן, אַ בְּיַסְלָ אַסְקָעְטִישׁ פֿנִים, געמט צוֹקוּ אַזְּנָאָר צְעִירָן פֿוּן שְׁמָחָה צְוִילָב דָּעַם "גּוֹטָן גַּעֲשָׁעַטָּה", וואס ער האט דָּא גַּעַשְׁלָאָסָן. עס קומט גָּאָר אוֹיסְטָס, אַזְּנָאָר עַר טָוּט דָּעַם מַחְבָּרָא פֿוּן מַחְבָּרָס הַעֲנֵט דָּאָס וּוּרְקָה, פֿאַרְלָעָגָעָר רִינְסְטָטָמָט מַמְשָׁלָפָן מַחְבָּרָס הַעֲנֵט דָּאָס וּוּרְקָה וּוּלְטָס גַּעַוְעָן ל. מ. שְׁטִינְסְפֿרְנְסָה אַזְּנָאָר זְיִינָן חִוּתָה. אַט דָּאָס זְיִינָן ווּרְקָה שְׁרִיבָעָרָן פֿיְלָטָם, אַזְּנָאָר זְיִינָן גִּיט אַרוֹיסְטָס זְיִינָן ווּרְקָה נִיט פֿוּן מְצֻוָּה וועגן, נאר ווּבָלָעָר ווּרְקָה פֿאַרְזָאָרָן דָּעַם לִיעַנְעַר מִטְּאַזְּנָאָר, אַזְּנָאָר האט אַלְיָין דָּרְבָּנִי דִי גְּרָעָסְטָעָה, דָּאָס פֿיְנְסְטָעָן אַזְּנָאָר אַזְּנָאָר פֿוּן אַזְּנָאָר יְוּבָלָאָר.

דער שְׁרִיבָעָר נִיטִיקָט זְיך אַזְּנָאָר אַט דָּעַר אַיְדָעָלָר באַזְּנָאָר צְוּ זְיך, נִיט נָאָר כְּדִי ער זְאל קענען שְׁאָלָן, נָאָר קְוּדָם-פְּלָל, כְּדִי צְוּ קענען אַטְעַמְעָן אַזְּנָאָר זְיך נִיט פֿיְלָן זְיך וּאַ גַּעַפְּאַלְעַנְעָרָר מַעֲנְטָשָׁה. דָּאָס גַּעַפְּלָיָה פֿוּן גַּעַד פֿאַלְנְקִיטָה נִיט דָּעַם יְדִישָׁן שְׁרִיבָעָר אַזְּנָאָר אַמְּדָרָט זְיִינָן זְיִינָן אַנְדָּרָעָר וּוּי דָּעַר, וואס האט באַדְאָרָט זְיִינָן זְיִינָן אַוְּגָטָעָרָשְׁטָצָעָר — דָּעַר קוֹיְפָּעָר פֿוּן יְדִישָׁן בָּוּן. אַפְּילוּ דָּעַם שְׁרִיבָעָר, וואס האט נָאָר גַּעַנוֹג שְׁטָאַלָּאָן וּוּרְדָעָל דָּעַם צְוּ פֿאַרְקָוִינְסָן זְיִינָן בָּוּן, נָאָר פֿרִינְדָן טָוּעָן עַלְיָין נִיט צְוּ פֿאַרְקָוִינְסָן זְיִינָן בָּוּן, פֿאַרְקָוִינְסָן צְוּטָן-וּוּוּיָן פֿלָלָמָעָן דָּאָס גַּעַזְיכָטָט פֿאַרְקָוִינְסָן זְיִינָן זְיִינָן חִרְפָּה, מִיטָּן אַזְּנָאָר אַזְּנָאָר דָּעַם צְוּ פֿאַרְקָוִינְסָן זְיִינָן זְיִינָן קְוּלוֹטָרִ-אַיְגָזְלָעָן אַזְּנָאָר דִי "סְטִיטִיס" — נִיוּיָּאָרָק, אַהֲבָאָ, מִישְׁעָגָן, אַזְּנָאָר אַזְּנָאָר דִי שְׁטָעָט: שִׁקְאָגָא, לְאַס-אַנְדְּזָעָה לעָס, אַזְּנָאָר מִיאָמִי, אַרְוָם אַזְּנָאָר נִיט מַעַר וּוּי אַזְּנָאָר שְׁטָעָט אַזְּנָאָר שְׁטָמְטָלָעָך — אַזְּנָאָר אַזְּנָאָר — ער זְאל מַעַר קִין פֿעַדְעָר נִיט קענען האלטן אַזְּנָאָר דָּעַר האנט.

די ערְשָׁטָע זְיך, וואס דָּעַר בּוּקְוִיְּפָעָר טְעַנְהָמָ, אַזְּנָאָר אַזְּנָאָר נִיט וּוּ צְוּ האלטן קִין בִּיכָּר, סְפִּידָן ער זְאל עַס אַרְוַנְטָעָרְלִידָעָן אַזְּנָאָר קָעָלָר. לִיגָּן שְׁוִין אַבָּרָאָר אַזְּנָאָר זְיכָרְטָן זְיכָרְטָן טָאָטָנָס סְפִּירָה, אַזְּנָאָר נָאָר נָאָר בִּיכָּר אַזְּנָאָר אַפְּילוּ אַזְּנָאָר קָעָלָר קִין אַרְטָן נִשְׁטָאָ, דָּרְנָאָר זְאָגָט ער זְאל מַעַר קִין פֿעַדְעָר נִיט קענען ער, אַזְּנָאָר וּוּיסְטָן נִיט צְוִילָב וּוּסָס ער זְאל מַעַר קִין פֿעַדְעָר נִיט קענען

אָסִימְלָאַצְיָע אֹוּפֵךְ דָּעֵר יִדִּישֶׁר גָּאַס, אַיְזָן אַיְזָנִישֶׁר
פָּאַרְלָאָג נִישְׁטָמֵן גַּעֲוֹעַן דָּאָס עַרְגָּסְטָעַן גַּעַשְׁעַטָּט, בְּעַת
די אַרְבָּעַט פָּן ל. מ. שְׁטִינַן אַיְזָן אַמְּעָרִיקָע אַיְזָן פָּן אַנְּבָן
הַיִּיבָּאָן גַּעֲוֹעַן אַרְנִינְגָּעָן קָוְלוּטָרְטָעַטְקִיטָּה לְשָׁמָה, בַּיִּנְמָרָא
אָונְדוֹן הַאטָּם אַפְּאַרְלָעְגָּעָר גַּעֲכָנְטָן לְכַלְּחָפְחוֹת שֻׁעְפָּן
פְּכָבוֹד נִשְׁתָּן נָאָר מִיטָּן לְעַפְלָן, נָאָר אֹוּפֵךְ מִיטָּן שֻׁעְפָּלָן,
אָבָּאָבָּאָר אַיְזָן אַמְּעָרִיקָע אַיְזָן פָּן דִּי, וּזָסְקָעְנוּן
אָפְּשָׁאַצְּנָן אַזְּאָזְנָן קָוְלוּטָרְטָעַטְקִיטָּה וּי אַפְּאַרְלָאָג לְשָׁמָה אַזְּוִי
קָלְיִינְן וּיְיִלְיִינְרָא עַס אַיְזָן דָּעֵר קָרְבִּיןְ פָּן בַּעֲסָרְעָן יִדִּישֶׁן
דָּעְרָיְבָּר וּוּטָם זִיכְּרָעָר נִישְׁטָמֵן זִמְּנָן קִינְיָן גּוֹמוֹאָמָּה
צָו זָגָן, אַזְּוֹגָן, אַזְּוֹגָן. שְׁטִינַן אַיְזָן פָּן דִּי גַּעַצְיִילְטָעָן חִידָּדִים
אַיְזָן אַמְּעָרִיקָע, וּזָס מִיטָּן וּיְעָרָפָה, אָוְמָדָעָרִימְדָּלְעָכָר
אַרְבָּעַט אַזְּנָן אַיְדָעָלְלִיּוֹם הַאלְטָן זַיְיָ אֹוּפֵךְ דִּי הַגָּעָגָע יִדִּישֶׁעָן
קָוְלוּטָרְטָעַטְקִיטָּה פָּאוֹאִיצְּעָם.

מייט פִּינְפִּינְגִּי אַיר צוֹרִיק, ווּזֹעֲן אַיר בֵּין גָּקוּמוּמָן צוֹם
ערשטיין מאָל אַין שִׁיכָּאָגָא אָנוֹ זַד באַקעָנֶט מִיטַּלְּ. מַ.
שְׂתִּינְגָּעָ, אַיְזָן עַר גַּעֲוֹן נַאֲר אַ קָּרָאנְקִיִּיט, וַיַּעֲרֵ אָפַּ
געַשְׂוָאָכָּט אַוְן אוּסְגַּעַצְטָרָט. פָּונְ דַעַסְטָן וְעַגְּזָן אַיזְ מַרְ
וְאַרְעָם גַּעַוְאָרְן פָּונְ זַיְן פְּרִישְׁקִיִּיט, הָרָצְקִיִּיט אַוְן
בְּרִיטִיקִיִּיט. אַיךְ הָאָבּ דַעַרְעָן פָּאָר זַיךְ אַ טִּיפְ פָּונְ אָן
אַמְּמָאַלְיָקָן רְוִסְיָהָן אַינְטָעַלְיָגָעָנָט אַוְן אַיְדָעָלְאָסְטָן, אָן
איַיְבִּיךְ באַגְּיִיסְטָעַטְעָר אַיזְ שְׁטָעַנְדִּיקְ יָגְנָעָר, אַ
מְעַנְטָשָׁ מִיטְ אַן אַיְרָאַפְּעִישָׁר לִיבְשָׁאָפְטָן צָוְ קְוּנְסָט
אָן דַּאֲרָשָׁט צָוְ וּוֹסְן. אַבְּעָר אַיְזָן דַעַר וּלְבָעָר צִיְּטָ
— אַן אַרְגָּאַנְיוֹרָטָעָר אַמְּעָרִיקָאָגָעָר, אַן עַנְגָּגִישָׁר,
אַ פְּינְקְטָעַלְעָכָר, אַ פְּרִילְיָעַכָּר, פָּול מִיטְ הַוּמָאָר, מִיטְ
אַ קּוֹלְטָ פָּאָר אַרְבָּעָט אַיזְ מִיטְ מְעַנְטָשְׁלָעָכָן מִיטְגָּעָפְלִיל.
זִוְּנָט דַעַמְּאָלָט טְרָעָפְ אַיךְ לְ. מַ. שְׁטִיְּנָעָן אַיְטָלְעָךְ מַאל
וּוֹעֵן אַיךְ קָוְם קִיְּוָן שִׁקְאָגָא. אַידְ וּוֹיָסְ פָּונְ מִיןְ פְּעַרְ
זְעַנְלָעַכְעָר דַעַרְפָּאָרָגָן, אַזְ מְחוֹזָן זַיְן פְּאַרְלָאַגְּ-טָעָ
מִיקִיִּיט, זַיְן אַרְבָּעָט פָּאָרָן יְיָוָא, אַן דַי בִּיכְעָרָ
סְעָרְעָ אַוְיךְ זַיְן נַאֲמָעָן בְּיַיְם קּוֹלְטוֹרְ-קָאָגְרָעָס, אַיזְ
עַר אַיְנָעָר פָּונְ דַעַם עַגְּנָן קְרִיְּזָן קּוֹלְטוֹרִיְּדָן אַיזְ שִׁיְּ
קָאָגָא וּוֹאָס הָאָבָּן גַּעַשְׁאָפְן אַ הִיְמִישָׁ וְאַרְעָם וּבְינְקָעָלָע,
וּוֹ אַיְדִישָׁעָר דִּיכְטָעָר וּוּרְעָט אַרְמָגְעָרְנָגָלָט מִיטְ
לִיבְשָׁאָפְט אַיזְ אַגְּנָרְקָעָנוֹגָג. שִׁיקָּאָגָא אַיזְ גַּעַוְאָרָן מִיןְ
צְוּוֹיִיטָעָ הַיִּם אַיזְ מִיןְ יוֹסְטָובְ אַיזְ אַמְּעָרִיקָעָ. דַאֲרָטָ
לְעַבְן מִינְעָן בְּרִידְעָר אַיזְ מִינְעָן בְּעַסְטָן פְּרִיבְגָּד, וּוֹאָס
אַיךְ דַעַן זַיְיָ אִיצְטָ נִישְׁתָּאָסְטָ אַוְסְ בְּיַיְם גַּעַמְעָן, וּוֹיְלָ
— אַיזְ מַעְרְבִּין שְׁמָחָה בְּשְׁמָחָה.

איך ווינטש זיך אלליין או שיקאגא זאל בע מיר בעניש
ווערנן וואכעדייך, אונז איך זאל דראט נאך לאנגע יארן
טרעען דעם שטענדיך יומ-טווידיקן ל. מ. שטיין.

גරויים פארמעגן. אין מין צויט האט שיון ב. קלעצקן. קיין ביכער נישט ארויסגעזעב, און ווען איך בין געקומען צו אים ארויסגעבן מין ערשות לידער- זאלאונג, האב איך מיטגעבראכט דאס גאנצע געלט, וואס די אויסגעבע האט באדארכט קאסטען. פון אים האב איך בלויו פאלראנגט ער זאל מיר דערלויבן אריישטעלן דעם נאמען פון זיין פאלראלג אויף מינן איז. ער האט זיך זיער דערפעריט צו קענען מיט בילל. ער האט זיך זיער דערפעריט צו קענען מיט עפעס באהילק זיין א יונגן שריבער. א צוויות מאל האב איך אים באזוכט, ווען ער איך געלגען קראנק. אוין צוינע דערפֿאַרנוֹגָעָן מיט שריבער האבן איך גע- לענדנט. איז יעדער פֿאַעַט איז א ביסל צעמייט, גע- שטערט אוילן גלבּין שלב : «זאגט אלײַן, וועלכער באַרמְאַלְעָר מענטש, וואס קען פֿאַרדיינען געלט, וועט זיך אלײַן פֿאַרמְשָׁפְּטָן צו זיין אן אַרְעָמָן, אַבִּי צו שריבּן לִידְעָר ? » — האט ער מיך געפֶּרגעט. אין דעם באַהֲלָלְעָנָם שמייל אין זיין אַרְעָמָן, נאָר ער פרווט מיך שטאנען, און ער מײַנט עס נישט. באַהֲלָלְעָנָם שמייל אין זיין אַרְעָמָן, פֿאַרְאַרְאַס אַבְּוֹת. האט ער מיך צוֹרִיקְעָרְוֹן : «מיינט נישט אַרְאַגָּע : אָן אַיְדִישָׂעַר פֿאַרְלְעָגָע אָן יֵאָן אַנְאַרְמְאַלְעָר מענטש ? » נאָך ווַיְצִיקָּר נַאֲרָמָל פָּן אַ פֿאַעַט », האט ער זיך צעלאָכט. ווען איך בין שיון געווען בע דער טיר האט ער מיך צוֹרִיקְעָרְוֹן : «מיינט נישט אַרְאַגָּע באַדוּיעָר, וואס איך האב אַרְבִּיגְעָלִינְגָּן מין געלט אַין יַדְיָשָׂע בִּיכְעָר. איך קען גַּרְוִיסָּע סוחרים, וואס האבן אַרְבִּיגְעָלִינְגָּט קַאֲפִיטָּלָן אַין אַנְדְּרָעַ אָונְטְּרָנְגָּעָן פָּן וועלכע עס אַין אויך גַּאֲרְנִישָׂט גַּעֲוָוָאן. דאס אַיְנָ- ציעק, איז זיַּי האבן זיך געלביבן, איז אַ קְרַעְנְקוֹג אַין האָרְצָן, איז זיַּי האבן פֿאַרְלָאָרְן זיך זיער האב אַון גוּטָס. מיר איז אַבער געלביבן אַן אוֹצֵר פָּן יַדְיָשָׂע בִּיכְעָר, אַן ווער עס וועט שריבּן די גַּעַשְׁכָּטָע פָּן דער יַדְיָשָׂע לִיטְעָרָטוֹר, וועט מזון דערמאָנָען דעם פֿאַרְ- לאָג פָּן באַריס קלעצְקָן ».

צוליב דעם ווֹאָס אַמְּרִיקָע אֵין קִיּוֹן מָלֵן נִישָׁת
געוווען אוֹז אַפְּנָעָמֶד פָּוֹן יִדְּישָׁן בּוֹךְ וּוּי מְרוֹחָה
אייראפעַן, האט ל. שטינַן נִישָׁת גַּעֲקָעָנֶט אַנְטוּיקָלָעָן
אוֹז פָּאָרָלָאנְגָּטָעָמִיקִיט וּוּי. בּ קְלָעָצְקִין. אַבְּעָרְפָּוֹן דָּעָר
אנְדָעָר זְבַּת אֵין זְבַּת אַיִן אַמְּרִיקָע אַיִן יִדְּישָׁרָפָּאָר
לְעָגָר אַגְּרָעָסְדָּעָה הַעֲלִידִישָׁקִיט אַיִן אַפְּלִילָוּ אַגְּרָעָה
סְעָרָעָ צִידָקָות וּוּי דְּאָס אֵין גַּעֲוָונָץ צּוֹ זְבַּת אַיִן פּוֹלִילָן
אוֹז אֵין אַמְּאָלִיקָן רַוְּסָלָאָנד. בִּינוֹ אֵין דָעָר מִיטָּפָּן
די דָּרִיטִיסִיקָּעָרָאָן, וּוּעָן יִדְּן אֵין פּוֹלִילָן זְבַּבָּעָן וּוּיְעָר
פָּאָרָאָרָעָמֶט גַּעֲוָאָרָן אָוֹן עַס האָט זִיךְ גַּעֲשָׁטָאָרָקָט די

בִּין ל. מ. שטיינען איז עס נאטירלעך

מלך רָאוּוִיטשׁ (מְאַבְנֶרְעָאֵל)

או איך טראקט וועגן לא. מ. שטייניגן בדור אונדרויזער לאן וועגן די. ל. מ. שטייניגן בכל און קלעלקיטו און אונדרויזער — זע איך אט אונז הייזע: פדי צו סימבאלאייזן אַ דערגרייכונג און דעם זיג האט די גראפע, וואס האט די דערגרייכונג און דעם זיג צונגעראייט, באַשלאָסן צו בויען אַ מאָזומונענס אויף אַ הויכן באָרג, און זי האבן אַ גראַיס קאַלאנע מיט מי און מאָטער אויף דעם שפֿץ קון יונעם באָרג געשלאָפֶט. און עס איז שין געווען נאָעטן פָּן טאָפלְן זיג האט זיך אַינְיגטן קון דער גראַפֶּן פָּרָה גלוֹסְטְּחָקְעָד צו מאָן — אַ צִינְיקָעָר אָונְן ער האט אַיבְּרָגְעָנְשָׁנְטִין דֵּי שְׂרָטְמָן קאַלְאָנָע האט זיך אַגְּנוּהָבוּן צו חָצְלָגְעָרָן באָרג אַראָפֶּן. אַיְלְצִי ליגונ בעי אַלְמָעְנִין דער זיג געווערָן נישטיך אָונְן דער סימְבָּאָל אַ נְאָרְשִׁקְיָה אָונְן מיט אַראָפְּגָעָלְאָזְעָנָע הענט האבן זי גָּזְעָקָטָה ווי די קאַלְאָנָע, אָונְן מיט אַיר אַלְצִי עַרְעַעְלָה, קִיפְּקָלְטָה זיך אַראָפֶּן אָונְן נאָר עטלעכע זעגַן נישט גַּעֲבָלְבָּן שְׁתִּין מיט קָאָרְלִיגְטָע הענט אָונְן זי האבן זיך אַלְאָזְעָנָע גַּעַטְמָן אַראָפֶּן, נאָך גִּבעָר ווי די קָאָלְגִּידְקָעָקָאָלָגְעָן, אָונְן מיט וואָס נישט אַיז האבן זי אַראָפֶּן — צוֹזְגָּן, קָלְעַצָּר, וואָס נישט אַיז. די קאַלְאָנָע אַלְטָל נישט מער. מער קענען זי אַלְלִין נישט טוֹן. מעַר אַיז נישט פָּאָרְגִּידְעָר כְּחוֹתָה. ווי שְׁתִּין אָונְן רָוּחָן הילְך אָונְן וָאָרטָן — וּבְלִיא אַיצְטָקָע מָעַן שְׁוִין וָאַדְלָעָן אַן וָזְבָּלָע.

דער זיג אַיז: די דערגרייכונג קון דער יְהִוָּה קולטור אָין דעם שְׂטָאָרְקָסְטָן אָונְן גְּרָעְסְּטָן יְהִוָּה ישׁוֹב אַין אַמְּרָעִיקָע. די קאַלְאָנָע אָיז: די יְהִדִּישָׁע לִיטְעָרָטוֹר אָין אַמְּרָעִיקָע.

די חוווק-מִאכְבָּדָר זענען : די ליעיכטזוניקע אַפֶּאָרטוֹר
ニステン.

און די ווֹסָס וְאַרְכָּן זיך רַאֲטֻעוּוּן אֶסֶט מַאל קַעַגְן
יעַדְעַר מַאֲמַעַנְגָּעָר לְאִגְּקִי, זַעֲנָעָן : דָּעַר. ל. מ.
שְׁתִּין — דִּיל. מ. שְׁתִּינִים — וְאַרְעָם בְּאַטְשׁ וְזַי
זַעֲנָעָן וְעַלְתָּן אָוּן וְגַיְינִיק, זַעֲנָעָן זַי דָּקְרִין מַאל
אָוּס וְזַי מַשְׁגַּעַנְגַּעַן לְאִילִין, זַעֲנָעָן זַי זַעֲנָעָן
סְטוּפָן אָוּן וְחַטְ�וּעַדְיוּקִיסְטָעַן מַוְיַּוְשַׁטְּסָטָע.
אָוּן אָז אַרְך הַעָר, אָז אַזְּן זַיְן עַלְטָעָר שְׁתִּינִיטַּל.
מ. שְׁתִּין נַאֲדֵר אַלְיָן אַנְגְּדוּזָה גַּאֲרָטָן מַוְיַּטְּסָטָע
יְבִין בְּלַעַטְלָעָן קִוִּים אוֹיְף דָּעַם אַיְינְצִיקָן בּוּמָ —
וְזַי עַס אַיְן פְּלַאנְגָּטָן דִּי וְיַיְעַן כָּוֹן מַשָּׁה לְיִבְּחָלְפָעָרָן
— אָזְן פְּלַאנְגָּטָן דִּי שְׁעַנְטָע אַדְיָעָן בָּקָן לְאַנְגָּגָן מַאֲרָ
גָּגָן, וְזַי אַנְגָּטָן דִּי לְיַעַטְרָאָטָרָן, וְגַוְדְּעָרטָס עַס מִיקָּ
נִישָׁת. בְּמִיל. מ. שְׁתִּינְגָּעָן אַיְן עַס נַאֲרָן אַטְיַרְלָעָן.

דער זיך איז געוווען אווי נאענט —
אוון אויך די נידערלאגע שוין אווי נאענט —
מייט דער הילך פון די. ל. מ. שטיניס חעט די
אנקומונדייק נידערלאגע פֿאָרוֹאַנדֶל ווערן ווּידֶעֶר
איין זיך און שוין אויך אייביך.

אזר איז. ל. מ. שטיין

ג. **כָּנִין** (נוו-יאַרְק)

ונען איך האב ויז דערוזיט, אז הברים אין ניו-יירק
און שיקאנז פלאנירן א יומ-טוב פארן חבר ל. מ. שטיין
האב איד געפֿילט, אז איך דאָרְפַּ זיך איז איז דעם יומ-

טוב באטטייליקן.
אבל ווי איזו טוט מען דאס ? מען קען דאך ניט אפ-
רואָן מענטשן און בעטן, מען זאל מיך אַרטינגעמען און
קְאַמִּיטעַט. האָב איך דעם שטילן פֿאַרדראָם געהאלטן
פּֿאָגָר זיך אַלְיאָן.

אבל אט דערחאלט איך אומדערווארט אט בריוועעלע
פון א פריננד, וועלכער שדריבט מיר, אז לאכטן ל. מ.
שטיינען וווערט אַרײַסגעגעבען אַ וּשׂוֹנְגָּאַל אָוֹן מעַן ווַיִּלְיָא
או אַיך זָאֵל וְזָאֵל בְּאַטְיַיְלִיקָן מִיט אַ פֶּאֲרָ קָוְצָעָן דָּרְאַיְנָעָן
רוֹנְגָּעָן וּוֹעֲגָן מִינָן דָּרְפָּאָרָגָן אַדְעָר מִינָן באַגְּעַנְיִישָׁן
מִיט ל. מ. שְׁטִיְינָעָן. נַאֲך אַט דָּעָר פָּאָרָרָעָדָע, דָּאָרָפָ אַיך
שְׁוִין נִשְׁתַּחַת אַוְיסְטַּרְיכָּשָׁן, אוֹ אַיך טָוֹ דָּאָם מִיט פָּאָרָגָנִינָן.
דָּעָר נִאְמָעָן ל. מ. שְׁטִיְינָן אַיז מִיר גְּעוּווּן אַ סְּקָ פְּרִיעָר
בָּאַקָּאנָט, אַיִדְעָר אַיך הָאָב וְזָיך מִיט שְׁטִיְינָעָן באַגְּעַנְט
פָּעָרָעָנְלָעָן. דָּאָם, וּוֹאָם אַיך הָאָב וּוֹעֲגָן אִים גַּעַרְעָט,
הָאָט מִיךְ אָלָע מַאַל גַּעַמְאָכְט טְרָאָכְטָן, אוֹ עָר אַיז אַיְנָעָר
פָּוֹן דִּי לְמַדְזּוֹאָנוֹニָקָעָם, וּוַיִּלְיָעָר טָוָט אַ סְּקָ גּוֹטָם אָוֹן
וּוַיִּלְיָא נִשְׁתַּחַת מַעַן זָאֵל וּוֹעֲגָן דָּעַם ווֹיסָן. פָּעָרָעָנְלָעָכָע, "פּוּבְּלִי-
סִיטִּי" אוֹן פֶּאֲרָ אִים אַלְעָ מַאַל פְּרָעָם.

אויף למד-וואזוניקעם ובכל' בין אירך די לעצטע צענדליך יאָר זוייער איז בעס. אירך מדראכט וועגן זיין: אויב עס איז אמתה די לעגענדע, איז אויף זוי האלט זיך די וועלט, וואָלט עס געוווען אַסְכָּה בעסעה, זוּן זוי ברענצען די וועלט אום, ווילע די היינטיקע וועלט איז אַזְזָה מיאומע, אַזְזָה נישט-ערעלעכע, אַזְזָה רשעווותדייקע.

מיינט נישט, אויך האב ווועגן דער ווועלט אלע מאל איזוויי געטראכט. פֿאַרְקּוּרְטָם, אויך בין אלע מאל אין אויר געוווען פֿאַרְלִיבָט. אויך בין געוווען פֿאַרְלִיבָט אין די מענֶן-טשין, ווֹאָס בײַיעַן אַרוּם אויף אויר. אַבעָר די לעצטָע 20 וַיָּאֵר — ווֹאָס פֿאַר אַ שׁוּעָרָע, ווֹאָס פֿאַר אַ בִּיטְעָרָע די גוֹוילְמָט אַגְּנוֹן.

דאסן אלץ איז אכבר א שטימונג איז. אין דער אמרה, איז ווי די וועלט זאל נישט זיין שלעכט, פילט איר זיך גליקלען און דערהויבן, ווען אויפֿ איר גיעין אדרום איזוינע וונגעראבעארע שטיילע און איידעלע מענטשן, ווי ל. מ. שטימונג.

את וועל איך איביך איבערגעבען נאר איזן עפיזאָד :
 דער באָקאנטער זושונגאליסט און קולטור-טווער פנעם
 שווארץ איז געקמען קיין אַםעריקע. ער איז געלאָפּן פֿון
 פּוֹלִין, וווען פּוֹלִין איז געפֿאָל. לויָפּונְדִּיק פֿון פּוֹלִין קיין
 ווילען און שפּעטער דורך מסּאוּטּ-רוּסּאָנד און יַפְּגָן,
 איז ער געקמען צו די ברעגן פֿון אַמּעריקע. דֶּל האָט ער
 אַנגְגַּשְׂרִיבֵן אַ בּוֹר, ווָאַם הַיִּסְטְּ דָּם אַיז גַּעֲווּן דָּר

**שוווער צו שרייבן א קורצע
באנריםונג צו 5. מ. שטיינען**

מ. ל. פאלין (שיקאגא)

ל. מ. שטיין איז א גוטע טמען פאר
וועואגיק בוד, געשריבן פון א קולטור-היסטאָר
דייקער אַדער פון א גוטן נאוועלייטס.

איך געהר נישט צו בידיע אטאָנעריעס.
און דאָך קאָן איך נישט דורךלאָן די זעלטמע-
געלעגענהייט צו שרייבּן אַ פֿאָר ווערטער
וועגן ל. מ. שטיינען דעם מענטש, דעם ייד,
דעם קולטור-טוּר אַן דאס וויכטיקסטע —
דעם גומל ליבּרְגֶּה אַין הַרְנוּבָּה

לעט גוטן זונט זונט און פרטבּוֹן.
לויט מיטן אפֿשאצ'ונג איז ל. מ. שטיין אייד
געבר פָּזְן די ווייגינעק פָּזְן אונדזער דוה, וועלֶל-
כבר אין איזוי אלטנטיק און גליצ'צ'נטיק איזוי

באסיז'ון — איזוי אונגענעם באשיז'ון.
באלד ווי איך האב זיך מיט אים פערזען
לאעד באקענט האב איך געפֿילט עפֿעס איזא
אונגענעם בעאנטקייט, פונקט ווי איך וואלט
מיט אים געוווען באקאנט אַ לעבען לאנג.

מיט יארן שפערטער האב איד זיך דער-
וואויסט, או ער האט געהאט אַ פֿאָרְבִּינְדוֹנָג
מייט דער אָונְטֶעֶרֶרֶד גִּשְׁעָרָד דְּעוֹאָלְצִיאָנְגָעָרָעָר
באָוועָגָנוּג אָין צָאָרִישׁוֹן רְוּסָלָאָנָד אָון דָאָס
הָאָט אִים נָאָמִירְלָעָך מֵיר גַּעֲמָאָכָט נָאָך גַּעֲנָבָן
טעָר.

מבחן הארציקסטע באגריסונג צו זיין 1057טן
יובל און מבחן ווונטש אויף לאנגע יאָרֶן קָוּ
ווענטערדייקער טעטיקיט, גוטן געונט און
מוונטערער שטימונג.

במציאות אונדווער חוב. איך דערציזל
דאס אוניסטריקלעך, פדי צו כאראקטעריך
זיזין דעם מענטשן שטינן — דעם צו
שטרוי, וואס ער האט צו מענטשן, די
הילוף-גראיטקייט, וואס ער פֿאַרמאָנט.
אזווי האנדלען קענען נאר מענטשן, וואס
האָבן אַ גּוֹרִים אָזְן ברײַט האָרֶץ. ל. מ.

איך הצביע ל. מ. שטינינען א סך מאל באגונגענט און אלע מאל הצביע איך אין אים גזען א שטילן, באשיזידענען, הארא- צ'יקון מענטשן, א גוטן חבר. צו זיין יומס-טוב שיק איך אים מײַן הארציקע, הארציקע באגריסונג.

אָנָּהִיָּב (חוֹרְבָּן פּוֹלִילָן). אֵין דַּעַם מְאֻנוֹסְקָרִיפֶּט הָאָתָּה עַד גַּעֲשִׁילְדָּעַרְתָּן וַיַּן לְוַיָּהָן, צְוֹזָמָעָן מִיתָּה אַגְּרוֹפָע פּוֹלִישָׁע אָאוֹן יְדוּשָׁע וְשָׂוְרָנָאָלִיסְטָן, אַיכְבָּר שְׁטָעַט אָוֹן שְׁטָעַטְלָעָךְ פּּוֹנָן פּוֹלִילָן. עַד הָאָתָּה אַיכְבָּר גַּעֲלִילְעַבְטָן צְוֹזָמָעָן מִיתָּה אַלְעַמְּנָעָן דִּי שְׁרוּקָה פּּוֹנָן דַּעַם מְעַרְדָּעַרְטָם קּוֹמָעָן, פּּוֹנָן הַיְמָלָעָרָם קּוֹמָעָן. אָאֵיךְ הָאָבָּה דַּעַם מְאֻנוֹסְקָרִיפֶּט גַּעֲהָאָתָּה דִּי גַּעֲלָעָנָהָיִיט צָוְלִיעְנָעָן. אַיר הָאָבָּה גַּעֲמָרָאָכְטָן, אָז עַס וּוְאַלְטָן גַּעֲוֹעָן אָז עַוּולָה אָוֹן אַפְּאַרְלָוְטָן וּוֹעֵן דָּעַרְטָמָה קָעָן נִיטָּאָרָוִוָּס אִין אַבְּזָה, וּוֹסָם דִּי יְדוּשָׁע וּוֹעַלְטָן זָאַל קָעְנָעָן לְיַיְעָן בְּנָעָן אָוֹן זִיר בָּאַקָּאנָעָן מִית יְעַנְּרָה אַוְיְגָרְיוּסְלָעְנְדִּיקָּעָרָה.

איך בין געטונגין צום בילדונגס-קאמיטעט מיט א פָאַר-
שלאג אַרְוִיסְצְּגָעֶבֶן דאס ברה, אַכְּבָּעֶר בַּיְלָזְוֹנֶס- קָאַמְּבָּי-
טָעַטְמָט הָאַט אַוְּפָט דעם קִיְּזְפָּאנְדְּזָט נִישְׁתָּמְטָט. אַסְּרָךְ
גָּאַעֲנְטָעַ מְעַנְּטָשָׁן הַכְּבָן גְּעוּוֹסָט וּוּגָן דָּעַם פְּלָצָן. דאס אַיז
אַוְּיֵיךְ דַּעֲרַגְאַנְגָּעָן צוֹל. מְשִׁינְיָנוּן. וּוּי נַאֲרָדָס אַיז צוֹ
אַים דַּעֲרַגְאַנְגָּעָן קְרִיגָּאַיךְ פָּזָן אַים אַברְיוֹן, וּוּי עַר-
שְׂרִיבָּט :

“איך האב געהערט, אז אויר פלאנירט ארייסצונגעבן פנחים שווארגזען אַ בוּה, נאָר אַיך פֿעלט געלט, בין איך גראַויש אַיך צוֹ לְיִעֵן \$1,000. אויר דערוואָרט דערבעני, אז אַ העלְפֶּט פָּן דער סומע זאל אַיך באָקּומען צוֹרִיך. אָון זאָל דאס בּוך אַרוּסִיגִין. מיט אַ פֿאָר טעג שפֿעטער האָב אַיך באָקּומען דעם פֿשְׁעָק.

טיבור ה'אכ'בו פון דיטס נויזונט ווישט ווונונוּרט
פון דיטס נויזונט, אונז יונגער האט גיעזאגט, אונז נישט.
ח'בר: ער, שטיין, האט געוגאנט, אונז ער ווועט קריינן צורייך
צ'וירק. ער האט זיך אַפְּלִיכָה געוועט מיט אַיינעם אַ
וואַוָּען צ'וירק. ער היינץ גראַנט, אונז ער ווועט קריינן צורייך
צ'וירק. ער, שטיין, האט געוגאנט, אונז ער ווועט קריינן צורייך
צ'וירק.

אנו מושכים מיר מיט פְּרִיד אַבְּעָרְגַּשְׁקֶט צו שטינען.

ווען שטיין האט דער האטלנטן אונדזער טשעך, האט ער
אונדו געשרכון, איז ער האט מעד ווי \$500 ניט דערוזארט
און אונדזער עטנפער איז געווען איז ווען מיר האבן דאס
געעלט פון בוך אונגעקראנן, דארוף ער קריינן די פולע
סומע צוריק. ער וועט קריינן אנדערע גוטע צוועקה, פאר
זעלכע ער זאל אועונגבען פון זיין אייגענער קעשגען אויפ
וואאלט בעישטערן פון זיין אייגענער קעשגען אויפ
אפריסצונגען דאס בוך. איז אונגעקומווען פון אים נאך א
בריזו מיט א טשעך אויפ \$50, מיר זאלן דעם טשעך
פארטאן פאר וואס פאר א צוועקן מיר ווילן, וויל ער האט
די \$50 געווענצען אין א געוועט מיט א פרײינד, וואס האט
געטענהט, איז מיר וועלן אים אפֿילוּ קיין \$500 אויך נישט
אויריכונגנוו

צלוב וואם דעוצייל איך איניך די מעשה? זוכער נישט צוליב דעם, פדי מיר זאלן זיך אויספֿינען, או טויר האבן

פנו תודוס איש רומי ביז ל. מ. שטיין

משה שטארקמאן (ניו-יַּאַרְק)

אנגעוווירן דעם טיטל «עַם הַסָּרֶבֶר».
אין אונדערע טאג זונגען פָּאָרָאָן
וועיגצקי, גָּאָר ווִינְצִיךְ, אָזָעָלְכָּבָּחָלְוָה
צִים אָוָן גְּבוּרִים פָּוֹן יִדְישֵׁרְרוֹחָ
נִיחְתְּדִיקִים. דָּעָרְפָּאָר אָיָן אָוָן דָּאָזָויִ
טְבִיעָר ל. מ. שְׂטִינִין. דָּעָרְפָּאָר — דִּי
גְּדוּשָׁס פָּאָרְצְּרוֹנָג צָו אַיִּם.
עָר אָיָן אַרְיָה אָיָן דָּעָר גָּאָלְדָּעָ
נָעָר קִימָט, וּוְאָס צִימָט זִיךְ פָּוֹן תְּוּדָס
אִישָּׁ רֻמִּי דָּוְרָךְ חֲסָדָא אַיבָּן שְׁפָרוֹת
בֵּין ל. מ. שְׂטִינִין אִישׁ שִׁיכָּגָגָ.
זָאָל עָר דִּי גָּאָלְדָּעָנָעָ קִיטָּס וּוְיִ
טְבִיעָר צִיעָן, בֵּין 120 יָאָר!

“יידן שטאלצירן מיטן צוונאמען
עם האסָּטֶר” — דאס פֿאַלְק פֿוֹן בּוֹך.
מחמד, דער גריינדר פֿוֹן אַיסְטֶר
לאם, האָם מיט דער דָּזְוִיקָעֶר באָ
צִיכְּלָעָנוֹג גַּעֲמִינְגֶט בְּלוֹיזִין צוֹ זָאנְגֶן,
אוֹ יידָן זִיבְּנָעֶן דָּס פֿאַלְק, וּואָס
וועָגָן וֵי רְעַדְתָּן זָרָ אַנְעָם באָ
שְׁטִימָטָן בּוֹך, אַין תְּגַנְּךָ. אַבְעָר דִּי
יידָן גּוֹפָא האָבָן מַחְמָדָס אוַיסְטְּרוֹק
קָאַרטִּיטִישֶׁט, אוֹ סְזָאָל אוַיסְקּוּמוּעָן,
אוֹ בְּכִי אַחֲינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַין דִּי
ליַבְשָׁאָטֶט צָום סְפֶּר אַ נַּאֲצִיאָנָאַלְעָר
איַגְוָאָרֶט.

ל. מ. שטיין – דער וועטלעכער ייד-מענטש

ד"ר מ. בראנשטיין (שיקאגא)

די ארכבעטן אין אונדזער היינטיקון ויבל-זושורנאל זייןען אונגעשריבו געווארן פון חישובע שריופטשטעילערם, קול-טורטוערטס און פערזענעליכע פרײנד פון דעם בעלה-היוכל. דאס איז אונדזער אלעמענס קאלאקטיווע מהתהה לאבד שטויינס זיבעצייניארטיקון געכירות-אטגן.
פון די ביינרגאנטישע נאטיצין, מעמיארטן און באגריסוונ-גען אינעס זשורנאל, וואקסט אויס פאָר אונדזערע אויגן-דער אינגנטימילעכער כאראקטער פון ל. מ. שטינען. עס שטראלן פון זי אָרוּס די מצוות מעשיות, וואָס דער החישובער יוכילאָר האט אונגעוזאָמלט אויף זיין זיבעציינ-יאָריךון לעבענונג. בעיקר וואקסט אויס פאָר אונדזערע אויגן די געשטאמלט פון אַ וועלטלען זיד-מענטש.
די ל. מ. שטויין-געשטאמלט, וואָס איז אויסגענקאנטן גע-וועארן איז אַמְתֵּן פון דעם וואָרט סימבאליש פאָר נאל, איז אַיִן אַמְתֵּן זונען פון דעם וואָרט פאָלקס-איינטעליגענע, וואָס גלייבט און דער זידישער קלאָמערט זיך אַיִן די יסודות, וואָס די אַבות פון דעם מאָדרגעט זיד אַיִן געדענק האָבן פאָראַיִינט לדור דורות.
או דעם טיפֿן גלויבן און ליעדנשאָטעלעכער באָטיליקונג פון דער פאָלקס-איינטעליגענע פון דעם ל. מ. שטויין-שניט, וואָלט ניט מעגלעַ געוווען דער אוֹיֶכלַי פון דער וועטלעכער ידישער ליטעראַטור, דערציונג, וויסנשאָפט-לעכער און קוֹנְסְטַ-איינְסְטִוּצְיָעַם, וואָס זונען אַיִן אַונ-דוּרָע טאג אַיִן גָּאָר אַ גְּוּוּסְעָר מס דער רוקנביין פון יידישן נאַצְיָאָנְלָן קִים.

דאס אין טאקי געוווען דער אמא
אין דן די פֿאָרגאנגענען דורך. אַקְיָילָן
איינַן דער אָרְעַמְסְטָדֶר יִדְישַׁעַר שְׂטוּבָן,
אַקְיָילָן אַין דער חֵיטָן דָּעַד סָמְעָן
פֿאָרגְאָרְעַבְמְסְטָדֶר מְשֻׁפָּחָה. האַבָּן זִיד
געַפְגָּעָן אֲ צַעְנְדְלִינְגָן סְכִירִים, אוֹיף
לְשׂוֹנְקָודָש אָונֵן אוֹיף עַבְרִימְבִּיטְשָׁן.
די פֿוֹרְםִיְידִישָׁע סְבִּיבָה האַט גּוֹרָם
געַווּעָן, אוֹ רְחוֹנִיתְדִּיקְיָיטָן בְּכָל זָלֶל
הַאַבָּן די גּוֹרְעַסְטָע הַשְּׁפָעָה אַין יִדְידִי
שָׁן לְעָבָן.

די יידיש-וועטלעכע באוועגונגען גען האבן ממשיך געווען דאס גערן די ליבשאָט צום סָהָר, צוֹם בָּרוֹךְ. יידישע קינדער האבן אין דער נגעער ציטט זיך אַרְבִּינְגְּנוֹוואָרֶן אין לערגנען אלעגמײַנָּע וויסנשאָפָּטָן מיט דער זעלבייקער תשואה ווי זיינְרָע טאטטעס און זיידעס האבן געלערטנט שָׂסְׂסָּוּן ווּפָסְקִים. דער נגעער דור האט ממשיך געווען דעם גִּיסְטִיכָּן אַינְיָן שטעל פָּוֹן די פֿרְיעַרְדִּיקָּעָן דורךות — פֿאָרְעָרָנוֹג צום געדראָקָּטָן וואָרט. בלזין יענען, וואָס האבן זיך באָ פֿרְעָמָּת פָּוֹן דער רעליגִיעָזָר השפהעה און זיך זענען ניט באָוירקָט געַן וואָרָן פָּוֹן אָונְדוּצָּרָעָן וועטלעכע באָוועגונגען, זענען געווארן אין גאנצָן אַיסְגָּלְילִידְקָט פָּוֹן גִּיסְטִיכָּע וווערטן. זיך זענען שולדייק אין דער אַרגְרָעְבָּטְקִיטָּה, וואָס מעַן צעט אַזְוֵי אָטָן אַםְעָרִיקָּאנְדָּר יִדְישָׁן לעבען.

נִישָׁת סְתָם אֶפְאַר לְעֵגָעָר

אוריה קצונג'לגבאנן (ביו-יאריך)

דרוקן, ווועט אַזְוֹדָאִי זִין אֲרֵשִׁימה פָּן שְׂתִינִיס אַרוֹסִים
געגבעגענע בעיכער. ווֹי ווֹעֶגן יַעֲדָן פָּאַרְלָאָג, ווֹעֶט זַר
לאָן אַפְּרָעָגָן, צַי הָאָט עַר נִיט אַנְשָׁתָם אַזָּא מַיִן
וועוֹרָק בָּאַרְאָט פָּאַרְעָפְּנָטְלָעָכָן עַפְּעָס אַנְדָּעָרָשׂ ווּאָס.
מַעַן ווֹעֶט אַפְּשָׁר אַיְנָגָעָפְּנִינָעָן, אֲזַעַר הָאָט צַו מַאְלָ פָּאָרָ
עַפְּנָטְלָעָכָט אֲבוֹר נִיט אַזְוִילְבָּד דָּעָר תּוֹכִיקִיט
פָּוֹן אַיְנָהָאלָט, נָאָר ווּוְילְבָּד עָר הָאָט גַּעוֹזָאָלָט אֲשָׁטוֹיס
טָאָן אֲשָׁרְיְבָּעָר צַו דָּעָר ווּוְלָמָּן. ווּעְרָרָעְטָן נָאָר מִיט
אֲזַעַרְשָׁן בָּוֹר, צַי חָלִילָה מִיט אַלְעַצְּטָן. דָּאָס פָּאַרְמִיָּה
גַּעֲרָטָן נִישְׁתָּאַוְיָחֵד אַהֲרָלְבָּד. מַעַן שְׂתִינִיס אַיְקָטָעָן. פָּאָרָ
קָעָרָט : דָּאָס בָּאוֹזָוִס בְּלוֹזָן ווּי מַעַנְטָשְׁלָעָד שְׂתִינִין אַיִן
אַיִן 1936 בֵּין אַיְדֵי אַלְיוֹן גַּעֲוָעָן בֵּין שְׂתִינִינָעָן —
אַוְיָץ ווּעַגְּן אַזְנָאַפְּיְדִיּוּיט. אַיְדֵי האָב בֵּין צִימָטָן גַּעֲהָאָט
בָּאַשְׁלָלָאָסָן צַו מַאֲכָן עַס גִּיךְ ווּי מִיגָּלָע. שְׂתִין הָאָט
מִיךְ פָּאַרְגָּעָשְׁטָעָלָט פָּאָר וְזַיְנָ שְׁוֹתָף, דִּיקְטִירָט עַפְּעָס
דָּעָר סְטָעָנָגָרָאַפְּסִיסְטָקָע ווּעַגְּן מִינְן אַפְּיְדִיּוּיט-עַנְיָנִין.
דָּעָר ווּוְיָלִין אִיז עַר, אַיִן גַּעֲשְׁפָרָעָד מִיטָּמָר, דָּעָר גָּגָעָעָן
ווּעַגְּן דִּי שְׂוּוֹרִיקִיטִין, ווֹאָס אַיְדֵי האָב מִיטָּמָנָעָם אַ

שטיין איז יענעם פַּרְמִירָגָן גַּעֲוֹעַן בָּאוֹנְדָּרֶעָס גָּות
אוֹיגָעָלִיגָּט. עֶרֶת האַט מִיט אַ שָׁעה פָּרָעָר אַפְּגָעַשְׂקָט
צְווֹיִי פַּעֲקָלָעַ בִּיכְבָּר — אַיִּינָס קִין יְרוּשָׁלָם אֵין דָעַ
אַנוֹיּוּעָרְסְּטָעַט-בִּיבְּלָאַטָּעַק אָז אַ צְוִוִּיטָס צָום וּוְילָ
גַּנְעָר יְיוֹאָן. נָאֵד אֵין שְׂטִין גַּעֲוֹעַן אוֹיגָעָרִימָט,
וּוְילָ אֵין אַ פָּאָר טָאג אַרְוּם דָּאָרָף קִין שִׁיקָּגָאָגָּה קְוּמָעָן
אַ פָּאָרְשָׁטִיעָר פָּוֹן יְיוֹאָן. שְׂטִין האַט פָּאָרְאָרְטִיקָט
גַּנְאַטְצָן, דָּעַרְלִידִיקָט אלָעַ אַרְבָּעָטָן וּוּ מִיגָּלָעַ, עֶרֶת זָאָל
קְעַנְעָן אַפְּגָעָן גָּאָר זִין צִיְּטָס דָעַר בָּאַלְדִּיקָר יְיוֹאָגָּה
אַקְּצָעָי. אַבָּעָר אַיְדִּיעָר דָעַר יְיוֹאָגָּשְׁלִיחָה בָּאוֹנִיטָזָן זִיךְרָן
מְנוֹן אֵיךְ נָאֵד קְוּמָעָן צָו אִים אַהֲרִים — טָאַקָּעַ מְאָרָגָן

אָנוֹנְגָּס. אֶזְלָא אַיךְ דָּעֵרְצִילְיוֹן פָּוֹן דָּעֵר הַיְמִישָׁעָר פָּרִיבְנְדָלְעָכְךָ
קִיטִּיס פָּוֹן זִין שְׁטוּב אָן שְׁטוּבִיקְעַי עַר וּבִזְוַת מִיר אוֹפֵךְ
אַטְּמִישָׁל אַיְוֹא-בָּאנְדָּה, וּזְאָס עַר הַאלְטָם אַיְן לַיְעַנְעַן.
דָּעַרְקָעַנְסָטוֹ דָּאָךְ, וּזְעַן עַס לְגַטְסָטוֹמָה אַבְּרוֹ, אָן וּזְעַן
דָּאָס בָּוך אַיְינָס מִיטָּן לַיְעַנְעַר. ל. מ. שְׂטִינָן הַאַט
נִשְׁמָנָא אַרְוִיסְגָּעַבָּן בִּיכְעָר — עַר לַיְעַנְעַט אַוְיךָ...
וּוַיְלָא אַיךְ גִּיטָּה זִין גַּעֲלִיכָּן צָוּמָ יִשְׁוֹבָנִיק, וּזְאָס
הַאַט צָוּמָר אַמְּלָאָן זִין קְרֻעַתְשָׁמָע גַּזְוָגָט, בָּעַת
עַר הַאַט גַּעֲהָרְטָם, אַזְאַיךְ בֵּין אַ וּוַיְלָבָר: «מִשְׁמָעוֹת,
אָזְדִּיבָּר וּוְלִשְׁבָּר, אָזְגָּבָּהָט, וּשְׁבָּרְגָּמָן לַעֲרָבָּיָה»

ואל איד זאגן דא. איז יידן זונגען א פאלק פון בוד, וויל די תורה — א סקר — האט זוי פאר א פאלק גע- פורעמאט אונז זאגן איזיגעהיט אבער זאגן מוו.

(סוף אויגן זיימט 65)

פונקט מיט פינך און צואנצקי יאָר צוֹרִיק, אַין
עריגען אויף אַ גָּס אַין שִׁקְאָגָא — זיך צערעדט וועגן
שטיינען:

— אַ ייְד אָזָא דָּעַר שְׂטִינְן... גִּיט מֵיר — זָאגַט עַר
עַטְלָכָע עֲקוּםְפָּלָאָרוֹן פָּנוֹ אַבְּיָעָר בּוֹך, אַיך וּוּל
זַיְצָשְׁקָן. גִּיט שְׂוִין נָאָד אַ פָּאָר. אַיך וּוּל אַט אַ
אָפְּצָאָלָן פָּאָר מִנְגָּע פֶּרְנִינְד, כּוּוּל אַוִּיסְלִינְגְּן...

אָוֹן אָוֹן «אַכְּדִּימְיוֹת» האָט דָּעַר שְׁרִיבָּעָר פָּאָר עַמְצָנָן
בַּאֲדָרָאָט. הָאָט שְׂטִינְן בַּאֲלָד אַרוֹסְטָגְּוּווֹן זִין גְּרִיטִּ
קִיטִּים. אָוֹן עַטְלָכָע עֲגָלִישָׁע בְּרִיוֹן הָאָט דָּעַר שְׁרִיבָּעָר
בַּאֲדָרָאָט אַנְשְׁרִיבָּן, הָאָט מַעַן עַס אַיִּס פָּנוֹ שְׂטִינְ
גַּעַן גַּעַטָּן. פָּאָר אַיִּן גַּאנְגָּה הָאָט מַעַן שְׂוִין פָּאָר שְׁרִיבָּעָר
בַּעַד אַיבְּרָעָזָעָצָט אַ נִּיטִּיקָן דָּקָומָעָנָט. דָּעַר שְׁרִיבָּעָר
איָיָ אַרְבִּינְגָּעָפָּאָלָן אַין מִיטָּן טָאָג. אַבְּעָר מַעַן גַּעַטָּן אַיָּם
אויף וּי אַ פֶּרְנִינְד. מִהָּאָט אִים בְּלִיּוֹן גַּעַבְעָטָן אַפּוֹרָאָטָן
אַ פָּאָר מִינְגָּט. שְׂטִינְן זָאָל קַעַנְעָן אַרוֹסְגָּאַיִן מִיטָּן אִים
צְוֹאָמָעָן עַסְן, וּוּחִילְלָוּ וּוּוּוּט דָּא דָעַר שְׁרִיבָּעָר זָוָן אַן
עַסְפָּלָאָץ? אָוֹן מִיט אַ מַּאֲקָסִי הָאָט עַר דָּעַם שְׁרִיבָּעָר
אַנוֹתְּגִירְתּוּ יוֹתְּהָאַטְּלָל

אווי האט מיר דעדצ'ילט א יידישער שרייבער, וואס
 איין אַרְוָמְגָעֶה אַרְנוֹן פֿאָרְקוּיָהּ וּזְיַן בּוֹךְ, פְּדִי אַפְּצָוָצָלָן
 דעם דְּרוּקָעָר אָזְן פֿאָרְן פֿאָפִיר. עַר האט גַּעֲוָאַלְטָד
 אָזְן דָּאָרט אַפְּרָאַטְעוּזָן אַיְדִישָׁן שְׁרֵיְבָעָר פֿוֹן זָאָרג
 אָזְן בּוֹיוֹנוֹת בְּנֵים אַרְוִיסְגָּעָבָן אַבּוֹךְ, בְּרַעֲנְגָעָן פֿרִיד
 דעם שאָפְּעָר פֿוֹן אַ וּוּרָה.

שפער האב איך געהרט אין שייקאגא דערצעילן
וועגן שטינס פארלעגערטי, ואס אין געווען פמעט
בכלו היין. ער האט מעיר ביכער צעטיליט אומזיסט,
איידער פאראקייט. אַרְיָנְגֶּנְשִׁיךְט פֿרְרִי איַן אַיעֲדָעַ
ביבילאטעך — זאל מען נאר ליינען. און געוסט
האט ער פֿוֹן יִדְישָׁע בִּיבְּלִיאַטְעָךְ איַן פּוֹלִין, לִיטְעַ,
לעטלאנד און רומעניע. אויך איַן שטטעטלעך פִּיטְשִׁינִי
קע, ווֹ מען פְּלָעַגְטַּיְדִּישָׁע בִּיכְלָעַךְ צְעַלְיִיעַנְעַן אַז זַיִּי
פלעגן זיך אַוש צְעַלְלָאַן אַונְ דֵּי בלעטלאָעך פְּלָעַגְן זַיִּד
צְעַקְרִישְׁלָעַן. שיוקן נאָדֵק עַקְוּמְפְּלָאָרְן פֿוֹן אַזְוִינָה וּעְרָק
איַז בַּיִּים מִמְּשָׁ גַּעוּנִין אַ מִיכְוֹרְתָּעָה. זַיִּי זַבְּנַעַן
אַבָּעַר אַפְּטַט נִיט גַּעוּנִין פֿוֹן זַיִּן פְּאָרָלָג. ער פְּלָעַגְטַּ
דעמאַלְט פְּאָרְהִירְן אַ קָּרְעַסְפָּאַגְדָּעַנְץ צַוְּ קְרִיגְן דַּעַם
געָפְּאַדְעַטְן לִיעַנְשְׁטָאָפְּ וּוֹי אַן אַומְבִּיטַ פְּאָר זַיִּעַ
איַגְעַנְעַן אוּסְגָּבָעַס אַונְ וּוֹן דַּאַס פְּלָעַגְטַּ אַיִּם נִישְׁט
געָלוֹנְגָּעַן, פְּלָעַגְטַּ ער צַאָלָן מְזֻומָּן, אַבְּיַיְנָן «גַּעַטְרִיבְּ
קוֹנְדָּן» צַוְּ בָּאוֹאָרגְן. ער האט חַלְילָה נִיט אַפְּגָעְלִיגְטַּ
וּזְבִּילְ אַומְזִיסְט.

אויף א ניעם ווועג

עורא קאָרמאן (דעטראייט)

ער האט, דעריבער, אַרְיִינְגָּעַטָּאָן זִין גָּאנְצָע אַיבָּעֶרֶת גַּעֲגַנְקִיטִיט אין דער פָּלִיבִּיסִיקָּעֶר אַרְבָּעֶט פֿון הַעלְפָּן דָּאָס דַּעֲרְשִׁינְגָּעָן פֿון בּוֹךְ, וֵי מַעַן הַעֲלְפָּט דָּאָס גַּעַד בּוֹרִין וּוֹרָן פֿון אַ מְעַנְטָשָׂן. זִין פּוֹנוֹה אַיְזָע גַּעַוּעַן דָּאָס בּוֹךְ גַּוְאָה, וּוֹסָס באַדָּאָרֶף גַּעַבְּירָן וּוֹרָן וּיְ אַ פּוֹיגָל מִיטָּס פּוֹלְגָּלָעָן. אַוְן אַיְזָע עַס גַּעַקְומָעָן אַיְיךְ דַּעַר וּוּלְעַט חַלְילָה-חוֹסָה. אַן פּוֹלְגָּלָעָן, אַיְזָע עַס נִיט גַּעַוּעַן דַּי שְׁוֹלְדָּט פֿון לְ.מ. שְׁטִינְגָּעָן, אַוְן עַס אַיְזָע גַּעַבְּלִיבָּן לִיגָּן, להבדיל, וּיְ אַשְׁטִינָן.

אַוְדוֹדי האט לְ.מ. שְׁטִינָן זִיךְ גַּוט צְגַעְקוּקָט צַו דַּעַט טָאנְגָּן, וּוֹסָס וּוּרְטָס פָּאָרָן לְעַצְמָן יַאֲרַצְיַנְדִּילְגָּן אוַיסְגָּעָן טָאנְצָט אַרְסָם דַּעַט יַיְדִּישָׂן בּוֹךְ אַוְן שְׁרִיבְּרָעָר. ער האט גַּעַוּעַן דַּעַט אַנְדָּרָן שְׁוּנוֹוּרְעָרְכִּין, וּוֹסָס סַיוּוּרָן גַּעַטְילָט מַעַדְאָלָן, פְּאָלָעָטָן אַוְן אַקְסָלְבָּעְנְדָּר צַו יַיְדִּישָׂ שְׁרִיבְּרָעָר (שְׁוַיְן בָּאָלָד בְּכָל תָּقְוִצָּות יִשְׂרָאֵל) אַוְן ער האט, וּיְ אַבְּדָעָרָעָר, זִיךְ אַרְמוֹגָעָעָן, אַוְן דִּי מַעְרָכָה סַחְיָה פֿון דַּעַט שְׁרִיבְּרָעָר אַוְן סַחְיָה פֿון דַּעַט בּוֹךְ אַיְזָע צְוָלִיב דַּעַט גַּאֲרִישָׂת גַּעַנְדָּרָט גַּעַוָּאָרָן.

פָּאָרְקָעָרט, וּוֹעַן דָּאָס נִכְיָה דַּעֲרְשִׁינְגָּעָן בּוֹךְ וּוּרְטָס דַּעְרָהִיבָּן צַו דַּעַר מַדְרָגָה פֿון אַנְדָּרָה, אַוְן מַעַן יוֹבָלָט אַרְסָם דַּעַט שְׁרִיבְּרָעָר אַוְן מַעַן יוֹבָלָט אַרְסָם דַּעַט בּוֹךְ, וּיְ אַיְזָע אַיְמָא דְּפָגָרָא — האט ער דַּעְרוֹזָעָן, אַוְן עַס לְאָזָט זִיךְ אַיְסָם דַּעְרוֹהָן נִשְׁתָּחָוּת קִין אַמְּתָעָר יִסְמָּטוֹב, אַרְעָפָעָס טָאָקָע אַיְמָא דְּפָגָרָא אַיְזָע דַּעַט וּוּרְטָעָר — עַכְן טְבִינָשׁ, וּוֹעַן מַעַן אַיְזָע מִיטָּן מַשְׁמַחְזִין אַוְן מַעַן אַיְזָע פָּטוֹר פֿון ... לְיִיעַנְעָן.

אמָת, מַעַן לְיִעַנְטָן אַיְבָּעָר דַּי רַעֲצָנוּיָס וּוּגָן דַּעַט בּוֹךְ אַוְן דִּי שִׁירִים וּמַשְׁבָּחוֹת וּוּגָן דַּעַט שְׁרִיבְּרָעָר, אַוְן הַעֲרָת אַוְיךְ אַוְיסָם דַּי רַעֲדָעָס אַיְיךְ דַּי פְּנַיעַרְנוּגָעָן אַוְן בָּאָנְקָעָטָן, אַוְן שְׁוַיְן — דָּאָס בּוֹךְ גַּוְאָה באַדָּאָרֶף אַוְן מַעַר נִשְׁתָּחָוּת האָבָּן : «חַתָּן (אַדָּר דָּא — מַחְותָּן) פְּטוֹר מְקָרָאת שְׁמָעָ — דַּעַר לְיִיעַנְעָר בָּאָנוֹגָט זִיךְ דַּעְרָמִיט, וּוֹסָס דַּעַר קִרְיַטִּיקָר, אַדָּר דַּעַר רַעֲצָנוּעָנט, האָט שְׁוַיְן דָּאָס בּוֹךְ גַּעַלְיִעַנְט. אַוְן, וּיְ דַּעַר מַעְצָעָנט, וּוֹסָס גַּיט דַּי פְּרַעְמִיעָ, צַיְעָר האָט דָּאָס בּוֹךְ יָא, אַדָּר נִשְׁתָּחָוּת גַּעַלְיִעַנְט, גִּיט אַיְיךְ דַּעַר לְיִיעַנְעָר זִין הסְּמָמָה אַוְן לְיִעַנְט אַוְיךְ נִשְׁתָּחָוּת.

עַס אַיְזָע, דַּעְרִיבָּר, אַ פְּקִירְוּשָׂעָר, אַ פְּאָרְדִּינְסָט מִצְדָּקָה. מַשְׁטִיָּה, וּוֹסָס ער האט זִיךְ אַנְשָׁלָאָס אַיְיךְ דַּעַר נִבְּעָע אַונְטְּרָעָנְמָוָגָן, דַּעַר «פָּאָלְקָס-בִּיבְּלָאָטָעָק». ער וּוֹיל צְנוּוֹנְקְבָּרְעָנְגָּעָן דַּעַט נַאֲךְ פָּאָלְקָס-בִּיבְּלָאָטָעָק הַיִּסְטָשָׁאָפָּן מִיטָּן יַיְדִּישָׂן בּוֹךְ. אַ פָּאָלְקָס-בִּיבְּלָאָטָעָק הַיִּסְטָשָׁאָפָּן אַ ברִיךְ צְוִישָׂן דַּעַר לִיטְעָרָטָר אַוְן דַּעַט לְיִיעַנְעָר. עַס הַיִּסְטָשָׁאָפָּן אַזְוָעָר זִאלְן אַרְוִיסְגָּיָן אַפְּט אַוְן רַעְגָּלָל מַעְסִיק אַזְוָעָר זִיְיָה זִאלְן גַּעַלְיִעַנְט וּוֹרָן אַוְיךְ אַזְוָעָר פְּרָאָסְטָן וּוּכְעָדִיקָן טָאג אַוְן נִיט נַאֲךְ אַיְזָע אַיְמָא דְּפָגָרָא ...

זַאֲלָדִי «פָּאָלְקָס-בִּיבְּלָאָטָעָק» האָבָּן דַּעְרְפָּאָלָג אַוְן לְ.מ. שְׁטִינָן זַאֲלָדִי מַאְרִיךְ יִמְּסִים וּשְׁנִים זַיְנָן.

לְ. מ. שְׁטִינָן, וּוֹסָס אַיְזָע אַזְוָעָר אַ בְּזִישְׁבָּעִים, האָט זַיְקְאָנוּמָעָן אַיְיךְ אַ נִּבְעָם וּוּגָע — ער האָט אַנְגָּעָה הַוִּיבָּן אַרְוִיסְצְׁוָעָבָן אַ פָּאָלְקָס-בִּיבְּלָאָטָעָק.

קוּמֶת אַיְם אַוְדוֹדי שְׁטָאָרָק צַו באָגְרִיסְטָן פָּאָר לְאָוֹן זַיְקְאָף אַטְמָעָט דַּעַט וּוּגָע, וּוֹסָס נִיט יַעֲדָר אַזְיָן זַיְנָן עַלְעַט וּוֹאָלָט זַיְקְאָנוּמָעָן צַו גִּיאַן. ער מַוְּזָּה נַאֲךְ הַאָבָּן, וּוֹיְזָט אַוְיסָס, אַ סְּקָרְבָּן אַזְיָן מַוְּט, אַוְיבָּר נַאֲךְ אַטְמָעָט זַיְקְאָף גַּעַלְאָזָט אַזְיָן דַּעַט נִבְעָם וּוּגָע. נַאֲךְ אַ לְאָנְגָּעָר צַיְטָה — אַיְבָּעָר אַ פָּעָרְטָל — אַיְרָהָנוּ דַּעַר — פֿון פָּאָרְיָאַנְגְּצְּלָטָעָר, אַיְזָע עַר גַּעַקְומָעָן צַו אַ נִּבְעָם שְׁיָנוֹיְזָעָרְכִּין. דָּאָס באַדָּאָרֶף צַו אַ פָּאָרְלָעְגָּרְשִׁיעָר אַרְבָּעָט. נַאֲךְ אַ פָּאָרְלָעְגָּרְשִׁיעָר אַרְבָּעָט וּוּכְטִיקָּע דַּעְרְשִׁינְגָּוֹג. עַס אַיְזָע, דַּעְרִיבָּר, פְּדָאִי אַפְּצָוֹר שְׁטָעָלָן זַיְקְאָף דַּעַט דָּאָזִיקָן פָּאָקָט אַזְיָן אַונְדָּזָעָר לעַבָּן.

פִּידּוּעָ, הַאָבָּן יַיְדִּישָׂעָ פָּאָרְלָעְגָּר זַיְקְאָנוּמָעָן דַּי לְעַצְמָעָט יַיְרָן, אַזְיָן דִּי פְּרָנְסָה לְאָזָט זַיְקְאָף אַוְיסָס אַזְיָן צַו לְהִיְהָהָ פָּאָרְלָעְגָּר ... גָּוָרָם גַּעַוּעַן דַּעְרְצָוּ הַאָבָּן אַ סְּדָר סִבּוֹת, אַזְיָן נִישְׁתָּחָוּת דָּאָס אַרְט אַוְיסְצְּרוּעַכְּבָּנָעָן דַּעַט גַּאנְצָע צַעְטָל חַטְאִים, אַזְיָן וּוּלְכָעָעָר עַס הַאָבָּן גַּעַהְעָרָה, נַאֲךְ אַרְיךְ אַזְיָן צַו אַ פָּאָרְלָעְגָּרְשִׁיעָר, נַאֲךְ אַרְיךְ אַזְיָן דַּי פָּאָרְשָׁפְּרִיטָרָר פֿון דַּעַט יַיְדִּישָׂן בּוֹךְ (דִּי אַגְּעָנָן), וּוֹסָס הַאָבָּן אַזְיָן לְאָנְגָּה אַזְיָן וּוֹיְנָט «פָּאָרְשָׁפְּרִיטָה» זַיְעָוָן סְחָוָרָה, בּוֹיְזָה גַּעַמְאָכָט אַ שְׁמִידְעָז סַחְיָה דַּעַט יַיְדִּישָׂן בְּרַעְשָׂעָר, אַזְיָן טָאָקָע אַיְיךְ יַיְדִּישָׂן בּוֹךְ-לְיִיעַנְעָר. זַיְקְאָנוּמָעָן פֿון דַּעַט פָּלְלִיְעָנָר.

לְ. מ. שְׁטִינָן אַיְזָע נִשְׁתָּחָוּת אַזְיָן קִין פָּאָרְלָעְגָּר אַזְיָן גַּעַוּוּנְטָלְעָכָן זַיְנָעָן פֿון זַיְקְאָנוּמָעָן צַו צְיִיטָה פָּאָרְלָעְגָּר אַזְיָן תְּמִיד גַּעַוּוּנְטָלְעָכָן פָּאָרְאִינְטָעְרָעָסְטָרָט נִשְׁתָּחָוּת אַזְיָן אַזְיָן דַּעַט פֿון פָּאָרְלָעְגָּרְשִׁיעָר, אַזְיָן דַּעַר צַאָל בְּכִיכָּרָה, נַאֲךְ אַזְיָן דַּעַט אַיְיכָה, אַזְיָן וּוֹיְנָט «פָּאָרְשָׁפְּרִיטָה» זַיְעָוָן סְחָוָרָה, בּוֹיְזָה דַּעַר צְיִיטָה אַזְיָן דַּעַט פְּרָעָעָס, אַזְיָן טָאָקָע אַיְיךְ יַיְדִּישָׂן בּוֹךְ, דִּי הַגָּעָגָע בְּכַבָּדוֹ וּבְכַעְמוֹ, וּוֹסָס האָט אַזְיָן מַשְׁךְ פֿון דַּעַר צְיִיטָה אַזְיָן זַיְקְאָף אַרְוִיסְצְׁוָעָבָן אַזְיָן דַּעַט וּוּגָע. זַיְקְאָנוּמָעָן דַּעַט פָּלְלִיְעָנָר.

לְ. מ. שְׁטִינָן זַאֲלָדִי «פָּאָלְקָס-בִּיבְּלָאָטָעָק» הַאָבָּן דַּעְרְפָּאָלָג אַזְיָן צַו צְיִיטָה אַזְיָן אַרְקְרִוִּיךְ אַזְיָן.

דער ערסטער אײַנדראָג

ג. שמן (טראנ�א)

גאר אנדערש וואלטן מיר אויסגעזען, ווען אין דער
ידיישער אומערקע וואלטן זיך געוווגען כאטש לאָו
שטיינס — גאר אנדערש וואלט דעםאלט אויסגעזען
דאַס יידישע קאָרלאָווען.

ל. מ. שטינין, ווי געזאגט, אין דער, וואס טוט, רריידנדיק וויניניך. ער אין דער שטיילער בויער, וואס מעער ער אנטלויטט פון בּוֹדָא און פִּירְסּוֹם, אלץ מער לילויטט אים נאץ דער בּוֹדָא, און זיין פֿאָפּוֹלָאַרְיָטּוּת האלט אלץ אין אין שטיגן און וואקסן (כל הבורה מן הפה). הנטוֹבְּדָא רונְדָה אַחֲרֵי).

אוֹן נאָך אַ מעלה שמינִין: עֶד אֵין גַּעֲלִיבָן דָּעַר
אוֹמְפָּאָרְטִיְּשָׁעַר אֵין בְּרִיטְעָרָן זִינָעָן פָּוּן וּוָאָרָט. עֶד
גַּעֲהָרָט וַיְשַׁתֵּחַ צַו קִין רִיכְטוֹנָג צַו קִין בְּאָעוֹגְנוֹג
פְּרָאָקְצִיעַ — עֶד גַּעֲהָרָט צֻום גַּאנְצָן יִדְישָׁן פָּאָלָק,
וּוְשִׁילָע עֶד אֵין פּוֹלָא אֵין זִיךְרָא לְאַלְעַז, וּוָאָסָה האָט אַ שִׁיכּוֹת
אוֹן יִדְישָׁעַר קוֹלְטוֹר אָנוֹ לִיְעָרָאָטוֹר.

מבחן וונוטש : לאנג-לאנג זאל. ל. מ. שטיין פָאַרְעֹזֶץן
זיבן קולטור-טערטיקיט מתוך הרחבה און גחת — אועל-
בָּשָׂ שְׂטִינְסִים. גוּ רְבּוּ !

נישט סטם א פאַרלעגער

אוריה קָצְעַנְעַלְגָּבָן (ניו-יַרְקָ)

(סוף פון זייט 63)

מען עס איעדן יידן. זעסטו אים פֿאָרטַאָרְעָמֶט אַין גאנס, צי ברייטלער צעליגט אַין אַיגנדייקן אויטאָן מאוביל. "ר' ייד — דארף מען אַים זאגן — גײַט אַהֲיָם אַזונ לִינְגַט אֹוּס אַבְּיַרְעַץ סָכָרְמָן אַזְנְגַט צַו נָאָה, אַז אַיר זָאלְטָה האָבָן גְּרַיִיט אַרְבִּינְצְּקוֹוּן, בעת אַיר ווועט צְרוּרִיקְקּוּמָן פֿוֹן אַבְּיַעַר שׁוּוּעָרְעָן, צי גְּרַיְגְּעָרָן טָאגָאָרְבָּעָט, ווּלְיל אַיר זְבִיט אַקְינְדָן פֿוֹן אַבְּיַעַר פֿאָלָק אַז אַיְיָדָן זְנִינְגָן אַפְּאָלָק פֿוֹן בּוֹדָן".

און צו שטיינען זאג איד:

— מעונטש ליבורן, איר — אז נאך איזוינע ווי איר
— דאלופט נאך לאגאג, לאונגע יארון זיין אַ בִּינְשָׁפֵיל
פֿאָרָה יְזֹן פֿון שְׁטוּטָעָט אָזָן שְׁטוּטָלָעָה, פֿון שְׁיקָאנָגָה בֵּין
נוֹיְזָאַרְק אָזָן פֿון שְׁיקָאנָגָה אָזָועָק צָו לְאָסָאַגְדּוּשָׁעַלְעַס
אָזָן הַעַט צָו סָאַנְ-לְאַגְצִיסְקָא, מִיט אַבְיעָר אַיבְעָרָגָע
אָזָן קְרָבָנוֹת-גְּרַיְּטְקִים פֿאָרָן יְדִישָׁן בָּרוֹך.

בדער שיקאנגר פָּאַרְלָעֶגֶר אָוּן מעציגנאת ל. מ. שטינן אִין וויטט אָוּן בריטט באַקָּאנְט אָוּיך דער גאנצער יִדְישֵׁעֶר ווועלט. באַזונְדָּעֶר ווַיִּסְעָן וועגן אַים מענטשָׂן, ווֹאָס שְׁתִּיעַן נְעַנְת צוּם יִדְישָׁן בָּרוּך. ער אִין פָּאַר זַיִּה דער פרָאַטָּאַטִּיפּ פָּוּן אָנוּתָה הַסְּפָרוֹת אָוּן אוֹהֶב הַסְּקוּרִים.

נישם אומזיסט האט די יידישע קולטורוועלט באָ-
שלאָסן צו פֿיערן אויף אַחשׂוֹן אָפָּן דעם 70יאָריך
יובילְיָה פָּון ל. מ. שטיינְגֶן. נישט אַומזיסט האט דער
שיַּקְּגָּעֵר יְיָוָא באַשְׁלָאָסן צו פֿאָצְּרִיכְבָּעֵן דִּי דָּאָזְקָע
וּוּוֹכְטִיקָע דָּאָטָע דָּוָרָךְ אַרוֹיסְגָּעָן אַזְוְרָגָן לְפָבָּד
דָּעַם יְוּבְּלָאָר.

ל. מ. שטינין איז איבערגעיג-וואלט מיט רוח-ח'יים, ווען
בנאר ס'האבדלט זיך וועגן קולטור-ליטערארירישע ענינים.
מייט דראכט קאן ער זאגן: אשרי זקנתנו שלא בישא
ילדזוניג, וויל די עטלטער זיין פֿאַרְשָׁעֶמֶט נישט זיין
יגונגענקראקט. ער איז דער סימבאל פֿון אמתדיין
חוּבָּה-יִדְישְׁ-לְשׂוֹן-קוֹדֵשׁ. ער קומט נישט אפּ בלויין מייט
דרiid. ער וויסט פֿון דעם פֿלֵל, או לא המדרש עיiker.
ער טוט מעשין, דיקטירט פֿון זיין גוטער, אויףֿריכּ-
טיקער, ואָרְעַמֵּר באַצְיוֹנָג זום שאָפָּעֶר פֿון אָונְדְּזָעָר
לייטעראטור און צו דעם באַרְיִיכּעַדְרָעַר פֿון אָונְדְּזָעָר
הַלְּבָדָה-וְהַיְּהָרָה

נישטא אין אמריקע נאך איינער, וואס זאל זיך
אוויו וואערם באציען צום יידישן שריבבער און צום
יידישן קינסטער. נישטא נאך איינער, וואס זאל
אאריסותוויזן אווי פיל פיעטעם. אווי פיל ליבשאָט, אווי
פֿיל גלויבן און צוטורוי צו דער יידישער קונסט.

יארין לאנג ווי איד האב געגארט זיך צו באקענען
מייט ל. מ. שטיינען. מיט א דריי יאל צורייך האב איד
ענדלעך געהאטם דאס גליק אונן די מעגלעכקייט זיך מיט
איהם צו באגגעגעבען.

ווען מיר האבן פאללאז'ין ווינוונגה נאך א דרייז
שעהדיין שמעען, אין א פריטימק נאך מיטאג און זיך
גענומען איילען צו קבלת-שבת. האבן מיר בידיע,
פמעט מהר-ענדיך, אונגעהויבן מיטן פסוק: «אמת...
הדבר אשר שמעתי... והנה לא הוגד לי החזי הויסת
חכמה וטוב אל השמואה אשר שמעתי» (מלכים א, י

ו-76. צוֹן בָּאַצְעִינָגָג צוֹן יִדְישָׁן בָּוד אֵין אַ הַיְלִיקָעָ, עַס
איַיְלָה בְּבֵיאַם אַ רְעַלְגִּיעַזּוּ עַבְדָה.

אָנִיטַּפְּאָרְטֶרְעֶרְ פְּאָרְטֶרְעֶרְ

נה שטיינבערג (קלילולאנד)

פְּאָרְטֶרְעֶרְ אַלְעָדְלִי צוֹעוֹקָנוּ אָנוּ גַּעֲפִינְט
נָאָךְ צִבְּנָט צָו עַנְטָהָעָרָן בְּרִיוֹ.
לוֹיט וַיְצָוֵן פְּאָרְטֶרְעֶרְ הָאָט שְׂטִיבָן
בְּאַדְאָרְטָט וַיְצָוֵן אַקִּינְסְטָלָרְ.
צּוֹלִיב אַוְיסְעָרְלָעְכָּע סִבְּוֹת אִין עַר דָּס
נִיט גַּעֲוָאָרָן. עַר הָאָט גַּאלְדָּעָנָע
הָעָנָט אָנוּ וַיְאָסֵר מַאֲכָמָן. אִין דָּרְכָּן
גַּעֲלָרְט מִיט אָזְאָרְפְּעָצְיְקִיטָן אָנוּ
רָאַפְּיִינְרָטָן גַּעֲשָׁמָאָק, אָזְסְ'אָיְוָן נָאָךְ
עַנְטָט צָו קְוָנָסְטָן. וַיְעַזְּרָעָרְ הָאָט גַּעַר
נוֹמָעָן אַיְנְבָּרְדָּן מִין קְלִין בְּרוֹ
צָו לְוַיְתְּרָקִיטָן. הָאָט עַר אַוְוקְגָּעָע
גַּעַבְּן אָגְנָצָן אַוְונָט צְזֻוְקְלִיבָּן
דָּס רִיכְטִיקָע פְּאָפִיר פְּאָרְטֶרְעֶרְ דָּס בְּרוֹ
לְעַזְן.

וַיְעַזְּרָעָרְ פְּאָפִיר פְּוֹן יַעֲדָר דִּיכְטָעָרִין
שְׂטִיבָן אַיְזָנְגָּעָשְׁטָאָנָעָן בְּיַיְדִּי
שְׂטִיבָן אַיְן הוֹיזָן אָנוּ גַּעֲשָׁאָן דָּרְטָט
וַיְעַזְּרָעָרְ זְעַלְתְּעָנָעְ צִיְּכָעָנְגָּעָן, הָאָט
שְׂטִיבָן גַּעֲקְוִיְּהָט אֹזָא דְּרוּקְמָאָשָׁן אָנוּ
גַּרְגְּעָכְאָפָט דָּס שְׁנָיְטָן וַיְיַזְרָעָאָזְנָבָן
אַפְּצָדוֹרְקָן גַּלְצְעָנְשָׁטִיבָן צִיְּכָעָן
נוֹגָגָן אָנוּ "עַטְשִׁינְגָּס". שְׂטִיבָן הָאָט
וַיְיַזְרָעָאָזְנָבָן אַזְאָרְטָאָקָרְ אַרְיסְגְּעָצְיְקִינְטָן אַיְן הָעַלְלָה
פְּוֹן דָּס קְיַנְסְטָלְעָר אַיְן וַיְזַעְכֵּר
נִישְׁעָר אַרְבָּעָט. גַּלְצְעָנְשָׁטִיבָן אַיְן הָעַלְלָה
גַּעֲוָוִוִּינְטָן בְּיַיְדִּי שְׂטִיבָן אָלְעָבָן
גַּרְדָּע צִבְּטָן. זִי הָאָבָן אִים גַּעֲהָלָלָן
מִיט וַיְאָסֵר זִי הָאָבָן נָאָר גַּעֲקָנוֹן.
בְּיַיְדִּי זִי וַעֲנָעָן אָלְעָמָל אַיְנְגָּעָן
שְׂטָאָנָעָן אַלְעָדְלִי קִינְסְטָלְעָר אָנוּ
פְּעַרְזְּבָּלְעָכְקִיטָן. שְׂטִיבָן פְּרוֹי, סָאָ
נִיגְעָן, נָעָמָט וַיְיַזְרָעָאָזְנָבָן אַיְזָנְגָּעָן.

סָאָנִיעָ שְׂטִיבָן הָאָט אִיר אַיְגָעָנָעָן
וּוֹלָטָה: דָּס לְיַעֲבָרְיָה, דִּי שְׁלָוָם־
עַלְיכְּמַ-שְׁוֹלָ, אַבְּיַסְלְ צִינְטָט פְּאָרָן
בָּאוֹזָרָה, וַיְאָסֵר גַּעֲמָאָכָט פְּאָרָן
דָּעָרְ שְׁוֹלָ. זִי גִּיטָּאָין יִדְיִישָׁע פְּרָאָרָן
מַעַן אָנוּ בָּעֵט זַאֲכָן פְּאָרָן בָּאוֹזָרָה.
טְיִיל גַּעֲשָׁעְטָסְלִיבָּט זַאֲגָן אִיר אָפָּ
אָנוּ נִיטָּאָרָה קִיְּן פְּנִינְגָּם אָוֹפָן.
אָבָעָרָ זִי נָעָמָט זִיךְ נִיטָּצָומָה
צָן, זִי גִּיטָּאָרָה וּוֹטְמָטָר אָנוּ קְרִיגְטָזָאָכָן
פְּוֹן דִּי, וַיְאָסֵר פְּאָרְשְׁטִיְעָן וּוַיְנִיטִיק

גְּרוֹיסְן פְּאָרְמָאָט, מִיט אָסְךְ רַעַץ
פְּרָאָדְזְקִיעָסְ פְּוֹן אַרְמִינָס בְּיַלְדָּעָר
אָנוּ גַּעֲדָרְקָט אִוְרִיךְ גּוֹט פְּאָפָּרִיר.
דָּס צְוִיְּטָעָ גְּרוֹיסְעָ בְּוֹךְ וְוָסָם
שְׂטִיבָן הָאָט אַרְוִיסְגָּעָגָבָן, אָיזְאָ
פְּרָאָכְטְּבָּאָנָדָן פְּוֹן דָּעַם מַלְעָדָר וּוַיְיַזְרָעָאָזְנָבָן
לִיאָם סָ. שְׂוֹאָרָץ. דָּס אִין אַיְינָעָן
פְּוֹן דִּי שְׁעַנְסְטָעָ בִּיכְעָר, מִיט אַלְעָדָר
לִיְיַיְלָהָרָ, רַעְפְּרָאָדְזִיכְרָט אִוְרִיךְ
סְפָעְצִיעָלָ פְּאָפָּרִיר אָזְן רַיְיךְ גַּעֲבָנוֹדָן.
אָנוּ וַיְיַזְרָעָאָזְנָבָן אַוְיסְגָּבָן הָאָט עַר
אַרְנִינְגְּעָלִיגְּט אִין דָּעַר אַנְטָאָלָגִיעָ
פְּוֹן דִּי פְּרוֹיְעָן-דִּיכְטָעָר ? מִיט וְוָסָם
פְּאָרָא אַפְּנִינְגָּם גַּעֲשָׁמָאָק דָּס בְּרוֹ
אִין אַרְוִיסְגָּעָגָבָן ! בְּיַלְדָּעָר אִוְרִיךְ
צִיקְלָאָפְּעָדִיעָ, אָסְךְ בִּיכְעָר פְּוֹן
יַדְיִישָׁע שְׁרַבְּיַבְּרָ אָאוֹוּ.
שְׂטִיבָן הָאָט אָסְלִינְק אִוְרִיךְ צָו
דָּעַרְזְעָעָן וּוּמָעָן נִיטִיקְטָזָזָר. מִיט
אָיִינְסָ פְּוֹן דִּי וּוּבְּיִקְסְטָעָ בִּיכְעָר
אַיְן דָּעַר יַדְיִישָׁר לִיְטְרָאָטָרָוָה. לְ
מָ. שְׂטִיבָן הָאָט גַּעֲדָרְקָט נָאָךְ אָצָל
בִּיכְעָר : פְּאָזְעָעָ, דְּרָאָמָעָ, קְרִיטִיקָ
הָוּמָאָר — גַּעֲהָמָט פְּוֹן זִי גַּעַנוֹג
קְאָפְּדִידְרִיעָנְיָשָׁ אָנוּ פְּאָרְדָּרָאָס, אָנוּ
צּוֹגְעָלִיגְּט שִׁינְעָן טְוִיזְגָּטָעָר.
פְּאָרָא דִּי בִּיכְעָר פְּוֹן דִּי יַדְיִישָׁע
מַלְעָדָרָס אָנוּ פְּאָרָא דָּעַר אַנְטָאָלָגִיעָ
פְּוֹן דִּי פְּרוֹיְעָן-דִּיכְטָעָר וּוּסָט מַעַן
אִים תְּמִידָן דָּאָנְקָאָרָה וְזַיְן. עַר הָאָט
פְּאָרְדִּינְטָן גְּרוֹיסְ אַגְּרָעָנְגָּהָגָּה.
שְׂטִיבָן אַיְזָנְגָּעָנָעָן, מִיט דִּי

שְׂטִיבָן אַיְזָנְגָּעָנָעָן וּוּרְעָן גַּעֲבָוִירָן מִיט
פְּאָרְמָאָטָעָ העָנָט — וְזָאָס זִי בְּאָצָ
רִירָן הָאָלָטָן זִי זִי פְּאָרָא זִיךְ.
לְ. מָ. שְׂטִיבָן אַיְזָנְגָּעָגָבָן גַּעֲוָאָרָן
מִיט אַפְּעָנָעָעָ העָנָט — וְזָאָס עַר
פְּאָרְמָאָגָט הָאָלָט עַר אִין אִין צְעָ
גַּעַבָּן.
וּוֹלָטָ שְׂטִיבָן גַּעֲהָמָט אַזְרָחָתָן
וּוֹלָטָ עַר זִי צְעָמְיִילָט. זִיְנָן גַּרְעָסְטָ
פְּאָגְעָנְגָּעָבָן אַיְזָנְגָּעָבָן אַיְזָנְגָּעָבָן
עַפְּלָיו אַגְּנְצָעָר מִילָּאָן וּוֹלָטָ זִיךְ
בְּבַי אִים נִיט אַיְנְגָּעָהָלָטָן. עַר
זְוֹאָלָט אַרְוִיסְגָּעָגָבָן קוֹנְסְטִירְעָפָרָאָ

פְּרָאָכְטָאַוִּיסְגָּאָבָעָ פְּוֹן דָּעַם מַלְעָדָר
עַמְיל אַרְמִינָן, וַיְאָס וּוֹיְנָט אִין שִׁירָ
קָאָגָא. דָּעַר טַעַקְסָט פְּוֹן בְּרוֹ אִין
גַּעַוְעָן אִין עַנְגָּלִישָׁ. הָאָט שְׂטִיבָן
גַּעַלְאָזָט אַבְּרָזְמָעָן דָּעַם טַעַקְסָט
אוֹיְפִיְדִישָׁ אִין אוֹיְרָ אַרְוִיסְגָּעָגָבָן
דִּי אַיְבָּרְזָעָצָוּגָן. דָּס בְּרוֹ אִין אִין

**אין א נבייא. די באַריימטע שרייבער
זונגען פהנימים-גדולים.**

במי שטיניגען איז קיין מאל ניט
צוז שבעם. ער איז פארשיכורט פון
קולטור, ער שטיצט אונ ארבנט
אומאמאייה הערלעך פֿאָר אלץ ווּס איז
שעטעריש יידיש. ער איז אחסיד
פֿאָן יידישן ווּרארט אונ פֿאָן יידיש אין
אלגעמיין. ער איז פֿאָר האהיפֿאנטיזיסט
דערלֵון אונ לעבעט זיך אויס מיט
דעם. דאס איז זיין פֿאָן יומ-טוב, זיין
עקסטאן. דאס קומט פֿאָן דער טִיכְעַ
בניש פֿאָן זיין איך, סְאָין זיין פֿער-
זענעלעכּ רעליגיעזיטעט — זיין
סְקִילֶה.

אנפיאלו עס זאל ניט ווינן קיין ווינן
אוון קיין חלה אוינען טיש — די
לייכט מוזן ברעגען... יידן מזונ
אייביך מקיים ווינן די מיזונה פון
לייכט-בענטשן — — «שבת
אל ווינו».

**וזל פון דור צו דור אפקליינגען
דאם יידישע וווארט!**

ונגענט. אבער ריווקין אויז ניט געועען איינער, נאָר עטלאַכע מענֿי, טשָׁן צוֹזָמָעָן — דער דענְקָעָר, שער קרייטיקער, דער מיסטיקער און דער ספִּירִיטְאָלִיסֶט.

שטיין איז א פָּרוֹמָעֶר פַּרְיִידָעָן
קָעֵר — עַר אַיִן וּוַיְמָן פָּוָן סַקְעַפְתִּי
צִוְּזִים. דִּי אֲנַעֲרַקְעַנְטָע יִדְישַׁוּ שְׂרֵבִי
בַּעַד צַוְּנָעַן בְּכִי אִים עַכְתָּע גְּדוֹלִים
— אַיְן זַיְדָר גְּרוֹסִיקִיט טָאָר מַעַן
בִּנְיַמִּינְטָשָׁן, וּוְרְטָט דָּעָר גַּאנְצָעָר אָוֶן
וּוְעַן מַעַן זָאָל אַנְגָּלוּזִין אַיְן
מַעֲנַטְשָׁן, וּוְרְטָט דָּעָר גַּאנְצָעָר אָוֶן
נוּוֹרָטָס בְּאַנְקָרָאָט, "וְאָלָט אִים שָׁאָר
קִירְטָה. לִיטְעַרְטָאָר אַיִן בְּכִי אִים אָ
דְּרָאָמָנָטִישׁ לְעַנְדָּע. שְׂטִיְין אַיִן
אַיִן גְּרוֹנְטָן אַרְאָמָנָטִיקָעָר — נִיטָּ
גַּעֲקוֹקָט אוֹרֵף דָּעָם, וּוֹאָס עַר אַיִן אָ
פְּרָאָקִיטִישׁעָר גַּעֲשַׁעְטָסְמָאָן, פִּירְטָ
אָ פְּאָכְבָּרִיךְ, הָאָט צֹו טָאָן מִיטָּ אָרָ
בְּעַטְטָעָר (זִיְּעָר אַרְעָלָלִיסְטִישׁעָר
עַנְּזִין...), אַיִן עַר אַיִן דָּעָר טִיף אָ
בְּעַלְחָלוֹמוֹת. אַ בּוֹק אַיִן בְּכִי אִים
אָ קְאָרָפִיּוֹסְטָמָן וּוֹצְלָט. אַ שְׂרִיבָעָר

העס איז צו געבן קינדער אַ יידישע
דערערציונגע. שלעפעט זי וואָן לאָנג
אגאנצעע פֿעַק אָון הָעלְפַּט, אָנוֹ דער
בְּאָמָּר זָאל וִין אַ דערֶקָּלְבָּן.

סאניע שטינ' האט אן אויסער
געווינטעלעכע באציזונג צו יידישע
קייגסטלער. זי באגעט די שועע
רייקיטן, וואס זיי האבן אין א
וועטלט. וואס אין טעמאָפּ פֿון גליכּ
גילדט. זי האט פֿאָר קונגסט און
קייגסטלער אַצְּרָמָע פֿאָרעדונג און
טוט פֿאָר זיי וואס נאָר זי קאָן. וועז
דעדר קינסטלער גלייצענשטיין און
וועגן בעי זי אַבְּגָעָשְׁטָאנָען. דִּיוֹקָן
דִּיעָדָר שְׂרִיפְּתֶּשֶׁטֶּלֶר ב. דִּיוֹקָן
וועגן בעי זי אַבְּגָעָשְׁטָאנָען, האט
זוי זי באַהֲנָדְלָת בעסער ווי אָן
אי-אַיגְּעָנָע שׂוּוֹסְטָעָר. אָן אָזְׂוִי באָ
הַאֲנְדָלָט זי אלעמען, וואס טְרָעָטָן
אַארְיבָּעָר. אָרְ שׂוּעָל. עַס וְיַנְעָן דָּא
וְיַיְנִיקְ סָמְבִּיסְ ...

שטיין פאראָהַלט זיך נאענט מיטן
מאָלער וויליאָם ס. שווארץ, ווען
זויי קומען זיך צונזיף היבט זיך
געלידיך אָן אַ הייסער וויפוח: שווארץ
קלאגט אָן די יידן פֿאָר האָבּוֹן אַ
שוואָכע באָצְנוּג צוֹ מאָלערפֿיג, שטיין
פֿאָרטִילִיזִיקט די יידן, גִּיט אַיבּער
אוֹיף אַ הוּיכָר אַקְטָאוּווֹן רָוֶת
אַים אָן שְׁפָסָן «אנטִיסֻםִיטִי»!
שווארץ האָלט זיך בֵּינְוָן — פֿאָר
וּאָס קוֹוּהַן וְיִי נִיטְקִין בַּילְדָּעָר?
שטיין האָט בַּילְדָּעָר פֿון אַלְעָרָד
ליִי יִדְישָׁע מאָלער. אלָעָן וּוּנְטָן
וּבִינְעָן גַּעֲדִיכְט בָּהָאָגָּנָעָן מִיטְבִּילָּ
דעָר. ער זָאָגָט וְיִי דֶּר קוֹוּפְּמָאָן,
וּאָס האָט אוֹירָק אַסְטָּסְטָּרָפָּן פֿון
יִדְישָׁע מאָלָעָר: וּוּ נְעַמְּטָן
וּוּנְטָן אוֹיְצָהָעָגָן נָאָר בַּילְדָּעָר?

א פארדיינטער יוביילעום

בראשית משלו א. שולוואם (שיקאגה)

עם איז פאר מיר אן אמתדייקער זכות צו האבן אַ מענ-
לעכקייט צו באגריסון פרײנד ל. מ. שטיינען צו זיין יומל.
שווין בערד פיר יאָר ווי אַיך קען ל. מ. שטיינען, און
וואָס לענגער אַיך קען אַים, אַלְזַן מעָר זע אַיך ווי אַינְצִיך-
אַרבּוֹם ווּ פְּנִירְבּוֹשׁוּתְּרִיכּוֹן אַיְ-

פָּאַר אִים זַיְנְגַּען קָוְלְטוֹר אָוּן לִיטֻעָרָאַטּוֹר נִישְׁטְ קִיּוֹן
עַסְטַמְעַטְיִשְׁעַ רַאַס פָּאַר פַּעֲזָעַנְלֶעָכְן גַּיְסְטִיקְוָן צַוְּפָרוֹדְן זַיְנְ.
זַיְנְגַּען אָן זַיְנְגַּע אָוִינְגַּן אָוּן אַיְן זַיְנְ טִיְּפָעָר אָמוֹנוֹה דָּעַר
הַיְּוִילְקָעָר אַיְנָהְאַלְטָ פָּן זַיְנְ לְעָבָן. וּוֹעֵן עַר אַרְכְּבָעַטּ פָּאַר
דָּעַר פָּאַרְוִירְקָלְעַכְוֹגָן פָּן לִיטֻעָרָאַטּוֹרְיִשְׁעַ אַדְעַר קִינְמְטָלְעַ
רִישְׁעַ פְּרָאַיעָקְטָן, פְּיִלְטָ עַר וּוֹעֵר "שְׁלַעַפְטָ" דֵּי מִשְׁאָ
פָּן קָוְלְטוֹר, וּוֹי אַלְעַ "יִשְׁכְּבָתָ" הַאֲבָן דּוֹרָאַיְן דּוֹרָאַיְם
גַּעַשְׁלַעַפְטָ דֵּי מִשְׁאָ פָּן דָּעַר גַּיְסְטִיקָעָר שַׁאֲפָגָן פָּן אָוְן
דוֹעַר פְּאַלְקָ אַיְן אַלְעַ אִירָּעָ אַנְטְּפָלְעַקְוֹגְגָעָן.

איך ווינטש ל. מ. שטיינען אריכת ימים ושנים, יארון אקטיווע און צופרידענע, יארון פון און ערלעך פאָרדינטן גיניסטיקן נחתירוח.

צו די שטיין-פֿעַסְטָע יידן אַ מְזֻמּוֹר שִׁיר

א. גָּאָלָאָמֶב (מעקסיקע)

אט די יידן מיט די נשומות שטארץ
קער פון פֿעלדזון. נישט אומזיסט
אייז צור אַ פֿעלדזון און צור — באָ
שעַפְּער.

לעבן זאלן אונדזערע פֿעלדזיקע
יידן, אונדזערע יידן-דעבעס ! אַם.

בראכט און דערבראכט און נאר אַ
דאָנק זיי האָבן מיר, וואָס מיר
פֿאָרְמָאָגָן.

זאלן זיין געבענטשט און געַ
גְּרִיסְטָע, זאלן די ברכות פֿון דעם
יידְישָׁן גָּאָט אָונְדָּזְעָרָן קְוּמָעָן אוּפְּ

עס ווילט זיך טאָקָע צו די יידן
פֿוֹן אַט דעם מֵין זינגען און לִיבָּן
— אָום אֲנִי חָוָמָה זיי זְבָּנְגָּעָן
אונדזער פֿעַסְטָוָג אָון אָונְדָּזְעָר
מייער.

אָ מְאָל, אַין דער אַלְטָעָר הַיִּים,
אייז עס געוווען פֿאָר מִיר אַ שְׂטִיקָל
לְעַגְעַנְדָּע : עַרְגָּעָץ אַין דער וַיְשַׁטְּעָר
שִׁיקָּאָגָא, וואָס ווֹיל אָומְזָטוּם זַיְן
די עַרְשָׁתָע, אַפְּלִילָו אַין עַנְּיִן פֿון
גַּעַנְגַּסְטָעָרָם, עַרְגָּעָץ דָּאָרְטָן אַין דָּא
אָ יִיד, וואָס אֲיִז מהדר בְּמִיצָּוָה.
ニְשָׁטְבָּלְיוֹן אָרוּסְגָּעָבָן בְּיכָעָר, נָאָר
טָאָקָע עס זָל זְיַן בְּחַכְמַת הַהִידּוֹר,
גַּעַמְּיִינִית — אָ יִיד אַ גַּעַמְּאָךְ, אַ
גִּיבָּר, מַשְׁכָּמוּ וּמַעְלָה, אָן אַדְּיר פֿון
די אַדְּרִימָם, אַפְּשָׁר פֿון דעם מֵין
פֿון אַ צְוִיְּינָן שִׁיקָּאָגָעָר יִידָּן, אַ מִין
יְלִילָוָס רְאוּנוֹוָאָלָד. אַבְּעָר סְאִין
מִיר באַשְׁעָרָט גַּעַוְוָעָן צו זָעַן שְׁפָעָ
טָעָר אַט דעם יִידָּן. צָוּם באַדְּיוּרָן
בְּלוֹיוֹן אַ פְּאָרְמָיוֹת : אַיְדָעָר עָר
אייז גַּעַפְּאָרָן עַרְגָּעָץ לְשָׁם רְפּוֹאָה.

גַּעַזְוָעָן : עס אַיְז אַ לִיגָּן דָּס רְוִיָּ
מִישָׁע וּוּרְטָל "אַין אַ גַּעַזְוָנָטָן גּוֹפְּ
אַ גַּעַזְוָנָטָע נְשָׁמָה". הַיְבִיט זִיך אַיְז
נִישָׁט אַן ! אַך אָן וּוֹי אַיְז צו זִיך
מִיט זִיך שְׁטָאָרָקָן, פֿעַסְטָן גּוֹפְּ!

אַ סְךְ אַמְתָּעָר אַיְז אָונְדָּזְעָר וּוּרְטָ
טָל : לֹא בְּחִילָבָיְלָבָן. אַט
אַזְאָה אַבָּא אַיד גַּעַזְוָעָן אַיְז דָּא
אָזְוָנָטָם טָאָקָע אַיְז שִׁיקָּאָגָא גּוֹפְּ
דָּעָם חַתְּנָה-הַיְבָלָן, וּוֹעֵן עָר אַיְז גּוֹעַ
קוּמָעָן אוּפְּחָאָז וּוֹעֵן מִיקָּח, אַיְז
דָּעָר עָר הַאָט זִיך עַרְגָּעָץ גַּעַבְּיָלָטָ
— אַ שְׁטִילָעָר, אַ שְׁוֹאָכָעָר, אַ בָּאָ
שִׁידְעָנָעָר. לֹא בְּרָעָשָׁן, קוֹל דְּמָהָ
דְּקָהָדִיק. אָן אַוְעָשָׁן ? אַט דִּי
יִידְישָׁע עַקְשָׁנוֹת !

גַּעַבְּעַנְטָשָׁט זָל זִיך אָונְדָּזְעָר
מַעְתָּה וּדְעַד עַולְמָ ! אָמָן. עַמְּ קָשָׁ
עוֹרֶף — הַלּוֹאִי תְּמִיד ! אָן אַ בָּעָלָ
חַלוּמָוֹת, דּוֹכֶט זִיך. אַט דִּי בְּעַלְיָ
חַלוּמָוֹת-עַקְשָׁנוֹם הָאָבָן אָונְדָּזְעָר גּוֹעַ

ל. מ. שטיין - צו זיין 70 פֿעַסְטָן גַּעַבְּיָרָן-טָאנָג

מ. וּזְאָמָעָר (נוֹרִיְּאָרָק)

דעם פֿלאָן אָרוּסְצָוּגָעָבָן פֿיר בִּיְ
כּעָר אִיאָר. די "ל. מ. שטיין-
פֿאָלְקָס-בִּיבְּלָאָטָעָק" אַיְז גַּעַוְוָרָן
איְנִינָע פֿון די וּכְטִיקְסָטָע טָעָטִי
קִיְּגַזְזָן פֿון קְוָלְטָוָר-קְאָנְגָּרָעָס.
ל. מ. שטיין באַטְרָאָכָט מִיט דְּעָכָט
די "בִּיבְּלָאָטָעָק" וּוֹי זְבָּן וּכְטִיקְטִיק
סְטָן אַוְיָטָטו — וּוֹי אַ בְּחַשְׁפִּיל וּוֹסָס
דָּעָר דַּעְצִידְרָטָעָר וּוֹילָן אַוְן אִיְ
בְּעַלְגָּעָבָנְקָיִיט פֿון אַחֲדִיָּה קָאָן
אַוְיָטָאָן לְטוֹבָת דָּעָר יִדְישָׁע קְוָלָ
טוֹרָה.

עס דָּאָרָף פֿאָרְצִיכְיָנָט וּוּרְעָן דָּעָר
אוֹמְאָוִיְּהָרָעָלְכָעָר וּוּרְעָמָר אַיְז
טָעָרָעָס. וְאָס ל. מ. שטיין וּבְיָזָט
אָרוֹדִיס בִּיְמָ רְעָאָלְיוֹרָן דָּעָם פֿלאָן
פֿון דָּעָר "בִּיבְּלָאָטָעָק". עָר אַיְז
טָעָרָעָסְטָרָט וּזְיך מִיט אַלְעָפָטְבָּ
פֿון דָּעָר אַרְבָּעָט. זְיַן פֿלְלָאָרִיקָע
דְּעָרָאָרוֹנָג הַעַלְפָט אַוְעַקְצָוּשָׁתָעָלָן
די "בִּיבְּלָאָטָעָק" אוּפְּה גַּעַזְוָנָט
סּוֹדוֹתָה.

עס אַיְז דָּעָרְבָּעָר אַן אַמְּהָרָע
פֿאָרְגָּעָנִיגָּן צו בְּאָגָרִיסְן ל. מ. שְׁטִיָּ
נְעָן צו זְיַן 70 יִאָרִיךְן גַּעַבְּיָרָן-טָאנָג
אוֹן פֿון גָּאָגָן חָאָרְצָן רִיאָן צו זְיַן
שְׁטָן נָאָרָף לְאַגְּגָע אַוְן גַּעַזְוָנָט יִאָרָן
אוֹן דָּעָרְקָאָלָג אַיְז זְיַן אַיְבָּרְגָּעָגָע
בְּעַנְעָר טָעָטִיקִיט לְטוֹבָת דָּעָר יִדְיָיִ
שְׁעָר קְוָלְטָוָר בְּכָל אַוְן דָּעָם יִדְיָיִ
בוֹך בְּפְרָטָה.

צְוִישָׁן די יִדְיָיָשׁ קְוָלְטָוָרִיטָוָ
עָרָס פֿאָרְגָּעָטָמָט ל. מ. שְׁטִיָּן אַבָּא
זְונְדָעָרָן אַרְטָה.
ל. מ. שְׁטִיָּן אַיְז בְּטָבָע אַיְז
אוֹהָל — פֿון שִׁיקָּאָגָא פֿאָרָט עָר
זְלָלָן אָרוֹסִים. זְיַן אַרְבָּעָט טָוָט
דָּאָרְטָן שְׁטָילָה, אַן טָוָמָל. אַבְּעָר דָּעָר
בְּגָמְעָן ל. מ. שְׁטִיָּן אַוְן זְיַן אַיְבָּרָ
גַּעַגְּבָּעָנָע טָעָטִיקִיט לְטוֹבָת דָּעָם
יִדְיָיָשׁ בְּזָוִתָּה דָּעָם
לִינְגָּעָר יִאָרָן באַקָּאנָט אָומְעָטוֹם אַיְז
דִּי יִדְיָיָשׁ תְּפָזָצָותָ צְוִישָׁן די קְוָלָ
טְׁוָרְטָוָרָס אַוְן פֿרְנִינְד פֿון יִדְיָיָשׁ
אַיְז זִיךְרָעָר שְׁטָאָרָקָן, פֿעַסְטָן גּוֹפְּ !

אַ סְךְ אַמְתָּעָר אַיְז אָונְדָּזְעָר וּוּרְטָ
טָל : לֹא בְּחִילָבָיְלָבָן. אַט
אַזְאָה אַבָּא אַיד גַּעַזְוָעָן אַיְז דָּא
אָזְוָנָטָם טָאָקָע אַיְז שִׁיקָּאָגָא גּוֹפְּ
דָּעָם חַתְּנָה-הַיְבָלָן, וּוֹעֵן עָר אַיְז גּוֹעַ
קוּמָעָן אוּפְּחָאָז וּוֹעֵן מִיקָּח, אַיְז
דָּעָר עָר הַאָט זִיך עַרְגָּעָץ גַּעַבְּיָלָטָ
— אַ שְׁטִילָעָר, אַ שְׁוֹאָכָעָר, אַ בָּאָ
שִׁידְעָנָעָר. לֹא בְּרָעָשָׁן, קוֹל דְּמָהָ
דְּקָהָדִיק. אָן אַוְעָשָׁן ? אַט דִּי
יִידְישָׁע עַקְשָׁנוֹת !

ער אוֹן אַינְסְפִּירָאַצְיָע פֵּאָר פֵּיל אַנְדָּרְעַז

חנה (סיגל) אלטשול (שיקאגא)

צום 07סטן יובל פון ל. מ. שטיין, מינן
נאענמן פריביגנד און חבר, ווילט זיך מיר דער-
ציילן וועגן מינן באגעגעניש מיט אט דעם
חלטנעם מענטש און אייברגגעבעגענעם
ליבַּהְאָבָּעָר פון אונדזער יידיישער ליטראטור
אוֹנוֹ קוֹלְטוֹר

איך האב ל. מ. שטיינען באגוננט, ווען
די ידישע פרויענַלְיעָנְקְרִיבֵין האבן זיך געד
גרינדעת און שיקאנָג מיט 25 יאר צוריק.
איך האב זיך איזין מאָל באַקלָאָגט פֿאָר אַים
וועגן דעם ווי שווער עס איז אונדזער וועג צו
שאָפָן א געץ לייענְקְרִיבֵין אויף אונדזער
אליגיגלְטִיקְעָר יידישער גאָם. איך האב געד
זוכט דערמוּטִיקְוָנָג, און גראָד די, וואָס האבן
געדראָרט זיין צום נאָעָנטְסָטָן צו דער ארבעעט,
האָבן געקוּט מיט ביטול אויף דעם.

ל. מ. שטיין איז געוען אן אויסנגן: מיט זינגע גוטע חֶבְרִישׁ מִידּוֹת אַיִן ער געוען אַחֲנֵיל פָּוֹן דערמָטוּקִונָג פָּאָר מִיר — ער אַיִן אלע מאָל געוען גְּרִיטִיט מִיט רָאַט אַז טָאט. זינַן האָרְצִיקָע אַיבָּעֶרג עַגְּבָּנְקִיט הָאָט מִיר אַזְּנוֹן אַלְעָמָן גַּעֲבָּן דָּעַם פּוֹחַ אַנְצּוּגִין מיט דָּעַר אַרְבָּעַט

ל. מ. שטיין האט קאלאסאלע פֿאַרדינְסְטָן
פֿאָר אונדזער יידישן קולטור-לעבן אין שי-
קאגא.

איך וויל ווינטשן מפין ליבן פ' ל. מ. שטניין
צוו זיין 07570 געבוירז-טאָג נאָד אַסְטִיָּרָן
פֿוֹן טעטיקיט אוֹפֶךְ דֵּי גַּעֲבִיטָן, ווּלְכָאַ צַיְנָעַן
אַים לִיבָּ. עֲרַ אַיְזָן אַינְסְפִּירָאָצְיעַ פָּאָר מִיר
אוֹן פָּאָר אַסְטִיָּרָן.

גליק און די פֿרײַד צוֹאָמְעָן צוֹ אַרְבָּעָתְּן מִיט
אַיִּם.

א ייחיד ב מינן

כְּפַתְלִי קְרָאוּעֵץ (שִׁיקָּגָא)

אין שיקאגא, אונ אין די פֿאָראַינִינְקֶעֶת שְׂטָאתָן בְּכָלּ, אֵין
ל. מ. שְׁטִינְ אַיְחֵיד בְּמִינְוֹ. נִיטָא זִינְס גְּלִיכְעַן אֵין יְהָס צַו קְוָלִי-
טוֹרָאָרְבָּעָט בְּכָלּ, אֵין יְהָס צָום יְדִישָׁן שְׂרִיבָעָר אֵון בָּרוֹ
בְּפָרֶט. דָּעֵר קְשָׁר צְוִישָׁן אִים אֵון יְדִישָׁן וְאַרט אֵין נִישְׁתָּן
אַיְחֵיד שְׁלִיכְיָה, באַשְׁטָעְטִיכְטֶק דָּרוֹכְ קְרוֹב 30 יָאָר אָרְבָּעָט,
נִאָר סְגָלוֹסְט זִיךְ מִיר זָגָן — אַ בָּאַט יְרַל עַכְעַכְ פְּאָרְבִּינְדוֹנוֹג,
אַ שְׁלָאָדְעַלְמָנָה-לְקָבְלָה-פְּרָסְט-פְּאָרְבִּינְדוֹנוֹג, אַט וּ דָעֵר יְהָס פָּוֹן אַ
גַּעֲטַרְטְּעַן פְּאָטָעָר צַו זִינְעַע קִינְדָּעָר.

עד דארך איך ניט קענען פערזענלאעד, ער מוו איך ניט האבן אויסגעשטראקט א האנט אויפן יסוד פון עמעצטס א דיעקאמען דאציע אדער גוטזאגונג. אויב איר האט נאר א וועלכע סאיין געה צום יידישן וארטט זונט איר זינגער א מענטש. א פרידיננד, א נשמה-קרוב, און איר קאנט צו אים קומען ווי צו אן אייגעגעט, וואס וארט אויף איזך, מוכן ומומן איך צו דיבען.

ניט לאנג צוריק איז געטנארבן אין שיינגן אַ יידישער
שריבבער, וועלכער האט אַריינגעליגט זייןע לעצטער פרווטות אין
אַרויסגעבען אַ בז. דער זאַץ איז שווין געוען גרייט. בלוייז די
זיטלעך האבן געדאָרט געבראָבן ווערן. דער דורך האט שווין
געוואָלטן בײַם שמעלצַן דעם מעטלן און פטור ווערן פֿון ברֶז.
די ארבעט פֿון שריבבער, אויך זייןע שווער פֿאָראָהָרעוועט עטּ
עלעכע הונדערט דאלאל וואָלטן געאגאנגען לאַיבוד. קיינער האט
זיך ניט גענומען צום האָרצַן. דער אַינְצִיקָּר, וואָס האט ניט
געוואָאָט קיין מנוחה, אַזוי גֵּיך ווי ער האט זיך דערוועסַט פֿון דעם.
אייז געוען ל. מ. שטיין. עמצעער האט אַנגעקלאָפַט איז זיין
פֿעַנְצַטָּר און אַים גַּלְּאָזֶט זויסַן, אַיז ער גַּוּוֹאָרָן אַקְטִיוֹ, טַעַ-
לעֲפָנִירָט אַן גַּעֲרָופַן, אַן טַאָקָע בַּאלְּדָי זיך אַינְגַּעַשְׁפָּאָנט
אייז דער ארבעט. געהיחסן דעם דורך זיך בעמען צו דער
ארבעט. ער האט באָלְּד גַּעֲטָנָען עַמְלָעָכְעַ פֿאָראָאַנְטָעָרָעָסְטָרָטָע
מענטשַׁן (וּוּ זִינְגַּן זַי גַּעַוּעַן סְרִיעָר ?) אַן דָּאַס בּוּך אַין טַאָקָע
אַרבָּינוֹ

ל. מ. שטינן איז ניט איז ייד וואס ווערט אנטוינישט, ווען דער אפֿרָופֿרָאַטְ מֵצֶד דער געווילשאָפְטָ אַיז ניט אַיז ווי ער האט גע-
דאָראָכֶטֶן זיין. ראשית ווקודם-כל איז ער און אַין המעשָה, אַ פרָאַקְ-
טישער מענטשׂ, וועלכּער וויסט אַין פְּאָרוֹיסִים די חֲסָרָנוֹתִים פָּן
מענטשׂ, די פְּעַלְעָרוֹן פָּן דער געווילשאָפְטָ אַון די אלגעמיינע
צְרָהָדִיקָע קָוְלָטוּרְ-לָאָגָעָ בְּיִזְׁדָּן, אַדרְבָּא וְאַדְרְבָּא, ווען עס טוט
זַיְזַי אַ רְיִיר אַ גָּרְרוּוּ עַרְבָּעַץ ווֹ, ווען דער אַדְעָר יַעֲנְעֵר הַעַלְפָט
אָרוֹיסִים, מאָכָט עַר אַ ברְכָה "שְׁחַחְיָנוּ" אַון אַ גּוֹטְמַוְתִּיקָעַ
שְׁמַיְיכָל בָּאוּחִיטָז וְיךָ אַוְיפָּ זַיְנָע לִיפָּן. אַוְיב אָזְוִי, הַיִּסְטָע, אַיז
דָּאַדְןָ נִיט אָזְוִי שְׁלָעָטָן. טָא דָאַדְןָ מַעַן נָאַד מַעַר טָאָן, אַרְטְּבָּלִיגִין
מי אַזְוְעַגְגִּיעַ אַין וּמְטַעַרְדִּיקָעַ אַרְבָּעַט.

וחוץ ליה, טוט דאך ניט ל. מ. שטינין זיין ארבעת לשם עמצען אַדער לשם עפֿעָם. ניט ער זוכט בְּבוֹד, ניט ער פֶּאֲרַלְאָנְגָּט אַדְּאנְקָן פּוֹן עַמְּצָן. פְּשׁוֹט אֵין דער בחינה פּוֹן "שְׁכֶר מְצֻהָּה" — עס אִין דער תענונג פּוֹן טָאן, דער גענָס פּוֹן מעשיים מְצֻהָּה".

(סוף אויף זייט 70)

צָנָמִין פֶּרְיַינְדָּלְםַטְיֵין

פָּעָם הַעֲרֵשָׁה עַל דִּיבָּר אַמּוֹרָאַנְץ (נוֹיוֹ-אַרְקָ)

מִין לְאַנְגִּיאַרְיךָן פֶּרְיַינְדָּה, דַעַם עַנְטוֹוַיָּאַסְטָ פֶּאָר קִינְסְטְּלִירִישָׁע וּוּרְטָן אַין אַונְדוּזְעָר יִדְיִישָׁ קָוְלְטוּרָה לעַבָּן. עַס זָאַל זִיךְרָן אַיְם נִיט אַפְּטָאַן אַויְיךְ אַויְיךְ וּוּמִיטָעָר דִּי בָּאָר אַוִּיסְגָּאַבָּע «קָאַרְעָלְן». אַויְיךְ מִיר האָבוֹן טְרָעָרָן זִיךְרָן בָּאוֹוִוִין אַין דִּי אַוִּיגָן, וּוּזְעָן כִּיהָבָן זִיךְרָן דָּעַרְמָאַנְטָ אַין יָעָן זָיְנָעָן וּוּכִיטִיקָעָ קָוְלְטוּרָאַוִּיפָה טְוֹעָן. אַיְם, זִין לִבְעָר פְּרוּי סָאנִיעָן, אַוְן זִין מְשֻׁפָּחָה — לְאַנְגָּעָ יָאַרְיךְ פָּוֹן נּוֹגָן. אַוְן אִיצְטָ צַו דַעַם 70 יָאַרְיךְ גַּעֲזָנָט אַוְן פֶּרְיִיד אַין אַ רְוִיקָעָר וּוּלְטָן.

הָאָט עַד מִיט טְרָעָרָן אַין דִּי אוֹגָן בָּאַמְּרָקְטָן, אָז צְוִישָׁן אַלְעָ זָיְנָעָן אַוִּיסְגָּאַבָּעָס פְּלִיט עַד אַבְּזָנְדָעָר צָעַרְטָלְעַכְּקִיטָיָץ צַו דָעַר עַרְשְׁטָעָר אַוִּיסְגָּאַבָּע «קָאַרְעָלְן». אַוִּיךְ מִיר האָבוֹן טְרָעָרָן זִיךְרָן בָּאוֹוִוִין אַין דִּי אַוִּיגָן, וּוּזְעָן כִּיהָבָן זִיךְרָן דָּעַרְמָאַנְטָ אַין יָעָן עַרְשְׁטָעָר יָאַרְיךְ פָּוֹן חָלוּמוֹת אַוְן שָׁפָּגָעָן, פָּוֹן יְוָגָנָט אַוְן הָאָפָעָן. אַוְן אִיצְטָ צַו דַעַם 70 יָאַרְיךְ יְוָבָל פָּוֹן ל. מ. שְׂטִין בָּאָגָּרִיס אַיד.

אַגָּר בָּאַזְוְנְדָעָרָעָ נְאַעֲנְטִיקִיט פְּלִיל אִיךְ צָוָם יְוָבִילָאָר ל. מ. שְׂטִין, וּוּעָן סִידְעָרוּעָקָן זִיךְרָן זְכוּרָה נּוֹת וּוּגָן מִין עַרְשְׁטָעָר לִידְעָרָה זָאַמְּלָנָג «קָאַרְעָלְן», שִׁיקָּאָגָּא, 1926. ל. מ. שְׂטִין הָאָט צַו יְעָנָר צִימְטָעָט מִיט גְּרוּסָדָעָר פְּאַרְעָלְעָגָעָר פָּוֹן מִין עַרְשְׁטָן בָּוֹךְ לִידְעָר, וּוּאַס דָעַר דָאָזָה מַלְסְדִּיקָעָר שִׁיקָּאָגָּעָר פְּרוּעָן — קָוְנְסְטְּקָלָבָה הָאָט זִיךְרָן גַּעֲגִירִיט אַרְוִיסְצּוּגָעָבָן.

אַט מִיט דָעַר עַרְשְׁטָעָר אַוִּיסְגָּאָר בע זָיְנָעָר «קָאַרְעָלְן», הָאָט זִיךְרָן. מִין שְׂטִין אַנְטְּפָלְעָקָט פֶּאָר דָעַר לִיטְעָרָדְרִישָׁקָעָר מַפְּוֹנָק, וּוּאַל לִיבָּרָה הָאָבָעָר פָּוֹן קָוְנָסָט אַוְן לִטְעָרָטָוָה. אַיְין 1933 גִּיט ל. מ. שְׂטִין אַרוֹסִים מִין קָלִינָעָ זָאַמְּלָנָג «גַּקְלִיבָּעָנָעָ לִידְעָר», וּוּאַס אַיז מִיר צָוְעָטָרָאָגָן גַּעֲוָוָרָן וּוּאַל סִוְּרָפְּרִינוֹ דָרְכָה מִין מָאָן י. ח. פָּאַמְּנָאָצָנָץ צָוָם גַּעֲבָרוֹת פָּוֹן אַונְדוּזְעָר צְוִוִּיתָקִינְד — פֶּרְיִידָה דָלְלָעָ.

אַט דִּי קָלִינָעָ זָאַמְּלָנָג (אַיְין גָּאנְצָן צָעָן לִידְעָר) אַיְן אַזְוִי קִינְסָטָ לִעְרִישָׁ אַרוֹסְגָּעָגָעָבָן, אַז וּוּזְעָן מַעַן וּוּאַלְטָ בַּי אַונְדוֹ פָּרָעָמִירָט אַרוֹסִים גַּעֲבָרוֹס פָּוֹן בִּיכָּעָר, וּוּאַלְטָ ל. מ. שְׂטִין זִיכְרָד בָּאַקְוּמָעָן אַלְפְּרָמִיעָ. סּוֹף 1939 גִּיט אַרוֹסִים מִין דָרִיָּה טָע זָאַמְּלָנָג לִידְעָר, «רוּוִיטָעָר טְוִיָּה» אַדְאָנָק דַעַם וּלְבָנָן פֶּאָרָלָג פָּוֹן. ל. מ. שְׂטִין.

עַס לִיגָּן בַּי מִיר אַסְדָּר בָּרְיוּוֹ פָּוֹן שְׁרִיבְבָּרָס אַזְוָן לִיעְיָנָרָס, וּוּלְבָכָעָה האָבוֹן אַוִּיסְגָּעָדְרִיקָט זְיִינָרָבָה בָּאַגְּיִיסְטָרָוָגָן פֶּאָר דָעַר עַסְטָעְטִישָׁ קִיטִּים, וּוּאַס ל. מ. שְׂטִין הָאָט אַרְיִינְגָּעָר גַּעֲבָרָאָכָט אַיְן דִּי אַיְבָן דָעַרְמָאַנְטָ אַוִּיסְגָּאַבָּעָס.

לְעַצְמָן יָאָנוֹאָר, בָּעַת מִיןָן בָּאַזְוֹד אַיְן שִׁיקָּאָגָּא, הָאָב אִיךְ בַּי אַיְוָאָר אַוְנָט זִיךְרָן גַּעֲטָרָאָפָן מִיט ל. מ. שְׂטִיןָעָן. שְׁמוּסְנָדִיק וּוּגָן בִּיכָּעָר,

אַ יְהִיד בְּמִינָן

נְפָתָלְיָי קְרָאָוּעָזָן (שִׁיקָּאָגָּא)

(סּוֹף פָּוֹן וּמִט 69)

טוֹבִים, וּוּאַס אַינְסְפִּירִירְט אַים; דִּי פֶּרְיִיד, וּוּאַס בָּאָגָּלִילִיט אַ שְׁיִינְגָּעָ טָاطָט ; יָעָנָע שְׁמָהָה וּוּאַס דָּאָרָךְ נִיט אַנְקוּמָעָן צַו לִיכְטָ פָּוֹן דָּרוֹסִין. ל. מ. שְׂטִין אַיְן אַפְּטָאָט אַ נִּיזְזָאָגָעָר. זִין «גִּינְיָן» שְׁלִיסְט אַוִּיסְטָ אַבְּרָעִיקָעָ, נִיטְזִינְיִיקָעָ זָאָכָן, וּוּי בָּפָּזָד, בָּאַרְעָמְרִיבָה, קָהָלָשָׁע קָלְיאָמְקָעָפָּאָלִיטִיקָעָ וְכָדְמָה. אַקְּלָיְלוֹ אַ בָּרוּוּוֹל, וּוּאַס וּוּרְטָט אַרְיִיסְטָ גַּעֲשִׁיקָט אַונְדוּזְעָר זִין נָאָמָעָן, מַזְוָן זִין רִין, גַּעֲלִיטְעָרָט, זִוְּבָעָר. עַר הָאָט פְּנִינְט בָּתְכִלְתָּה шְׁנָאָה דִּי אַגְּגָעְבָּלָאָזָעָנָעָ פֶּרְאָזָעָ, דַעַם פֶּאָלְשָׁוֹן אַנְשְׁטָעָל אַיְן דִּי נְבָזְהָדִיקָעָ חָנִיפָה. אַז עַר דָּרְקָעָנָט בָּאָלְדָה וּוּרְדָה אַזְוָן וּוּרְדָה אַזְוָן וּוּאַס אַזְוָן. זָלְעָטָעָנָה מִידְוָתִ-טְוָהָה הָאָט ל. מ. שְׂטִין, דִּי מִידְוָתִ-טְוָהָה פְּגָנָעָמָן פָּגָנָעָמָן יִדְיָ אַזְוָן זִיְּדָה בָּעָרְוָן קָוְלְטוּרָמְעָנָמָשָׁ. אַיְם קָאנְטָ אַיר נִיט פֶּאָרְקוּיְוִיךְ אַזְוָן גַּוְעָטָ וּוּרְטָעָר אַזְוָן פֶּרְאָזָעָ, אַזְוָן אַרְיִיסְטָ אַפְּנָעָכָר, אַזְוָן רִינְטָ עַר אַזְוָן אַגְּשָׁמָעָל אַזְוָן גִּיט זִיךְרָן אַיְגָעָנָעָם וּוּגָעָ.

זַיְנָעָן גַּיְסְטִיקָעָ זַיְנָעָן אַז שְׁמִידְבָּרְדִּיקָעָ. הָאָט אַיר אַז מַאל גַּעֲכָפָט אַז קוּק אַזְוָן אַז שְׁמִידְבָּרְדִּיקָעָ. הָאָט אַיר אַז רִין, זִוְּבָעָר ; וְהַשְׁנִיתָה, דִּי אַוְתִּיחְוָלָעָךְ : קָלִינָעָ, גַּעֲשְׁלִיכָעָנָעָן, דִּי וּוּרְטָעָר — גַּקְלִיבָּעָנָעָן. אַקְּלָיְלוֹ אַ דָּעַר קָאַנוּוּרָעָט אַיְן אַ שְׁתִּינְיָה שָׁעָר, וּוּאַלְטָ אַזְוָגָטָן. דָעַר רִיחָ פָּוֹן קָוְלְטוּרָמְעָנָמָשָׁ גִּיט אַזְוָן פָּוֹן יְדָרְטָ.

וּוּגָעָן עַר דָּרְצִיְּלִיטָ אַזְיָךְ וּוּגָעָן זָיְנָעָן זָיְנָעָן מִקְרִיְּזָהָמָן — וּוּאַס עַס אַיְזָן הָאָרְלָאָפָן אַיְן זִין לְעַבָּן — אַיְזָן דָאָס דָעַרְצִיְּלִיטָ גַּעֲלִיטְעָרָט ; יְדָעָר וּוּרְטָט אַיְן זִין פָּלָאָז. אַזְוָדִיאִי שְׁפִילָט זִין פָּעַרְזָעְלָעְכִּיקָט אַ רְאָלָע אַזְוָן דָעַר מַעְשָׁהָ אַבָּעָר נִיט לְשָׁמְעָצָה, כְּדִי זִיךְרָן אַזְוָן אַרְוִיסְצּוּחָיְבָן, נָאָר וּוּאַזְוָן אַלְיִסְטְּרָאָצִיעָ. אַ בִּינְשָׁפִילָ.

קוֹרֶן : ל. מ. שְׂטִין אַיְזָן בָּאָמָת אַ יְהִיד בָּמִינָנוּ. עַר פֶּאָרְדִּינָט כְּשֶׁר אַלְעָ אַונְדוּזְעָרָעָ בָּרְכּוֹתָה, וּוּאַס מִיר וּוּינְשָׁן אַיְם מַלְבִּיְוָנְשָׁן.

„אָנְקָלְשְׁטִין“

מ. א. ליפשולץ (שייקאגא)

אוון באערן אים דערפֿאַר מיט א
עס פֿעלען נישט קיינן מענטש, וואס
סְפָּעֵצְיעַלְעֶר פֿיעַרְוָנְגֶּר לְפָבּוֹד זִין
אנערקעגען. ל. מ. שטיינס אויפֿטוען
70 ליאַרְקָן גַּעֲבָוִירְזְטָאָג.

וּוְיָאָמְנְטְשִׁין; וְוָאָסְ קָעָן לְ. מְ.
שְׁמִינְיָעָן דָּאָס גַּאנְצָעָן לְעָבָן, פַֿיִַּל אַיְּךְ
וַיַּד גַּלְּקְלָעָן, וְוָאָס זִין 70 סְטָהָר
גַּעֲבָוִירְזְטָאָג אַיְּן גַּעֲוָאָרְן אָן עַנְיָן
פַֿן נַאֲצִיאָנָאָלָעָר בְּאַדְּבִּיטְוֹנָג.

ל. מ. שטיינן האט זינגען יארן נישט פֿאַרְשְׁלָאָפָּן

פַֿיִַּשְׁלָ בִּימְקָא (ניו-יַּאֲרָק)

ס'אייז איצט גַּעֲוָאָרְן אָמָּאָדָע, אוֹ ס'קוֹמֶט צַו 50, 60, 70 יָאָר
— וְוָעָן מַעַן פּֿרְיִיטָזְיךָ מִיט אָמְנְטִשׁ, אוֹ עַר האט דְּרָגְרִיבְּכָט
אוֹאָן עַלְמָעָר — וְוָילְמָעָן אִים נִישְׁתְּמָעָן קיַּין שְׂעוֹרְהָאָרֶץ אָן
מעַן שְׁרִיבְּבָט :

— 70 יָאָר "יְוָנָגָג".

סְאָפָּאָלָשָׁן חַנְדָּלָעָן.

סְאָזָעָט אָוִיס וְוָעָן וְוָילְזִיךְ דָּאָ אַפְּנָאָרְן, מַאְכָן אָטְעוֹת אִין
חַשְׁבָּוּן.

וְוָאָס אִין אַיְּגַנְטְּלָעָן דִּי גַּדְוָלה מִיט דִי 60 אָדָעָר 70 יָאָר ?
וְוָאָס אִין דָעָר יְוָמִים-טוֹב ?

אַשְׁטִיקָל חַשְׁבָּוּן-הַנְּהָשָׁש : הָאָטָט אַפְּגָעַלְעַבְטָן אַזְוִי פַֿיִַּל יָאָרְן אָן
וְוָאָס הָאָסְטָוָן צַו וְזִבְוָן ?

הָאָטָט אַיְּגַעְגָּעָסָן אַזְוִי פַֿיִַּל אָן אַזְוִי פַֿיִַּל הַיְּבָעָר, גַּעַנְדָּו, צַיְּ

גַּאֲרָאָקָסָן מִיט קַעְלָבָעָר ? הָאָטָט אַוְיסְגַּעְטְּרוֹנְקָעָן אַזְוִי פַֿיִַּל אָן
אַזְוִי פַֿיִַּל קַעְסָעָר בִּירָן ?

אַיְּוָס ? אַבְּהָמָה אִין אַזְוִי עַוְסָק אִין דָעָר אַכְּלָה.
אוֹ אָמְנְטִשׁ לְעַבְטָן אָפְּ וְזִבְעִצְּיךָ יָאָר אָן עַר קוֹמֶט זִיךְ אָוָם
אַרְיָף דָעָם לְאַגְּנָן וְוָעָג, וְוָאָס עַר אִין אַפְּגָעָנָגָעָן — דָאָרָף עַר
עַפְּעָס קַאֲנָעָן זַעַן ...

אוֹן וְוָעָן אַזְוָאָן אַיְּנָעָר אִין אַפְּגָעָקְרָומָעָן מִיט שְׁהִרְפָּהָי, זַוְּכָּת
מַעַן אִים אַרְיְצָוְמָנוֹתָרָן :

— בִּיסְטָעָרָת זִבְעִצְּיךָ יָאָר "יְוָנָגָג" ... קַאֲנָסָט נַאֲרָצָעָן צַעְנָעָן
מַעַן דִי הַעֲנָט ...

אַבְּעָרָל. מ. שטיינְעָן דָאָרָף מַעַן נִישְׁתְּמָעָן אַפְּנָאָרְן, נִישְׁתְּמָעָן.

מַעַן מַעַג בֵּית אִים אַוְיפֿשְׁרִיבְּבָן 70 יָאָר — אַלְטָן.

עַר האט זַיְנָעָן יָאָרְן נִישְׁתְּמָעָן.

עַר האט אַוְיָף וְוָאָס צַו קוֹמֶט.

די אַלְעָל בִּיכְעָר, וְוָאָס זַיְנָעָן דָוְרָךְ אִים אַרְוִוִּים, לְפִיכְתָּן אַרְוִוִּים
פַֿן זַיְנָעָן יָאָרְן, וְוָיְרִילְיָאָנָטָן. זַיְיִ בַּאֲשִׁינָעָן זַיְנָעָן זִבְעִצְּיךָ יָאָר.

וְוָעָן נִישְׁתְּמָעָן ל. מ. שטיינְעָן אַזְוִי זִבְעִצְּיךָ יָאָר אַלְטָן — עַס אִין אָשְׁיָגָעָר.

עַלְטָעָר, אַלְכִּטְיָעָר אַזְוָאָן אָבְּפְּבָדִיקָעָר.

עַר האט זִיךְ וְוָאָס אַגְּזִוְשָׁאָרָן.

אוֹן סְבִּלְיָבָט אִים צַו וְוָינְטָשָׁן מִיט דָעָר יִדְּיָשְׁעָר בְּרָכָה : בִּזְיָ

הַגְּדָרָעָט אָן צְוָאָנְצִיךְ.

מִינְיָעָן עַרְשְׁטָעָד עַרְיְנְדָרְגְּנָעָן
וְוָעָגָן "אַנְקָל שְׁטִין" זַיְנָעָן וְוָיְ וְוָעָגָן
אָמְנְטִשׁ, וְוָאָס אַיְּזָן זִבְעָן שְׁטָרָאָר
פּֿאָרְנוּמָעָן. זַיְנָעָן פּֿרְיוֹאָטָעָד גַּעַשְׁפָּעָה
טָנוֹ פּֿוֹן אַיְּין זַיְטָן אָן זַיְנָעָן גַּעַוּלָה
שְׁאָהָטְלָעָכָעָפָעָה פּֿאָרְקָלִיכְטָוְגְּנָעָן פּֿוֹן
דָעָר צְוִיְּטָעָר זַיְטָן ; זַיְנָעָן אַלְגָּעָעָד
מִינְיָעָן מַעְשִׁים טְבָבִים פּֿוֹן אַיְּזָן זַיְטָן
אוֹן זַיְנָעָן קְוַלְטְּרָמְעַטְּקִיְּטָן פּֿוֹן
דָעָר צְוִיְּטָעָר זַיְטָן הַאֲבָן אִים גַּעַז
הַאֲלָטָן "בִּזְיָי" טָאָג אָן נָאָכָט.

אַיְּן מִינְיָעָן יִנְגְּלָשָׁע יָאָרְן הַאָב
אָיְזָן אַרְוָם גַּעַטְרָאָכְט וְוָעָגָן
"אַנְקָל שְׁטִין" וְוָיְ וְוָעָגָן אַסְתָּמָה
פּֿאָרְנוּמָעָן מַעְנְטִשׁ. אַיְּן דִי שְׁפָעָה
טְעַרְדִּיקָעָפָעָה יָאָרְן הַאָב אִים גַּעַז
קַעְנָט וְוָיְ אָן אַיְּנְטָלִיגְיָעָנָט, פּֿאָרָא
מַעְונָעָם בִּזְיָנָעָסָמָן אַוְיָף וְוָעָמָנָס
יְוָסְטָע, בָּאַאֲכָטָע עַצְוָת מַעַן קָעָן
זַיְדָרְשָׁעָבְדִּיק פּֿאָרְלָאָזָן. אַיְּן
מַשְׁךְ פּֿוֹן דִי לְעַצְטָע יָאָרְן הַאָב אִיךְ
זִיךְ אַפְּגָעָגָעָבָן אַרְכָּעָנָגָג וְוָיְקָלְפָעָה
אַגְּשָׁטְרָעָנָגָג אָן עַנְגָּרְגִּיעָע דָעָר
דָאָזְיָקָעָר מַעְנְטִשׁ הָאָט גַּעַדְאָרָפָט
אַגְּנוּוּבָדָן זַיְנָעָן גַּאֲנָצָעָן לְעָבָן, כְּדִי צַו
רְעַאֲלִיזָרָן אַטְיָלְפָעָן פּֿוֹן דִי אִידְעָאָלָן,
וְוָאָס זַיְנָעָן אִים אַיְּגָעָבָאָקָן אִין
הַאֲרָצָן.

וְוָיְ אָוְגָיְקָעָפָעָה פּֿעַדְעָנְלָעְכְּבָקִיט
הָאָט עַר טִיף גַּעַגְלִיבָט אַיְּנָעָם
פּֿאָרְשָׁרִיט אָן אַגְּטוּוּקְלוֹנָגָפָעָן פּֿוֹן דָעָר
יִדְּיָשְׁעָר کְּוֹלְטָר. וְוָיְ אַדְּגָמִישָׁעָר
מַעְנְטִשׁ, הָאָמָעָר נִישְׁתְּמָעָן גַּעַקָּרָגָט
קַיְיָן צִיְטָן אָמָעָר גַּעַלְטָן לְטֻבָּת דִי
צְוּעָקָה, וְוָאָס זַיְנָעָן אִים גַּעַוּזָעָן
נָאָעָנָט.

זַיְנָעָן אוֹפְּטָעָן זַיְנָעָן בָּאַקָּאנְטָן
אָמְעָטָם, וְוָוָס גַּעַפְּגִינְעָן זִיךְ יִדְיָן.

דער בוים וואס שטאמט פון עץ-הדעַת

ה. רויווענבלאַט (לאַס-אנדזשעלעָס)

האט גאט, דער האָה, צו אַיס געגענט
און איבער אַיס פֿאָרְשְׁפֿרְיוֹט די הענט:
— בּן-אָדָם, וואָס אַיז דִּין באָגָעָר? —
האט ער געזאגט: — אַיך וויל נישט מעָה, —

וּי בלוי אָן אַיְזָן-אַיְצָיך וּאַרטָּ
אָאָ, וואָס מֵיר זָל זִין פֿאָרְשְׁפֿרְטוֹ
צַו רָעָדָן האָפְּעוּרְדוּק... נָאָר שְׂטִילָ
בּנְעָמָות בְּעָטָן וואָס אַיך וויל... —

אָ וּאַרטָּ, וואָס פִּישְׁוֹפְּט אָוָן באַשְׁוּרְטָמָן
אוֹ גָּאָלָד זָל וּוּרְגָּן גְּרָאָז אָוָן ערָד:
מִין לִיפְּ — נָעָם גַּעֲרָן אַוְיס דָּעָם שְׁפָרוֹן,
וְאָס זָל פֿאָרְוָאַנדְלָעָן אָין אָ בּוֹדָ

אָט דָּעָם אָ בוּסָם, וואָס בְּלִיט אַין גָּאָס —
דָּעָן ער — דער שטאמט פון עץ-הדעַת!
און סִיחָאָט דער מענטש גַּעַזְעָן: עַס שְׁטִימִיט
דער עַפְּלְבוּסִים פון טּוִי פֿאָרְשְׁנִינִיט... —

און רָעָגָנֶט אַוְיָן גְּרִינְעָס גְּרָאָז —
אָ טְרָאָפְּן טּוִי... אָ בְּלִיצְיק אָוָת...
דער טּוִי אַיז בלוי, וְאָס אַוְתָ אַיז שְׁוּאָרָךְ:
אָ רָמֶז אַוְיָף אָ מענטש-לְעָן הָאָרָץ... —

ער שָׁאָרֶת די אַוְתִּוְתְּלָעַךְ צוֹנוֹרִיף
און צִיט די אַיְינָס נָאָז אַיְינָס אַרְוִיָּיף
אוֹוָף אָ לְבָנָה-דִּיקָן שְׁטָרָאָל —
אָ שְׂטִילָט תְּפִילָה — גַּשְׁס... טָל... —

סְ'אַיז פֿרְילִינְג-פֿרְיָי, אָ דָעָן גִּיט
און בענטשְׁטָט די האָנְטָן, וְאָס הָאָט פֿאָרְזִיזִיט
די זְרִיעָה-קָעָרָנָעָר אָין דער ערָד —
וְאָס גְּרֻעָטְעָנָנִישׁ, וְאָס גָּאָט באַשְׁעָרָט... —

איַן פֿרְילִינְג פֿרְיָי, אָ דָעָן גִּיט
און בענטשְׁטָט די האָנְטָן, וְאָס הָאָט פֿאָרְזִיזִיט
די זְרִיעָה-קָעָרָנָעָר אָין דער ערָד —
וְאָס גְּרֻעָטְעָנָנִישׁ פּוֹן גָּאָט באַשְׁעָרָט.

געבענטשְׁטָט זָל זִין דָּעָם אוֹיג, וְאָס הִיט
די אָנְגָּן וְאָס גְּרִינְט, דָּעָם בוּסָם וְאָס בְּלִיט; —
דָּעָם אַדְס-מְעַנְטְּשָׁשׁ, וְאָס הָאָט פֿאָרְזִיזִיט
פּוֹן עַץ-הדעַת די טְרָשְׁטָע פֿרְוכָּט.

דער מענטשְׁטָט אַיז דִּאָ! וּי גָּאָט אַיז וּאַרְ! —
דער לְמַדְיוֹאָוָנוֹニָק אָין זִין דָּוָר —
עד אַקְמָרָט, זִיט, עד שְׁנִינִית אָוָן דְּרָשְׁטָט:
— אָ מְעַטְּלָ זִין, דער וּוּלְטָ דָּעָם רָעָשָׁט... —

אָ בענטשְׁטָט דָּעָם לְמַדְיוֹאָוָנוֹニָק, בענטשְׁטָט;
עד אַיז דָּעָס גְּרָאָג, דער בוּסָם, דער מענטשְׁטָט;
עד אַיז דָּעָר נְכָנָע אָוָן דִּי קְרוֹזִין;
עד אַיז דִּי וּוּבְּדָא אָוָן דָּעָר גַּוּזִין... —

הָאָט ער, דָּעָר מענטשְׁטָט, גַּעַזְעָן אַין טְרוֹוִיס:
בְּיַס פֿעַנְצְּטָעָר בְּלִיט אָן עַפְּלְבוּסִים.
די צוֹוִינְג גְּרָיָן וּי עַמְּרָאָלְד,
די בְּלָעָטָעָר — בְּרָאַנְדָּג, דָּעָר עַפְּלָ — גָּאָלָד.

הָאָט ער גַּעַזְעָט: — אָ, גָּאָט מִין הָאָרָ! —
עַס וּוּינְטָ פּוֹן בוּסָם אַרוֹוִיס דָּעָר צָעָר:
— פֿאָר וְאָס הָאָסְטוֹ מֵיר נִישְׁט באַשְׁעָרָט
די פֿרְוכָּט, וְאָס שְׁמַעְעַט מִיט שְׁוּוִוִּיס אָוָן ערָד ?!

סְ'אַיז פֿרְילִינְג-פֿרְיָי, אָ דָעָן גִּיט

און בענטשְׁטָט די האָנְטָן, וְאָס הָאָט פֿאָרְזִיזִיט

די זְרִיעָה-קָעָרָנָעָר אָין דָּעָר ערָד —

וְאָס גְּרֻעָטְעָנָנִישׁ, וְאָס גָּאָט באַשְׁעָרָט... —

צום 57 יעריקן יובל פון ל. מ. שטיין

יעקב לעוזין (ניו-יורק)

א פולע אויסגאבע פון א שרבי
בער קאן זיין אין א ביבליאטעך,
פֿאָר יַהְיֵדִים-סְגֹּלָה, אָדָעָר וְוי א
שְׁנִינֶל אִין בִּיכְעָר-אַלְמָעָר. אֲבָעָר
צָוָם לִיעַנְעַן דָּרָרָ מַעַן הַאָבָן אִין
בָּאָנָד, צְוּוֵי דָּרָרָ פִּיר פָּוֹן
די אויסגאַעלְבָּעָנָע וּוּרְקָה, וּוּסָס
דָּעָר שְׂרִיבָּעָר הַאָט אַגְּעוּשְׁרִיבָּן.
דָּס אִזּוּ דִּי אִידְעָע פָּוֹן דָּעָר ל.
מ. שְׁטִיְּזִ-בִּיבְּלִיאַטָּעָך. דָּס אִזּוּ אָן
אַמְּגַעְתִּיבָּר וּוּכְטִיקָּר אַרְיָטָן.
עַס וּוּילְט זִיךְ וּוּנְטָנוּ דָעָם זִיךְ
בְּעַצְיָקְאַרְיקָן שְׁטִינְגָּעָן עַר זָל נָאָך
לָאָגָּג לְעַבָּן אִין אַ צּוֹשְׁטָאנָדָ פָּוֹן
„לֹאָ פָּהָתָה עַבָּנוּ וְלֹאָ נָס לִיחּוּ“ אָוֹן
עַר זָל פְּאָרוּעָץ זִין גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט
לְעַכּוּ אַרְבָּעָטָה, הַגָּם וּוּן אַפְּלִוְוּ מִיטָּ
אַ בִּיסְלָ אַ פְּאָמְעָלְעָכָרָן טַעַמְפָא.

בריוו פון מענדל עלקון

(סוף פון זימט 54)

אִיךְ הַאָב מִיט באַזְוֹנְדָעָרָנוּגָן
תָּמִיד גַּעַצְיָילְט וּוּיְלָ וּוּכְטִיקָּע
קוֹנְסְטוּוּרָקָן דָּרָךְ אַבְּיָעָר אָנָד
שְׁטְרָעְגָּנוּגָן דָּרְזוּן דִּי לִיכְטִיקָּע
וּוּלְעָט אָן וּוּיְלָ עַסְטָעִיטִישָׁן גַּעַד
שְׁמַאְקָאָר הַאָט אִין אַבְּיָעָר אַרְבָּעָט
אַרְבָּיְגָלְילִיגָט.

וּוְרַעְעַן דָּעָן אוּסְטָרְעָכָנָעָן אלָץ
מִיט אַנְאַנְדָעָר וּוּסָס אִיר הַאָט גַּעַד
טָאָן אָוּיְגָעָטָאָן בְּגַלְגָּה וּבְנְסָתָרָ!
זָל דָס אַלְץ פְּאָרְצִיכְנָט וּוּרְדָן.
זָל דָס אַלְץ אַבְּיָעָר אַנְטָקְעָגְנָקְמוּנָעָן
אוֹן שְׁטָאָרָקָן אַבְּיָעָר הַעַנְטָ אָן באָן
לוּיכְטָן אַבְּיָעָר לְעַבְנָסְוָעָג מִיט
אַבְּיָעָר לִיבָּרָה, טִיעָרָעָר סְאָנִיעָן אָן
די טַעַכְטָעָר וּמְשָׁפָחָת בֵּין 120
יאָר — אָמָן.

מִיט לִיבְּשָׁאָפָּט

אַיְיָעָר

מענדל עלקון

קִיְּיט אוּיְהָן פְּנִים. פְּאָרְקָעָרָט: עָר
בָּאַגְּעָגָן אַבְּיָחָד מִיט אַ שְׁמִיכְלָ, מִיט
צְוּרְדִּינְקִיטָּה, אָזְוֵי וְוי עַר וּוּאלָט
אַבְּיָחָד גַּעַזְאָגָט: אִיךְ טָו אַבְּיָחָד גַּאֲרָ
נִיט קִיְּין טָוָה — דָס טָוָט אִיר
מִיר אַ טָוָה וּוּסָס אִיר גִּיט מִיר אַ
גַּעַלְגָּהִיט צָו זִין דָס וּוּסָס אַבְּיָחָד
בֵּין, וּוּסָס אִיר וְוּלָ זִין.

טָעָר פָּוֹן ל. מ. שְׁטִינְגָּעָן אָן זִין
בְּרַוִּיכְן מַעֲנְטָשָׁן מִיט אַ דָעָם וּוּבָנָ
דָעַלְעָמָן שְׁטָרִיךְ אִין דָעָם כְּאַרְאָקָ
טָעָר פָּוֹן ל. מ. שְׁטִינְגָּעָן אָן זִין
בְּאַצְיָוָגָן צָו מַעֲנְטָשָׁן אָוֹן צָו גַּעֲזָלְ
שְׁאָפְּטָלְעָכָר טָעַטִּיקִיטָּה, נָאָר עַר
אָלִין מַאְכָט זִיךְ נִיט וּוּסָנְדִיק —
אִים גַּעֲפָלְטָעָס.

אַבְּעָר נִישְׁתָּחָבְּלָוְוָה אַ גַּעֲזָלְ
שְׁאָפְּטָלְעָכָר טָועָר אָוֹן אַ פְּנִין-פְּנִין
בְּעַר מַעֲנְטָשָׁן אָיוֹן צָו גַּעֲזָלְ
אִין אַ מַעֲנְטָשָׁן אָוֹן צָו גַּעֲזָלְ
שְׁלָאָפָּן נָאָר אַ טָאָג, וּוּן עַס הַאָט
זִיךְ נִיט גַּעֲמָאָט צָו טָאָן עַפְּעָס
גּוֹטָס. אִיךְ בֵּין זִיכְרָה, אָוֹ עַר פְּנִילָט
זִיךְ דֻּעְמָאָלָט גָּרְנוּטָס אָוֹן עַר
וּוּטָשׁוֹן דָעָם צְוּוּיָּוִטָּן טָאגְזָוְן צָו
טָאָן עַפְּעָס נַוְּצָלָעָבָס אָוֹן גּוֹטָס פְּאָר
בִּידְעָט מַעָג.

וּוּן אִיר קוּמָט קִיְּין שִׁקְאָגָא
פְּאָר אַ וּוּלְבָן עַס אִיז גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט
לְעַכּוּן צְוּוּקָה, אִיז נִיט מַעָר וְוי נָאָר
טִירְלָעָד, אָוֹן פָּוֹן דִּי עַרְשָׁטָע זָלָט
אִיר זִיךְ וּוּבָדָן צָו ל. מ. שְׁטִינְגָּעָן
עַר וּוּאלָט זִיךְ גָּאָר בָּאַלְיָדִיקָט, וּוּן
אִיר קוּמָט נִיט צָו אִים אָוֹן אַמְּעָד
בְּנִיט. אַדְעָר רִיכְטִיקָּר — פְּאָדְעָרָט
נִיט פָּוֹן אִים, עַר וְאָל אַבְּיָחָד אַרְוִיסָּ
הַעֲלָלָן. אָוֹן זִין עַנְגָּרְגִּיעָ אָזְוֵן הַוִּוִּי
צִבְּשָׁט אָוֹן זִין עַנְגָּרְגִּיעָ אָזְוֵן הַוִּוִּי
אָפְּנָן פְּאָר אַבְּיָחָד. אַ מַאְלָ וּוּונְדָעָרָט
אִיר זִיךְ וְוי קָאָן אַ מַעֲנְטָשָׁן אַוּוּקָ
גּוּבָן אָזְוֵי פְּנִילָט צִבְּשָׁט? וְוי קָאָן עַר
אָזְוֵי פְּאָרְנָאָכְלָעָסִיקָן זִיןְעָ אַיְגָעָנָע
גַּעַשְׁעָפָן?

פְּאָרְאָן מַעֲנְטָשָׁן, וּוּסָס אִיר קָעָנָן
בִּישְׁתָּ אַבְּדָעָרָשׁ וְוי לִיבָּהָן. דָס
זִיְּגָעָן מַעֲנְטָשָׁן, וּוּסָס זִיְּגָעָן לִוְיָתָן
זִיְּגָעָר נְאָטָר פְּבִין אָן קָאָגָעָן בִּישְׁתָּ
טָאָן קִיְּין זָאָר, וּוּסָס זָאָל אַנְדָעָר
מַעֲנְטָשָׁן שְׁעַדְיָקָן אַדְעָר וְויִ טָאָן.
אָין דָעָר זָעַלְבָּר צִבְּשָׁט הַאָבָן זִיךְ זִיְּ אָן
טִיכְוָן אַגְּעוּוּוּיְקִיסְטָן דְּרָאָגָן צָו טָאָן
עַפְּסָס פְּאָר אַנְדָעָר — צִי דִּי אָנְבָּ
דָעַרְעָ וּוּנְגָעָן יְחִידִים, צִי דִּי גַּאנְצָע
גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט.

אָאָז גַּעֲנְטָשָׁן אִיז ל. מ. שְׁטִינְגָּן
עַס דּוֹכְט זִיךְ, אָז אַט דָעָר
מַעֲנְטָשָׁן אִיז גַּעֲבָעָנְטָשָׁט מִיט אַ
גַּאנְצָן יִם לִיבָּע צָו מַעֲנְטָשָׁן. עַס
וּוּאלָט זִיךְ גַּעֲוָאָלָט וּוּיסָן, וּוּסָס
דָעַר מַעֲנְטָשָׁן פְּנִילָט, וּוּן עַר גִּיט
שְׁלָאָפָּן נָאָר אַ טָאָג, וּוּן עַס הַאָט
זִיךְ נִיט גַּעֲמָאָט צָו טָאָן עַפְּסָס
גּוֹטָס. אִיךְ בֵּין זִיכְרָה, אָוֹ עַר פְּנִילָט
זִיךְ דֻּעְמָאָלָט גָּרְנוּטָס אָוֹן עַר
וּוּטָשׁוֹן דָעָם צְוּוּיָּוִטָּן טָאגְזָוְן צָו
טָאָן עַפְּסָס נַוְּצָלָעָבָס אָוֹן גּוֹטָס פְּאָר
בִּידְעָט מַעָג.

וּוּן אִיר קוּמָט קִיְּין שִׁקְאָגָא
פְּאָר אַ וּוּלְבָן עַס אִיז גַּעֲזָלְשָׁאָפָּט
לְעַכּוּן צְוּוּקָה, אִיז נִיט מַעָר וְוי נָאָר
טִירְלָעָד, אָוֹן פָּוֹן דִּי עַרְשָׁטָע זָלָט
אִיר זִיךְ וּוּבָדָן צָו ל. מ. שְׁטִינְגָּעָן
עַר וּוּאלָט זִיךְ גָּאָר בָּאַלְיָדִיקָט
גּוּבָן אָזְוֵי פְּנִילָט צִבְּשָׁט? וְוי קָאָן עַר
אָזְוֵי פְּאָרְנָאָכְלָעָסִיקָן זִיןְעָ אַיְגָעָנָע
גַּעַשְׁעָפָן?

אַבְּעָר בָּאַזְוֹנְדָעָר וּוּכְטִיקָּק אִיז זִין
סְכָר פְּנִים יְפָתָה. נִיט נָאָר גִּיט עַר
אַבְּיָחָד צִבְּשָׁט, מִי אָן גַּעַלְטָמָת. נָאָר
עַר גִּיט דָס מִיט אַזְוֵן אַפְּנִינְקִיטָן.
קִיְּין שְׁפָור פָּוֹן פְּאָרְדָּרָאָס, פָּוֹן זּוּיְרָ

MY EIGHT YEARS WITH L. M. STEIN

By ROBERT J. MERKI (Chicago)

In March, 1946, I became a partner of L. M. Stein, not only in the bindery business, but in many activities that were completely strange to me. Who ever heard of a business executive who had poets, writers, artists and other professionals coming into his place of business day in and day out, discussing methods of publishing and distribution of their various efforts, which were actually a disturbance to our normal work day.

I had been informed by his friends, customers, and competitors that I could never hope to find a more responsible person to join, in the pursuance of a livelihood. These same people also cautioned me to expect a severe taskmaster and perfectionist to the highest degree. After eight years of association with him, I have found all of the foregoing to be true—and then some. He has a keen analytical type of mind. He is a man of ethics and principles almost to a point of fanaticism.

These eight years of working with him have taught me many more things than the material benefits of the world. The adage, "Man Can't Live by Bread Alone" is personified in the person of Stein. Through him, I have met a number of very interesting New York representatives of Jewish cultural organizations. These men spent a portion of their day in our offices during the annual YIVO campaigns. I enjoyed their friendship and it was a great pleasure to take part in a small way to help further the cause.

Three years ago, it was necessary that I make a trip to New York. Mr. Stein made the necessary arrangements for me to spend a day at the Yiddish Scientific Institute. There it was my very good fortune to meet Dr. Weinreich, Mr. Lehrer, Mr. Elkin and

my host at the YIVO, Mr. Uveeler. At last I had an opportunity to see what I had been hearing about from Mr. Stein for several years. It was a very pleasant and memorable day.

I truly believe that, at times, he actually resents the necessity of making a living, because it interferes with his cultural activities. During the years of our friendship, I have seen this man completely worn out and broken physically, but his spirit has never diminished. It is inconceivable how a man of his years can have such a dynamic, driving power.

Words are inadequate to express or portray a picture of him preparing books for shipment to Israel, Argentina, Australia, or many other places in the world. He designs and prepares his own shipping cartons. I can assure you, they are just so, and the books arrive at their destination in perfect condition. This, alone, takes an endless amount of energy and time.

To eat, sleep, and make merry would be to him an existence. His cultural activities are more to him than existence; they are his life.

To sum up these few notes, I could not help but express my personal opinion of this man, Stein. I feel that my life has become richer in the more worthwhile endeavors of living, because of Stein. I feel that in our business, I have tremendous responsibility to carry on in the same pattern that has been established for forty or more years by my partner.

In closing this article, I wish to express my sincere congratulations and best wishes to one of the finest characters I have ever known.

דָּשָׁאַנִּי עַפְלָסִיד

שאלות מאלין (ניו-יירק)

ידישע יישובים איבער גאר דער
וינקל שטיטט א טיש, בז וועלן
ל. מ. שטין שטיטט אלין או פאקט
ביבער און צשיקט זי פרי אין
דושאני עפלסיד?

ל. מ. שטין — א בונדשבעים

זרבבל (תלאייב)

(סוף פון ומיט 53)

איך מבד, ער בעט ט זיך איבער מיט איר גורל.
דערפהאר איז אגומאסטען אויף אים זיין לעצטע
איניציאטוו — די ל. מ. שטין-פאלקס-ביבליאטעך
בז דעם אלולטלעבן יידישן קולטור-אנגרעס.
שטין וויטקטם, פאר וואס מען פֿאָרגעסטט בעי אונדו
די היטלער-עפאכע, פאר וואס מען היבט און פֿאָר-
שוויגן דעם געטאָ-אוֹפֶשְׁטָאנְד, פאר וואס מען היט
ニישט אָפֶ דאס קִונְסְטָלְעִירִישׁ יִדְיִשׁ וְוֹאָרט.
עס פֿאָרְדְּרִיסְטָם, שריביט ער מיר, זיין מען עט, ווי
אונדווערע, איך מיין טאָקע אונדווערע יידן, רעכענען
זיך אויס אידער זי לאָן פֿרְיִ גִּין דעם דאלאר פֿאָר
יידישן בוך און אנדערע קולטור-באָדער-ענישן. איר
וועט געפֿיגַען, זאגט ער, איז א מאָן מיט זיין פֿרוּז וועלן
מאָן אָ לָוְסְטְּרִיטְּזָע קִין יִשְׂרָאֵל אָן זיך לאָן קָאָסְטָן
דערוף אָ פֿאָר טוֹזְוָנְטָן דָּאָלָאָר, אָן אָזֶן קָוְמָט זָו
אָ וְיִכְתְּקָעֵר קּוֹלְטוֹרְ-אַרְבָּעָט, קָוְמָעֵן זיך אָפֶ מִיט אָ
שִׁבְוּשׁ.

ער כאָט זיך צוֹרִיק אָ רְגָע : צוֹ וואָס שְׁרִיבְּ אָיך
אָיך דאס אלץ? ווער-זוער — אָיר ווּיסְט דָאָך דָאָס
בעסער פֿון מיר. פֿלְיִיכְט — ווּילְעַס טָוּט וּוּיִי!
זְוַעֲנַתְּזָן טְרָאָכְט זיך : ווער הִיסְטְּ דִיך? ! טְוּ אָזְוִי
וּמִיר, וועסְטוּ זיך נִישְׁטָהְ דָאָרְפָּן עַרְגָּעָן — רְעַדְן
מִיר זיך עַס אַרְאָפֶ פֿון הַאָרְצָן.

אָזְוִי שְׁרִיבְּט דָעַר אִיבְּרִיךְ יְוָגְגָעֵר זִיבָעֵץ קָעָר
ל. מ. שְׁטִין. אָן ער גִּיט צו : «אָיך וועַל אַבְּעָר מִין
אַרְבָּעָט נִישְׁט אַיְלָגָעָן אָן פֿון זִיִּי, פֿון אָט דִי יִידְן
וּוְילְעַד זיך נִישְׁט לְעַרְנָעָן. אָיך קָאָן נָאָך גַּעֲפִינְגָּן
בְּעַסְעַרְעַעְמָנְטָשָׁן, פֿון וּמְעַמְּן צו נִעְמָן אָ בִּישְׁפִּילְעַן».«
גַּעֲרָעָט, דָוְרְכוּס גַּעֲרָעָט, מִין יְוָגְגָעֵר זִיבָעֵץ קָעָר,
פְּרִיבְּנָד שְׁטִין : נִעְמָט נִישְׁט פֿון אַנְדָעָרְעַ קִין בְּיִשְׁפִּילְעַן.
אָיר אלְין זְוִיט אָ גַּלְעַנְצְּדִיקָעָר אַנְצְּיִינְדִּיקָעָר בְּיִשְׁפִּילְעַן
פֿאָר אַנְדָעָר!

לְעַט וּמְטַעַר אָן הִיט פֿוח צו טָאָן וּמְטַעַר אַבְּעָר
אַרְבָּעָט!

אין דעם אַמְּעָרִיקָאָנָעָר פְּאָלְקָלָאָר
דָּעָרְצִילְט זִיך וּוְעָגָן אַיְנוּס דָּשָׁאָר
נִי, וּוְאָס מִרְוֶטֶן אָן מִיט דָעַם צְוִי
נָאָמָעַן «דָּשָׁאָנִי עַפְלָסִיד» — דָּשָׁאָר
נִי דָעַר עַפְלָאָלְאָנְצָעָר. וּוְאָס אַיְן
גַּעֲוֹעַן דָּשָׁאָנִיס אַוְיכְּטוּ, אָן דָאָס
פְּאָלָק הַאָט אִים אָזְוִי אַיְדָעָלְיִזְרָט
אָן דָעָרְצִילְט מְעַשְׁיוֹת וּוְעָגָן אִים?

דָּשָׁאָנִי הַאָט גַּעֲנוּמָעַן אוֹיף זִיך
דָעַם חָוֵב צו פְּאָרְלָאָנְצָעָן עַפְלְבִּיבִי
מַעַר אַיְבָעָר דָעַר גַּעֲנָצָעָר לְעַגְגָּן פֿוֹן
אַמְּעָרִיקָע. מִיט אָזֶק עַפְלְקָעָלְעָד
אִיז עַר גַּעֲגָנָגָעָן אַיְבָעָרְן לְאָגָד אָנוֹ
אָוּמְעָטוֹם הַאָט עַר פְּאָרְלָאָנְצָמָט דִי
קָעָרְלָעָה, פֿוֹן וּוְעַלְכָעָס זְעַנְגָּן
שְׁפָעַטְעָר אַרְוִיסְגָּעוֹאָקָסְן בְּיִמְעָרָה,
וּוְאָס הַאָבָן גַּעֲבָרָאָט פְּרוּכָט.

אָזְוִי אִיז עַר דָרְבִּי מַאל דָרְכְּגָעָה
גַּעֲגָנָגָעָן דָאָס לְאָנָה. צְוִירִיקִיְינְדִּיק
הַאָט עַר אַרְוְמָגְשָׁנִיטָן דִי וּוְילְדָע
אַוְיִגְלָעָד פֿוֹן דִי יְוָגָעָ בְּיִמְלָעָה
אָוֹן גַּעֲשָׁעָפָט נְחַת פֿוֹן זְיַן אַרְבָּעָת.

זְיַן אָיך טְרָאָכְט וּוְעַגְגָּן דָאָזְיָקָן
אַמְּעָרִיקָאָנָעָר פְּאָלְקָסְהָעָלָה, קָוְמָט
מִיר אִיצְט אַוְיכְּן זְיַן אַנְעַטְשָׁה,
וּוְאָס אָיך קָעָן פְּאָרְגָּלְיִיכְּן צו דָעַם
«דָּשָׁאָנִי עַפְלָסִיד». דָאָס אִיז ל. מ.
שְׁטִין. עַר אַיְן זְיַן גַּאֲנַץ לְעַבְנָה וּסְקָה
אַיְן פְּאָרְלָאָנְצָזָן עַפְעָם. וּוְאָס אִיז
נָאָך וּוְיכְתִּקְעָר פֿוֹן עַפְלְבִּימְעָר —
בְּיִכְעָר, גַּיְסְפִּיקָע וּוְעַרְטָג, וּוְאָס עַר
הַאָט גַּעֲדָרוֹקָט אָן גַּהְאָלְפָן פֿאָרְ
שְׁפָרִיְּטָן.

אָז מִקְוָמָט אַרְיָין אַיְן ל. מ.
שְׁטִיןְס בּוּכְבִּידָעָרְיָן, דָאָכְט זִיך
אָז מִקְוָמָט אַרְיָין אַיְן קִונְסְטָן
הַיְּכָל : קִונְסְבִּילְדָעָר אוֹיף דִי וּוְעַטְשָׁה
מוֹסְטָעָרְן פֿוֹן שִׁין גַּעֲדָרוֹקָטָעְן בִּי-

א טרייאלאטע פֿאָר לאַמְעֵד מַעַם

מלפה ח. טוֹמֶאָן

(לאם אנדזשענעלטס)

וואָס קומַט מִיר אַרוֹדִיס? דִין אַיזָּאַלְדָּע אַיּוֹ "יִדִּישׁ".
דאָך זִינְג אַיך אָ לִיב דַּיר, מִין פֿרְנִינְד לְאַמְעֵד מַעַם.
אַיך בֵּין אַיך מְקָנָה; דִין גּוֹס אַיך יִדִּישׁ.
וואָס קומַט מִיר אַרוֹדִיס? דִין אַיזָּאַלְדָּע אַיּוֹ "יִדִּישׁ".
אוֹן דַּו בִּיטְשׁ דַּעַר אַמְתָּעָר רִיטְעָר דַּבְּרַיְד — אַישׁ
(בֵּין הַונְּדָרֶט אוֹן צְחָוְנֶצֶק, לְמַעַן הַשֵּׁם)
אוֹן סִקְומַט מִיר אַרוֹדִיס... דִין אַיזָּאַלְדָּע אַיּוֹ "יִדִּישׁ".
זִינְג אַיך אָ לִיב דַּיר, מִין פֿרְנִינְד לְאַמְעֵד מַעַם.

אייגנשאָפָּטָן קּוֹמָעָן זִיךְ צּוֹנוֹף אַיּוֹ
דַּעַר וְעַלְבָּרָר פְּעַרְיוֹאָן, מוֹן וְעוֹרָן אַ
ישׁ.
מִיר האָבָּן אָ סְכָּד פְּאַבְּרִיקָאנְטָן,
סּוּחָרִים, אַבָּעָר וְיִיְטָרָאָכָּטָן נִשְׁתָּחָזָן דַּעַם, וְואָס עַס קְעָרָט זִיךְ אַן
מִיט זַיְעָר בְּאַקוּוּמְלָעְכִּים. מִיר
הַאָבָּן גְּעֻנָּוג טְרָאָכְטָרָס, זִינְגָן אַ
סְכָּד פֿוֹן וְיִי, זָאל מַעַן מִיר מְוחָל זִיכְן,
יְוֹסְטוּ בְּטָלְנִים. דָּעָרָפָּאָר אַיּוֹ אָזָא
וְיִי פְּרִינְדְּלָה. מַ. שְׂטִיְין אָזָא יִקְרָא
הַמְּצָאָתָן אַיּוֹ אָונְדוּרָר קְוּלְטוּרִי
וְעַלְתָּן.

עַס זִינְגָן פְּאָרָאָן אַלְעָרְלִי שְׂטִיְין
געַר. שְׂטִינְגָּר זִינְגָן דַּא גְּעֻנָּוג בֵּין
אָונְדוּרָן, אַן מַעַן לִיגְט אַנְדוּר
קְוּלְטוּרָר פְּסָדָר שְׂטִינְגָּר אַן וְעַגָּן
אוֹ נִשְׁתָּחָזָן בֵּין אַיְינָעָם פֿוֹן אָונְדוּר
וְואָס גִּיט זִיךְ אָפְּחַשְׁבוֹן פֿוֹן דַּעַר
לְאַגָּע, לִיגְט אַשְׂטִיְין אַוְיכְּן הַאֲרָצָן.
אַבָּעָר וְעוֹן דַּי יִדִּישׁ לְיִטְעָרָאָטָר
זָאל אַיּוֹ אַמְּעָרִיקָעָט פֿוֹן אָ שְׂרִיבָעָר
צְעַנְדִּילְגָּג שְׂטִינְגָּר וְיִי אָונְדוּר
לְיִלְבָּרָר יִבְּלָילָאָר, וְאַלְטָן מִיר עַרְשָׁט
גַּעֲקָעָנְטָן אַוְיכְּבָּיעָן דַּעַם בְּנִין יִדִּיְּדָיִּי
שְׁעַרְטוּרָר בְּרָחְבּוֹת. הַלוֹּוֹאִי וְאַלְטָן
אָונְדוּרָעָרָעָר מַעְצָנָאָטָן גַּעֲנוּמָעָן אַ
מְשָׁל פֿוֹן אִים וְיִזְׁוֹי מַעַן דָּאָרָפָּאָר
צְמוּרָעָטָן צָום עֲנֵנִין יִדִּישׁ קְוּלְטוּרָר.
דַּעַר פְּאַרְלָאָג, וְואָס טְרָאָגָט זִיכְן
בָּאָמָעָן, הַאָט שְׁוִין באָוִוָּז וְיִי מַעַן
וּוּכְטִיקָּה, זָאלָן זִיךְ אַטְשָׁ טְרָאָכָּטָן
קָעָן בְּוּיְעָן דַּי יִדִּישׁ לְיִטְעָרָאָטָר
דָּוָרָק הַלְּפָן דַּי שָׁאָפָּעָרָס אַן פֿאָר
אַיּוֹ וְעַג אַיך דַּי לִיְּעָנְדָרָס, וְואָס
אָ סְכָּד פֿוֹן זִיךְ גָּאָרָן יָא נָאָך אַ נְּשָׁי
בָּוּך, דַּי מַלְשִׁינִים אַיִּיף צְוֹוִי אַזְעָלְכָּעָר
טְרָאָכָּמָעָר, אַן וְעוֹן צְוֹוִי אַזְעָלְכָּעָר

א בִּינְשְׁפִּיל

דָּאָרָפָּאָר מַעַן פֿוֹן אִים נַעֲמָעָן

א. א. רַאֲבָאָק

(קְעַמְּבָּרִידְזָשׁ, מַאֲסָס)

לִיבְהַאָבָּעָרָס פֿוֹן יִדִּישׁ זִינְגָן
פְּאָרָאָן אָ סְכָּד אַין אַמְּעָרִיקָע, בָּאַ
זְוִינְדָּעָרָס צְוֹוִישָׁן דַּי שְׁרִיבְעָרָס אַן
קְוּלְטוּרָ-טּוּעָרָס. אַזְעָלְכָּעָר וְואָס הַאָבָּן
וְיִךְ פְּאָרָגְעָנוּמָעָן צְוֹוִישָׁן פְּרִינְז זִיךְ אַיִּס
לְאַגָּע צְוֹוִישָׁן אָונְדוּר, זִינְגָן פְּאָרָאָן
גָּאָר וְוִינְצִיךְ, אַן פֿוֹן דַּי וְוִינְצִיךְ
זִינְגָן דָּא בְּלוּזִי עַטְלְכָּעָר, וְואָס
יַּאֲרָדְ-אַבָּיִן, יַּאֲרָדְ-אַוִּיס פְּרִינְז זִיךְ אַיִּס
זִיְּעָר בְּאַשְׁלָוֹס.

צְוֹוִישָׁן דַּי פֿאָר אַיּוֹ ל. מ. שְׂטִיְין
אָן אַנְזָעָעָוְוִידְיָקָעָר בְּוּעָר. עַר מְאַכְּט
פְּלָעְנְגָעָר, עַר הַאָט אַין זִינְגָן דַּי צָר
קוֹנְגָטָה, אַן נָאָך מַעַר — עַר טּוֹטָה
אַלְזִיךְ מִיט דַּי אַיְיְגָעָנָעָז פְּוֹחוֹת. אַנְזִיךְ
שְׁטָאָטָט צְוֹוְעָבָן פְּרָעָמִים, וְוי אַנְזִיךְ
דְּעָרָעָט טּוֹעָן, פְּלִיטָה עַר, אָז סִאִין
גְּלִיבְעָר דָּאָס גַּעַלְטָ אַוִּיסְצּוּגְעָבָן
אַיִּיף אָ בּוֹך, אַז זִיכְן זִינְגָן
דְּעַרְלָאָזָט אִים נִשְׁתָּחָזָן גַּלְאָט צָ
בְּרָעְנְגָעָן אָ בּוֹך אַוְיכְּן מַאֲרָק. דָּאָס
אוֹיסְטְּרָעְלְעָכָעָר פֿוֹן בּוֹך דָּאָרָפָּאָן
אָ פְּנִים פְּוֹנְקָט וְוי דַּעַר תּוֹכָן. אָט
דָּאָס אַיּוֹ גְּעוּוֹז אַן פְּאַרְבְּלִיבָּן ל.
מ. שְׂטִיְין אַוְיכְּטוּ אַרְן לְאַגָּג. נִיט
אַיּוֹ ? יִדִּישָׁרְעָר שְׁרִיבְעָר הַאָט אִים
צְוֹוִישָׁן פְּאָרְדָּאָנְקָעָן דָּאָס, וְואָס זִיכְן שָׁאָ
פָּנְגָּה הַאָט דְּעַרְזָעָן דַּי לִיכְטָ.

וְוי יְעַדְעָר אַיְנְגָר קְוּלְטוּרָ-טּוּעָר
קוּמָט אִים נִשְׁתָּחָזָן גַּדְעָן הַבְּיִנְטָן צְוֹוְעָד
אַזְוִי וְוִינְצִיךְ מַעְנְטָשָׁן, וְעוֹלְכָּעָר
אַיְנְזָוָן דַּי רִיכְטִיקִיט פֿוֹן אַיִּיעָר
שְׁמָאָנְדָּפְנָקָט אַן זָאלָן זִיכְן גְּרִיבִיט
צְוֹוְעָדְלָן דַּי שְׁעַפְּעָרְשִׁיקִיטִים...

„עַיִּיעָר אַרְטִיקָל אַיּוֹ פְּרִינְז
אַרְבָּעָטָנָר - שְׁטָמָהן “אָ קְוּלְטוּר
בְּאַשְׁטִיטִיט פֿוֹן שָׁאָפְּעָרָס” הַאָט מִיךְ
אַנְגָּעָרְגָּט אַיך זָאל אַיִּיךְ שְׁרִיבָּנִין
אָ פֿאָר וְעוֹלְטָעָר. פֿאָר דַּי פְּלִילָ
יַּאֲרָן, וְואָס אַיך גִּיב אַרוֹדִיס יִדִּישׁ
שְׁעַבְּרָה, אַיּוֹ מִיר נִשְׁתָּחָזָן אַיּוֹ

י.י. א.א. א.א. א.ס.

י. ח. פָּאָמְעָרָאָנִי (נוֹוִיָּאַרְק)

שטיינס אייגנארטיקע ארכבעט לטובה דעם ייווא
נעט זיך האלט איך, אויך דערפֿון, וואס אַחַץ דער
גֶּרְיסְּקִיטִיט פָּון דֵּין אַוְּפְּגָאָבָּעָס פָּון יְיָוָא, אויך ער מאָגָנָעָי
טִישׁ צּוֹגְעָצִימָן גַּעֲוָאָזָן צּוֹ דָעָר מַעְטָאָדָק אָזָן פְּנִיקְטָּר
לְעִכּוֹר אַבְּיָנָשְׁטָעָלָנוֹג פָּון כְּפָעָט אַלְץ, וואס אויך בשעה
אַרְיוֹסְגָּעָקָומָעָן פָּון יְיָוָא אַין וּוּלְנָע.

אַין דֵי נְבִינָצְן דְּרִיבִּיסְקָעָר פְּלָעָגָט מִיר זַיִעָר אַפְּט
אַיסְקוּמָעָן מִיטְצָוָאָרְבָּעָטָן מִיטְ שְׂטִיבְּגָעָן אַין אַסְך
קְוֹלְטוֹדְגַּעְזָעָלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע טְעַטְּקִיטִיטָן פָּון אַשְׁטָאָטִישָׁן
אַין אַלְאַנְדְּפָּאָרָעָם. אויך גַּעֲדָעָנָק זַיִעָר גּוֹט וּיְיָדָעָס
מַאל וּוּעָן מִיר האָבָּן אַוְּפְּגָעָנוֹמָעָן אַן עֲנֵיָה פְּלָעָגָט ער
זִיך אַפְּרוֹפָּן בָּזָה הַלְּשׁוֹן: «לְאַמִּיר פְּרִיעָר באַשְׁלִישָׁן
וּוּאָס יְעֻדָּעָר אַיְינָעָר זָלְטָאָן; אַיך וּוּלְטָאָן אַזְוִי אַן
אוֹוִי...». אַן עַס אַין שָׁוִין גַּעֲוָונָי וּכְעָר, אַז דָּאָס, וּוּאָס
שְׂטִינָן האָט זִיך אַונְטָעָרְגָּעָנוֹמָעָן צּוֹ טָוָן, וּוּעַט דּוֹרְכִּי
גַּעֲפִירָט וּוּרְדוֹן בְּשִׁלְיָוּתָה.

עַס אַין אָמְמָעָלְגָּעָר אַין דֵי דָרָמָעָן פָּון אַפְּרָאָרְקָעָץ
בְּאַמְּדָעָרְגָּוָעָן זִיך אַפְּצָוָעָטָלָן אוֹיךְ אַלְעָאָדָעָר אַפְּיָלוֹ
אַיְוָן זָוָה טְעַטְּקִיטָה אַיךְ וּוּלְעָכָעָל. מִ. שְׂטִינָן לאָט
אַיְבָּר זָוָה אַיְגָעָנָעָם חָותָם. קְלָאָר אַיָּן, אַז אַין דָעָר
גַּעֲשִׁיכְטָעָן פָּון אַונְדָזָעָרָעָדָאָרְגָּעָנוֹגָעָלָן
שְׁאָפְּטָלְעָכָע בָּאוּגָעָנוֹגָעָן פְּאָרָנָעָמָט שְׂטִינָן אַגָּר חָשָׁוָבָן
אַן אַיְגָנָאָרְטִיקָן פְּלָאָץ.

מִיטְ זָוָן אַינְגָרְלָעָלָן דְּרָאָנָג נָאָךְ שְׁלִימָוֹת האָט ער
אַסְךְ בָּאוּרְיָקָט דָעָם גַּאנָג פָּון אַצְּאָלְטָוָרְאַיְּהָ
טוּעָן אַן אַיְגָעָנָמָעָדָרְמִיט — אוֹיךְ אַצְּאָלְמָעָנָשָׁן,
וּוּלְכָעָה האָבָּן מִיטְ אַיְמִיטָעָרְבָּעָטָע.

וּוּ בַּיְּ אַסְךְ יְדִישָׁע קְוֹלְטוֹרְעָסְקָנִים. אַיָּן שְׂטִינָנס
טְעַטְּקִיטָה צּוֹצְוָיָטָן אַוְן צּוֹשָׁפְּרִיטִיט: יְדִישָׁע בִּיכְעָר,
יְדִישָׁע קְוֹנָסָט, יְדִישָׁע שָׁוָלָן, יְיָוָא, קְוֹלְטוֹרְעָסְקָנָרָעָס
אַוְן נָאָךְ נָאָךְ. אַיָּן אַלְץ, וּוּאָס ער טָוָט, שְׂנִירָלָט זִיךְ
אַדְוָרָק אַן אַינְגָרְלָעָלָעָכָע דִּסְצִיפְּלָן, וּוּאָס אַיָּן פְּאָרָיְ
וּאַרְצָלָט אַן אַפְּלָדוֹזְגַּעַסְטָעָר אַמְוֹנה בְּנוֹגָעָ דָעָם
פָּהָ פָּון יְדִישָׁע.

ל. מ. שְׂטִינָן אַיָּן אַפְּשָׁר אַיְנָעָר פָּון דֵי אַינְדְּיוֹידָוָה
אַלְיטִיסְטָעָטָלָעָרָס אַונְדָזָעָרָעָ, אַבָּרָא אַדָּאָנָק
דָעָר פְּלָלְטוֹעָרָה האָבָּן מִיר אַיָּן אַונְדָזָעָר מַחְנָה אַט
דָאָס אַוְנִיקָם, וּוּאָס הַיִּסְטָל. מִ. שְׂטִינָן.

מִיר וּוּנְטָשָׁן אַיָּם פְּלִילְיָרְן פָּון פְּעַלְלָן הַאַפְּגָנָגָסְפּוּלָעָר
מִיטְאָרְבָּעָט אַיָּן דָעָם פְּעַלְלָן פָּון יְדִישָׁע קְוֹלְטוֹרָה. מִיר
וּוּנְטָשָׁן אַיָּם אַוְן זָוָן מַשְׁפָּחָה — מַזְלָן וּבְרָכָה בְּכָל
מַעֲשֵׁיהָם וְכָל טָוָב.

אוֹ אַיךְ טְרָאָכָט אוֹיךְ צְרוּיק וּוּגָעָן דֵי פְּאָרְגָּאָגָעָנָעָן
30 יְאָרָ פָּהָן ל. מ. שְׂטִינָנס יְדִישָׁע-גַּעֲוָעָלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע
אַרְבָּעָט, זְעַט זִיךְ בּוּלְטָ אַרְוִיס אַשְׁטָרָק, וּוּאָס — אַיךְ
מִין — בְּאַרְקָטְעָרְיוּרְט אַיִם אוֹיְבָן בְּעַסְטָן אַוְן.
אַין זְיַינָעָ פְּלִילְצָאָלִיקָע טְעַטְּקִיטִיטָן לְטוֹבָת יְדִישָׁע אָוֹן
יְדִישָׁעָר קְוֹלְטוֹרָ לִיְגָטָט דָעָם טְרָאָפָ אַוְיךְ דָעָם «וּוּיְ»
פְּנוֹקָט אַזְוִי שְׂטָרָק, אַוְיבָ נִיטָ נָאָךְ מַעָר, וּוּאַוְיךְ דָעָם
«וּוּאָס». אַין זְיַינָעָן טְרָאָכָט, אָזָן נָאָךְ מַעָר אַזְיָן זָיְנָן
טוֹן, אַיָּן דָעָר גְּרוּסָעָרָק מַקְפִּיד אוֹיךְ פְּלָעָרְלִי
קְלָעָנָסְטָעָ פְּרָטִים. דָאָס קָאָן מַעָן זָעָן, לְמַשְׁלָ, אַיָּן דֵי
אַוְיסְגָּאָבָעָס, וּוּאָס דָעָר גִּיטָ אַרְוִיס פָּון צִיְטָן צּוֹ צִיְטָן.
אַיָּן גַּעֲנָטָעָה הַאָנָט פָּון אַמְעָנָשָׁן — אַמְדָק אַוְיךְ
יעַדְן פְּרָטָן.

אַיךְ וּוּאָלָט גַּעֲזָאָגָט, אַז אַיְנָעָן פָּון דֵי עַיְקָרְדִּיקָע
סִיבוֹת, וּוּאָס הַאָבָן באַווֹוִגָּן שְׂטִינָעָן זִיךְ צּוֹ גַּעֲמָעָן צּוֹ
פְּאָרְלָעָגְרִיעָרִישָׁע אַרְבָּעָט אַיָּן דָאָס, וּוּאָס בְּדָרְכְ-כְּלָל
זְעַנְעָן יְדִישָׁע בִּיכְעָר אַיָּן אַמְעָרִיקָע מִיטְ 25 יְאָרָ צְרוּיק
גַּעֲזָוָעָן אַזְוִי אַרְעָם אַיָּן טְעַכְּבִּישָׁן זְיַינָעָן, אַז זָיְנָן פְּעַזְבָּן
דְּזְנָטִישָׁעָר חִוְשָׁ פְּלָעָגָט דָאָס פְּשָׁוֹט נִיטָ קָאָנָעָן פְּאָרָיְ
טְרָאָגָן.

אַיךְ האָב מִיטְ שְׂטִינָעָן גַּעֲהָאָט אַסְךְ גַּעֲשָׁמוֹעָסָט
וּוּגָעָנָעָט דָעָם אַיָּן עַס מִיר קִיְיָן סְפָקָנִיט, אַז לוּוּט
זָיְנָן נָאָטָרָה האָט ער זִיךְ זָוָה «גַּעֲמָוֹתָן» גַּעֲמָעָן צּוֹ דָעָר
אַרְבָּעָט פָּון פְּאָרְשָׁעָבָרָעָן אַזְוָן פְּאָרְבָּעָסְעָרָן דָעָם אַוְיסְבָּן
זָעָן פָּון יְדִישָׁן בּוֹרָ. עַדְהִיּוֹם זָוָטָ ער אַז פְּרָוּוּת
אַיְנָצְוּשָׁטָעָלָן דָעָם שְׂטִינָיְנוֹסָה אַזְוָן דָעָר פְּאָרְלָגְעָדִיְ
שָׁעָר אַרְבָּעָט, אַין וּוּלְכָעָר ער האָט זִיךְ אַרְבִּינְגָעָטָאָן.
דָעָרִין גַּעֲפִינָט זָיְנָן נְשָׁמָה אַיר תִּקְוָן.

מְחַמָּת דָעָם זְלִבְיָיקָן טָעָם אַיָּן שְׂטִינָן אַזְוִי טִיף
עַמְּאַצְּיָאָנָעָל אַזְוָן צִיטָעָרְדִּיק אַיָּן זָיְנָן אַרְבָּעָט לְטוֹבָת
דָעָר יְדִישָׁעָר קְוֹנָסָט, וּוּגָעָנָעָט וּוּלְכָעָר מַעָן וּוּיִסְטָ אַגְּבָן
נִיטָ גַּעֲנָגָ אַקְלִילָוָן אַיָּן דֵי עַגְגָרָעָר יְדִישָׁע קְוֹלְטוֹרְקְרִיזָן
אַיְבָעָרָן לְאָנד.

וּוּגָעָנָעָט דָעָר פְּאָרָנָעָט זִיךְ מִיטְ אַזְוִיְגָאָבָעָ פָּון אַ
יְדִישָׁעָמָלָעָר אַדְעָרָמָלָעָר מִיטְ אַזְוָרָק פָּון אַיָּן יְדִישָׁע
סְקָוְלְפְּטָאָר, אַיָּן ער מִשְׁשָׁמָעָן אַיָּן דֵי עַוּמָּוֹתְהַעַלְיוֹנִים.
דָאָמָלָסְטָ בָּאַהֲעָטָ ער זִיךְ זָעָנָטָעָרְמִיט דָעָר גְּרוּיְ
סְעָר אַבְּעָרְלָעְבָּעָנִישָׁ פָּון הַעֲלָלָן פְּעַרְעָקְטָרְדִּין דֵי
קְלָעָנָסְטָעָ פְּרָטִים אַזְוָן דֵי דִינָסְטָעָ שְׂטִירָכָן פָּון אַזְוָן
אוֹוֹ דֵי צְוִישָׁן-שִׁיחָכָתָ פָּון דָעָם גַּאֲבָן מִיטְ זָיְנָן
איְנִיצְלָנָעָ טִילָן אַזְוָן וּוּזָעָנָמָלָעָר אַזְוָן אַז אַמְפָאָרָ
מִידָלָעָכָע.

מענטש - פערזען ליעכקייט

וז. נאטהאנסאן (שיקאגא)

ווײ א פערזענעלעכקייט, האט שטיין אויך געצייבנט פֿאָר זִיך א גורייסע פערזענעלעכקייט פֿוֹן אינטערעסן אָרוּם יעדער ואָך — אָן אַינְסְטִיטּוּ צֵיַע אָדָעָר אַידְעָע — וועלכּע אַיְזָע אָדָעָר צֵעָנְטָר פֿוֹן זִינְעָ קָולְטוֹר — גַּעֲזָלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע אַינְטָעָ רָעָסָן. אָן אַוְיף ווֹילְלָה מַעֲנְטָשָׁלְעָכָע חַשְׁבָּוֹת אִיז דָעָר סִינְגְּ-קְוֹאָ-נָאָן פֿוֹן פערזענעלעכקייט, אִיז עָר אָלָע מָאָל — ווֹעָן עַס האָט זִיך גַּעַד האָנדָלָט ווֹעָן שאָפְּגָגָעָן פֿוֹן קְרִיְּ-טִיקָּעָר, דִּיכְטָעָר אָן קִינְסְטָלְעָר — גַּעַשְׁטָאָנְגָּעָן אַוְיף דָעָר וְאָך, אָן דִּי מַעֲנְטָשָׁלְעָכָע הַשְׁבָּוֹת פֿוֹן שאָפְּגָגָעָן טָעַטְקִיָּיט שְׂרֵיבָטֶן שְׂטִין צְוִישָׁן אַגְּדָרָעָר :

אַיך האָב דָאָך אַרְוִיסְגָּעָבָן אַיְפְּשָׁע צָאָל בְּכָעָר אָן דָאָך גַּיְיָ אַיך צַו צְוִידָן בָּרוֹק מִיט אַצִּיְּ-טָעָר, ווֹעָן אַיך דָאָרָף דָאָס בָּדוֹ אַרְוִיסְגָּעָבָן אַנְטָעָר מְבָן נָאָמָעָן. אַיך דָעָרְפְּלִיל גְּלִיצָּה, אָז אַין מְבָנָעָה הענט לִיגְטָן דִּי אַרְבָּעָט, ווֹאס אַיז פְּאָרְבּוֹנְדָן מִיט אַסְטְּצִיט אָזְזָיְמָיָן, אָז אַנְשָׁוֹר אַפְּיָיל שְׁלָאָלָאָזָע נְעָכָת. פֿאָר מִיר שְׂטִיטָה דָעָר שְׂרִיפָה בָּעָר אָן זָאָגָט מִיר : "וַיְיָ פְּאָרְזִיךְ-טִיקָּה, גּוֹטְעָר בְּרוֹדוֹנָה אַבָּדָר שְׂרֵיבָטֶן קְוּמָט נִישָׁת אָן לִפְכָּת, צְיַתְנוֹזְיָה קְוּמָט עַס אָן מִיט וְוִיְיָ-טִיקָּה."

דָעָרְפְּאָר צִיטָעָר אַיך אָן בעַט זִיך בַּיְמָם שְׂרֵיבָטֶן עַר זָאָל נָאָר אַמָּאל דָוְרְכוֹקָן זִין מְאָנוֹר סְקִרְיפְּט, אַיך צַי זִין אוֹפְּמָעָרָקְזָמְקִיָּיט דָעָרְוֹתָה, אָז ווֹעָן בָּדוֹ ווֹעָט פְּאָרְטִיךְ זִין, ווֹעָט זִין צַו שְׁפָעָט צַו קָאָרְעָגִירָן. זְעַלְבָּסְטָ פְּאָרְשְׁטָעַנְדָּלָעָה, יְעַדְעָר שְׂרֵיבָטֶן ווִוִיסְטָ עַס. אַיך קָאָן זִיך אַבָּדָר

אוַיסְדָּרוֹק פֿוֹן קָאָסְמִישָׁן ווְיָלָן, אַיך זִין אַנְטָשָׁלְאָסְנִיקִיטָן צַו פְּאָרְוֹאָנְדָרְ-לָעָן ווְיָלָן אַין טָاطָה, ווֹיְוִיעָ אַין רָעָיָאלִיטָעָט, דָעְרָקָעָט עַר אָז אָלָיָוּ ווּעַלְלָעָכָן אַמְפְּרָאָטִיוּ, ווֹאס שְׁלָאָגָט זִיך אַדְרוֹק דָרָךְ יְחִידָה, פֿאָלָק אָן מַעֲנְטָשָׁהִיטָה.

פֿוֹן דִּי גָּאָר פֿיְל מַעֲנְטָשָׁן פֿוֹן אַלְעָרְלִיְּיָ קָולְטוֹרְדָה אָן צְיוּוֹלְיִזְּאָ-צְיַעְגָּרְאָדָן, ווֹאס מִיר אַיז אַוְיסְ-גַּעֲקָמָעָן צַו קָעְנָעָן אָן דָעְקָעְנָעָן אַיז לְ. מ. שְׂטִינָס פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה אָוֹן שְׁפְּרָאָצְן אַרְוִיסָּה פֿוֹן אַיך.

זַיְעָר קְלִיָּן אַיז דִּי צָאָל מַעֲנְטָשָׁהָן, ווֹאס קָאָנָעָן כָּאַרְאָקְטָעְרִיזָרְטָן ווּעָרָן אַיך פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה. שְׂטִינָס בְּכָל אָן יְדִישָׁר קָולְטוֹרְ-בְּפְרָטָה, אַלְעָזָעָן זִינְעָן אַקְטִיוֹוִיטָעָט בִּיטָּה, צְיַעְן זַיְעָרְעָן וּוְאַרְצָלָעָן פֿוֹן לְ. מ. שְׂטִינָס פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה אָוֹן שְׁפְּרָאָצְן אַרְוִיסָּה פֿוֹן אַיך.

זַיְעָר קְלִיָּן אַיז דִּי צָאָל מַעֲנְטָשָׁהָן, ווֹאס קָאָנָעָן כָּאַרְאָקְטָעְרִיזָרְטָן ווּעָרָן אַיך פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה. שְׂטִינָס בְּכָל אָן יְדִישָׁר קָולְטוֹרְ-בְּפְרָטָה, אַלְעָזָעָן זִינְעָן אַקְטִיוֹוִיטָעָט בִּיטָּה, צְיַעְן זַיְעָרְעָן וּוְאַרְצָלָעָן פֿוֹן לְ. מ. שְׂטִינָס פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה אָוֹן שְׁפְּרָאָצְן אַרְוִיסָּה פֿוֹן אַיך.

אַיך האָב שְׁטָעַנְדִּיק גַּעֲגְלִיבְטָן אַין דָעָר גְּרוֹיְסָרְדָּרְ-רָאָלָעָן יְחִידָה, אַוְיבָּ נָאָר דָעָר בָּאַטְרָעְנְדִּיקְעָרְדָה יְחִידָה אַיז אַפְּרָזָעָלְבָּעָלְכָה.

לְ. מ. שְׂטִינָס בְּאַצְּיוֹנָגָן צַו קְוּלָּה טָרְפָּט, אַלְעָזָעָן זִינְעָן אַקְטִיוֹוִיטָעָט בִּיטָּה, צְיַעְן זַיְעָרְעָן וּוְאַרְצָלָעָן פֿוֹן לְ. מ. שְׂטִינָס פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה אָוֹן שְׁפְּרָאָצְן אַרְוִיסָּה פֿוֹן אַיך.

זַיְעָר קְלִיָּן אַיז דִּי צָאָל מַעֲנְטָשָׁהָן, ווֹאס קָאָנָעָן כָּאַרְאָקְטָעְרִיזָרְטָן ווּעָרָן אַיך פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה. שְׂטִינָס בְּכָל אָן יְדִישָׁר קָולְטוֹרְ-בְּפְרָטָה, אַלְעָזָעָן זִינְעָן אַקְטִיוֹוִיטָעָט בִּיטָּה, צְיַעְן זַיְעָרְעָן וּוְאַרְצָלָעָן פֿוֹן לְ. מ. שְׂטִינָס פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה אָוֹן שְׁפְּרָאָצְן אַרְוִיסָּה פֿוֹן אַיך.

אַיך אָלִין בְּאַצְּיוֹנָן וְיָ אַפְּרָזָעָלְבָּעָלְכָה, זַיְעָר קְלִיָּן אַיז דִּי צָאָל מַעֲנְטָשָׁהָן, ווֹאס אַיְזָנָן כָּאַרְאָקְטָעְרִיזָרְטָן ווּעָרָן אַיך פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה. שְׂטִינָס בְּכָל אָן יְדִישָׁר קָולְטוֹרְ-בְּפְרָטָה, אַלְעָזָעָן זִינְעָן אַקְטִיוֹוִיטָעָט בִּיטָּה, צְיַעְן זַיְעָרְעָן וּוְאַרְצָלָעָן פֿוֹן לְ. מ. שְׂטִינָס פְּעַרְזָעַנְלָעַכְּקִיטָה אָוֹן שְׁפְּרָאָצְן אַרְוִיסָּה פֿוֹן אַיך.

ווערזן, ווילז זי דארף דורכגע-
טירט ווערן!!"
פערזענגלעכקייט קומט אלע מאל
צום איסידראָה, וווען דער מענטש
זאגט: איך וויס נישט צי איין מײַן
איבערטציגונג אָן אַמְתָע אַדְעָר נִיט:
צי ווועט מײַן אַדְעָל יָא אַדְעָר נִיט
סָאַרְוּוֹרְקָלָעֵט ווערזן. וואָס אַיך
וועיס יָא, אָנוֹן אַיך ווֹאָס אַיך בֵּין זַיִד
כָּעֶר אַיז: הַיּוֹת ווֹי מײַן אַדְעָל
אָנוֹן מײַן ווֹיזַע גִּיט אַרוֹסִים פֿון דִּי
גַּרְעָנְצָעָן פֿון אַיצְטָקָן צִיָּן, אַיז
מײַן פְּלִיכְטָט פֻּעַטְצָוֹשְׁטָעָל אָנוֹן
דוּרְבְּצָוּעָן מײַן אַיְבָּרְצָיְגָּוָג אָנוֹן
אַזְוַעְגָּבָן דָּאס בעסטע אַיז מִיר
פְּקָאָר דָּער פָּאַרְוּרְקָלָעֵטָן דָּאס בעסטע אַיז מײַן
איַעָאָל. אָזִי אַרְוּם דָּערְקִילָט אַ
פֻּעַרְזָעְנְגָלָעֵטָי אַיר אַרְבִּינְוּבָּעָ אַיז
אַיאַיְבָּקָן קָאַסְמִישָׁן וַיַּן אָנוֹן ווּעָרָט
בְּאַהֲרָשָׁט פֿון דָּעַם גַּלְיוּבָּן אַיז דָּעַם
וְהִיה באַחֲרַת הַיּוֹמִים".

“והיה באחרית הימים”.
דאם דערקלערט פאר וואס איד
חוּ אין שטינען דעם אַיד-בִּזְאָן
וועעל זיין מענטש” און פאר וואס
איך באטראכט זיין יומ-טוב ווי
אַ יומ-טוב פאר די אלע, וואס ליבן
און אכטן פערזענעליכקייט און דעם
מיין מענטש.

בבחורים און מידעלען, מערסטע פון זוויי סטודענטן פון פארשיידענע אונ ניויערטסיטאטן אויף פארשיידענע פאקולטעטן.

אין רעם דאויין קריין זייןען אונד געווען אונגעללאסן שטיננס צווויל טעכטער. אבער אויך פָּרוֹזְשַׁטִּינְזִין און אונדזעדר איצטקייד בעל-ייזבל אלין האבן געהאלטן אונגע-שטעלט מoil און אויער, כדי אויאוּצְנוּמָעָן די אפט טיף פְּילָאָ-סָפֶּשֶׁ רֵיִד פָּן די באגאַבְּטָע יונָ-גע, ריבְּפָע מענטשן.

אין שכבות מיט א געוויסער
אונטערנונגנו, וואס אין דער מעג-
לעכקייט פון אויר דורוכטירונג האבן
וואאר א סד פון אננדזער קרייז שיז-
האגער יידן געצוייפלט, האט שטינ
מאיט זיין אָפְטַעַר אַנְגָּגֶרְטִיכִיט פון
איינערלעכע פוחות, אַזְג געטאָז;
זין קאן און וו עט דורוכגעעריט

**א מענטש מיט א גאלדן הארץ און מיט
א קולטורעלער נשמה**

מְאַרְיִם זִימָקִינֶד (שִׁיקָּאנָא)

איך באטראקטן ל. מ. שטיינען ווי איזיגען פון די איזידל-
סטע און הארציקסטע מענטשן פון אונדזער שטאטם.
ל. מ. שטיין איז א מענטש מיט א קולטורעלער נשמה
אנון מיט א גוט מינומשליבר הארי.

א דאנק זיין איניציאטיוו האב אייד איזוקגעבען גאר
א גרויסן מיל פון מין ארביו, וואס אייד האב אונגעליךון
דורך עטלאכע צענдельגיג יאָר, צום יידישן וויסנשאָפטלעיכן
איינטיטומ.

אין פלאן צו טאן דאם זעלבע מיט פיל פון מינע אַנְגָעָזָמֶלְטָע ווּכְטִיקָע שְׁרוֹפֶתָן אָוָן אַיְסָגָאָכָעָם אָוָן עֲנֵגְלִישָׁא אָוָן יִדְישָׁא.

טוויעוּ יאָרֶן פָּן אַרְכָּבָעַט פָּאָר דִּי דָּרְחוֹיְבָעָנָן צְוֹעָקָן פָּאָר
זְוַעֲלָכָע עַד גִּיט אָפָּן וַיְנֵעַ בָּחוֹת אָוָן עַגְּרָגִיעַ.

נישט באָפֶרְטִיעַן פּוֹנוּם גַּעֲדָאנְקָה,
אוֹ דָּעֵר שְׂרִיבְבָּעֵר קַעַן חַלְילָה
עַפְעָס פָּאָרְזָעָן, אַיךְ ווּוַיְן זַיְן
כַּעַר, אוֹ אַלְץ אַיְזָן אַרְדְּבָנְגָן.
עַרְשָׁת דָּאן הַאָב אַיךְ דָּאָס גַּעַפְּלָיל,
אוֹ אַיךְ קָאָן זַיְךְ נַעֲמָן צָו דָּעֵר
אַרְבָּעַט, ווּוְיַל אַיךְ בִּין צַוְּגָאַנְגָּעָן
צָו דָּעֵר פָּאָרְזִינְטִיקָה.

פערזונלעכרים מוז אוניך פון ציינט צו ציינט — און דער הויפט איןן די מאמענטן ווען איר טראגעער, דעדער מענטש, איזו פֿאָרְנוּמַען מיט טעטטעטיקיטן, וואס טראגן אַ גִּבְּסְטִיךְ קעק דער הויבנקיטן — פֿילְין און אייד בעטליעבן אַ רעלגִּיעָן ציטער און דאס שוועבן פון אַ רוח-הקדש איבער אים און אַרום אַים. אַזָּא פֿילְין און אַזָּא איבערליעבן קומט אַפְּלִילֵוֹ, ווען דער געגעבענער מענטש, די פערזונלעכרים, קאָן ניט אַדער ווילְ ניט זיך גרייבלען איןן דער סיבָה אַדער מקור פון עעליגִיעִיטעט אַן הייליקיט. אַזָּלְ בע עעלילְן אַן אַיבערלעבענער פֿוּן אַינְיָם טראגן זיך אַרייבער אַזָּא אַזָּא אַנדערע, וועלכּ קומען באַרייבּ מיט אַים.

א שטומער וויפוח צוועישן מיר אונ ל. מ. שטיין

שלמה בערך אונו ייטש (לאס אנדו שעלעט)

האכן געווילעט עפַּנְטָלָעַט באַדְאַנקָּעַן פֶּאָר דער דאַזְיָקָעַר אַוִּיגָּאַבָּאָג, אַבָּעַר קִינְסְטָלָעַר, בִּידָּוע, קָאנָעַן זִיד דָּאָג נִימֵּיט אַפְּגָעַבָּן מִיט אַזְעַלְכָּעַ "פֿרָאַסְטָעַ" אַרְבָּעַטָּן, וּוֹיָ אַיְנָאַרְדָּעַעַן אָן אַוְנוֹת, הָאָבָּן זִיד גַּעֲוָעַנדָּט צָוָם שְׁלוּמָ-עַלְכָּם-אַיְנָסְטִיטָוּט עַר זָאָל עַס אַרְגָּאַנְיִירָן פֶּאָר זִיד, פֿאַרְשָׂטִיטָזִיד, אָן דִּי שְׁלוּמָ-עַלְכָּמְנוּקָעַס הָאָבָּן זִיד אַנְגָּעַכָּפָט אָן דָּעַם אָונָ זִינְעָן צְוֹגַעַשְׁתָּאַגָּעַן פֶּאָר שְׁוֹמְקִים אָזָם אַוְנוֹת.

ס' אין געקוּמען צוֹם אַוונָט אֲגַנְצָע מַחְנָה קִינְסְטֵּן
לָעֶר. וַיְיָ נָאֵר דָעֵר אַוְונָט הַאַט זִיךְרָעָמֶן, הַאַט זִיךְרָעָמֶן
יעַדְעָר אַיְנְגָעֵר פּוֹן זַיְגָעַנוּמָעָן רִיבְסִין צוֹם וַאֲרָט.
וְוֹאָס אַזְן אַזְוֵי דִי אַיְלָעָנִישׁ ? ? — הַאַב אַיךְ זִיךְרָעָמֶן
נאַגְעַכְרָעַגְטּוּ בְּיַי אֲפָאָר בְּאַקְאַנְטָעָן.

“וואס היסטַטָּה”, איז געוען דער ענטקֶעָה, “יעדְעָה
איינער פון די קינסטלאָר באָרטאָקט זיך פֿאָר אָ גָדוֹלָה
הדור, טאָ ווי שטייט אִים אָן צוֹ זִיכְרָן אָזְנָן העֲרוֹן, וואָס
אָ צוּוִיתְעָרָה האָט צוֹ זָגָן? ”.

און סע געדענטקז זיך נאך עד היומ, ווי די קינסטה
לער שטיען מיט זיינערע מאנטלאען אויף די הענט.
שטיען ווי אויף שפילקלעס, א פאר פון זוי האבן זיך
אַפְּלִוּ גַּעֲבִּיזָעַרְתּ אַוִּיכָּן פָּאַרְזִּיצָּעָר, פָּאַר ווֹאָס עַרְטֵּט
זוי ניט גלביך אויס. אַזְׂוִי גִּיךְ, ווי דער פָּאַרְזִּיצָּעָר האט
מכבד געורךן איינעם מיט אַ ווארט. האט ער «אַפְּגַּעַ
זָאַגְּטַ» זיין באָגְרִיסּוֹנְגָּס-רְדֻעַּדְעַ, זיך אַונְטוּשְׁוִילְקַט. ווֹאָס
ער אַזְׂוִי אַיְצָעָר זײַעֶר פָּאַרְזִּיצָּעָר, אַזְׂוִי גַּלְבִּיךְ אַונְטָלָאָן
(אַוִּיסְעָר הַעֲבָעָר גַּלְעַצְנְשִׁיטִין אַזְׂוִי טַאַרְדְּעָס גַּעַלְעָר).

יענע נאכט האב אַיך ניט געקאנט אַיבְּנְשְׁלָאָן אַזְׂוִי
אויף מִינְן גַּעַלְגַּעַר האב אַיך גַּעהְתָּא הַיִּסְטְּפּוֹט
מיט ל. מ. שטיען. אַיך ווֹיל דָא בְּקִיזּוֹר אַיבְּרָעְגָּעָבָן
דָּעַם דָּאַזְׂקִים דִּיסְפּוֹט אַזְׂוִי אַ דִּיאָלָג:

שטיין, איר וויסט, וואס איד וויל איד
זאגן? איד האב היבנט אוונט געהאט
און אידיך א שטיקעלע נקמה. גיט א
קוק, ווי קלינלאיך איבערעך קינסטלאיך
האָבן זיך היבנט אויניגעפֿריט. זוי
האָבן דאָך געוואָלט אידיך אַפְּגַעַבְּן
כְּבוֹד. צום סוף האָבן זיך אידיך געגעבען
מער אומפְּבּוד ווי פְּבוֹד. אָזָא גְּרָאָבּ
קייט, אָזָא אָוּמְהָעֶלְלָעְכְּקִיְּטָה האָב אִיד
שווין לאָנגָן גיט געזען!

ל. מ. שטיין: איך וויס וויהן איר צילט. וויל איך
איך גליצ'יך פֿרָעָגָן: ווילן צדאות שטיט
איר זיך אויס פֿוֹן אַבְּיַעֲרָע שׂוֹלְ-פֿאָרָא
וואָלְטֶעֶדֶס? אונן פֿוֹן דֵי קִינְנָדָר אַין דֵי
שׂוֹלְן וּזְעָרָת אַיר ווּוַיְנִיק אַוִּיסְגָּלִיסְן?

איך : ווי קאנט איר גאר פֿאָרגֿלִיכֿן מײַנְן
ארבעט — אויב מע קאָן עס אַנְרוֹפָן

איך האב א' מכל געהאט א' דעבאטע מיט ל. מא' שטינן, נאָר אַזְוֵי ווי פֿון דער דעבאטע וויסט קײַינֶער גוטן, אַסְפֿילּוֹ ל. מא' שטינן אַיך נִימֶן, וויל אַיך זִי אַיצְטָר פֿאָרָעָנְטָמְלָצְעָן.

קודם-כל א קליניע הקדמה :
 ווען איך בין אונגעומען אינעם יאר 1930 קיין
 שקיאנג אנטווארן מיטן שלט-עליכם-איינסטייט אוון
 מיט דער קולטור-געזעלשאפט, האב איך זיך אונגע-
 שטוויסן אויף א ביינטל טענות, ווואס די חביבים האבן
 געהאט צו ל. מ. שטיינען.

"סיטטישן", האבן זי זיך געברוגט, "מיר זינגען קליין אין צאל, די ארבעט אין א שועער, ואלאט איז מאונטש ווי. מ. שטיין באדארטונג זיין מיט אונדו, און וווען ער זאל אונדווער באוואונונג אפגעבען די צייט און דאס געלט, ואס ער גיט אויס אויף זויניע קונסטא-אויסגעבעס, ואלאטן מיר דאס געקענט אס סד מעיר אוויקטאנ. אמרת, ער קומט צו אונדו אויך, איז אונדו באהיליך אין דער ארבעט, אבער ער וואלאט באדארטיך אפגעבען נאר מיט אונדווער שולן, בלווין מיט אונדווער דירעקטער קולטור-טען-טיקיט.

мир פערזונעליך זיבענען די טענוטה פון די חביב
זוייער געהעלון געוואָגן. מיר האט זיך אויד געוואָלט
האָבען, מ. שטינען ניט בליזוּן אַרְוּם אַונְדוֹעָר
קרִיזִין, נאָר מַאֲקָע אַינְגּוּווֹיִיך. אַבעָר ווי זָאוּי מאָכָט
מַעַן שָׁם?

איך האב גענומען זיך צוקון צו ל. מ. שטיינען.
איך האב גלייך אפינגעזען, אז איך האב פאר זיך זא
הארטע נסס", וואס איך וועל אופשר ניט קאנען איבּן
בייפּן.

אמת, עיר איז א יידיישיט, האט געוואָלדיק לי' אונדזער אַרבעטען, איזו גרייט אַלעַ מאָל אַנדז מיטצ'וּ העלָּפַן, אַבעַר נאָר מיטעהָלָן אַוְן נִיטַּר, ווּבַיל ער האט איז ייעַג אַירַן גַּהֲאָט וַיַּעֲרֵא שְׂמָרָקָעַ נְתִיה צוֹ קוֹנֶסֶט בְּכָל אָנוֹ צוֹ דָּעַר יִדְישָׁעַר קוֹנֶסֶט בְּפֶרְט — דָּעַר קוֹנֶסֶט האט ער אַפְּגַעַבָּן זִין הַיּוֹפִיטַּ-איִיפַּן מַעֲרְקָזָם קִיטִּיט. וּוֹ נָאָר ער פְּלַעַגְתָּן יִיךְ מִיטַּר פָּנוֹנָן-דָּעַרְרִידָן וּוֹעֲגָן זִין עַגְּלַעַגְתָּן עַסְקִים אָוֹן באָ גַעֲגַנְשִׁין מִיטַּדִּי קִינְסְטָלָעָה, פְּלַעַגְתָּן זִין שְׁטִים עַנְדָּרָן. מִיטַּדִּי מִין פָּאַרְחָולְמַטָּר וּוַיְכְּלִיָּט פְּלַעַגְנִינְגָּן אַיְזָנָן אַיְזָנָן אַיְזָנָן.

אוון אונט איזן מאיל פָּאַרְלָאָפָּן אַמְעָשָׂה, ווֹאָס האַט
מייך זיעיר אויניגערודערט. נאָד דער דזּוֹקָעָר פָּאַסִּי
רוֹנְגָה האָבָּאָד מִיט שְׁתִּינְגָּן גַּעֲהָאָט אַשְׁטוּמָעָן ווַיּוֹפָה,
וועַלְכֵן אַיד ווַיל אַיצְטָעָר דָּא אַיבָּעָרְגָּעָבָן.
בְּגַם מִשְׁעָה אָנוּ ווְתוּנָה אָנוּ.

אלבאים, די ארט או טודען' מיט רעדראדזקייז פון מאלערס אוון סקולטפאנרן. נו האבן די קינסטלאדר אין יאל 1933 האט ל. מ. שטיין ארויסגעגען אין 52

איך אוווק אונער לעבען פאר דער
יידישער של ?

איך אלין שלאג זיך אויך מיט דער
דאזינער שאלת: אויף ווילט א מענטש
קאו טוֹס זיין זיך אלין, איזו מײַן
איינזיקע מעגלעכע דערקלענונג דאס,
וואס איך אלין האב געהאט א ביטערע
קיינדייט און א שלימולדיקע יוגנט.
אט די ביידע פעריאדן פעלן מיר אויס
איזו מײַן לעבען, סע בענטק זיך מיר
נאָך זיי זיך איך, משמעות, זיין מלאָן צו
זיין דורך דעם, וואס איך בין נאָגענט
מיט קינדרער און אַלְמָנָה זיך אַרְגְּזָנָזֶר
לעבען איזו דער קינדרשרער ווועלט.
ציטנוויז גיט עס זיך מיר איבין. דער
זו נאָך איז געקמען דער ווישטלאָוסקי
און האט איזן מיר אַגְּזָנָזֶר אַגרוּסֶע
לבע צו אונדער פֿאָלק, זיך אונדער
שפֿאָר און ליטעראָטור, איזן אווי בין
איך געווארן דאס, וואס איך בין.

און מײַן נטיה צו דער יידישער קונסֶט.
קומט מיר בירושאָה פֿוֹן מײַן טאָטן.
מײַן טאָטע האט געהאט אַ שם פֿאָר
זבען שיינע צייכענעגען און באָפֿוצָנוּן
גען, מיט ווועלכע מע פֿלעגט בְּיַי אַנְדוּן
איין שטעטל פֿאָראָהענגן דעם אַרְנוֹן
קודש. און אַחוֹץ אַלְעָמָען, האב איך
אט דעם קונסֶטְעָפֿיל איז זיך גַּעַן
פלאנַזט אלְעַן מְבִנָּע אָרְגָּן, ווילט פֿוֹן
קײַן שום אַנדערער אַרְבָּעָט, ווי וויכָ
טיק זי זאָל נישט זיין, האב איך ניט
אַזָּא האַרְצִיקָע הנאה, ווי איך האב פֿוֹן
מײַן זיעַר באַשְׁרָעָנְקָטוֹן איזן קְלִינְיָעָט
בִּיטְרָאָג צו דער יידישער קונסֶט. די
קינסֶטְלָעָר מיט זיעַר אַפְּרָיוֹן גַּיְעָן
מיך ווינַק אָז. איך צענַאָק די נוֹס,
נעָם אַרוֹס די יַאֲדָר אָזְוָאָרְפָּה אַוּוּק
די שְׁאַלְעַכָּק. קונסֶט און ליטעראָטור
— דאס זיינַען די צוֹויִי קָאנָלָן דורך
וועלכָע איך די דער יידישער קולטור.

דער דזינער וויפֿוח צוֹוישָׂן מיר און ל. מ. שטיין
האט זיך נאָך גַּעֲפִירָט און גַּעֲפִירָט בְּיַי שְׁפָעָט איז דער
נאָכָט אַרְיָין.

נאָר פֿוֹן יַעֲנָעָם אָוֹנוֹת אַן האב איך אַגְּזָנָזֶר אוּפֿיַּז
געמען שטיינָס «קָאָפְּרָיוֹן» צו קונסֶט איזן אַנְדָּעָר
לייכט. הבינַת, ווען ל. מ. שטיין גיט אָפְּ אַזְוֵי פֿיל
כוֹחוֹת נִישְׁת נאָר דער יַיְדִּישָׂרָקָונָסֶט, נאָר אוּיך דער
יַיְדִּישָׂרָקָוָר, דעם יוֹאָזָן דעם קָוָלְטוֹרָ
קָאנְגָּרָעָס, איזו מײַן וויפֿוח מיט אַים יַעֲדָן פֿאָלָס שׂוֹן
ニישט אַזְוֵי בְּרָעְנָדִיק. איך באָנוֹץ זיך מיטן דָּאַיְקוֹן
אוַיסְגָּעָטְרָאָכָטָן דִּיאָלָגָא, פְּדִי צוֹ דָּעַרְצִילָן ווי אַזְוֵי
אַיך פֿאָרְשָׂמִי אָזְוֵי אַיך וְעַל ל. מ. שטייןַען, איזן
גָּאנַץ באָונְדָּעָר — זיין פֿאָרְלִיבְּטָקִיט אַיך יַיְדִּישָׂרָקָוָר
קונסֶט.

איך :

אַרְבָּעָט — מיט אַיְיָעָר. אַין דִּי שְׁוֹלָן
קָומָט פֿאָר אַ שְׁטָעַנְדִּיקָעָר גַּעֲרָאָנְגָּל
צְוַיְישָׂן צְוַיְישָׂן קָוָלְטוֹרָוּעָלָטָן, צְוַיְישָׂן
דָּעָר אַמְּעָרִיקָאָנְעָר אָזְן יַיְדִּישָׂרָקָוָר. צְוַיְישָׂן
טָנוֹנוֹיזָה האָב איך דִּי אַילְוָיָע, אָז סֻעָּ
גִּיט זיך דָּאָרָק מִיר אַיְין אַרְבְּיָצְוָרָן
די קִינְדָּעָר אַין דָּעָר יַיְדִּישָׂרָקָוָר וְוּלְטָ
אַרְבָּיָן, אָז אַיך עַפְּנָן פֿאָר וְיַיְדִּישָׂרָקָוָר.
טִילְיָן פֿוֹן אַונְדָּוּעָרָעָי יַיְדִּישָׂרָקָוָר
לְעַזְצָרוֹת דָּוָרָק אַונְדָּזָעָר שְׁפָרָאָר,
לִיטְעָרָאָטָר אָזְן גַּעַשְׁיְכָטָע. סֻע וְוּלְטָ
זיך מִר גַּלְיְיָבָן, אָז עַפְּסָעָט דָּאָר
פֿאָרְבָּלִיָּבָן מִיט זִי אַוְיָף אַלְעַזְמָאָל.
אָזְן וְעַל פּוֹלָם : איך האָב גַּעַוְאָלְדִּיק
לִיבָּן דִּי קִינְדָּעָרָשָׂעָר וְוּלְטָ. די קִינְדָּעָר
מִיט זִיְעָרָעָ קָרְיְגָעְרָבִּיָּעָן, פֿאָרְדָּרָאָסָן
אָזְן שְׁפִילְיָן צִיעָן מִיךְ צָוָן. איך לעַבָּ
זיך אַרְבָּיָן אַין יַיְיָ. די קִינְדָּעָרָשָׂעָר
גַּעַלְעַטְמָעָר אָזְן זִיְעָרָעָ גַּעַזְאָנְגָּעָן
קְלִינְגָּעָן מִיר תָּמִיד אַין דִּי אַיְיָעָרָן, אָזְן
די קִינְדָּעָרָה האָבָן מִיךְ אוּיךְ לִיבָּן.

ל. מ. שטיין :

אמֶת, די קִינְסְטָלָעָר זִיְגָעָן כְּמַעַט אַלְעַז
וְיַי קָאָפְּרִיְוָןָעָ קִינְדָּעָר אָזְן סֻע אַיְיָ
שְׁוּוּרָמִיט זִי אַוְיסְצָוּמוֹעָן. אַבְּעָר
זִיְיָ פֿעָרְזָעָנְלָעָר, גַּיְיָעָן מִיךְ נִיטְהָמִיד
אָזְן, בָּאָטְשָׁע סֻע אַיְזָוּרָאָפְּצָוּיְילָן
דָּעָם קִינְסְטָלָעָרָ פֿוֹן זִיְן שָׁאָפְּנוֹגָן, וְוּלְלָ
אָזְן דָּעָר שָׁאָפְּנוֹגָן דָּרִיקָט אַזְאָסָיָס
דָּאָרָק קִינְסְטָלָעָר זִיְן אַיְיָגָעָןָם כָּאַזְיָן
רָאָקְטָעָר אָזְן פֿעָרְזָעָנְלָעָקְקִים. אַבְּעָר
אַיך האָב אַ גַּעַוְאָלְדִּיקָעָהָן, וְוּלְלָ
אַיך זִיְצָן אַזְזָק אַוְיָף די פֿאָרְשִׁידָעָנָעָן
קְוָנְסְטָבִּילְדָּעָר, אַיך וְוּרָ פֿאָרְכָּאָפְּטָ
פֿוֹן דָּעָר פֿילְפֿאָרְבִּיקָעָר וְוּלְלָ. וְוּסָס
די קִינְסְטָלָעָר מַאֲלָן אַוְיסָ פֿאָר אַונְדָּזָעָן
אַיך האָב אַלְעַז מַאֲלָן אַשְׁטָאָרָק פֿאָרָ
לְאָנָגָן, נִיט נָאָר קָוָקָן אַיְיָפֿ קְוָנְסָטָ
בִּילְדָּעָר, דִּי זִיְן אַ פֿאָסְיָוָר גַּעַנְיָן
סֻעָּרָ, נָאָר טָאָקָעָ טָאָן עַפְּסָעָט מִיךְ זִיְיָ
פֿאָר זִיְיָ. אַיז דָּאָס דָּעָן נִיט קְיָיָן אַרְבָּעָט
לְטוֹבָת דָּעָר יַיְדִּישָׂרָקָוָר ? צְעַזְעַז
רַיְסָן זִיךְ קָאָז אַיך דָּאָרָן, טָו אַיך
דָּאָס, וְוּסָס אַיז מִיר מַעַר צָוָם הָאָרֶצָן.
אַבְּעָר פֿאָר וְוּסָס, שְׁטִיָּין, האָט אַיך
זִיךְ עַס אַזְזָק פֿאָרְלִיבְּטָ אַין דָּעָר דָּאָר
זִיךְעָר אַרְבָּעָט — וְיַי קָומָט אַיך דָּעָר
צָו ?

ל. מ. שְׁטִיָּין : אַיך קָעָנָטָ מסְתָמָא דָעָם וְזִיךְ, אָז
מַעַן פֿרָעָגָט אַיְזָן אַ פֿרָאָגָע, עַנְטָן
פֿעָרָט עַר אַיך אָפְּ מִיטָּן אַ צְוַיְיָטָעָר
פֿרָאָגָע. זָאָגָט מִיר נָאָר, בְּעַרְקָאָוִיטָשָׂן,
וְיַי קָומָט אַיך צָו זִיְן אַלְמָד פֿוֹן
קְלִינְגָּעָן קִינְדָּעָר, אָזְן פֿאָר וְוּסָס גִּיט

דער מענטש און זיין הויז

ה. פילווערמאן (שייקאגא)

בילדער און אנדרע. פמעט אלע ציונגע. טאטעה-מאמע האבן איבנגגע-פירט, או יידיש לשונ אול גערעדט און געהרט ווערין אין דער חיים.

די חברים שטיין האבן אינגע-פירות בבי זיך אין הויז פֿרײַטֿיק צוּנַָאַכְּטִיקָע לעקציעס. באַוּסְטָע שְׂרֵבְּבָעָר, וועלכע פֿלְעָגָן באַזְוֹן שִׁיקָּאָגָא, האבן זיך באַטְיִילְקֶט אַן דִּיאָזְקָעָפְּרִיְּטִיקְצְּוּנַָאַכְּטָן. אַגְּלִיקְבָּעָנָר עֲלָם אַן אוּיךְיוֹגָנָטָע בעכָה האבן באַזְוֹכָט די לעקציעס.

ל. מ. שטיין ציינט זיך אויס מיט זיין אומדערמֿידעלע-פֿרְעָט לטוּבָת יוֹאָא, לטובת דעם קָלְטוּרָאָקָגָעָס אַן סְךָאנְדָּרָע אַרגָּאָגָע נְזָאָצְיָעָס. ער גִּיט זיך אָפְּ בְּכָל לְבָן וּגְשָׁש צוֹ פֿאַרְשָׁעָנָרָן דָּס יִדְיָשָׁע לעכָה אַן אַמְּעָרִיקָע אַן נִשְׁתָּמָת נָאָר אַן אַמְּעָרִיקָע.

כה לחאי, ל. מ. שטיין, ביַנוּ הוֹן דער אַן צוֹאָנָצִיךְ יָאָר — עַד אַן זִין סָאנִיעָ.

מרימ, זאלן קריגן אַיְדִּישָׁע דער ציונגע. טאטעה-מאמע האבן איבנגגע-פֿרְטָה, או יידיש לשונ אול גערעדט און געהרט ווערין אין דער חיים. זיעער הויַּזְבְּלִיאַטְעָק אַיְזָאָגָע געפְּלִימָט גַּעֲוָאָרָן מִיט אָגְדוּרָעָע קְלָאַסְּקָעָר: מַעַנְדְּעָלָע, שְׁלוּמָעָלִיכָּם, י. ל. פֿרְץ, אַברָהָם רַיְעָן אַן נָאָר שִׁיקָּאָגָא, האבן זיך באַטְיִילְקֶט אַן דִּיאָזְקָעָפְּרִיְּטִיקְצְּוּנַָאַכְּטָן. אַגְּלִיקְבָּעָנָר אַן גַּעֲוָאָרָן דָּר שְׁמִידָרָב בְּמַיְאָדָע אַן שִׁיקָּאָגָא. די דִּיאָזְקָעָבְּיִלְאַטְעָק אַיְזָאָגָע פֿאָר אַלְעָמָעָן גַּעַוּזָאָן אַיְזָאָגָע.

די חברים שטיין האבן אוּפְּגָעָע קְלִיבָן בְּיַיְזָאָגָע אַשְׁיַׁינָע קָלְעִיקָּצִיעָאָגָע פֿוֹן קוֹנְסְּטָבְּלִילְדָּעָר, גַּעַמְּאָלָעָן פֿוֹן באָרִימְטָע קִינְסְּטָלְעָר. זַיְיָ האַבָּן אַזְמָלָנוּגָעָן פֿוֹן בִּילְדָּעָר פֿוֹן הָגָלִיל צָעַנְשָׁטִיָּה, טָאַדְרָעָס גַּעַלְעָר, מַאְרָק שָׁגָגָל, דָּוד בעַקְעָר, י. שְׁוֹאוֹרָץ אַוְן אַסְּךָאנְדָּרָע אַרְטִיסְטָן אַט אַסְּךָאנְדָּרָע אַיְזָאָגָע. אַוְיַּסְּצּוֹפְּלִין אַט דָּעָם חָל אַיְזָאָגָע גַּעַקְוּמָעָן צָוָם לְעַבְנָן פֿרְדִּיעָר אַיְזָאָגָע נִוְּוִיאָרָק אַן דָּרְגָּאָנָד אַיְזָאָגָע שִׁיקָּאָגָע דָּר שְׁלָוּמָעָלִיכָּם פֿאָלְקָאַינְסְּטִיטּוֹם.

שְׁוֹלָן — אַ צִּינוֹיסְטִישָׁה, אַ סָּצְצִיאָה לִיסְטִישָׁה אַן אַן אַרְטָאַדָּקְסִישָׁה — הָאָט גַּעַפְּגָעָלָט דָּר טִיפְּ פֿוֹן אַן אַמְּתָ אַמְּפָאַרְטִיְּשִׁיעָר יִדְיָשָׁר שְׁוֹל. עַס אַיְזָאָגָע אַגְּוּוֹסְעָר עַלְעָעָמָעָן יִדְיָן, וּאָסְמָיְנָעָן אַיְזָאָגָע שְׁוֹל דָּאָרָף זִין פֿרְצִיאָגָע פֿוֹן אַלְעָעָמָעָן אַיְזָאָגָע אַסְּךָאנְדָּרָע אַרְטִיסְטָן אַט אַסְּךָאנְדָּרָע אַיְזָאָגָע. אַוְיַּסְּצּוֹפְּלִין אַט דָּעָם חָל אַיְזָאָגָע גַּעַקְוּמָעָן צָוָם לְעַבְנָן פֿרְדִּיעָר אַיְזָאָגָע נִוְּוִיאָרָק אַן דָּרְגָּאָנָד אַיְזָאָגָע שִׁיקָּאָגָע פֿאָר שְׁלָוּמָעָלִיכָּם פֿאָלְקָאַינְסְּטִיטּוֹם.

איַן 1926, בְּיַיְדָר עַרְשְׁטָעָר גְּרִינְדוֹגָס-פֿאַרְזָאַמְּלָוָג אַיְזָאָגָע גַּאָּזָאָגָע ל. מ. שְׁטִין אַוְיַּסְּצּוֹוִילִיט גַּעַוּוֹרָן פֿאָר קָאַסְּרָרָר.

דאָמוֹ דָּרְמָאָנָט וּוּרָהָן חַבְּרָטָעָסָן שְׁטִין — דִּי באַשְ׀יַׁדְעָנָעָן שְׁטִילָעָסָן. אוּיךְ זַיְיָ צָוְגָעָנָעָן צָוָם פֿאָלְקָאַינְסְּטִיטּוֹם אַן אוּיךְ אִיר שְׁטִילָן, באַשְ׀יַׁדְעָנָעָן אַוְפָּנָהָן הָאָט זַיְיַּגְעַטְרָאָגָן אִיר חַלָּק אַרְבָּעָט. זַיְיָ הָאָט זַיְיָ אַגְּגָעַשְׁלָאָסָן אַנְדָּעָסָן דָּעָם פֿרְוַיְעָנְדִּילְיִעְנְקָרְבִּין בְּיַיְדָר אַגְּנְסְּטִיטּוֹט. בִּיןְזָן הַבְּנִיטִיקָן טָאגָ שְׁוֹין פֿוֹלָעָן 27 יָאָר, הָאָט שְׁטִין קִיןְמָאָל נִשְׁתָּמָת דָּרְכְּגַעַלְאָזָן אַן אַוְנָמָת וּוּעָן דָּר לִיְעַנְקָרְבִּין קְוּמָת זַיְיָ צָוְאָמָעָן.

ל. מ. שְׁטִין אַן סָאנִיעָן שְׁטִין אַגְּלִיקְבָּעָנָר גַּעַזְאָרָגָט, אַן זַיְדָרָעָן צָוְיָיָה גַּעַרְאָטָעָנָע טָעַכְטָעָר, אַנְעָט אַן

ל. מ. שְׁטִין — אַ שְׁסִידָרָבָר

דָּרָ שְׁמוֹאָל ג. בְּלוּמְעַנְפָּעָל (שייקאגא)

דָּרָ נִאמְעָן שְׁטִין אַן גַּעַוְאָרָן אַ שְׁסִידָרָבָר פֿאָר פֿרְוּכְטִי בָּרָעָר, לִיטְעָרְאָרְיָשָׁע אַונְטְּרָעְנְמָוְנָגָע. סְאַיְזָאָגָע נִשְׁתָּמָת מַעַר וּוּרְעָכָט, אַזָּיְזָיְדִּישָׁע גַּעַוְלְשָׁאָפָט וְאַלְרִיכְטִיק אָפְּ שְׁאָצָען די בְּנִישְׁטִינְיְעוּרְגָּגָע פֿוֹן דָעָם וּוּרְכִּטְקָן יוּבְּלָאָר.

מִיר, אַין קָלְעָדָוש פֿאָר יִדְיָשָׁע לִימְדָּמִים, זַעְנָעָן סְפָעָ צְיַעַל דָּאַנְקָבָּאָר ל. מ. שְׁטִיןָגָע, וּוּבְּלָיְזָיְזָיְדִּישָׁע לִימְדָּמִים וּוּיְסִים אַיְזָאָגָע פֿוֹן הַעֲכָרָעָר יִדְיָשָׁע לִימְדָּמִים וּוּיְסִים סְאַיְזָאָגָע צְוֹ דָּעָרְמָוְתִּיקָן שְׁאָפְּגָנְדִּיקָע יִדְיָשָׁע לִטְעָרְאָרְיָשָׁע-אַרְטִיסְטִי שְׁעַ פּוֹחוֹת אַיְזָאָגָע אַמְּעָרִיקָע נִעְדָּר בָּאָדוֹן.

אַין נִאמְעָן פֿוֹן מִינְעָן חַבְּרָס-מִיטְאַרְבָּעָטָר אַן קָאָ לְעַדְזָשׁ וּוּנְטָשָׁ אַיךְ ל. מ. שְׁטִיןָגָע אַרְיכְּטִיקָן גַּעַזְאָמָעָן אַן וּוּזָוָנָט אַן מָוֹת פֿאַרְצּוֹזְעָצָן זַיְן וּוּרְכִּטְקָע אַרְבָּעָט בְּפָרָם תְּרָבּוֹת יִשְׂרָאֵל.

אַ זְשִׁבּוֹן פָּנֵס יָאָר

ח. פֿופֿקָא (נוֹיִירַאַךְ)

סְנִי פָּנֵס אַנְדָּעָרָעַ לְעַבְדָּעָרַע. הָאָט
מַעַן שׁוֹן גֻּוֹוֹסֶט אָוֹן מַעַן וּוּוִיסֶט
אַיְן דַּי יְדִישָׁע גַּעֲזָעַלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע
קְרִיבָזָן, אָז לַמְּ. שְׂטִינָן אַיְן שִׁיקָאָגָא
אַיְן אַ וּוּבְּטִיקָעָר אַדְרָעָס. פְּלָעָגֶט
מַעַן טַאָקָע גַּאנְצָאָקָט צַו אִים זַיְד
וּוּנְדָּעָן אָוֹן עַר הָאָט יְעַדְןָן מַלְטִיט
דָּעָר גַּרְעָסְטָעָר אַוּיְמָעָרְקָזְאָמְקִיטָּה
אָוֹן פִּינְקְטָלְעָכְקִיטָּה, וּוֹסָס אַיְן אַזְוִי
כְּאַרְאָקְטָעָרְיסְטִישׁ פֿאָרָ אִים, גַּעַד
עַנְטָעָרָט אַוִּיפָּ בְּרִיוֹו אָוֹן אַרְויִיסָּה
גַּעַהְאָלָּפָן אָוֹן אַלְעָ עַנְוִינִים, מַיט
וּוּלְכָעַמְעַן פְּלָעָגֶט צַו אִים קְוֹמָעָן.
אָוֹן אָז לַמְּ. שְׂטִינָן בְּעַמְט אַוִּיפָּ זַיְד
אָז עַנְיִין — וּוּרְטָעַס זַיְבָּעָר דָּעָרַעַ
לִיְדִיקָט, אָז עַר זַוְּגָט וּוֹסָס צָה
וּוּרְטָעַס דָּוּרְכְּגַעְפָּרִיטָט מַיט דָּעָר
גַּרְעָסְטָעָר פִּינְקְטָלְעָכְקִיטָּה. אַוִּיפָּ זַיְד
וּאַרְטָט אָוֹן אַוִּיפָּ זַיְדָן צַוְּגָגָקָעָן
מַעַן זַיְד פֿאָלָּאָזָן.

וּזְעַן מַעַן שְׁרַבְּבָטָט וּוּגָן יְבִילָּאָרָן
אַיְזָעָמַעָן אַמְּלָגָם. עַס אַיְזָמִין
טִיפָּע אַיְבָּעָרְצִיגָּוָגָן, אָז דַי אַלְעָ
שְׁבָחִים. וּוֹסָס נְאַעַטְנָעַ פֿרְרִינְדָּן אָז
גַּעֲזָעַלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע אַיְנְסְטִיטְזִיעָס
וּזְעַלְוָן בַּיְת דָּעָר אַיְצְטִיקָעָר גַּעַלְעָגָן
הִיְתָצָאָגָן וּוּגָן בְּעַלְ-הִיּוֹבָל, זַיְנָעָן
נִיט אַיְבָּעָרְגָּעָרְבִּיבָּן נָאָרָרְשָׁרְבָּטָט
דִּינְגָּטָעָ, לַמְּ. שְׂטִינָן גַּעַהְעָרָט בְּאַמְּתָה
צַו דַי זַעַלְטָעָנָע טָעוּר, וּוֹסָס זַיְנָעָן
זַיְד מַתְּעָסָק בְּצָרְכִּי צְבָור בְּאַמוֹנָה.

אַיְזָלִים זַיְד אָז צַו דָּעָר גְּרוּיָּ
סְעָר מַשְׁפָּחָה פָּנֵס גַּעֲזָעַלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע
אַיְנְסְטִיטְזִיעָס אָז גַּעֲזָעַלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע
פֿרְרִינְדָּן פָּנֵס לַמְּ. שְׂטִינָן מַיט אַ
חַאְרִיךְיָקָעָר בְּאַגְּרִיסְטָגָן אָז אַוִּיפָּ
רִיכְטִיקָעָר בְּרָכוֹת צַו זַיְד 70 יְאָרִיקָן
יְוָבָל. אָז וּוּנְטָשׁ זַיְן מַשְׁפָּחָה אָז
אַוִּיפָּ אִים עַר זַאְל נָאָרָל אַגְּנָגָעָן, לְאָנָן
גַּע יְאָרָן זַיְן גַּעַזְגָּוָט, מַונְטָעָר אָז
פֿאָרְזָעָצָן זַיְן וּוּבְּטִיקָעָטְקִיטָּה
פֿאָרָ דָּעָר יְדִישָׁעָר שָׁוָלָ, פֿאָרָ דָּעָר
יְדִישָׁעָר קְוָלְטוּר אָז פֿאָרָ דָּעָר
יְדִישָׁעָר שְׁפָרָאָר.

זַיְעַנְדִּיק אַלְיִין זַיְעַר אַפְּאָרָר
נוּמְעַנְדָּר מַעַנְטָש אַיְן זַיְן אַיְגְּנָעָנָם
גַּעַשְׁעַטָּה, הָאָט פֿרְרִינְדָּל. לַמְּ. שְׂטִינָן
אַלְעָ מַאל גַּעַפְּגָנָעָן צַבְּנָת. וּזְעַד אַיְדָ
פְּלָעָגֶט קְוֹמָעָן צַו אִים מַיט מַבָּן
„פֿאָקָלָה“, אָז קְוֹמָעָן פְּלָעָגֶט אַיְדָ גַּאנְצָאָקָט
אַסְטָטָה, אָז יְעַדְןָן מַאל גַּעַלְגָּט עַר מַיט
פָּטָטְעָלְעָכָע וּוּרְעָמְקִיטָּה אָז טִיכָּן
אַיְנְטָעָרָס הַלְּפָן בְּקִיְּמָעָן שְׁוּעָן
שְׂטִינָן אַיְזָעָטָוּס אַז אַיְזָעָטָוּס
רִיקְיִימָן, וּוֹסָס זַיְנָעָן אַוְּמָאָרְמִידָיָה
לְעַד בַּיְת יְעַדְרָעָר גַּעֲזָעַלְשָׁאָפְּטָלְעָכָע
לְאַנְגִּיאָרִיךְיָעָר פֿרְכְּטָבָאָרָעָר אַרְרָ
בָּעָטָע.

אָז אַיְדָ בַּיְת גַּעַהְאָט דַי גַּעַלְגָּנְהִיָּט
דָּעָר אַיְנְצִיקָעָר צַו טְרָעָן מַיט לַ
מְ. שְׂטִינָעָן עַטְלָעָכָע מַאל, זַיְקָרְנָעָן
עַנְטָעָר צַו בְּאַקְעָנָעָן אָז בְּאַרְבִּינְדָּן
מַיט אִים. יְעַדְןָן מַאל הָאָט זַיְד עַס
גַּעַהְאָנְדָלָט וּוּגָן אַוְּבְּטִיקָעָר קְוָלָ
טוֹר — אַנְגָּעָלְגָּנְהִיָּט. מַבָּן עַרְשָׁטָע
בְּאַגְּגָעָנִישׁ מַיט אִים אַיְזָעָן
מַיט 20 יְאָרָ צְרוּיקָ, וּזְעַד אַיְדָ בַּיְת
אַיְזָעָן 1934, גַּעַקְמָעָן קִיְּן אַמְּעָרִיקָעָ
אַיְן שְׁלִיחָות פָּנֵס דַי יְדִישָׁוּוּלְטָ
לְעַכְעָלָשׁוֹן אַיְן וּוּלְבָנָעָן אָז אַיְדָ
הָאָב בְּאַזְוֹכָת שִׁיקָאָגָא. אַיְן דַי שְׁפָעָ
טְרָדְדִּיקָעָר יְאָרָן (1939-1940) אַיְזָעָן
מִיר אַוְּסְגָּעָקְמָעָן וּוּדְיָעָר צַו זַיְן
אַיְן שִׁיקָאָגָא אָז זַיְד טְרָעָן מַיט
פֿרְרִינְדָּל. לַמְּ. שְׂטִינָן אַיְן דַי עַנְיִינִים
פָּנֵס „צִיקָּאָ“ (די דַעְמָלָט וּבַיְת
גְּרִינְדָּעָטָעָ צַעְנָטוֹאָלָעָ יְדִישָׁעָן קְוָלָ
מִוּר אַרְגָּאַנְיָאַצְּיָעָ) אָז אַיְן דַי
עַנְיִינִים פָּנֵס דָּעָר יְדִישָׁעָר עַנְצִיָּעָ
קְלָאָפְּעָדִיעָ.

מַיט אַגְּשִׁילְ פָּנֵס אַוְּיְפָרְכִּיטִיקָעָר
דְּאַנְקָבָאָרְקִיָּט אָז פֿרְרִינְדָּשָׁאָטָ
דָּעָרְמָאָן אַיְדָ דַי אַלְעָ מַיְנָעָן בְּאָגָעָ
גַּעַנְיִישׁ אָז דַי אַוְּיְמָעְרְקָזְאָמְקִיטָּה
אָז וּוּרְעָמְקִיטָּה מַיט וּוּלְכָעָר פֿרְרִינְדָּ
לַ. מְ. שְׂטִינָן הָאָט זַיְד בְּאַצְוִינְגָּן צַו
דַי אַלְעָ עַנְיִינִים מַיט וּוּלְכָעָר אַיְדָ
פְּלָעָגֶט צַו אִים קְוֹמָעָן אָז אַזְוִי אַיְדָ
צַו מִיר פֿעָרְזָעָלְעָן, דַעְמָלָט נָאָר
אַפְּנִים חֲדָשָׁות אַיְן אַמְּעָרִיקָעָ.

ל. מ. שְׂטִינָן
דָּעָר מַאמִּין
מַטְמָעָם דִּיוּטָש
(לְאָס-אַנְדוּשָׁעָלָעָס)

אַיְדָ בְּאַגְּרִיסְטָמָט דַעַם פֿרְרִינְדָּן
ל. מ. שְׂטִינָן צַו זַיְן 57 יְאָרִיקָן
יְוָבָל.
אַיְן דָּעָר וּוּלְגָט פָּנֵס אַמְּזָנָה
אַיְזָעָמַעָן יְחִידָגָן. כְּדִי צַו
זַיְן אַפְּאָרְלָעְגָּנָעָר פָּנֵס יְדִישָׁעָ
בְּכָעָר, מַזְהָמָעָן זַיְן אַגְּרִיסְטָמָט
מַאְמָנוֹן. לַמְּ. שְׂטִינָן שִׁינְעָן
אוּסְטָקְבָּעָס זַיְן דָּעָר קְרָנוּ
דִּיקְסָטָר בְּאַוּיְזָן פָּנֵס.
אַיְדָ שִׁיקָּגָן ל. מ. שְׂטִינָעָן מַיִינִ
נָע הָאַרְצִיקִיסְטָן בְּרָכוֹת.

א ש ר י ה א י ש . . .

י. ל. גרוומאן (בוונגאנס-אפרעעס)

האב איך גראד זיינער א סך צווניגס קער גבורה, וואס איז גבר אלע מאשווילים, וואס אויף זיין וועגן. זאגן און צו דערציילן. ער איז איניגער פון די ווינינקע געהאנדלאט אין מעשיין, אין פראקי טישע קולטור-אָרבעטען, האט עס אים פון בעט אָראָפֿגעַשְׁלַעַפְּט אָן קראָאנְקָעָרְהַיִיט פְּלַעַגְטַּעַר בְּמִעֵד אַיִינְגֶּר אַלְיִין דָּרְכְּפִירְן דִּי קָוְלִיטְרָאָקְצִיעָס, וואס אַסְפְּעַצְיִיל גַּעַשְׂאַקְעַנְעַר קָאָמִיטָעַט האט "גָּעַזְעַלְתָּן" אָן "בָּאָדָרְפֶּט" דָּרְכְּפִירְן... דִּי טִיעָע לִיבְשָׁאָט צו יִדְישִׁעַר יִצְּרָה, ווי זיינְגַּרְעַנְצְּלָאוּ אַיִטְבָּרְגָּעְבָּגְּנָקִיטִים צו די פָּוֹנְדָּאָמְעָנִי טָאָלָעַ קָוְלָטוּרְוָעָרטָן פָּוֹנְ אָונְדָּזָעָר פָּאָלָק, אַיִזְגָּעוּן דָּעָר בָּאוּנְגָּזְגָּז כּוּחַ, וואס האט אַיִם גַּעֲרָאָכְט אָן דִּי רִיעָן פָּוֹנְן דִּי קָאָרְפְּעַסְטִיקָרָעַס אָן בּוּיְידָס פָּוֹנוּם יִדְישָׁן קָוְלָטוּרָה לְעָבָן אַיִן דִּי פָּאָרְאַיְינְקָטָעַ שְׁטָאָטָן אָן דָּרְךְ זִינְעַר אַיִדְעָלָעַ מִידָּות אָן וּוּנְדָרְלְעִיכָּעַ קָוְלָטוּרָאָפְּוּטָוּגָעָן, אַיִזְעָר בָּאלִיבָּט אָן מְפּוֹרָסָם גָּעַז וּוּאָרָן אַיְזָנְגָּר דָּעָר יִדְישִׁעַר וּוּלְטָט.

ער באַרגָּטָלָעַמְעָן מִיטּ יִדְישִׁעַר בִּיכְעָר

ד"ר יהודָה רָאָזָעָמָל (שיַּקָּגָאָגָא)

צְוֹאָמָעָן מִיטּ דָּעָר גָּאנְצָעָר יִדְישִׁעַר שִׁיקָּגָאָגָא פְּנִיעָרֶת אַיִיךְ דִּי לִיְּפָ-בִּיכְלִיאָטָעַק בְּיִם "קָאָלְעָדוֹשׁ פָּאָר יִדְישָׁן לִימְדוֹדִים" דָּעָם וּבָלְפָוָן זִבְּעַצְיִקְסָטָן גַּעֲבָוִירְן-טָאָגָן פָּוֹנְן דָּעָם פָּאָלְקָסְטִימָלְעָכָן קָוְלָטוּרָעָסָקָה, הָאָרְצִיקָן מַעֲנָשָׁן אָן בָּאָמָתְדִּיקָן יִדְישָׁן יִדְעָן, ל. מ. שְׁטִינְזִן.

שְׁוּן בְּנֵי מִינְן עֲרַשְׁתָּרָבָּר בָּאנְגָּעָנִישָׁ מִיטּ דָּעָם בָּעַל-הַיּוֹבָּל אַיִן פְּרָוִילְינְגָן, 1944 הָאָט עַר גָּעָלוֹזָט אַיִן מִידְרָא אַטְפָּן אַיִנְ-דָּרְוקָמִיט וּבִין אַיִוְרִיכְטִיקָן אַיִן פְּשָׁטוֹתְדִּיקָן כָּאָרְאָקְטָרָבָּר, וּוי אַיִיךְ מִיטּ זיינְגַּשְׁטָרְקָעָר לִיבְעַ צָוּמָיְדִּישָׁן וּוּאָרָט אָן יִדְישָׁן בָּזְדָּקָה. עַר האָט אָרוֹסְגָּעוֹיוֹן אַגְּרִיסְמָן אַגְּנְטָרָעָם פָּאָרְקָעָר זָמְלוֹנְגָּפָן יִדְישִׁעַר בִּיכְעָר אַונְדָּזָעָר בִּיכְעָר לִיאָטָעָק אָן דָּאנְקָאָס האָט דִּי בִּיכְלִיאָטָעָק דִּי רִיבְּכָסְטָעָק זָמְלוֹנְגָּפָן יִדְישִׁעַר בִּיכְעָר אַונְדָּזָעָר שְׁטָאָטָן. מִיר וּוּנְטָמְשָׁן דָּעָם בָּעַל-הַיּוֹבָּל אַרְיָכוֹתָיְם, אַגְּנוֹוֹנְטָמָעָן יִדְישָׁן וּוּאָרָט אָן יִדְישָׁן בָּזְדָּקָה.

וּוְיִל אַיִז צו דָּעָם מַעֲנָשָׁן וּוּגָעָן וּוּלְכָן אַשְׁרִיבָעָר בָּאָדָרָף נִישְׁתָּחַנְשָׁן מִיטּן שְׁטָעָרָן אַז אָוֹדָאי נִישְׁתָּחַנְשָׁן קָרְוָמָעָן מִיטּ דָּעָר נְשָׁמָה בָּעַת עַר וּוְיִל אַז בָּאָדָרָף אַנְשִׁיְּבָן אַפְּאָר גּוֹטָע וּוּרְטָעָר וּוּגָעָן אִים. אַיִיךְ דִּי דָּאָזְקָעָר הַקְּדָמָה אַיִן שִׁיבְּכָוֹת מִיטּ אַבְּרִיוּוֹלְוָלְוָס הַאֲטָמָה מִיר אַגְּגָעָזָאָגָט, אַז ל. מ. שְׁטִינְזִן אַיִן דִּי טָעָג אַלְטָג גַּעַוּאָרָן 70 יָאָר, אַז אַז מַעַן גַּרְיִיט זִיךְ צו פְּצִירָן דָּעָם דָּזְאַיְקָן גַּעַבְּוִירְן-טָאָג זַיְנָעָם. אַז אַז מַעַן אַיִז פָּאָרְטָאָן אַיִן אַרְבָּעָט אַז אַדְגָּוֹת - פְּרָוָסָה (דָּאָגָּוָת) - פְּרָנְסָה אַז בָּעָוָונְטוֹנוֹ הַרְבִּים אַזְקִידָּאָס וּוּכְּטִיקָּעָר עֲבָנִי יְיָוָא אַזְקִידָּאָס אַז אַזְקִידָּאָס שְׁרִיבָּעָר) — הָאָט יְיָוָא אַזְקִידָּאָס יְיָאָר 1935 אַז 1947, אַז אַזְקִידָּאָס יְיָאָר 1949 אַז אַזְקִידָּאָס שְׁלִיחָות פָּוֹנְן בָּעַת אַזְקִידָּאָס קָאָלְטָוּרָקָאָנְגָּרָעָס גַּעַפְּרִיט אַז אַזְקִידָּאָס צִיעָא אַזְקִידָּאָס דָּעָר אַזְקִידָּאָס פְּיִוְשָׁ-שְׁרוֹאָכָּעָר מַעֲנָשָׁן האָט זִיךְ צִעְדָּלָעָמָד מַעֲנָשָׁן פָּאָרְפָּלְעָקָט פָּאָרְפָּלְעָקָט מַיְרָה וּוי אַגְּבָּרָה וּוי אַגְּנָעָמָד מַיְרָה שְׁטָאָלְעָנָם וּוּלְזָן אַז גִּיסְטִירָה.

פָּן שְׁטִינְזִן, מַיְנָעָן פְּרִיבְּנְדָּט קָוְעָלָט אַז אַדְגָּוֹת מִיטּ דָּעָר שְׁטָעָרָן אַז מַעַלְוָתָן טָוָוָת. מַעַן דָּאָרָף נִיטָּחָלְפָעָן אַז דָּלְפָעָן מִיטּ דָּעָר פָּעָד דָּעָר אַז אַזְקִידָּאָס נִישְׁתָּחַנְשָׁן טָעָות — נִישְׁתָּחַנְשָׁן שְׁטָעָן אַז אַזְקִידָּאָס שְׁטָעָרָן בְּכָדי צו גַּעַפְּגָעָן אַז גָּוטָרָט. פָּאָרְקָעָרָט, מַעַן דָּאָרָף דִּי פָּעָדָר אַז צְוִימָעָן, בְּכָדי זִיךְ זִיךְ נִישְׁתָּחַנְשָׁן צְעַגְּאַלְאָפְּרִין מִיטּ צו פְּילָ שְׁבָחִים (הָגָם דָּוְרִיכִיסָּס פָּאָרְדִּינְטָעָס) צו אַז אַזְקִידָּאָס מַעֲנָשָׁן, וּוּלְכָהָר האָט כָּל יְמִי גַּעַטְאָגָן, אַז טָוָט זיינְגָּר אַז אַזְקִידָּאָס מִיטּ גַּעַטְאָגָן, אַז אַזְקִידָּאָס אַז אַזְקִידָּאָס דָּעָר מִבְּגָדְסְטָעָר הַוִּיךְ קָלְגָּעָנִי דָּקִיקָּתָן דִּי דִּיקָּעָר לִוְיָבָּה, קָאָז אַז מַאְלָ אַיִם פָּגָעָן. וּוּגָעָן ל. מ. שְׁטִינְזִן, מִיטּ וּוּמְעָן אַז בָּאָרְטִינְדָּט פָּוֹנְן 1935,

דער טראגערט פון א גראיסער יידישער טראדייציע

ד"ר מאיר זואקסמן (שיקאגא)

אוֹן אִיצְט — נַאֲךָ פֿעַרְצִיךְ יָאֵר
פֿוֹזֶן גְּרוֹיִסְעֶר אוֹן וּוַיְכִינְקֶעֶר קוֹלֶן
וּוֹרֶ-אַרְבָּעֶת — וּוֹעֵן עַד הַאַט דָּרֶר
רַיְיכֶת דָּעַם עַלְמָעֵר פֿוֹן זְבָעֵץ
אָאָר, אַיְזָע וּוַיְרַקְלַעְצֵץ אֵי יְומָ-טוֹבָה
אָאָר דָּעַר גַּאנְצָעֵר יְדִישָׁעֵר לִיטָּעֵר
אַטְמוֹן.

мир ווינטשן אים ארכיכת ימים
געונטן אוון — ווי א צוגאָב — נאָד
אַ ברכה, וועלכּ עַר וועט געוויס
שאָצֵן: דאס איז די ברכה, וואָס
דעָר מהילִים ווינטשט דעם צדיָק
אויף דער עַלטער, נעלמעָךְ «עַזְׂדָּגָנָה
בְּשֶׁבֶת», דַּה אָוֵיךְ אֵין די
אָרוֹן נאָךְ שֶׁבֶת (דעָר בִּיבְּלִישָׂר
טעַלמִּין פָּאָר זִבְּעַצִּיקִיָּאָר) זָאָל
בְּרַעֲגָעָן גּוֹטָע פְּרוֹכֶת דָּוָרָךְ פָּאָרָ
עַצְּזָן זִין אַרְבָּעָט צָו באַרְיכְּלָעָן די
קִידְישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹ אוֹן קוֹלְטוֹר
נאָךְ פְּילִיְּ, פְּילִיְּ אָרָן.

שחתוט שיקאגא פֿאַרְקָעָרֶפְּטָרֶט ל.
מ. שטיין די דָאַזְיָקָע טְרָאַדִּיצְיָע אַיִן
פֿוֹלָן זִינְגָע פֿוֹנְגָם וּוֹאָרט. זִינְג אַיִן
בּעֲרֵגָע גַּעֲבָנְקִיט צַו דָעַם יִדְישָׁן
וּוֹאָרט אַיִן אַלְעַ דָרְיַי שְׁפָרָאָכָן אַיִן
אוֹיְסָרְגָע גַּוְינְטָלְעַך. נִישְׁתָּן נָאָר
שְׁפָאָרָט עַד נִימְתָּ קִין גַּעַלְתָּ אַרְוִיסְ-
צָגוּבָן יִדְישָׁע בִּיכְעָר — עַד
לְלִיְגָט אַוְיךְ אַרְבָּין אַיִן דָעַר דָאַזְיָקָע
אַרְבָּעָט אַטְיַיל פֿוֹן זִינְג נִשְׁמָה.
בָּאַזְוְנְדִּיק אַיִם עַטְלָעַכְעַ מְאַל
הַאָבָב אַיִךְ בָּאַמְּרַקָּט. אֹז וּוְיִ פֿאַרְ-
נוּמוּעַן עַר זָלְל נִישְׁתָּן זִינְג מִיטָּן וּמִנְעָ-
גַּעַשְׁעַטְמָן, הָאטָן עַד שְׁטָעַנְדִּיק צְבִיטָ-
קְפָּאָר אַ לִיטְעָרָאִישָׁן אַדְעָר קוֹלָ-
טוּרְעָלְן צְוּוּק. עַס דּוֹכְט זִיךְרָן, אֹז
זִינְגָעַן גַּעַשְׁעַטְמָן נִאָר אַ בְּיַזְאָךְ
בְּבִיְיָ אַיִם. דָעַר גַּמְיסָט זִינְג אַדְעָר שְׁוּעַבְטָ-
פֿכְמַעַט שְׁטָעַנְדִּיק אַיִן דָעַר וּוּעַלְטָ-
פֿוֹן לִיטְעָרָאִישָׁר אַוְן קוּלוֹטָר, צַו
וּוּעַלְכָע זִינְג לִיבָּע אַיִן אַוְמָבָאָרָעָ-
גַּעַצְטָמָע.

ווען ליטעראטור בעי יידן האט איזיגעהערט צו זיין א מינדלעכע (אויסער דער ביבל, וואס איז אלע מאל געווען א שריפטעלעכע). איז איר אנטווקילונג געווען פיל אפֿ-הענגיק פּוֹן דעם אינטערעס. וואס ייחידי-סגולה — מענטשן פּוֹן גיבסט אונן ליבע צומ געשרי בענעם ווארט — האבן אדרויסגעויזן צו איר וווקס. מיר רופּן די מענטשן מיט א געבארגטן נאמען — מעצענאנטן.

מיר קענען בית דענ侃ען וועגן
דעט גראיסן ליטערארישן פעריאד
איין שפאנגע, וועלכּן מיר דורך גע
ווינטעלעך די גאלדבע עפאכּען,
איין דבר שופּהום פֿון מעצענאטן.

נברא א דאנק דעתם גראיסן ליב האָה
בעדר פון ליטעראטער ר' חסדיין אבן
שאַפֶּרְוּת האָט זיך געקענט אַנְפָאנְדִּי
גען צו אַנְטוֹויַקְלָעָן אַין שְׁפָאנְגַּע
העֲבָרְעִיַּשׁ פֿאַעַזְיַע אַוְן שְׁפָרְאַדִּי
וּוּוּסְנַשְׁאָטִים מְנֻחָם בֵּן סְרוּק אַוְן דּוֹנְשָׁ
מְדַקְּרִים דּוֹרָךְ דִּי דִיכְטָעָר אַוְן
בָּנוּ לְכָרְטָה. דַּעַר גְּרוֹיזְעָר דִּיכְטָעָר
רִי שְׁלָמָה אַבְן גְּבִירָאָל הָאָט גַּעֲקָעָנְטִים
געַבְן דָּעַר וּוּלְטַן וּצְנַעַן וּוּנְדָעָלְעַדִּי
כָּעַ פֿאַעַמְעַן אַין אַגְּרוּסָעָר מָאָס
דוֹרָךְ דַּעַר הַילְּפָן פּוֹן זִין שְׁפִיצָעָר
יִקְחַתְיָאָל אַבְן האָסָאָן, וּוּמְעַנְסָטָוִיט
עַר בְּאַקְלָאָגָט אַין אַטְיף דִּירְנְדִּיק
ליַיד. אַזְוֵי אַיְזָן אַנְגַּעַגְנַעַן דּוֹרָךְ
דּוֹבָרָה.

אין אונדוזערע צייטן זונגען, צום באזוייערן, אצעלכע ליטערארישע שותפּים געווארן וויניק. עס איז דעריבער דערפּריינדייך צו זען ווי די דזאקי גרויסע יידישע טראדייציע איז נאך נישט אין גאנצן אפגעמעקט געווארן. אין אונדוזער

א סטימולירנדיקער כוח

יעקב הערש פישמאן (ניו-יורק)

מעג דער פאָספֿאַרטַט ווּזִוּזַן, 70, זעַנְזָן מיר אַכְּבָּר אַין לְ-לֵם. שטיינען אלֶיךָ נאָךְ דעם יונְגְּמָצָן מיט עַנְגָּרְגַּע אָזֶן. ברען פֿאָרָן לעַבְּן פֿוֹן דער יְוִדְּיַשְׁעַר לִימְעַרְאַטְוָר אַזְּנָן פֿוֹן די יְדִיבָּרְכָּה קְוֹלְטוֹרְ-אַינְסְּטִיטּוּצִים.

ל. מ. שטיין או גרויסער סטימולירנדיקער כוח אין אונדזער לשבע!

איך הacob שטינגן געזען בוי גזעעלשאָטַלעכער אָר-
בעט איז שיקאנגע, געזען אים צוועי מאל איז פֿאָרלויף פּון
די לעצעט צוועי יאָר. איך הacob איז אים געזען דעם
היינינגןstan פּון פְּלָע — אָ גּעוֹואַלְדִּיקָע אָומְרוֹנִיקָיט פּון אָ
מענטשׁ. ווּאָס פֿאָרְלָאָנְגָּט עפּעַם העכערם.

איך האב געה את דאס פֿאָרְגּוּנִינֶן צו פֿאָרְבּוּגּוּנֶן עט-
לעכע מאל מיט שטיינַגְעַן אין שמיעסן וועגן יידישן בוכ-
און יידישן שרײַבער. עס איז געווען אַ גּוֹיַסְעַר נחתי-
וועס איך וועל קיין מאָל נישט פֿאָרְגּוּנֶן: אַזְוִי פֿיל ליב-
שְׁאָפְט צום געשיליכּוּגּוּנֶם, קינסטּוּערישּׂן וואָרט און צו זיין
מייסטער!

די שטיינס – זי אליאן, זיינער הויז אונ זיינער הייס

ד"ר עזריאל נאכט (ניו-יָאַךְ)

גולם געווונן, און אלע מאחיזות זאלן
פֿאַרְשׁוּינְדָן. מען ווֹיִיסְטָן, און מען
איין מיט נאענטען, און דאס געמיט
אנזין יומן-טּוּבְּדִיק.

פֶּאָר וְאָס ? וּי אֹזְוִי ?
 סְאַיְן נִיט שִׁיךְ אֲוִיסְצְּרוּכְעַנְעָן
 אַלְעַ פְּרָטִים . סּוֹפְּ-בְּלַסְוֹף אַיְן יַעַד
 דַּעַדְעַר וּוּנְדַעַר סּוֹד אָוֹן חַלּוּם . סְאַיְן
 דַּעַדְעַר סּוֹד פָּוֹן אֲשְׁמִיכֵל , פָּוֹן אַ וּאַ
 רְעַמְעַן הַאַנְטְּדוֹרָק , פָּוֹן אַ וּוְאַרְטַּ
 פָּוֹן אַוְיְמְנוֹנְטְּעַרְוֹנוֹגָה , וּוְאַס וּוְעַרְטַּ
 אַאַכְּלַיְוֹ נִיט אֲרוֹיְסְגָּרְעַדְטַּמְּ . סְאַיְן אַ
 סּוֹדַה , וּוְאַס גַּעַהַעַרְטַּל . מַ . שְׁטִינְעָן
 אָוֹן זִין פְּרָדוֹי סָגְנִיעָן אָוֹן צִבְנָעַ
 טַעַכְתַּעַר אֲנָעַט אָוֹן מְרַמִּים .

באג'ריסן שטיינען מײַנט אויך
באג'ריסן סאניגען — אט דעם ליבון,
איידעלן און האָרצְיָקָן מענטשן.

וועגן דעם גרכישן דענ侃ער דיאגאנעס ווערטט דערצילט, איז ער איזי אַרומגעגענגעז איזן אַטען מיט אָלֶמְטערן אונַה האָט געוזט אָ מענטשן. אויב ס'אייז דאָ אָנִיצטֿידֿ קעער דיאגאנעס בין אַיךְ גראַיט אָנְדֿ צוּבוֹיז אַרְיךְ סָאנְגֿיעַ שְׁטִין אָונַז אַזְגַּן: אָטֵס אָיז אַמענטש — אָ לִיבְעַר אָונַ אַיְדָעַלְעַר אָונַ האַרְצִיקָעַר מענטש. ס'אייז שׂוֹועֵר זִיךְ פָּאַרְצּוּשְׁטָעלְן, אָזֶן שְׁטִין אָז אַ בּוֹשְׁבָּעִים. אָיז גַּבְּסַט אָונַ גַּעֲמִיט עַלְתְּעַטְּרַט עַר זִיךְ בִּיט. ס'אייז דאָ בַּי אִים אַפְּרִישְׁקִיט אָונַ אַהֲעַנוֹנְגָּסְטְּוּלְקִיט אָונַ אַ גְּרִיטְקִיט צַו מְעַשִּׁים. דַעַר בעס- מעַר אָונַ בּוֹלְטְסְטָעַר סִימַן דֻּרְפָּוֹן אָזֶן דַיְלַם. שְׁטִין-בִּיבְּלַיאַטְעַק, ווֹואָס עַר האָט עַרְשַׁת לעַצְטָנס עַטְאַבלִירַט.

איך טראג אים אנטקעגן — איך
אוון זיין פָּרוֹי סָאנַיַּע — דָּאנְקְבָּאָרִי
קייט און פָּרְגִּינְדְּשָׁאָט אָוּן לִיבִּי
שָׁאָטָט אֵין בִּידְעַה הָעֶבֶת מִינְעַ אָוּן
אָנוּן הָאָרְצָן.

אוֹן מַעֲרָקוּוֹדָרִיךְ — וְוֹאָס וְוֹאָס
גִּיקְעָר סְאֵין דֵי שְׁלִיחָות, וְוֹאָס
חַשְׁוֹבָעָר סְאֵין דָעַר צִיל, צָוְלִיב
וְעוֹזְלָמֶן מֵעַן "שְׁפָאָגֶט" פָוָן אַיִן צָעַנְיָה
מַעֲרָךְ צָמָן צְוִוִיטָן, אַלְצָן טִיפְעָר אַיִן
בְּעַנְקָשָׁאָט אוֹן אַלְצָן הַיְפָשָׁעָר
דֵעַר דִּיסְאָגָאנָס צְוִוִישָׁן הַוִיָּה
הַיָּם:

עס דערקלערט זיך דערמייט
וועזס קולטור, די וועלט פון אידען
אללו — אונז דאס איז דאך בדרכִי
בכל אונדער "שליחות" — איז
ליליט איר טבע אַ וועלט, וואס געַ
פֿײַינט זיך ניט בלויין איז דרייסן,
מחוז אונדו, נאָר אוּיך אַיגעוויניק,
אונדו, צינדט אָן אַין אונדו
פֿסְדר אֶזָא פֿײַיעַר, וואס באַליכט
אַנְדָאָר אונדו די אוֹיסעַרלעכָע סְבִּיבָה
אונדו דערלאָזט אונדו זען די קְרוּבִּי
שאָפָט, וואס סֵיאַן דָא צוישן אונדו
אונדו אַיר.

אין דער חֶבְרָשָׁתִ פּוֹן אַיִּינְג
עֲבָנָע, אַיִּינְג דָּעָר וּוְאַצְלָדִיקִיט
פּוֹן הַיִּסְמָךְ, וּוְעָרְטָדָם קְלִיעָר גַּעַז
בְּעֵרְמָיִם, אַיִּינְג אַיִּינְג דָּעָר לִיבְשָׁתִ פּוֹן
אַרְמִיקָע לִיבְכָט אַונְגָזָעָר וּוְעָלָט פּוֹן
קְלוּטָוּרָוּעָרטָן אַיִּידָעָלָן הַעַלְעָר
אַיִּונְהַעַלְעָר.

דער, וואס פֿאָרט אַרום בחִיפּוֹזֶן
דְּלִיק ; דער, וואס באָגָעָנֶט זיך מיט
מענטשָׁן אָון מיט די אַבְּיעַקְטִיוּעַ
פֿאָרְקָעֵפּעֲרוֹנוֹגָעַ פֿוֹן זַיְעָרָע אַיִּי-
דְּעַלְּאַל אַין אַוְנֵט אָון גַּעֲזָגָנֶט זיך
מִיט זַיִּי אַין דער פְּרִי — פֿאָר אַזָּא
איַן דָּאַם, וואס ער דערבליקט, מעַר-
דְּהַחְוִיז ווי הַיִּם, אָון ער בענְקָט דָּעַ-
דְּבִּיבְּרָה נַאֲך הַיִּם.

שיטינס הויז איז אלע מאל גע
וועז א הײם פָּאַרְן גָּאַסְטַּן. די אַטְּ
מאָסְפֶּעֶר איז הויז — די בִּיכּוּר,
קונסְטְּבִּילְדֶּעֶר אוֹרֵף די ווענט,
די שיטילעַ רְוִיקְיִיטַ — האַט שׂוֹן

עס זינגען פֿאָראָן הַוְּנְדָּעָרְטָע
מענטישׁ, וואָס פֿאָר זַי באַצִּיכְנֶט
דָּדָר גָּמָעָן ל. מ. שְׂטִיעָן נִיט בְּלוֹזִין
אַוְּיַצְטִיכְיָן אָז וּוּנְדָּעָלְעָכָן יִדְישָׁן
קְוּלְטוּרְ-טָעֵר, נָאָר אוּיךְ אַגְּעָנְטָן,
טְבִּיעָרְן אָנוּ האַצִּיכְיָן פְּרִיבְנִיד — אַ
בָּגָעָמָעָן, וואָס רְוֵטָן זַי אַרוֹסִים
אָאַזְעָט דֻּרְמָאנְוָגָן אָז וּאָרְעָמָע
פְּרִיד.

ס'איין, דוכט מיר, נישטא אין
אומערליך קיין איין שריבבער אדער
לעקטאר, וואס האט וווען עס איין
באזונט שיקאנא, וואס ל. מ. שטינט
הוייז נאל אים זיין פרעמד און וואס
האט ניט פֿאָרְלַאָזֶט שיקאנא מיטן
וחאשק ווידער אָמָל צו באזונט די
שטעטט, פְּדִי זיך וויבטער צו טרעַנְן
מיינט דער שטינט-אַמְּלִילֵץ.

געוויינטעליך פאלט אונדו גאר-
ניט איבין, אוֹן סאיין דא א חילוק
צווישן די באגריינַן הוּוֹן און
ה ייִם. און דער אמרטן איז דאך
הוּוֹן בלויוֹן א פְּיוֹישֶׁעָר פְּאָקָט —
א פּוֹנְדָּאָמָּעָנָט, ווֹעֲנָט, א סְטוּלְעִיָּן,
אַפְּאַכְּשָׁר מַעְבָּל. אַבְּעֵד הַיִּם אַיְזָ שְׂוִין
אַגְּיִיטִיקָע וּוּרְקִילְעַכְּקִיט — דַּי
זְעַלְבָּע וּוֹעֲנָט אַן סְטוּלְעִיָּן, אַבְּעֵד
אוֹירַד מַעֲנְטָשָׁן מִיט זַיְעַר פְּרִיד אַן
צָעַד, עַלְתָּרוֹן אַן קִינְדָּר, אַ גַּעַז
וּוֹועֵב פָּן וּוֹעֲרָטָן אַן אִידְעָאָלָן, וּוֹאָס
וּוֹועָרָן גַּעֲלָאָכְטָן אַין דַּי הַיְמָעָן,
דַּעַר אִידְעָלָעָר אַטְעָם פָּן אִיבִּידִ
קִיטִּי. וּוֹאָס פָּאָרְבִּינְדָּט אַלְט אַן
יְוָנָג, אַן בָּאָזִיבָּט אַן בָּאָזָז
בָּיְקָט דָּמָס לְעַבָּן.

זעלטן דערשפערט מען איזוי
שטארק דעם אונטערשייד צוישן
היאין הויז ווי דעמאלאט ווען
מען פֿאָרט אַרְוּם פֿון שְׂטָטָט צו
שְׂטָטָט, פֿון אַרְטְּ צו אַרְטְּ — אֹמֶעֶן
טּוֹם אַפְּאַרְבִּינְגִּיעַר, גַּאֲסַט אוּף
אַרגַּע.

א געַד עַנְקָט זִיד וּוֹאָס זֵיזִית וְזִיזִית

שרה ריוויזן (נווילארק)

אלץ געתאנו, ווי א ליבעלעכער ברור.
דערר — גראיניג און גאטסטפרינידלעך.
פונקט אוויי ליב און גאטסטפריניד-
לעך איין גיעזען די פֿרוּז שטיין.
עס פֿאָרדִירִיסְטַּמֵּר בְּאַמְּתָה, ווֹאָס
אייך האב נישט פֿאָרכִיזִיכְנֶט יעדן
טאָג פֿוֹן מְפִין זִין איין שְׂיקָאָגָּא. די
פֿרִינְדֶּשֶׁטִּיבָּס האָבָּן אַרגְּאַנְיִזְּרָט
מיינְגָּו אַוְּיְצָרְעַטְוְנְגָּעָן בְּיַיְדִּי פֿרְוּזִי
עַדְלִילִינְקְרִיזְיָן, איין דער בִּיבְּלִיאָזְרָעָן.
טעק אוון אַז אַפְּשִׁידְ-אָוָונְטָן.
אייך גַּעֲדָעָנָךְ די דָּאַזְיָקָע פֿרִינְדֶּזֶן.
עלְכִּיקְיָיט אַזְן דָּעַרְמָאָן עַס מִיט לִיבָּי
שָׁאָכְטָאָלָעָן.

דָּם אֵין גַּעֲוֹן מִימִינֵי אָז עָרֶך
צְוָאנְצִיךְ יָאָר צְוָרִיךְ, אָוִיב אִיךְ הָאָב
קִיְּין טֻוּת נִשְׁטָה, אָוִיכְן צְוָיִיטָן
יָאָר נָאָךְ מִין קּוֹמָעָן קִיְּין אַמְּעָרֶיךְ
עַצְמָה.

איך האב באשלאסן צו פארן
קיין שיקאגא. אבער אין שיקאגא
האב איך קיינעם נישט געקבנט.
איך האב זיך געווענדט צו פריבנד
ל. מ. שטיין. גליצ'יך האב איך גע-
קרואגן און ענטפקער אויך מפין בריוו :
אַ פְּרִיבָנְדָלְעָכָע אַגְּנוֹלָאַדְוָגָן, אָז אֵיך
זָאַל קּוֹמָעָן. אֵיך האָב זִיך גַּעֲנָמָעָן
קְלִיבָּבָן אֵין וּזְעָג אַרְתִּין. צו פְּרִיבָנְד
שְׁטִיעִין הָאָב איך גַּעֲשָׂרְבִּין, אָז אֵיך
וּזְעַל הַאַלְטָן אֵין האַנְטָן דִּי צְפִיטָנוֹג
וּוּלְגָנָר טָאג. דָּס וּזְעַט זִין דָעַר
סִימָן, אָז אֵיך בֵּין אַיְדַּי.

אוון אט בין איך אווילן שייקאגער וואזקאל. אין האנט האלט איך דעם ווילנער טאג. עס קומט מיר אנטן-
קעגן א מאן מיט ליכטיקע אויגן אוון א פרידנולדעבן שמיכיל.

— שרה ריזען ?

—

פָּנָן זִין פְּרִינְדָּלֶעֱקִיט וּוּרְטַ
מִיר וּוּרְעָם אַוִּיןְ האָרֶצְן. מִיר
דָּאַכְּטַ זֵּיַן, אָנוּ אַיךְ קָעַן אִים שָׁוִין
פָּנָן לְאַנְגָּ.

אוון אט בין איך שווין בפי די
שטעניכס אין הויז. איך קוק זיך
אארום. איך באקען זיך מיט פדרו
סאניע שטינן. זי קוקט מיר אויס
אאזווי היימיש, אוון אט זונגען די
צ'וועי יונגע טעכטער מרדים אוון
אנגעט.

פָּאָר מִיר אֵין צוֹגְעַגְרִיט אֶצְבָּעַר. אֲוִיכָן שְׂרִיבְטִיש אֵין צוֹגָעַן
כְּנִירִיט פָּאָפִיר אָוּן פָּעַדְעַר, אֲפִילָוּ
פְּאָסְטָמָאָרְקָעָס אָוּן קָאָרְטְּלָעַד. אַיךְ
בֵּין טִיף גַּעֲרִירַת פָּן דָּעַם אַלְעַם.
אֲוִיכָן דָּעַר וַיְיכָעַר סָפָע אֵין צוֹגָעַן
כְּנִירִיט פָּאָר מִיר אֶגְלָעָגָעָר. אַיךְ
עַדְפָּלִיל זִיךְ מַאֲדָגָע הַיְמִינִש — וּוֹי
וּזְאַלְטָג גַּעֲקָומָעָן צָו לַיְמָלָעָכָע

א גוטע געלעגנה ייט

ברטראם קלינג (ניו-יַּאַרְק)

ווען אליע וויבילארן וואפלטן געווונן אוזעלכע עכטע גומטו
מענטשן ווי עם איזו ל. מ. שטיינ, וואפלט עט. טמיך געווונן
א. פְּרִידָן אָז גַּרְוִים פָּאָרְגּוּנִיגֶן צו באגראיסן בעלי-הייל.
ל. מ. שטיינען צו באגראיסן איזו א גרויס פָּאָרְגּוּנִיגֶן!
איך זויל בײַ דער געלעגענהייט איבערגעבען א פערזונ-
לעכע דערפֿאָרְגּוֹנָג, זומס איך האב געהאט בײַ מײַן ער-
טער באגעגענגייש מײַט די שטייניג.

דאס איז געוען בערד מיט א יאר פערצן צויריק. איך
בין געוען אין שיקאנז אויפֿ א באזוך בעי מײַנע ליכע
פֿרײַינְד, די פֿראָזָאנְטְּנָאָרָם — די שׂוּעַסְטְּרָעָן דער
שׂוֹזָאנְגָּעָר פֿון פֿרֶץ היַרְשְׁבִּין.

אין חאכּ נאך דעמאָלט די ליבע שטיינָס ניט געקענט.
אייז פֿאָר מיר געווונַ אַ גרויסע פֿרײַיד און נאך אַ גראָסערע
אייבערדאָשונג די אוינֶאנָמע, ווֹאָס זוי האָבן מיר געגעבען.
אייך וועל קיין מָאָל ניט פֿאָרגעען זוייעָר האָרכְצְקָע גַּאסְטַ
פֿרְעִינְדְּלְעֵכְקִיט אָון די פֿרײַיד ווֹאָס זוי האָבן מיר פֿאָר-
שָׁאָסְטַ.

איך בין זוכער ניט די אינץקיע, ווואס איזו אוזווק פָּן
היי מיט איזו פַּיל דענקבאךרייט. איך האכט אלען מאל
גענארט זוי זאלן וויסן די וואָרעדעקייט, ווואס איך פַּיל צו
זויי פָּאָר יענעס אונט, ווואס זוי האבן פָּאָר מיר צונגעראיט.
איך בין זויער דענקבאָר פָּאָר דער געלעגענהויט און
פריווילעניע, ווואס ווערטט מיר איזצט געגעבען, צו קענען
אויסדריקון מײַן ברכה צום זוביילאָר און זיין ליבער פָּרוי-
סָסָאנִיע. איך זוינטש זוי ביידן נאָך אֶסְט געזונטע גלייק-
הַלְבָּדָא אָנוֹ שִׁינְגֵּן וְאֶרְן.

מִתְבָּשֵׂת

י. מעלאמד אוזוינטש (שיקאגא)

האנגרעס ?
קונטרא-שריבער בעזארט ? ווער פון
אונדז וויסט מיט זונעל סאיין פאר-
ובונזן דער בעטער גרויסער אויפֶּ
טו — די „ל. מ. שטינץ-פֿאַלקָּס-
ביביליאטעך“ בעים יידישן קולטור-

מייט זיין געציקלטן רונדייקון
ככתב ענטפערט ל. מ. שטיין צענד-
ילונגער בריוו אַז אָז. אוון בריוו
קוקמען אָז פֿון אָגֶר דער וועלט —
מרובים צרכִי עַמְךָ, בְּפֶרֶט יִדִישׁ
שריבבער אוון יִדִישׁ קָולְטוֹרָאָרָה-
אגניאָזָאַיסָע ווַיַּסֵּן גּוֹת זַיְן אַדרְעַס
איין שִׁיכָאנָג אָנוֹ מַעֲן שְׁרִיבְבַּשׁ בְּרִיווֹ,
מַעֲן שִׁקְטַּבְּכָעָר. ל. מ. שְׁטִיָּן
וועט נִיט פָּאַרְמִידְזָן צָו עַנְטְּפָעָרְן
אייף בְּרִיווֹ אָנוֹ נִיט פָּאַרְפָּעָלְן שַׂוִּין
פָּאַר אַיִן ווּאגָס בְּנִיצְוְלוֹיגָן אַטְשָׁעָק
פָּאַר עַטְלָעָכָע עַקְוּמָמְפָּלָאָרְן פֿון אָ
זַעַמְנִיעָם בּוֹךְ. מִיט אַ זַּעַטְעָנָעָר
פְּשָׁטוֹת אָנוֹ מִיט אַ גַּעֲפִיל פֿון
זַעַמְנִיטְשָׁלָעָכָע גּוֹטְסְקִיָּט אָנוֹ הָאָרָה-
צַיְקָעָר באַשְׁיַׁדְקִיָּט הַעֲלָטָה. ל. מ.
שְׁטִיָּן ווּ נְאָר עַד קָאָן אָנוֹ מִיט
מעִיר וַיְהִיל עַד קָאָן.

мир וואלטן געקאנטן בערנונגטן
בכיבישפלון אדער אונרוףן נעמון, סוד-
מעס. אבער דאס וואלאט דאך געווען
א סתיירה צו ל. מ. שטיניס אינז-
שטעלן אונן צווגאנג. וועלן מיר דאס
נייט טאן אונן זאל איף וויטער
בלביבן פאהרהיילן וואס אונן ווילע ער
האט געטאן פארן קיומ פון דער
וידישער קולטור אונן דער עקסיס-
טען פון יידייש קולטור ארגאניז-
אציעם. זאלן בלויין די פאר ווער-
טען צער זיין נאך איין פארדיינטער
שבח צויגערדאגן צו זיין יומיטוב-
עו זיין 70 יאל. אונן זאל ל. מ.
שטיניס שכיר פאר דער גראוסער
מיצווה פון מתן בסתר זיין לאנ-
גע יארן אונן שעפעריש פוחות
וויזטער צו טאן די דאוקע מיזוחה.

אוֹ סְפָּק אָונְדוֹעַר שִׁיקָּאָגָעַר בָּן־עִיר
ל. מ. שטיין.

פָּרָאָרְן אֵין יִדְיִשְׁן שַׁקָּאָגָא הַבָּנוּ
דַּעֲרֶתְעָר פְּילַפְּאָכִיק רַיְיכְּמָרָע יִדְן
זַוְּיַה ל. מ. שְׁטִינַן. **פָּרָאָרְן** אֹזֻלְכָע,
וּוֹסָס גִּיבָּן יִאָן אֹזֻלְכָע בְּבִי וּעְ
מַעְזָן מַעַן דָּאָרָף אַרְיוֹסְקָרִיגָּן אָ
פָּאָר דָּאָלָאָר, אָן אוּיךְ אֹזֻלְכָע,
וּוֹסָס וּוְילַן בְּשָׂם אַוְהָן אוּפְּחָקִין שָׁוָם
צְוֹעָק נִימְטָג עַבְנָן, בְּפֶרֶט פָּאָר יִדְיִשְׁע
קְוּלוֹטָר-אִינְסְטִיטְוּצִיעָם. אַבְעָר אַפְּלִילָו
מַעְזָן אַפְּטָמִידִי בְּרִיטְהָרָצִיקְסָטָע גַּעֲבָעָר דָּאָרָף
קְוּלוֹטָר-אִינְסְטִיטְוּצִיעָם. מַיְתָּא כְּפָלָעָר מַאַס
בְּבָהָד אָן אַפְּטָמִידִי, זָאָל דָּאָס נִימְטָג
לְגַנְגָּא, מַיְתָּא בְּרִיטְהָרָצִיקְסָטָע מַאַס
לְגַנְגָּא.

ל. מ. שטיין האט די מידה פון
מטען בסתר געירותנשטן פון אמאליקע
דרוות אונז טראגט די מידה אין
טען הארץ אונז נשמה ווי א טבעערן
אוואצער. ער וועט איינז ניט מוחל זיין,
אווייב איר וועט אין א מסיבה
בקהרהסהה זאגן מיט ווילך אונז וועז-
מען ער האט אין לעצטן יאר גע-
שטיטצט (אקט מיט סומעס וואס
שטעיגן בעייר ארייבער זינגע פַּי-
אנאייעלע מעגלעכלייטן).

ל. מ. שטין האט ליב דאס עצם
שטיצן יידישע קולטור-האצטרכוֹן.
דאָס געבען אליין אוּן שווין פֿאָר אַים
אַ מאָראָלְיעַן אָונִ גִּיסְטִיקָע בָּאִי-
פּֿאָרְדִּיקְוָנָג. טָא צָו ווּאָס בָּאָדָאָרָף
עד מען זָל ווּעַגְן דָּעַם ווּסְין אַדָּעָר
עַדְן ?

ווײַפְּלִילְ יִדְן, אָ שְׁמִינִיגָּעָר, וּוַיַּסְנֵן
אַפְּלִילְ דָּא בְּיַ אָונְדָן אַיִן שִׂקְאָגָא
שְׁפָאָר וּוְעַלְכָעַ קָוְלָטוֹרְנוֹיִיטָן ל. מ.
שְׁמַיִין שְׁטְרָעָקֶט אַיִס וּבָנַן הָאנְטָ
מִיְתָן הַילְּפָ, וּוְעַלְכָעַ שְׁרַיבְּבָעַ עַד
הַאֲמָן גַּעַהַאַלְפָן אַרוֹסְגָּעָבָן בִּיכָּעָר,
וּוְעַלְכָעַ בְּרָאַשְׁוֹרָן עַר הָאַטָּ אַלְיָן
פְּלִינְגְּנָצְרִיטָט מִטְּ דְּרוֹקָן, בִּינְדָן, פָּאָ

צווישן אַ סְדָ גּוֹטָע יִדִישׁ
מיידות, וואס צוינען אין רוישיקון
זידישן לעבן אין אַמְעָרֶקָע פֿאָרֶז
לויידן גַעֲגָנְגָע, אַיז אַיְנָע פֿוֹן דֵי
ערערשטָע גַעֲפָלָן אַ קְרָבָן דֵי מִידָה
פֿוֹן מַתָּן בְּסָתָר — פֿוֹן גַעֲבָן צְדָקָה
אַיז דָעַר שְׂטִיל, קִינְגָעַר זָאַל נִיט
נוֹיִיסְטָן נִיט פֿוֹן גַעֲבָר אַזְנִיט פֿוֹן
עַמְעָר. אַט דֵי מִידָה, אַיְנָע פֿוֹן דֵי
עלטנְסָטָע טִיר מענטשְׁלָעֶכָּבָע מִידָות
פֿוֹן דָעַר יִדְישָׁעָר מַאֲרָאַל, אַיז אַיז
אַמְעָרֶקָע צוֹוִישָׁן יִדְוָן כְּמַעַט פֿאָרֶז
שׂוֹבְגָן.

צדקה גענן? — אודאי. דאס
אמעריקאנער יידנטום גיט בדרכו
בכל צדקה מיט א פולעד האנט
אויף די פארישידנטע ה策טרכותן.
עריר ייד אין אמעריקע האט א וואָ
דען הארץ און רופט ויך אפ אויף
עדן רוח און ענטקערט אויף יעדן
אפאילן. אבער ווילל זיין זיין פֿאַ
און די יהידים-מנדבים, וואָס פֿאַרְ
אַאנגען ניט מען זאל זיעירע נעמען
פֿראָמִינענט פֿאָצִיכענען און זיעיַ
סיע בעישטערונגען בקול דם אנגן
? זיַן?

אויב בני אלערליך פילאנטראפע
שע צוועקן קאן מען נאך דא אדער
אָרֶט געפֿינען אַחִיד בְּמִינָה ווֹאָס
הַאֲלָלָת פָּוּן דַעַר מִידָה פָּוּן מַתָּן^ה
בְּסָתָרָה, ווּעַט אֵיר צוּוִישׁן דַי מַנְדָּבִים
אוֹוִיהָ אַנְדָּרָע יִדְיָוָשׁ צוּוּקָן אָזֶלֶן
כָּבֵעַ נִיט אַנְצִילָן אוֹוִיחָ דַי פִּינְגָּעָד
פָּוּן אֵין האָנָט. אָגָּב: דַי צָאָל גַּרְעָעַ
שְׁטָעָרָע מַנְדָּבִים, ווֹאָס האָבוֹן אַ פָּאָרָה
שְׁטָעָנְדָעָנִישׁ פָּאָר יִדְיָוָשׁ קַוְלְטוֹרָה
בְּאַדְעָרָפֶנְגָּשׁן אֵיז צָו אָונְדוֹעָר ווֹיִיָּה
זַיִק בְּכָל זַיִעָר קְלִיָּן.

צַו דִי גַעֲצִילְטָע יִדְישׁ מַנְדְּבָּר
וּוֹאָס שְׂמֵיצָן דִי יִדְישׁ קַוְלְטוֹרְ
בָּאוּעוֹגָנוֹגָן מִיט אַפְּלוּרְ הַאנְטָן, מִיט
וְאַרְעָם הָארְץ אָזֶן מִיטָן אַבְּסָלוֹטָן
אַגְּנוֹשְׁטָעֵל פָּזָן מַתָּן בְּסִתְרְ גַּעֲהָרָעַת

א פאר וווערטער פון אויפֿריכטיקער אָנְעַרְקָעָנוּג

יוסף ברומברג (שיקאגא)

מער אין דעם וואלד.
בAMILIA, ווער ס'האט דאס גליק
צ'ו דערקענען שטיינען בענטער
מווע דערפֿילן צ'ו אים ניט נאר גראיס
דריך-ארץ נאר אויך קריינדשאפט.

אַמְּנוֹן

ח. בעו

(נייר-יאראק)

צווישן די ל"ז-צדיקים, וואס
גיעיען אָרום אויף אונדזער פֿאָרוּוּרִ
טער וועלט אָון טווען מיצאות אָון
העלָּן, האט זיך ל. מ. שטיין אויס-
געקליבן זיין אִיגֿנְאָרטִיךְן געבעיט
— די קולטור-מיצאות אָון אונדזער
ליבען: ברענגן פֿאָר דער וועלט
די ווערך פֿוֹן אַ יידִישֶׁן שְׂרִיבָּרָר,
העלָּן דער יידִישֶׁר ווַיסְנְשָׁאָטָר,
בְּאָשְׁיָנְגָּן דאס יידִישֶׁ בָּרָךְ, דער
עַיְקָר אָבעָר — אָומְעָטוֹם אָנטָרָ
פלעָקָן, וואו ער אָין נאר פֿאָראָנָעָן,
דעַם נִיצֹּזֶן פֿוֹן יידִישֶׁ שָׁאָפָּן.

די לעצטע אָון סָאמָע גַּעוֹאָגָטָע
kolotuer-אָונְטערנְגָּנוּג פֿוֹן אונדזער
בעל-יובל ל. מ. שטיין — די
פֿאָלְקָס בִּיבְּלָאָטָע — אָין ניט
נאָר אַ המשך פֿוֹן אלָע פֿרְיעָרְדִּיקָע
פרְּרוּוֹן, נאר טאָקָע באַמת אַ גְּרוּוּ
סְעַר פֿאָרְמָעָטָר. דער וַיְיָע עֲקָסָ
פֿערְימָעָט וַיְיָזָט ניט נאר אויף
אמונה אָין אונדזער kolotuer-קְיֻום
וּוְיִ אַ פֿאָלָק, נאר אויך אויף אָמוֹנוֹ
אַיְזָן אַמְּעָרִיקָע, אַיְזָן יִדְיָשָׁן לְעֵבָן אַיְזָן
אַמְּעָרִיקָע.

פֿוֹילְקִיט — די סִיבָּה אִין גַּעוֹוֹן אָן
אנְדְּרָעָע: אִיךְ קָאָן דָּאָר שְׂטִיבָּעָן
פֿערְזָעָנְלָעָד אַ קְוָרְצָעָ צִיטָט, וּוַיְיָנִי
קָעָר פֿוֹן צּוּווִי יָאָר. בֵּין אִיךְ בָּאָר
דָּעַטְקָט, האָב אִיךְ גַּעַטְרָאָכָט, צ'ו
אָן אָרט אִין זִין יוֹבָּלְבָּךְ? אַמְּתָה
— זִין נָאָמָעָן אִין מִיר גּוֹט באָקָאנְטָ
זִינְט יָאָרָן, ווער פֿוֹן דִּי אַלְעָ, וּאָס
הָאָבָן אַ שְׂכִיכָות צ'ו יִדְיָשָׁע קוּלְטוּרָ
הָאָטָן נִיט גַּעהָרָט וּוּגָן ל. מ.
שְׂטִיבָּן?

ווען אִיךְ האָב אָבעָר דָּוְרְגָּעָבָּלָעָ
טָעָרָט אִין מִין זְפָרָוָן דִּי פֿאָרגָאנְ
גַּעַנְעָן צּוּווִי יָאָר, האָב אִיךְ דָּעַרְפָּאלָטָ
אוֹ נִיט נָאָר אִיךְ בֵּין באָרְעָכְטִיקָט
צ'ו דַעַם — אִיךְ בֵּין אַקְיָלוּ מְחוּבָּ
דָּאָס צ'ו טָאָן.

אִין מִינְגָּן 2 יָאָר אִין שִׁיקָּאָגָא
אִין מִיר אַקְטָט אִיסְגָּעָקָומָעָן צ'ו
טְרָעָפָּן זִיךְ מִיט ל. מ. שְׂטִיבָּעָן אוֹרָה
פֿאָרְשִׁידָעָנְעָן גַּעַבְּטָן פֿוֹן גַּעַזְעָלָלָ
שְׁאָפָּטְלָעָבָּעָר אָוֹן קוּלְטוּרָ-אָרְבָּעָטָ
בֵּין דִּי אַקְטָטָאָגָעָנְיָשָׁן דָּוְכָּט
מִיר, האָב אִיךְ דָּרְקָעָנְטָן ל. מ.
שְׂטִיבָּן, וּוּי אַ מעַנְטָשָׁן אָוֹן וּוּי אַ
גַּעַזְעָלָשָׁאָפָּטְלָעָבָּעָן טָוָרָ
לִידָּה, מִיט אַ שִׁינְגָּם עַסְיָיָ, אַ זָּמָּן
לְוָגָּג יִדְיָשָׁע פֿאָלְקָס-מְעַשָּׁוֹת, וּוּחִילָּ
עַר לְעַבְּטָ אָוֹן אַטְמָעָט מִיט קְוָנָסָ
אָוֹן שָׁאָפָּןָגָּה. עַר גַּעהָרָט צ'ו דִּי
שְׂטִילָעָ, וּאָס לְאַרְעָמָעָן נִיט אָוֹן
וְאָרְפָּן זִיךְ נִיט אִין דִּי אַוְיָגָן — עַר
טָוט זִין אַרְבָּעָט אָן לְיִאָרָעָם.

אט דָּעַרְפָּאָר טָאָקָע האָט עַר
אִיסְגָּעָקָלִיבָּן פֿאָר זִיךְ אֶזְאָרָם
פֿאָפְּלוּעָרָעָ טְעַטְּקִיָּת וּוּי דָאָס
יִדְיָשָׁע בָּוָךְ, דִּי יִדְיָשָׁע שְׁוֵילָ, דִּי
יִדְיָשָׁע קְוָנָסָ — אַלְעָן עֲנִינִים וּאָס
זִינְגָּן נִיט דָּרָ קְנוּן פֿוֹן גְּרוּיָסָ
מָאָסָן, אָוֹן וּאָס קְעַנְגָּן נִיט גַּעַ
מָאָסָן וּוּרָן מִיט קוֹוָנְטִיטָאָטִיוּוּ
מָאָסָן.

אַנְ לִיאָרָעָם

שׁוֹאָל גּוֹטְמָאָן

(נייר-יאראק)

עַס וּוְיִלְט זִיךְ מִיר אַיבְּרָשִׁיקָן
מִינְגָּעָן הָאָרְצִיקְסְּטָעָן בְּרָכּוֹת דַעַם
גַּוְטָן, דַעַם שְׂטִילָן, דַעַם עַכְּטָן קוּלָּ
טוּרָן אָוֹן קוֹנְסָט-מְעַנְטָשָׁן, ל. מ.
שְׂטִיבָּן.

ל. מ. שְׂטִיבָּן צָאָל קוּלְטוּרָ-טוּעָר בַּיִּ
אָוְנְדוּן פֿאָר וּוּמְעָן אַ יִדְיָשָׁן בָּוָךְ,
אַ יִדְיָשָׁן קוֹנְסָטְוּעָרָק, אַיְזָן נִיטְיִקָּ
נִיט בְּלוּזָן צּוּלִיבָן קְיֻומִיתְהָאָוָהָ, נָאָר
פֿאָר זִין אִיגֿגָנְעָר עַקְסִיסְטָעָן,
עַר האָט פְּשָׁוֹט אַ טִּיכָּעָבָן
נִישָׁ אָין דִּי שְׁאָפָּגָעָן פֿוֹן יִדְיָשָׁן
גַּיְשָׁטָס. עַר פֿאָרִיט זִיךְ מִיט אַ יִדְיָשָׁן
לִידָּה, מִיט אַ שִׁינְגָּם עַסְיָיָ, אַ זָּמָּן
לְוָגָּג יִדְיָשָׁע פֿאָלְקָס-מְעַשָּׁוֹת, וּוּחִילָּ
עַר לְעַבְּטָ אָוֹן אַטְמָעָט מִיט קְוָנָסָ
אָוֹן שָׁאָפָּןָגָּה. עַר גַּעהָרָט צ'ו דִּי
שְׂטִילָעָ, וּאָס לְאַרְעָמָעָן נִיט אָוֹן
וְאָרְפָּן זִיךְ נִיט אִין דִּי אַוְיָגָן — עַר
טָוט זִין אַרְבָּעָט אָן לְיִאָרָעָם.

אט דָּעַרְפָּאָר טָאָקָע האָט עַר
אִיסְגָּעָקָלִיבָּן פֿאָר זִיךְ אֶזְאָרָם
פֿאָפְּלוּעָרָעָ טְעַטְּקִיָּת וּוּי דָאָס
יִדְיָשָׁע בָּוָךְ, דִּי יִדְיָשָׁע שְׁוֵילָ, דִּי
יִדְיָשָׁע קְוָנָסָ — אַלְעָן עֲנִינִים וּאָס
זִינְגָּן נִיט דָּרָ קְנוּן פֿוֹן גְּרוּיָסָ
מָאָסָן, אָוֹן וּאָס קְעַנְגָּן נִיט גַּעַ
מָאָסָן וּוּרָן מִיט קוֹוָנְטִיטָאָטִיוּוּ
מָאָסָן.

א דער אין ערונג וועגן ל. מ. שטיינען

מיגא באָרד אַידְרִיוֹקֵין (ניו-יַּאֲךָ)

א דערהייבענע, נאר אויך בע זיין
אַרבָּט, ווען ער פֿאָרְגָּעָט זיך
מייטן אַרוּסְגָּעָבָן אַ יִדְישׁ בּוֹךְ. ער
הַאלָט אַרְומָ זיך אַן אַטְמָאָסְפָּעָר פָּוֹן
גַּהְוִוְוִינְקִיטָה, שִׁינְקִיטָה אַן לִיבָּרְ
שָׁאָפָּט צוֹ דָעַר יִדְישֶׁר-קָלוֹטָר.
וַיְיַנְשֵׁ אַיךְ אַים נָאָךְ סְךָ יוֹסֵד
טוּבְדִּיקָעָ יָאָרָן. וְאַל ער זיין גַּעַד
שְׁטָרָקְטָ!

קוֹקֶט דָעַם רֹסִישׁן רָאְדִּיקָאָלְן אַינְ
טְּלִיגְעָנְטָ. ל. מ. שְׁטִיְּן, וְאַל ער
איַז אַיְבָּרְגָּעְשָׁטָלִיקְטָ גַּוְוָאָרְ
בַּיְּמָ שְׁבַּתְדִּיקָן טִישׁ? דִּי שְׁבַּתְדִּיקָעָ
שְׁכִינָה האָט גַּעַרְות אַוְיףָ אַים. אַין
דָעַר אַמְּתָן זְוִינְגָן זַיְּ אַלְעַ טִיף אַבְּנִיְּ
גַּעַוְוָאָרְצָלְטָ אַין יִדְישָׁן שְׁטִינְגָּר.
יאָ, ל. מ. שְׁטִיְּן אַין נִיט נָאָר בעַיְּ
זַיְּ אַין שְׁטוּבָ אַ יּוֹם-טוּבְדִּיקָעָ,

ל. מ. שְׁטִיְּן אַיז נִיט נָאָר אַ
קוּלְטוּרְ-טוּעָר אָוֹן אַ פֿאָרְלָעְגָּעָר פָּוֹן
יִדְישָׁשׁ בִּיכְעָר. ער אַיז אויך אַן
איַבָּרְגָּעְגָּעְבָּעְגָּר פֿרְנִינְד צוֹ דִּי
שְׁעַפְּעָר פָּוֹן דָעַר יִדְישֶׁר לִיטְעָרָ
טוֹרָ.

אַיךְ וְוַיל זַיְּ דָא טִילְן מִיט אַ
דָעְרָאַינְעָדוֹנָגָ.

איַדְעָר אַיךְ בֵּין גַּעַוְוָמְעָן קִיְּן
שִׁיקָּגָגָ אַין 1933 אַיִּז מִינְן מאָגָן
בָּ. רַיּוֹקִין, גַּעַוְוָעָן דָרְבִּי חֲדָשִׁים צוֹ
גַּאֲסָט בֵּין דָעַר פֿאָמְיִילְעָד שְׁטִיְּן.
רַיּוֹקִין האָט אַלְעַ מַאל גַּעַרְעָט
וְעַגְן ל. מ. שְׁטִינְגָּן מִיט לִיבָּעָ אָוֹן
וְאַרְעָמְקִיתָ. אָוֹי אַיךְ וְוַעֲגָן סָאָ
נִיעַ שְׁטִינְגָּן אַין זַיְּעָרָ צָוְיִּים טְעָכָ
טָעָר, אַנְעָט אַין מְרִים.

אַיִּין מַאל, אַ פֿרְיִיטִיק, הַאָבָּן דִּי
שְׁטִינְגָּס אָנוֹדוֹז פֿאָרְבָּעָטָן צוֹ זַיְּ אַיִּן
שְׁטוּבָ. מִיר הַאָבָּן דִּי אַפְּינְגָּלָדָגָן
אַגְּעָנוּמוּן מִיט פֿאָרְגָּעָנִיָּן.

אַיךְ בֵּין בֵּין זַיְּ אַין שְׁטוּבָ גַּעַד
וְעַגְן דָאָס עַרְשָׁטָעָ מַאל.

אַין עַסְצִימָעָר אַיז דָעַר גַּרְוִיסָּעָר
טִישׁ גַּעַדְעָקָט מִיט אַ קָּלָאָרְן וּוַיְסָן
טִישׁטָּעָר. אוֹלְפָן טִישׁ צָוְיִּים זִילְעָרְדָּ
נָע לִיכְטָעָר. דִּי לִיכְטָ שְׁוֹין אַנְגָּעָ
צָונְדָן. דָעַר שְׁבַּת האָט גַּעַשְׁמִיכָּלָט
אַיִּין אַלְעַ וּוַיְנְקָעָלָעָ.

דָעַר בָּאַרְיִמְטָעָר סְקוּלְפְּטָאָר עֲנֵיָ
רִיקָּאָ גַּלְיִצְעָנְשָׁטִינְגָּן אַיִּז גַּעַוְוָסָן
בַּיְּמָ טִישׁ אָרְבָּן אַן, מִיט אַ הִיטָּל
אוֹלְפָן קָאָפָּ. דִּי אַטְמָאָסְפָּעָר אַ גַּעַד
הָרִיבָּעָנָעָ, אַ שְׁבַּתְדִּיקָעָ.

ל. מ. שְׁטִיְּן זִיצְטָ פָּוֹן אַיִּין זַיְּטָ
אוֹן רַיּוֹקִין פָּוֹן דָעַר צְוִוִּיטָעָר פָּוֹן
גַּלְיִצְעָנְשָׁטִינְגָּן, אוֹן אַיךְ לַעֲבָן
רַיּוֹקִינְגָּן. סְאָנִיעָ שְׁטָעָלָט אַוְעָקָ
דִּי שְׁבַּתְדִּיקָעָ פִּישׁ אֹוְיְפָן טִישׁ. גַּלְיִ
צְעָנְשָׁטִינְגָּן מַאֲכָט קִידּוּשׁ אַיבָּרָ אַ

כוֹס וּוַיְיָ מִיטָן טְרָאַדְיִצְיָאָגָעָלָן גִּיגָּוָן.
אוֹלְפָן וּוַעַג אַהֲיִים זַגְּטָ צוֹ מִיר
רַיּוֹקִין: דָוְטָ זַיְּ, חָאָבָּרָ זַיְּ זַעֲלִיבִּקָּעָ
מַעֲנְטָשָׁן, אַבָּרָ זַיְּ זַיְּנְגָּעָן גַּעַוְוָעָן
וְיַּיְיָ נִכְיָאָגָעָן. חָאָסְטוּ אַגְּגָעָן

די לעצטנע דָרְבִּי יָאָר

ל. מ. גַּלְיִבְּעָרְמָאָן (מיַאמָּא)

צְוָאָמְעָן מִיט אַלְעַ חֲבָרִים אַן פֿרְנִינְד פָּוֹן ל. מ. שְׁטִינְגָּן
וְוַיְיַנְשֵׁ אַיךְ דָא אַוְיסְדָּרִיקָן מִינְן הַאַרְצִיקְסָטָעָ בְּאַנְטְּנִיסְטָגָן צָוְיִּ
זַיְּנְיָן 70 יַּאֲרִיקָן יוֹכָל.

שְׁוֹין דָרְבִּי יָאָר וְיַיְיַ אַיךְ פִּיר אַן מִיט דִּי יְעַרְלָעָלָעָ
יְיַוְאָצְקִצְיָעָס אַין שִׁיקָּגָג אַן שְׁוֹין דָרְבִּי יָאָר וְיַיְיַ אַיךְ בָּאָ
וּוְגְּדָעָר דִּי אַיְבָּרְגָּעְגָּבְּנִיקִיטָ אַן פֿינְקְטָלְעָקִיטָ פָּוֹן חָרָ
ל. מ. שְׁטִינְגָּן.

ער קָעָן גּוֹט דִּי 550 יְנוּאָ-מִיטְגָּלְדִּיעָר אַין שְׁמָטָט אַן ער
אַיִּין אַוְיסְגָּעְבָּנְדָן מִיט דִּי-אַיְבָּרְגָּלְדִּיקָּעָ, בַּיְּ וְעוּמָן ער
מַאנְטָן אַוְיףָ דִּי בְּנִישְׁטִיעָרְגָּנְגָן. צוֹ יַעֲדָן אַיְנָעָם שִׁקְטָ
ער צוֹ אַ בְּרוּוּעָלָעָ מִיט דָעַר בְּקָשָׁה, אַז זַיְּ זַאְלָן אַרְבִּינְ
שִׁיקָּוֹן וְוַיְיָרָ מִיטְגָּלְדִּסְ-פְּצָצָלָ, אַן דִּי וְוָסָם עַנְטָפָעָרָן נִיטָ
דֻּרְמָאָמָטָ ער נָאָךְ אַמְּלָן אַן זַיְּ זַיְּנְגָּטָן. צוֹ וְעוּמָן
מַעַן דָאָרָףָ קְלִינְגָּטָ ער אַן אַזְּן צָוְיִּים מַעַן מַזְּן — גִּיְמָ
ער.

וְיַיְיָ עַגְגָּעָם זַאְלָן נִיט זַיְּנְגָּטָן וְוַעַטְעָ ער
שְׁפָעְנְדִּיקָּעָ גַּעֲפִינְגָּן אַ וְוַיְיָנְקָל — אַז חַשְׁבָּן זַיְּנְקָל
אַ טִּישָׁל אַן אַלְעַלְעָפָּן פְּאָרְזָן יְיַוְאָצְקִצְיָעָר. וְיַיְיָ
פְּאָרְגָּנוּמוּן ער זַאְלָן נִיט זַיְּגָן וְוַעַטְעָ ער זַיְּ זַיְּנְגָּטָן. צוֹ
אַרְבָּעָטָן, וְעַגְגָּעָם זַיְּנְגָּטָן דָאָרָףָ זַיְּ מִיטָם מִישְׁבָּן זַיְּנְגָּטָן
עַנְגָּן, אַן אַזְּעַלְעָלָעָ זַאְלָן טְרָעָפָן אַסְטָן אַיִּין מַשְׁרָ פָּוֹן
טָאגָן.

עַמְּ אַיז אַ פֿאָרְגָּעָנְגָּן אַן אַ פְּבָּזְדָּרְ אַנְצְּוֹפְּרִין מִיטָם
יְיַוְאָצְקִצְיָעָ אַין שִׁיקָּגָג, וְעַגְגָּעָם מַעַן הַינְּטָרָ ער זַיְּ אַ
מַעֲנְטָשָׁן וְיַיְיָ ל. מ. שְׁטִינְגָּן. זַאְלָן ער נָאָךְ זַיְּנְגָּטָן
לְאַגְּגָן, אַן אַזְּעַלְעָלָעָ זַאְלָן טְרָעָפָן אַסְטָן אַיִּין מַשְׁרָ פָּוֹן

וועייל ער איז נישט קיין רודפֿ-כּבּוד

לעא ל. הָאנָאָר (פִּילַאֲדָעַלְפִּיעַ)

קיקיטו, עניות און ערלעכער אויל-רכטיקיט ווי. ל. שטיין. עס איי מעד ווי רעכט אנטזוטאן א כבוד דעם, וואס האט זיין גאנץ לעבן נישט געוזוכט קיין פבד.

אר באטראכט עס ווי א פריווילעג'יך צו קעגען זיך טאראיאינקו מיט דער אנטצער משפחה פֿרִינְד און שטיין, וואס גיבן אים היבנט אפּ בעבור קאר זינע אוילטוען און דער גייגינגען און שטילן, עניזותידיקן אוון ווי איזו אנדזרע זיך ער לאָר האט דורךעפּרט זינען טעמייניטן, וואס יינגען א קרעדייט און כבוד קארן יידישן שיקאגא, פֿאָרְן אַמְּרִיקָאנֶר יידנטומ און פֿאָרְן יידישן פֿאלְקָבלְל.

מיט פַּרְגִּיד אָזֶן מִיט פַּאֲרָגְעָנִיגָּן האָב אַיך אוֹפְּגָעָנוּ
מען דֵּי דִּיעָה, אָזֶן. מַטְּינִיס זַיְבָּצִיקְסְּטָעָר גַּעַ-
בִּירְזָנְטָאָג וּוֹעַט עַפְּנַטְּלָעָד גַּעַפְּנִירָט וּוֹעַרְן אָז אָז
אַיְזָן פַּאֲרָבְּנִינְדוֹג מִיט דָּעָר דָּאַיְקָעָר דָּאַטְּעָו וּוֹעַט מעַן
אַפְּגָעָבָן לְ. מַטְּינִיעָן פַּבּוֹד פַּאֲרָזְבָּנָע פַּלְּוִיזְטִיקָע
טַעַטְּכִיקִיטָן פַּאֲרָד דָּעָר יְדִישָׁר קַולְטוֹר אָזֶן גַּאנְץ באָ-
זָוָונְדָעָר — לָטוֹחָת יְטַעַר אַרְיִישָׁר אָזֶן קִינְסְטָלְעִירִישָׁר

צווישן די מענטשנו, וואס האבן געהאלטן בארייכעבערן דאס זידישע ליעבון, קען איד זיינער וויניק פערזיגען, וואס האבן איזוי קיל ביגגאטראגן מיט איזא באשיזידער

פֿרִיגַבֵּיךְ אָנוּ גְּרֻנְעָץ

ד"ר פיליפ ל. מימן (לאס-אנדוושעלעס)

דרוג מינימום א סך אבער וועמגען וועرك זייןען פון קאמערטציגעלן טאנדפונקט אונ פון טאנדפונקט פון צירקולאציע נישט געווען אטראקטיוו. עס זייןען פאראן וויניק מענטשן ווי. מ. שטיין, אונ ויטל זי איז שועער צו געפֿיגען, דארף מען זי טאפלט שענץ אונ זי געבן דעם ריכטיקן פלאאן. איך האב נאכגעטאלט די ארבעת פון ל. מ. שטיין פאָר די לעצטער פערציך יאָר אונ איך האב אָפֶט גערעדט וועגן אים אונ וועגן זיין אַבערגעגעבענקייט צו יידישער ליטעראטור.

עס איז אונדווער הייסער ווונטש ער זאל געבענטשט מיט אס איז און זיין ניצלאַקיט אין זיין גרויסער דיביגנסט פאָר גוטער ליטעראטור.

איך קאן נישט קיין אנדער מענטשן, מינדסטען
נישט אין אונדווער ציטט, וואס האט געגעבען אווי פיל
פֿוֹן זִיךְ וּיְאֵיךְ פֿוֹן זַיְנָעַ מִיטְלָעַן, צו דער אַנטּוֹוּקְיָה
לונג פֿוֹן יִדְישָׁע וּוּרטָן אַיְן גַּדְרוֹקָטָן וּוָרטָן. ל. מ.
שטיין איין געווען אויסער געווינטלאען פרײַגִיבִיךְ מיט
זִיכְיָה צִיטְטָה, עַבְרָגְנִיעַ אָזְן גַּעַלְתָּה, וּזְעַן עַס האָט זִיךְ גַּעַלְתָּה
הַאנְדָּלָט וּוְעַגְן אַרְוִיסְגַּעַבָּן אַיְן בּוּכְאָרָעָם לִיטְעָרָאַרִישָׁע
וּוּרֶק אָזְן מַאֲטָרְיאָלָן, וּוָסָס וּצְלָטָן אַנְטָרָע אַנְדָּעָרָע
בָּאַדְּינְגָּנוּגָּן נִישְׁט גַּעהָט קִין מַעְלָגְקִיםְטִים פְּאַרְתִּיְעָן
עַפְנְטָלְעָט צַו וּוּרָן.
ל. מ. שטיין דָּאָרָף זִיכְיָן גַּעַלוֹבִיטָט פְּאָר זִיכְן אַיְבָּרָה
געגעבענקִים צו יִדְיָשָׁע וּוּרטָן, וּוָסָס זַיְנָעַן גַּעַשְׁאָפָן
געוואָרָן פֿוֹן וּוַיכְטִיקְעַט פְּעַרְאָגָנָעָן, וּוּעַמְעָנָס בִּימְשִׁיטִיעָץ

א ברכה צו א פיננס קולטור-מענטש

דוד שיער (שיקאגא)

בדעת אונדרקענטן כבוד צו איז פיגען מענטש, ועל-
כבר האט עס פישר פאַרדינט.
איך ווינטש אונדזער פרײַנד ל. מ. שטיין נאָך אַ סְד
אָרְון פֿון לעבען, געונטן און ענרגען צו קאנען פֿאָר-
מעצּן זיבען דערהויבענע מעשימים-טוביים פֿאָר דער
קָולְטוֹר און פֿאָר דער פֿאָרְשָׁעָנְדָרָגָן פֿון
זִינְדִּישׁן לעבען בְּכָלְלָה.

מיהר, שיקאגער, זינגען באמת שטאלץ מיט אונדצער
בן-עיר, וועלכער אין פון די יהידי סגולה בעי יידן
אין אומדייקע — א מענטש, ואס ווידמעט זיין גאנצ
עלעבן פאר דער אוילאטלונג. **פארשענערונג אין**
פארברעסעטרונג פון די יידישע קולטור-אינסטיטוציעס
איבער דער גאנצער וועלט.

אַיִלָּה אֲבָעֵס בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁתַּיִל

15 लोकानन्दा

מספר	שם הספר	שם המחבר	מקום ותאריך	惜別	על שם	הערות
18.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1936	750	הנשׁתנו	הנשׁתנו
19.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1935	500	הנשׁתנו	הנשׁתנו
20.	אורים נבונים	אורים נבונים	תל אביב, 1936	500	אורים נבונים	אורים נבונים
21.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1937	200	הנשׁתנו	הנשׁתנו
22.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1936	250	הנשׁתנו	הנשׁתנו
23.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1936	1,500	הנשׁתנו	הנשׁתנו
24.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1937	1,000	הנשׁתנו	הנשׁתנו
25.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1937	250	הנשׁתנו	הנשׁתנו
26.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1937	1,250	הנשׁתנו	הנשׁתנו
27.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1937	500	הנשׁתנו	הנשׁתנו
28.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1938	500	From Land to Land	הנשׁתנו
29.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1938	750	הנשׁתנו	הנשׁתנו
30.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1938	200	In Old Chicago	הנשׁתנו
31.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1939	1,250	הנשׁתנו	הנשׁתנו
32.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1939	500	הנשׁתנו	הנשׁתנו
33.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1940	250	הנשׁתנו	הנשׁתנו
34.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1944	1,000	הנשׁתנו	הנשׁתנו
35.	הנשׁתנו	הנשׁתנו	תל אביב, 1944	1,000	הנשׁתנו	הנשׁתנו

שם הספר	שם המחבר	תאריך	מספר עותקים
באנדרטתנו	נאמן קו מלחמה	1945	388
אשנער באנר	לי אנטוינטן פונטן אירואפיניון לעומקן און דער יידישטען ביטראג.	1945	500
אזרטער באנר	<i>Had Gadya</i>	1946	120
קונסאלרטם	<i>Ten Commandments</i>	1946	500
שטיינן און בלילער קו דיטש-יידישן לעבען און טאג'ן 15 טאג'ן און 16 טאג'ן וויה	דער זוירגענבראט פונטן זיגטוטם	1949	123
דרוי רצעט	ה'אל — פֿאַל אָן זְאַל	1952	64
איבערעצעט קו געליש	פראַטמיט דער כאָל פֿוּ פֿוֹרטסֿן, ב. טעלען,	1953	164
לייטער-אַרישע עספין	געלאַכְּבָּנָה לִינְדָּר	1953	164
וורלאַט נאַטְאַטְמָן	טֵאַזְאַטְמָן תְּאַזְאַטְמָן	1953	300
ויליאָן קְלִין	<i>Prelude to a New Art for an Old Religion</i>	1945	500
אַזְמָנָה מְגַדְּלָמָן	קלעה וברורה — גלויבן און בטהובן	1953	16
אַזְמָנָה מְגַדְּלָמָן	ג. רַיּוֹנָה — צִוְּן לְעָבוּן אֶלְעָבוּן	1953	320

בְּאֶלְעָזָר

גבונדרן דורך צענדיינגער יארן פון פריננדשאפט און ענגער געזעלשאפט בעבר צווארמענארבעט, פריעען מיר זיך מיטן שטינן - יומן טוב, ווי מיט און איגענען משפחה - יומן טוב.

יעקב און שרה דובאנו

חבר און חברה
ת. סילווערמאן

וועלוול און זלאטקע בראמסאן

חבר און חברה
מ. פאסטעל

ל. קעטמן
טשרקאלם

בר. 131 אַרְבָּעֶתְעִירִינְג
פרענק אלטשול, טעקרעטאייר

בר. 328 אַרְבָּעֶתְעִירִינְג
ל. אויסגעטל, טעקרעטאייר

בר. 422 אַרְבָּעֶתְעִירִינְג אָוֹן פֿרוּעַנְקְלוּב

צוויניג 1, פֿוּלִיצְיְין
מ. קאולאוסקי, טעקרעטאייר

אַחֲדוֹתִיעַבּוֹדָה, פֿוּלִיצְיְין

רטשיזער מספֿיעַטִּי

Sincere best wishes to L. M. Stein
on his 70th birthday.

May he continue his cultural activities
with good health and happiness
for many years to come.

Stein-Merki, Inc., Personnel

ה. א. אבראמסון

נ. י. ו. - י. א. ר. ק.

כاطש איך האב נישט געהאט די געלעגהheits פער-
זענעליך זיך צו באגעגעגען מיט ל. מ. שטיין. קען איך
אימ זיעיר גוט זינט לאנגע יארן. איך קען אים ווי אינעם
פֿון אונדזערע בעסטע און פֿרוכטבארסטע קולטור-טוער
אין אמעדריקע. איך באגראיס אים און בענטש זיין ארבעט.

איידא סעלצער
ניו-יַּיְּאָךְ

מיר ווינטשן דעם בעליך. ל. מ. שטיין
געונט און לאנגע יארן פֿון געועלשאָטעלעכע
און קולטורער לעט טעטיקיטן.

מאלי און י. דובינשטיין
ניו-יַּיְּאָךְ

מן הארציקע באגראיסונג צו איפיך, חבר ל. מ. שטיין,
צו איבער 70 יאריקן יוביליג. איך ווינטש
איביך אַסְטְּמוֹת אָנוּ עֲנֵרְגִּיעַ אַיִּין
פֶּאָרְזָעֶזְן אַבְּיָעַר נְזַלְעָכָע אַרְבָּעַט.
מיַט דְּרַךְ-אַרְץ,

לאה איזענבערג
ניו-יַּיְּאָךְ

י. באָרְגְּנְשְׁטִין
ניו-יַּיְּאָךְ

י. פֿערְלָאָק
ניו-יַּיְּאָךְ

פֿ. בִּימְקָאָךְ
ניו-יַּיְּאָךְ

א. סְטוּרְמָאָן
בָּאָסְטָאָן

בָּאָגְרִיסְוָנְג

50

אלְלוּעַלְטַלְעָכָן יִדְיָוָנָה קָוְלְטוּרִיקָאָנְגָּרָעָם

מיר באגראיסן הארציק אונדווער פֿרִינְד ל. מ. שטיין צו זיין
70 יאריקן יוביליג. שפֿינְס אויפֿטָעָן אויפֿן קָוְלְטוּרִיגָּבָּיט וַיְמַגְּעַן אָזְלָעָכָע, מִתְּעוֹלְכָע מִר אָלָע שְׂטָאַלְצִירָן. בָּאָגְרִיסְעָלְעָסְטָרָאָכְן
וְעַרְעַן זַיְן לְעַצְּעָר אַוְיְפָטוֹ — דִּי. ל. מ. שְׂטִיףִין-קָאַלְקָס-בִּיבְּלִיאַטָּעָק,
וְאַסְטָה בָּמַשְׂךְ פֿוֹן אַיר קָוְרָצָר עַקְסִיטָעָנָז בָּאָחִיּוֹן צו דָּעָר
וּוּרְבָּן פֿילְ פֿרִינְד אָונְטָרְשִׁטְצָעָר.

מיר ווינטשן דעם לִיבְּן יִבְּיָאָל נָאָךְ לְאַנְגָּע, לְאַנְגָּע יִאָרְן פֿוֹל
מִת שְׁעַרְפִּישָׁעָר אָרְבָּעַט, גַּעֲוָנְט אָונְ פֿוֹחַ מִשְׁקָעָץ צו זַיְן וְזַיְן
חוּכִּיטִּק גַּעֲוָלְשָׁאָטְלָעָכָע אָונְ קָוְלְטוּרִיקָאָנְגָּרָעָם.

אדְמִינִיסְטְּרָאָטִיוּעָר קָאַמִּיטָּעָט פֿוֹן
אלְלוּעַלְטַלְעָכָן יִדְיָוָנָה קָוְלְטוּרִיקָאָנְגָּרָעָם
(קָאָרְאִינִיקָט מִת "צִיקָּא")

רְעַדְקְּצִיעָא אָונְ פֶּאָרְוּאַלְטָוָנָגָע
וּשְׂרָנָאָל "צָקוּנוֹפְּטָא"

אונדווער הארציקסטע באגראיסונג דעם בעליך. אונדווער חבר
ל. מ. שטיין.

ל. מ. שטיין האט זיך מִת זַיְן מִשְׁקָעָץ אָונְדוּרְגָּרְבָּוָוָגָגָג, מִר
גַּאֲלְדָעָנְעָם בָּוֹךְ פֿוֹן אָונְדוּרְגָּרְבָּוָוָגָגָג, מִר
בָּאָטְרָאָכָטָן אִים וְוי אַיְנָעָם פֿוֹן דִּי אַיְבָּרְגָּעְגָּבְּנוֹטָעָא אָונְ כָּאָ
אַרְקְטִירְפּוֹלְסְטִיעָא, וְעַמְּמָעָן קִיְּין צִיטְשִׁימְמָנְגָּעָן הָאָבָן נְשָׁתְּגָעָנְטָעָא
אָרוּסְרִיסְפָּן פֿוֹן זַיְן וְזַיְן וּכְטִיקְעָר פָּאוֹצִיעָא אַיִּין דִּי פֶּאָדְעָשָׁטָעָא
רִיעְיָעָן פֿוֹן אָונְדוּרְגָּרְבָּוָוָגָגָהָן.
זָאָל עָרְגָּא אַסְטְּרָאָרְגָּא גַּעֲבָנְטָשָׁס מִת זַיְן אָונְטָרְעָרָא
נְעַמְּגָנְסְגִּיְיָס אָונְ אַפְּטִימִיָּס.

שְׁלוּוּמִ-עַלְיכִים-פֶּאָלְקָ-אַיְנָמְטִוּת
דִּרְשׁוֹן. סְיִמְאָן, פְּרוּזִידָעָנָט
שְׁוֹאָל גּוֹטְמָאָן, עַקְוּקְטוּיְה-סְקָרְעָטָאָר

קָוְלְטוּרִיקְלוֹב, לְאָס-אַנְדוּשְׁעַלְעָם

חָבָר אָונְ חָבָרָה מִ. גְּלִיְבָּרְמָאָן, מִבְּאָמִי

יְהָוָה אָונְ אַמְּתָרְ פֶּאָקָם
ניו-יַּיְּאָךְ

הָאָרְצִיקָע באגראיסונג אָונְ בָּרְכָות דַעַם לִיבְּן חָבָר,
מְעֻנְנָשָׁס אָונְ קָוְלְטוּרְ-טָוָר

ל. נ. שְׁטִיָּן

מְשָׁה קָאָפְּלָאָן לְאָס-אַנְדוּשְׁעַלְעָם

יעַקְבָּ מִ. רָאָטְבָּאָרָט
פִּיטְסְכּוּרְגָּן

CHICAGO WELDING AND SALES CO.

דער קאונסל פון די יידישע פרויען ליינקרייזן אין שיקאגא

באג'ריסט הארציק אונדזער ליבן פֿרײַנְד און יְבִילָאָר כ. מ. שטַּמִּין צו זיין 70-יאָרִין גַּעֲבוּרָה-טָאָג אָן ווַיֵּנְשֶׁן אַים אֲסֵךְ גַּעֲנוֹתָעַ אָן לאָנְגָעַ יְאָרָן פָּן גַּעֲלָשָׂא-טָלָעָע טָעַטִּיקִיטָן.

ל. מ. שטַּמִּין אַין פְּקָאָר אָונְדוֹן אַין דִּי לַיעֲנְקָרְטִין אָן מְשָׁךְ פָּן לאָנְגָעַ יְאָרָן גַּעֲוֹעָן דָּעָר וּגְוֻבוֹיָּעָר אָן אַינְסְפִּירָאַצְּיעַ פָּן מִיכָּן בְּתוֹךְ דּוֹכְזָבָרָעָן אָונְדוֹר שְׁוּעָרָן וּוְעָגָן. עָרָה האָט אָונְדוֹן גַּעֲגָבָן דָּעָם כָּוחַ פָּן אַוְסְדָּוּעָר צו קְלָפָן אַין דִּי טְרָן פָּן דִּי שְׁקָאָגָר יְדִישָׁע פְּאַלְקָסְפָּרְטִיּוֹן צו באַקְעָנָעָן זִיד מִיטָּדָע יְדִישָׁע לִי-טְפָרָאָמָּוֹר אַין מִיטָּן יְדִישָׁן לְעַבְנָס-שְׁטִיגָעָר אַין אַרְבִּינְבָּרְגָּעָן יְדִישָׁן אַינְהָאָלָט אַין דָּעָר יְדִישָׁע הַיִּם.

קאנונסלא פון די יידישע פרויענ-ליינגענער-רייזן אין שיקאגא:

ג' נווארקיין. פראגראם און סאצ'אלען פאָך
ד. העסakin פֿוּגַיִיסְטִיךְ-אֶפְרָאֵם
דושענִי מאָטָעל, בּוֹזְפָּרָאִי
בלומע שטיין, פֿינְגָן-סֻעָּרְטָאָר
חנה פֿאָלִישָׁק, קְרָמְסְפָּאנְדָּן סֻעָּרְ
חנה (סיגל) אלטשוויל עֲזֹן סֻעָּרְטָאָר.

בולם שטיין, טעקרנטערין.	אחד-העם ליענקרינו
חנה פאלשוווק, טעקרנטערין.	ברענער-לייענקרינו
דו. מען, טעקרנטערין.	באראאכאו-לייענקרינו
קלארא פטמאן, טעקרנטערין.	רכחל כלואושטינ-לייענקרינו
גאלדעו שטראנפולד, טעקרנטערין.	ביבאלק-לייענקרינו
ג. גאלדבערג, טעקרנטערין.	דאלאני-לייענקרינו
מ. רזונבערג, טעקרנטערין.	פרץ הירשביין-לייענקרינו
ציפע סיידאנסקי, טעקרנטערין.	דוד פינסקי-לייענקרינו
דארא שולגער, טעקרנטערין.	י. ג. פרץ-לייענקרינו
ב. שיינער, טעקרנטערין.	ד"ר נ. סירקז-לייענקרינו
סאניע שטיין, טעקרנטערין.	שלומס-עליכם-לייענקרינו

אונדווער הארכיזקסטע באגראיסונג אונדווער ליבן
פרײַנְד און חֶבֶר, דעם ווּטְעָרָאָן פֿון דער
יזדישער קולטור-אָרבעט אֵין שיַאָגָא

ל. מ. ש. ט. יי. 1

צ'ו זיין 70' אריקן געבעוירן-טאג

חבר און חברה

שמעון אונ לוסי דיביטש

חבר און חרבנה

סעם או באפי וואסערמאן

**דער צענטראלער שוליך אמייטעט פון די
י. ל. פרץ-אַרבעטער-רייניגשווין**

באג'ריסטט

ל. מ. שטיין

אנן ווינטשט אים גאנטען און אריבוט ימיעס ווינטשט.

ל. מ. שטיין האט זיין גאנצן לעבעונגסאנג געארבעט
פארון יידישן ווארט און יידישער קולטור. ער אין מערכָאַרְנָה אַמְּצָעָנָאָט אַיִן יִדְּשֵׁין לְעַבְּדָן. ער האט זיין גאנצן
געזעלשלאָקְטָלָעָכָן לעבען אוֹזְעָקְגָּעָכָן אוּיךְ שְׂטִיכָן אַוְן
אנְטוּוֹקְלָעָכָן יִדְּשֵׁיעַ קּוֹלְטוֹרוּוֹעֶפֶן.

אין נאמען פון די פֿאָרוֹאַלטּוֹנוֹגֶן אָוֹן תְּלִמְדִידִים פָּוֹן
אָונְדוֹעָרָעַ שְׁוֹלָן, וּוֹנְטְּשָׁן מִיר אַיִם נָאָךְ אֵסְטְּרָן אַסְטְּרָן
פָּוֹן אַקְטְּיוֹנְטָעַטְמָן אָזְן זָאָל נָאָךְ פֿאָרָן זָוִינָן לְעָבָן וּוְידָעָר
אַיְיכְּלָעַן דִּי יִדְישָׁעַ קְוּלָּטוֹרָן אָוֹן דָּאָס יִדְישָׁעַ וּוְאָרָטְמָן
זָאָל וּוְידָעָר אַוִּיכְּלָעַבְנָן אַיִן דִּי מְבִילָּעָר פָּוֹן דִּי יִדְישָׁעַ
בְּיִדְעָר אַיִן אַמְּשָׁרְכָּטָן

צענטראַלעַר שולָׂן-קְאַמִּיטָּעַט

רַ

די פֿרײַ-שׂוֹלֵן פֿוֹזָן אַרְבָּעָט עֲרִירִינְג

אין שיקאגא

To L. M. Stein,
may you continue
your wonderful work
for many years to come.

Adams-Clinton Building

Sincere Best Wishes

N. N. R.

70

.W.M.2

70

Greetings

**TO L. M. STEIN
On His 70th Birthday**

Continental Drill Corporation

די פַּעֲדָרָאצְיעַ פָּן יִדְיֹוּשׁ טַרְעֵידְיוֹנוֹגָאנַס
בָּאֶגְרִיסְטָן אָוּן שִׂיקְט אַיבְּרוּ דִי בָּעַסְטָע וּוּזְנְשָׁן צָוָם
וּסְטוֹן גַּעֲבּוּרְדָּמָאָג פָּן לְ. מַ שְׁמַיּוֹן
מִיר וּוּינְשָׁן אִים נָאָך פְּילְיָארְן אַרְבָּעַט לְטוּבָת דָּעַם יוֹאָז.

סעם זווין, פֿרְעוֹזִידָעַנְתָּא
א. רְאֹזֶעֲנְטִיאָל, וּיְצָעֵרְפֿרְעוֹזִידָעַנְתָּא
מ. זִיסְקִינְד, רַעֲקָאַרְדִּינְגְּסַעְקָרְעַטָּאָר
לְעַנְאָרְד אַקְסָעְלָרָאָה, פֿינְאָסַסְעַקְרָעְטָאָר
ד. קָאָרְטָם, קָאָסְרִירָעָר
ג. זָאַלְעָזְנִיק, סָאַרְדוֹשׁ. עַט אַרְמָס

דער יידישער ארכעטעריק אומיטעט אין שיקאָגא
באגראיסט הארציך אוון שיקט זינגע בענטען ווונטטען
זו אונדזער טביערין אוון ליבן יובללאָר ל. מ. שטיין
יעקב סיגל, פֿאַרְזִיכְעָר,
יוסף ברומבערג, עוזן דירעקטאָר,
א. אייזענמאָן, טעקרעטאָר,
סעם האַלְאָנד, דירעקטאָר פֿאָר
גּאנְזְעַלְשָׁאָכְטְּלָעֵכְן נְעַנְיָנִים.

**צוזאמען מיט דער גאנצער יידישער קולטורעלער
וועטל ווינטשן מיר דעם בעל-היוּבָּל**

ל. מ. שטיין

מַאֲלֵי פִּירְעֹר, פָּרָזִיזְטָרִין
פּוֹן דָּעַר פִּיאָנוּרְקָדוּרְעַן-אַרְגָּאַנְיָצְיעַ
שִׁיקָּאָגְגָר עֲקָוְנְסִילַ

ג. ר י י מ י ס

אונדזער האָרכִיקסְטָע באָגרִיסְוָונָג צוֹן

צו זין 0787 גנבוירזטאג

חבר און חברה

ג. ה. שונערמאן

חברה י. מ. פָּאַמְעָרָאנֶם

יהודא אשילו רענגן קריין

באג'יסונג פון

שיקאגער „פֿאַרוּעַטְמָן”

י. סיגל, רנדאקטאר מונענדזשער מ. ל. פאלין, מענדזשער

חבר און חֶבְרָה

הזשנליום או בערטה מילעד

פָוּן דַעַר רַאֲדִיאַסְטָאנְצִיעַ דָּאֶבָּעַלְיוֹ, עַס. בֵּי. ס.

מינו הארץ יקומו באחרי פונגו צום בעיל-הינוך

חבר און חברה

יְעַקּוֹב֙ קָאָטֵן

זְלָמוֹ אָנוּ צִילֵיָה בְּעַנְאָמִי

צ'ו איעער 70 יאריקן געבעויזן-טאָג אונדזער הארכיקסטע באָגריסונג

חֶבְרָה אֹנוֹן כְּבָרָה
מִ. עַל בֵּין

מיינט בעסטע ווינטיאן צום בעיל-היוון

דושארדוז העכט

Greetings
To L. M. Stein.

Dr. & Mrs. Henry B. Okner,
Michael, Richard & Elizabeth

To my good friend L. M. STEIN
with the best good wishes and good health.

SAMUEL ASH
100 W. Monroe St. Chicago, Ill.

To L. M. Stein, congratulations to a fine man.

UNIVERSAL SCREW CO.

Best wishes and good health
to L. M. Stein.

R. C. BOSH

To L. M. Stein,
best wishes and congratulations.

W. W. M. III

Compliments
SCHUHAM HARDWARE Co. Inc.
BUILDERS HARDWARE
3411 W. Chicago Ave. Chicago, Ill.
NEvada 8-8216

H. & S. DUBNOW
PLUMBING & HEATING CONTRACTORS
2140 W. Division St. Chicago 22, Ill.
Phone: AR 6-7171

Mr. & Mrs. Irving Burack

U. S. ADHESIVES CO.

Dr. & Mrs. Leonard Feinberg

די הארציקסטע באגריסונג צו
5. מ. שטיין

Samuel Zonne

א הארכיזיקט באגריסונג צו ד'
ל. מ. שטיין

סאל און סאניע באידין

צו דעם קולטורמענטש ל. מ. שטיין, וועלכער האט
אַפְּגָעָבָן זִינְגָּעָבָן אַרְנוֹן פֵּאַר קַוְּלוּטָוָרָאַרְבָּעָט
אוֹנְדוֹעָרָעָ בַּעֲסַטָּע וּוּוֹנְטָשָׁן

נייטן און באָב קאָווּעָן

צו אונדזער לייבן און טִינְיֶרֶן ל. מ. שטיין
עצצט פֵּאַר אַונְדוֹעָר אַלְעַמְּעָנָס וּוַיכְטִיקָע
אוֹן נַצְלָעָכָע טַעַטִּיקִים אַוִּיכָן גַּעֲבִיט פָּן
קוֹלוּטָוָרָאַרְבָּעָט. מִיר שַׁעַצְנָה עַס וַיַּעֲרַפְתָּ

איַסְאָק אָן מַאנְיָע לִיפְשֹׁזֵין

צו אונדזער ברודער ל. מ. שטיין
צו זִינְן 70 יַאֲרִיקָן יוֹבֵל — אַונְדוֹעָר בַּעֲסַטָּע וּוּוֹנְטָשָׁן
צו מאָכָן זִיד נַצְלָעָר אוֹרְפָּה דֻּעָם גַּעֲבִיט פָּן
יַדְיִישָׁעָר קוֹלוּטָוָרָאַרְבָּעָט, פֵּאַר פַּילָּעָן יַאֲרָן.

בען אָן דָּוד פֿרָאַרְקִין

צו ל. מ. שטיין, צו זִינְן 5075 טַנְפְּטָן יוֹבֵל,
וּוְלְכָעָר לְעַבְתָּן זִיךְ אֹוִיס אַין זִינְן קוֹלוּטָוָרָאַרְבָּעָט.
וּוֹנְטָשָׁן אַיךְ אַסְטָּה אַסְטָּה יַאֲרָן פָּן עַנְגָּרִיגְשָׁעָר טַעַטִּיקִים.

בען גַּאַלְטְּשָׁעָר

**פֿרְינְדִּן אָן פֿרְינְדִּין
אַרְאָלָף פֿרְידְּמָאן**

ר. ל. רַאֲטָעַנְכְּבָעָרָג

סְעִם אָן דִּיוֹוּ דְּעַוְּנִיק

**ב. וּאָרְעָן
מִי**

דָּרָה. וּוַיְנְגִילְד

הָעַמְּמָאָן קָאַטְּאָוּסְקִי

*Best Wishes and Good Health
To L. M. Stein
On His 70th Birthday.*

Adams-Clinton Building Annex

**Best Wishes and Good Health
To Our Good Friend L. M. Stein**

Desplaines Paper and Metal Co.

*Compliments
of the*

HAMILTON GLASS CO.

"IF IT'S GLASS WE HAVE IT"

M. Shapiro, President

●
2750 W. Grand Avenue
EV 4-1400

To a Grand Young Man
L. M. STEIN

from
RUPERT WILSON
PHILIP KLEIN

●
Seal-o-matic
Machine mfg Co.

Incorporated

Compliments

To Mr.

L. M. STEIN

F R O M
A
F R I E N D

The world is enriched and men live to a more noble purpose before God, because of people like Mr. Stein. Knowing him in business for over forty years has been an unceasing inspiration to us.

The G. J. AIGNER COMPANY

Compliments of

John F. McDonald

South Side Distributors

6934 Cottage Grove
Chicago 37, Ill.

CONWAY CAMERA COMPANY

Four fine stores for everything for the camera.

34 North Clark Street — Andover 3-6336-7-8-9
169 North Clark Street (Greyhound Bus Terminal) — Andover 3-1095
1609 West Belmont Avenue
Graceland 7-2317
1645 Orrington Street, Evanston, Ill.
Davis 8-2363

GREETINGS FROM S. S. R.

JOSEPH, IRA & SYLVAN
LIPSCHUTZ

Insurance

39 South La Salle Street
And 3-3714

To L. M. Stein, who has been
an inspiration for many years.

M. A. LIPSCHULTZ

Greetings!

To L. M. Stein on his 70th birthday.
Best wishes and good health.

MALCO MACHINERY CO.

Congratulations to our friend,
L. M. Stein.

ENGEL & SON CARTAGE

No one in all Chicago is a finer gentleman than L. M. Stein. It is a privilege and an honor to join his many, many friends on his 70th birthday. May he continue to enjoy good health and all the other good things of life.

RUSSEL ERNEST BAUM

ALBERT A. ABRAMSON

I N S U R A N C E

INSURANCE EXCHANGE BLDG.

175 W. Jackson Blvd.

Tel.: WEbster 9-3365

The Beer That
Made Milwaukee Famous

COMPLIMENTS OF
FREDERICK BROS.

Schlitz Wholesalers

5959 S. Lowe Ave.,
Chicago 21, Ill.
Phone: EN 4-2240

You Can Rely on

H A N N A H
&
H O G G

QUALITY PRODUCTS

Binocular Bottle - Bottled in Bond
Tom Hannah - Hannah & Hogg 93
Aged Vintage Wines

For Every occasion

Always Better... All Ways

L. M. Stein was one of the first friends we made upon entering business in 1924. His counsel and friendship have been an inspiration through the years. Our warmest greetings to one of God's fine gentlemen.

FRED H. EBERSOLD, INC.

We are proud to have known and worked these many years with
Mr. L. M. Stein,
and we wish to extend to him our congratulations.

ENGDAHL BINDERY, INC.

Only the greatest success
to a wonderful cause and to a wonderful man.

The Goldsher Family

L. M. Stein,

Greetings on your 70th birthday.

LEVIN BROS PAPER CO.

We, The Leon Garland Foundation, whose purpose is to make known the work of artists who have not as yet received the recognition due them, hereby pay homage to their good friend,

L. M. Stein,
who has given so generously of himself to kindred causes.
THE LEON GARLAND FOUNDATION

GREETINGS

To

L. M. STEIN

FROM AN ADMIRER

Compliments

from a friend of Mr. & Mrs.

D. & K ROSENFIELD

D. ROSENFIELD	B. GALPERN
Associated - Liberty Construction Co.	
1 no. Western Avenue	Chicago, Ill.
Phone: SE 3-1470	

Compliments of

G O L D S E A L

Our best wishes to
L. M. STEIN

Mr. & Mrs. I. A. GRADE

To our friend, L. M. Stein.

Mary and Bob

Greetings and best wishes
to Dad and Grandfather.

Miriam and Danny

The Chicago Jewish Forum, a national quarterly, salutes Mr. L. M. Stein, a sincere and an indefatigable worker in the vineyard of Jewish culture, on the occasion of his 70th birthday. Together with thousands of other fellow Chicagoans, we wish him more and more years of health and strength.

BENJAMIN WEINTROUB, Editor

Best wishes to a Grand Young Man.

GEO. A. WISDOM & CO.

**CHICAGO JOINT BOARD
AMALGAMATED CLOTHING WORKERS
OF AMERICA**

Use Amalgamated union label on all mens,
boys and outerware

SAMUEL SMITH

*Manager Chicago Joint Board
Amalgamated Clothing Workers
of America*

Congratulations to
L. M. STEIN
**INTERNATIONAL LADIES GARMENT WORKERS
UNION OF AMERICA**
CHICAGO JOINT BOARD
 Morris Bialis, Manager

די האציגסטע באנדריסונג צום בעל-היובל

ל. מ. שטיין

מעקב ברעסלער

Compliments of
RELAXATION INSTITUTE

Nahami Krupp — Max Krupp — Alfred T. Reingold
 25 East Jackson Blvd.
 WAbash 2-9320 Chicago 4, Ill.

לאנגע געזונטע יארן
 צום בעל היובל מ. ל. שטיין
 ראובן ווועקסלער

ביאליסטאכער ברענשטי 127 א. ר.
 און פרויינט קלווב באנדיסון דעם
 החשוב'ן קולטור טויער
 ל. מ. שטיין

צום בעל-היובל אונדזערע בעסטע ברכות
 שיקאנגר פעדעראטיווער קאמיטעט פון פועל-צייזן.
 סאל קאצין, פרעזידענט.

ה. מ. און אפטער בראנשטיין

איספאק און אנטא בעלה

ח' און היה מאדריס און לאה מוייפאן

ח' און היה ל. קעטמאן

MR. & MRS. LEO KRASHEN

HY

א. מ. ווינברג

קלארט חימלאווערטש

מיין זיינר השובן און גוטן פריינט,

דער בויער און שטיזער פון דער יידיישער קולטער,

דעム איגנעליבטען אין ליטעראטורה, קונסט און

וויסנשאפטן,

דעム שטענדייך התלהבותדריךן, פול מוטן כה פון גייסט

און דערפֿאַרְוָנְג,

ל. מ. שטיין

מיינע האציגסטע וואונטשן

זו זיין זיבצעיק-יאיריקן געבעוּרָן-טאָן.

חיים גראדע

ניו-יַּרְקָן, נָאוּעֲמֶבָּעָר, 1953

CAFE ROYALE

3854 W. Roosevelt Road

Morris Mason, Prop.

BECKER'S BAKERY

3937 W. Roosevelt Road

SUPERIOR TEA & COFFEE CO.

2278 N. Elston Ave.

MANHATTAN PICKLE PRODUCTS

1639 S. Normal Ave.

PALESTINE KOSHER SAUSAGE MFG. CO.

3838 W. Roosevelt Road

